

స్మార్త మిత్ర

యాజుష స్మార్త గ్రంథః 4- చతుర్థభాగః

ఆబ్దిక సర్వస్వమ్

సంకలనం

పురోహిత సార్వభౌమ- అధ్యాపక శిరోమణి- స్మార్త భట్టారక
బ్రహ్మశ్రీ మార్త వేంకట్రామశర్మ మహోదయులు

www.smarthamitra.in Mobilesite for :

శ్రీరస్తు

ఆబ్దిక సర్వస్వమ్

యాజుష స్మార్త గ్రంథః, చతుర్థ భాగరూపః
సకలశ్రాద్ధ సహితః ఉదకశాంతి సహితశ్చ

: సంకలనము :

పురోహిత సార్వభౌమ, అధ్యాపక శిరోమణి

మార్తి వేంకట్రామ శర్మ

స్మార్త పండిట్

కీసరగుట్ట.

: ప్రకాశకులు :

శ్రీనివాస గ్రంథ మాల

H.No 7-93, అయ్యప్ప కాలనీ, ఫేస్-3,
నాగారం (పోస్ట్), హైదరాబాద్ : 500 083. ఫోన్ : 040 - 27128168.

श्री श्री जगद्गुरु शङ्कराचार्य महासंस्थानम् ,
दक्षिणाम्नाय श्री शारदापीठम् शृङ्गेरी.

SRI SRI JAGADGURU SHANKARACHARYA MAHASAMSTHANAM
DAKSHINAMNAYA SRI SHARADA PEETHAM, SRINGERI - 577 139.

PRIVATE SECRETARY
To His Holiness Sri Jagadguru
Shankaracharya Dakshinamnaya
Sri Sharada Peetham,
SRINGERI - 577 139. (Karnataka)

Camp : శృంగేరి
Ref : D 1/10/39
Date : 25/4/2005

బ్ర॥ వే॥ మార్తి వేంకట్రామ శర్మగారికి నమస్కారములు.

మీరు మిగుల శ్రద్ధతో సంకలనమొనర్చిన 'ఆబ్దిక సర్వస్వము' అను గ్రంథమును శ్రీచరణులు అవలోకించినారు.

మీరు మీ తండ్రిగారివద్ద ప్రయోగమును చక్కగా నేర్చుకొని సంప్రదాయమును బాగుగా తెలిసినవారై పురోహితోత్తములుగనున్నారు. కర్మశ్రద్ధసన్నగిల్లుచున్న నేటి కాలమునందు మీ వంటి వారలు ఇట్టి గ్రంథములను ప్రకటించుట ప్రశంసనీయముగనున్నది. ఈ గ్రంథ ప్రకాశనమునందు శ్రీమిట్టకంటి మధుసూదనరెడ్డిగారు మీకు తోడ్పడియుండుట ముదావహము.

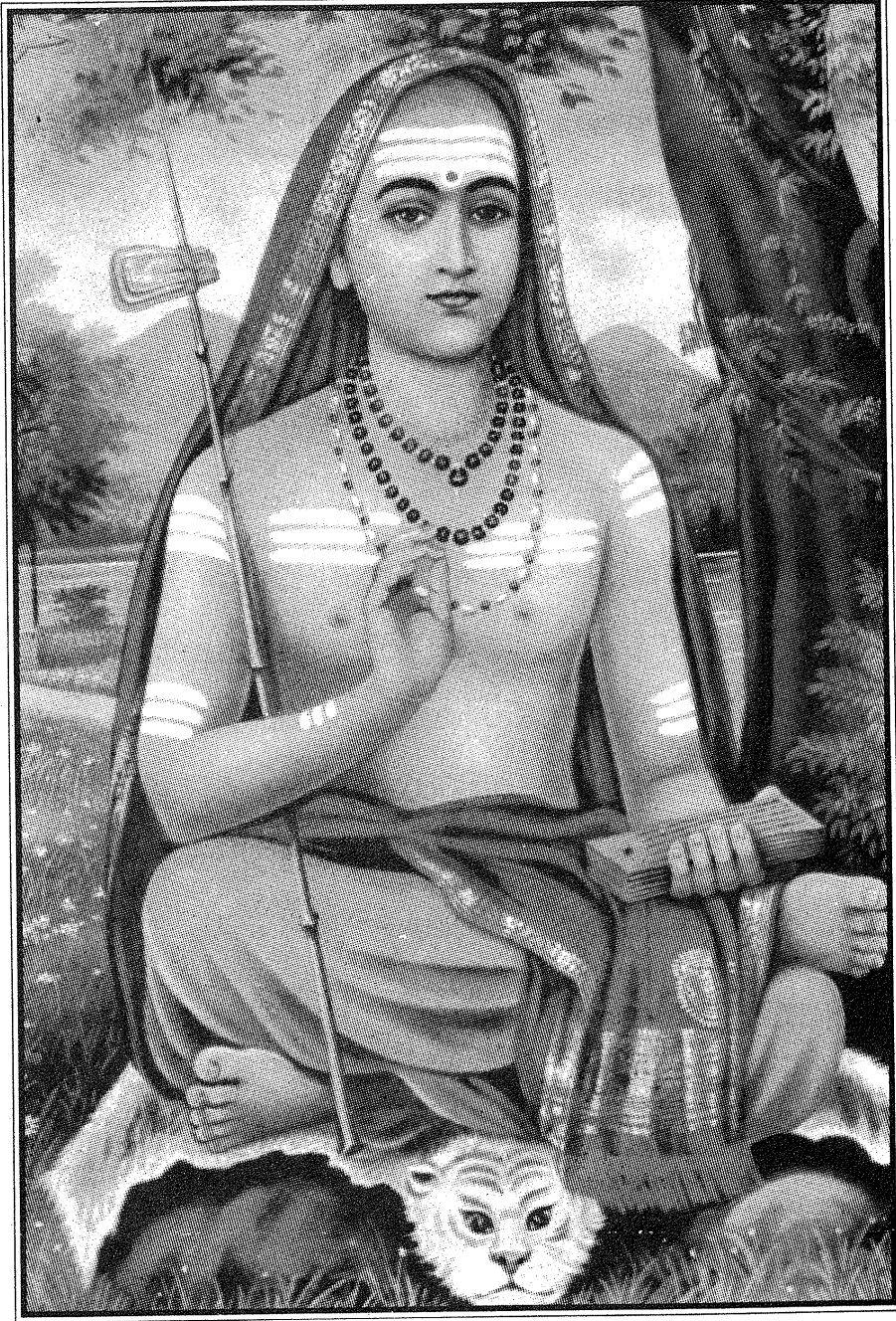
శ్రీశారదా చంద్రమౌళీశ్వరుల కృపవలన ఈ గ్రంథము కర్మశ్రద్ధాకువులకు అత్యంతోపయుక్తమై బహుళప్రచారమునొందుగాక, మీకును శ్రీమధుసూదనరెడ్డి గారికిని ఇతోధికశ్రేయః ప్రాప్తియగుగాకయని శ్రీజగద్గురు మహాస్వామివారు ఆశీర్వదించినారు.

(Handwritten signature)

(తంగిరాల దక్షిణామూర్తి)

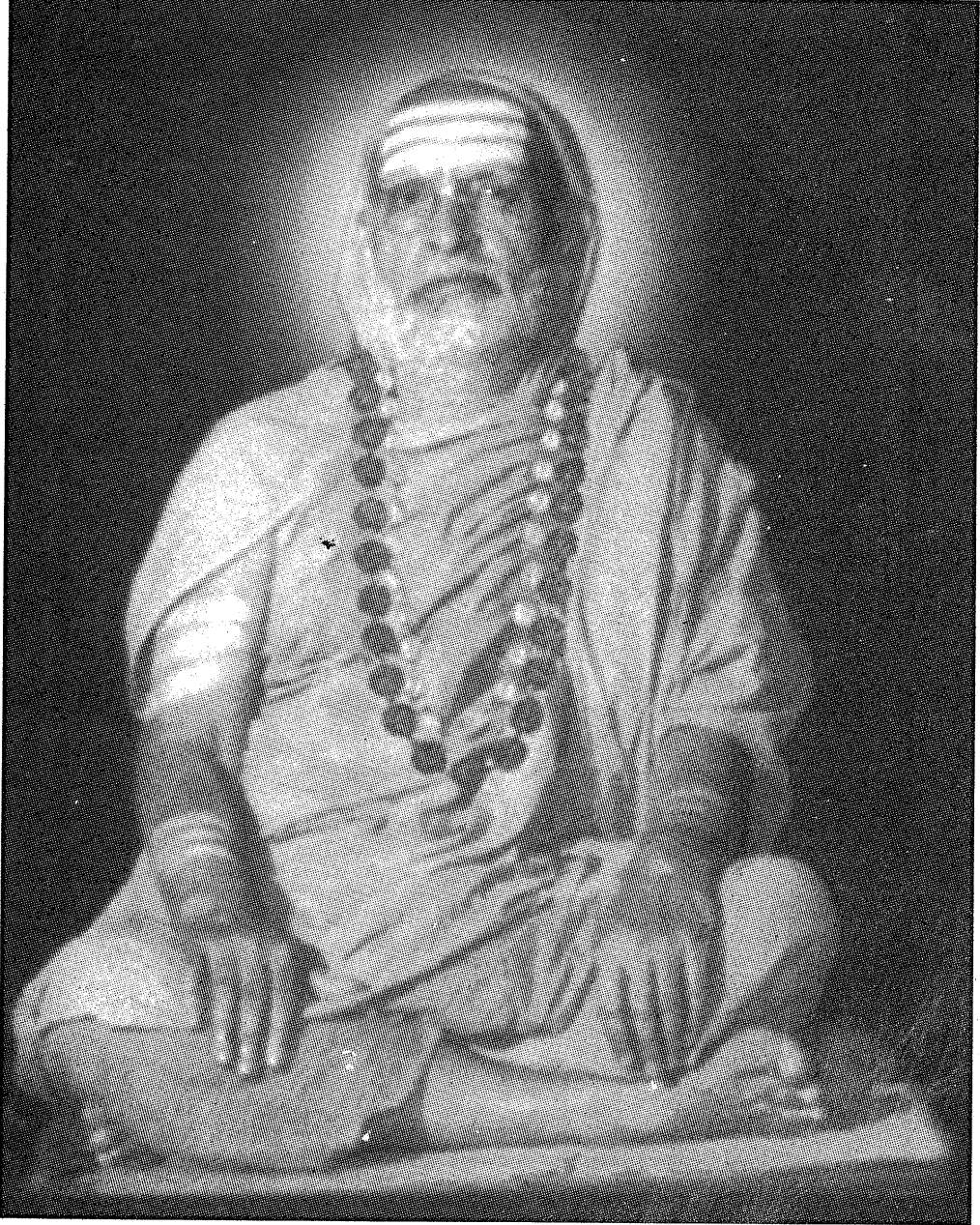
శ్లో॥ చిద్భనాయ ప్రకాశాయ శృత్యాకాశ విహారిణే ।
అద్వైతామృత వర్షాయ శంకరాయ నమోనమః ॥

జగద్గురు ఆదిశంకరులు.

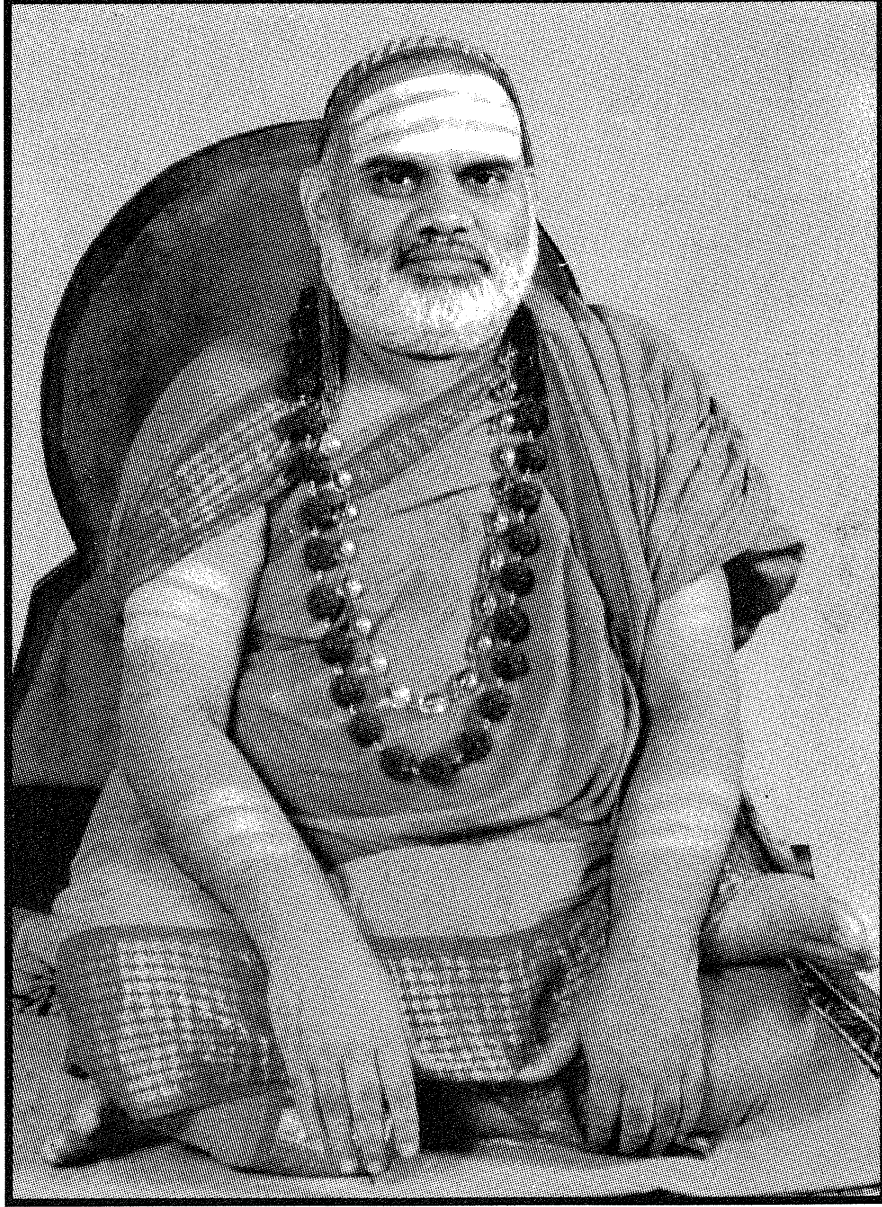
శ్లో॥ వివేకినం మహా ప్రాజ్ఞం ధైర్యోదార్య క్షమానిధిం ।
సదాభినవ పూర్వంతం విద్యాతీర్థ గురుంభజే ॥

శ్రీశ్రీశ్రీ శృంగేరి జగద్గురు అభినవ విద్యా తీర్థ మహా స్వామి వారు

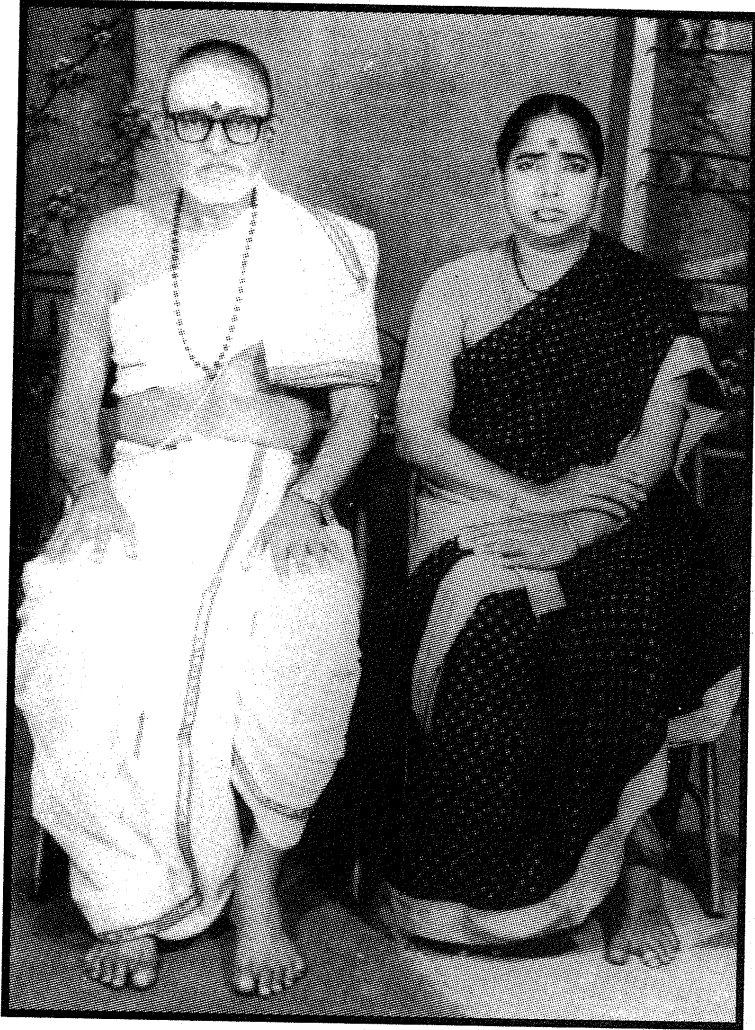
శ్లో॥ అజ్ఞానాం జాహ్నవీ తీర్థం విద్యా తీర్థం వివేకినాం ।
సర్వేషాం సుఖదం తీర్థం భారతీ తీర్థమాశ్రయే ॥

శ్రీశ్రీశ్రీ శృంగేరి జగద్గురు భారతీ తీర్థ మహా స్వామి వారు

గురువందనం

అస్మత్పితృపాదులు, గురువర్యులు
కీ॥శే॥ మార్తి కోదండ పాణి శాస్త్రిగారు,
శ్రీమతి రామలక్ష్మమ్మగారు.

శ్లో॥ కోదండపాణిం జనకం కరుణాపూర్ణ మానసమ్ ।
మాతరం రామలక్ష్మీంచ వందే భక్త్యాసు తత్పదామ్ ॥

జననం:-శ్లో॥ ప్రాదుర్భూతః ప్రమోదాబ్జే హేమంతే మార్గ శీర్షకే ।
శుక్లేచార్కృత్యతీ యాయాం వేంకట్రామ సుతస్సుధిః ॥

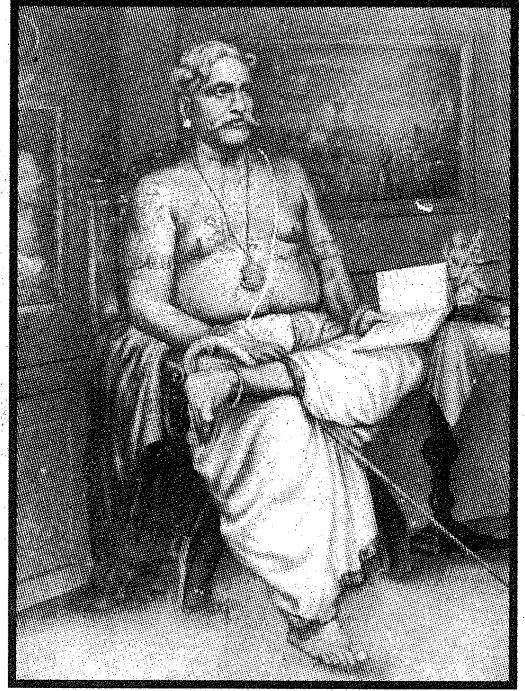
నిధనం:-శ్లో॥ యువాబ్జే మార్గశీర్షేచ ద్వితీయాయాం సితేగురౌ ।
శివసాన్నిధ్యమగమద్రామ లింగ ఇతిస్మరన్ ॥

అస్మత్ పరమ గురువులు
నిత్య కర్మానుష్ఠాన నిష్ఠాగరిష్ఠులు
కీ॥శే॥ బ్రహ్మశ్రీ జగద్గూఢాడి గోపాలకృష్ణ అవధానులు గారు.
(కనుమర్లగూఢాడి) నర్పరావుపేట.

పరమ గురు, పరమేష్ఠి గురు వందనం

పరమ గురువులు
“హరికథాకేసరి”
కీ॥శే॥ నేతి లక్ష్మీనారాయణ
భాగవతులు గారు, శ్రీమతి
సీతారామమ్మగారు.
విజయవాడ.

పరమేష్ఠి గురువులు
కవిసార్వభౌమ, సహజసాహిత్య
కోవిద, బహుభాషావేత్త,
నానావిధానేక సంస్కృతాంధ్ర కావ్య
నిర్మాతలు, సహస్రప్రపంచాన
ధురీణులు, హరికథా పితామహులు
కీ॥శే॥ శ్రీ మదజ్ఞాడాదిభట్ల
నారాయణదాసు గారు.
విజయనగరం.

వృణ్యదంపతులు

కీ॥శే॥ మిట్టకంటి జగ్గారెడ్డి, కీ॥శే శ్రీమతి పద్మమ్మ.

(డా॥ మిట్టకంటి మధుసూదనరెడ్డి గారి తల్లిదండ్రులు.)

నివేదన

ప్రస్తుత సమాజములో గురుముఖతః సాంప్రదాయికమైన రీతిలో నేర్చుకొని చేయించు యాజ్ఞకులు, అటులనే తగిన గ్రంథములు లభించక పోవుటచే శ్రాద్ధ సంబంధమైన విషయములన్నిటిని ఏర్చి కూర్చినానని శ్రీ గౌరవనీయులైన మిట్టకంటి మధు సూదన రెడ్డిగారితో వారి తల్లిగారైన పద్మమ్మ గారు పరమపదించినప్పుడు గరుడపురాణము చెప్పు తరుణమున ప్రస్తావించగా మాతల్లి దండ్రుల పుణ్యలోక ప్రాప్తికై నేను ఈ గ్రంథమును ముద్రించదలచితిని అని వారు చెప్పగా నేను సంతోషముతో ఈ గ్రంథమును సమగ్రముగా శ్రాద్ధ ధర్మములను ఏర్చి కూర్చి అత్యంత జాగరూకతతో దిద్ది తయారు చేసి ఇచ్చితిని. ఈగ్రంథము అతి త్వరలో వెలుగు చూచుటకు సహకరించిన శ్రీ మిట్టకంటి మధుసూదన రెడ్డిగారి కుటుంబమునకు ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యములను కల్పించు గాకయని శ్రీ పద్మావతీ వేంకటేశ్వర స్వామివారిని ప్రార్థిస్తూ వారితల్లి దండ్రులైన కీ॥శే॥ మిట్టకంటి జగ్గారెడ్డి, కీ॥శే శ్రీమతి పద్మమ్మ గార్లకు పుణ్యలోక ప్రాప్తి గలుగుగాక యనియూ భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాను.

అటులనే ఈ గ్రంథమునకు తగిన శోభకూర్చి, అన్నదాన మహిమ, సప్తవ్యాధ చరిత్ర విపులముగా అర్థసహితము వ్రాసి ఇచ్చిన డాక్టర్ బ్రహ్మశ్రీ విష్ణుభట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి సలక్షణ ఘనపాఠీ గార్కి నమోవాకములు అర్పించుచున్నాను. అటులనే మాకు తోడ్పాటునిచ్చి తమ అమూల్యాభిప్రాయములను ఇచ్చి, నిత్యము మమ్ము ఇట్టి సత్కార్యములకు ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తున్న కీసరగుట్ట వేదపాఠశాల ప్రిన్సిపల్ బ్రహ్మశ్రీ కె.యస్.యస్.అవధాని గార్కి సహోద్యోగులూ అన్నగారైన బ్రహ్మశ్రీ యం.వి.యల్.యస్.శాస్త్రిగార్కి శ్రీమాన్ కె.వి.యస్.వి.జి.శేషాచార్యులగార్కి సాష్టాశత ప్రణామములర్పించుచున్నాను. ఈ గ్రంథమును సుందరముగా తయారు చేసిన సుందర్ గ్రాఫిక్స్ - చిరంజీవి కల్లూరు సుబ్రహ్మణ్య శర్మకు అభినందనలు తెలుపుచున్నాను.

ఇట్లు

కూర్చి వేంకటరామ శర్మ

విన్నపము

మన సంస్కృతిలో వారసత్వాలలోని నిత్యవ్యవహారిక విలువలకు తోడుగా ఉన్న సార్వజనీన, సర్వకాలిక విలువలు మసకబారుతున్నాయి. పురాతన కాలంలో మానవుడికి స్వల్పమైన ఆత్మజ్ఞానం వుండేది. రానురాను చేస్తున్న వ్యవహారముల వలన కలిగే అనుభవాలద్వారా ఆత్మజ్ఞానం పెంచుకోవడం జరిగింది. ఆ ఆత్మజ్ఞానం వల్లనే తనని తాను సంస్కరించుకోవటం జరిగింది. ఆ సంస్కరణల ఫలితంగానే మానవుడు ఈ రోజు ఈ భౌతిక ప్రపంచాన్ని శాసిస్తున్నాడు. పారిశ్రామికీకరణ, టెక్నాలజీ అభివృద్ధి వలన సర్వమానవ ప్రపంచం ఒకటయింది. ఒకరి కొకరు చేరువవటం జరిగింది. సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వాన్ని కాంక్షించవలసిన వ్యక్తి, యాంత్రికమైన జీవితానికి బానిసై, మానవతా విలువలు మరిచిపోతున్నాడు. యుగయుగాలుగా నిర్మించుకుంటూ వస్తున్న ఈ నాగరికతా సౌధాలు కూలిపోయే ప్రమాద స్థితి వస్తోంది. ఆటవికత పెరిగి, అరాచకాలు చూస్తూ ఆవేదన, అశాంతికి లోనవుతున్నాడు. సహనశీలత, నిజాయితీ, ప్రేమ, కారుణ్యం, గౌరవ మర్యాదలు రోజురోజుకూ అంతరించి పోతున్నాయి. ఇలా సంస్కృతి మూలాలే కదిలిపోతున్నప్పుడు జాతి భవిష్యత్తు మాటేమిటి? దీనికంతటికీ కారణం కుటుంబ వ్యవస్థ బీటలువారడమేనా? ఇంతటి నిరాశాపూరిత సంక్షోభ సమయంలో వివేకాన్ని, విచక్షణను, మానవతా, కుటుంబ విలువల్ని కాపాడుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

ఈసమస్య పరిష్కార మార్గంపై ఎందరో మేధావులు తమ దృష్టి సారించారు. పతనమైపోతున్న మన సంస్కృతి, విలువల పట్ల నేటి యువతలో జాగరూకత కలిగించి వాటి పట్ల అవగాహన పెంపొందించే అవసరం ఎంతైనా ఉందని చాలామంది అభిప్రాయ పడుతున్నారు. పశుపక్ష్యాదులలో లేని వివేకముండడం మానవునిలోని విశేషం. వివేకమంటే మంచి, చెడులమధ్య నున్న తేడాపాళ్లను గ్రహించగల శక్తి. ఆ వివేకానికి మూలం ధర్మం. అందువలన మానవుడంటే “ధర్మజీవి” అన్న నిర్వచనమున్నది. ధర్మమే మానవుడిని పశుత్వం నుంచి దివ్యత్వం వైపు నడిపించగలదు. మానవుడిని దేవతగా తీర్చి దిద్దడానికి ధర్మం సంస్కారాలను ప్రతిపాదించింది. వివిధ సంస్కారాలలో కూడిన సంస్కృతియే భారతీయ

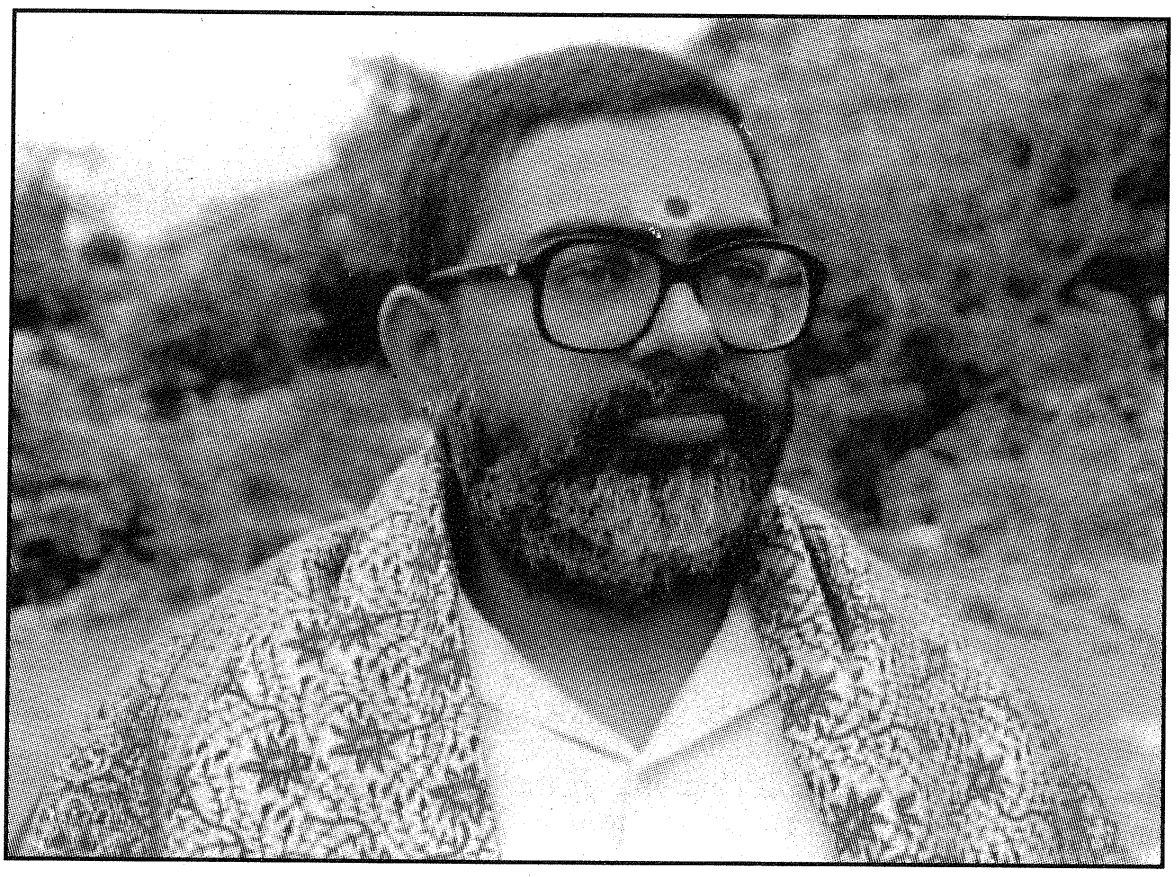
సంస్కృతి. ఈ సంస్కారాల ప్రభావం వలన మనిషి ప్రకాశిస్తాడు.

నేటి యువతలో కుటుంబ వ్యవస్థ, తల్లితండ్రులు మరియు పెద్దల పట్ల గౌరవం మర్యాదలు పెంచి వారికి మన సనాతన ఆచారవ్యవహారములు, గతానుగతికముగాను, మూఢనమ్మకముతోను, యాంత్రికంగాను చేసేవికావని, చేసే ప్రతిపని వెనుక ఒక అర్థము పరమార్థములున్నాయని తెలియజేయడం మూలంగా పతనమవుతున్న విలువల పునరుద్ధరణ కొంతలో కొంతైన జరుగుతుందనే ఆశతో ఉన్న సమయంలో మహాశయులు బ్ర.శ్రీ.మార్తి వేంకట్రామ శర్మ గారితో పరిచయ భాగ్యము కలిగింది. వారు మన ఆచారాల ఆనుపానులను, ఆంతర్యాలను, అంతరార్థాలను అందరికి అందించాలన్న మహత్తర సంకల్పంతో ఆయాసంస్కారములకు సంబంధించిన గ్రంథాలను వెలువరించుటకు పూనుకున్న మహాశయులు. ప్రస్తుతము శ్రాద్ధ సంబంధమైన విషయములన్నిటిని ఏర్చికూర్చి గ్రంథము వ్రాయుచున్నానని తెలియజేయడంతో, అదే ఆశయంతో ఉన్న నేను వెంటనే ఈ గ్రంథ ముద్రణ భారాన్ని స్వీకరించాను. మా ఈ ప్రయత్నము ఇంతటితో ఆగకుండా ఇంకా ముందు ముందు ఎన్నో సనాతన ధర్మాచారాలను తెలియజేసే గ్రంథాలను వెలువరించి... ప్రశాంత జీవనానికి దూరమౌతున్న మనిషి ఇంద్రియ, మనోనిగ్రహాల ద్వారా, అహంభావాన్ని వదిలి విజ్ఞతను పెంచుకోవాలని ఆత్మజ్ఞానానికై తన తెలివితేటలను జోడించి సామాజిక వికాసానికి తోడ్పడాలనే సంకల్పం కొంతలో కొంతైన నెరవేరగలదని చిరు ఆశతో ముందుకు సాగుతున్నాము. మా ఈ ప్రయత్నాన్ని అందరూ సాదరంగా స్వాగతిస్తారని ఆశిస్తూ.....

విధేయుడు

మిట్టకంటి మధుసూదనరెడ్డి

సమస్తానాం భగవతే నమః (సమస్తానాం భగవతే నమః)
రకం పుష్పం చ మార్జితకం త్రాణ్యం భూమికావిష్ణు

భద్రం పితౄణాం మాతౄణాం సాపత్నీ శనని తథా
మాతానువసులత్నాకాః భిక్షు పత్నీ స్త్రీనాత్మరం
సిత (భో త్వు) విత్తు వ్రాక్షే మాతులొసావభోర్యకాం
కుకిలాభగినాశైవ సాహిత్రా భగినోరుకం
విత్తు వ్రాసా మాత్తువ్రాసా శోమోలా భక్త్యుత్సాహ
వ్యవస్థానోలక వ్యవస్థాః స్యామీనా సురుతి క్షణం

గ్రంథకర్త పరిచయము

1. పేరు మార్తివేంకట్రామశర్మ
2. తల్లిదండ్రులు మార్తి కోదండపాణి శాస్త్రి, రామలక్ష్మమ్మ
3. జననము 12-06-1961
4. విద్యాభ్యాసము కృష్ణయజుర్వేద స్మార్తము, పూర్వాపరములు ఆపస్తంబ గృహ్యసూత్ర భాష్యము ఏకాగ్నికాండ మంత్రభాష్యము సాహిత్యము - సంస్కృత కావ్యములు.
5. వృత్తి స్మార్తపండిట్, స్మార్తశాఖ అధ్యక్షులు శ్రీ వేంకటేశ్వర వేద సంస్కృత పాఠశాల కీసరగుట్ట-రంగారెడ్డి జిల్లా.
6. అనుభవము స్మార్త కార్యములు చేయించుట రుద్రయాగాది యాగముల చేయించుట ధర్మశాస్త్ర పరిశీలన, 14సం॥లుగా ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో అనేకమంది విద్యార్థులను పండితులుగా చేయుట.
7. రచనలు ముద్రితములు:- యాజుషస్మార్త గ్రంథః పార్ష్వ-1, పార్ష్వ-2. సప్రయోగ ఆబ్ధికమంత్రం - సప్రయోగ మహాలయ, మాసిశ్రాద్ధ ప్రకరణమ్. అముద్రితములు:- పంచదశ సంస్కారములు - సప్రయోగం.
8. హోదా అధ్యక్షులు శ్రీ గాయత్రీబ్రాహ్మణ సాంస్కృతిక సేవాసంస్థ - దమ్మాయిగూడా
9. బిరుదులు జ్యోతిష పరిషత్, సనాతన ధర్మ సంస్థలచే “పురోహిత సార్యభౌమ” “అధ్యాపక శిరోమణి”
10. అభిరుచి స్మార్త గ్రంథముల సంకలనము. కర్మకాండల ఆవశ్యకత, మహిమల వివరణం, స్మార్త విద్యావ్యాప్తికి ధర్మవ్యాప్తికై కృషి చేయుట.

మున్నుడి

శ్లో॥ కాండ ద్వయోప పాద్యాయ కర్మబ్రహ్మ స్వరూపిణే ।
స్వర్గాప వర్గ రూపాయ యజ్ఞేశాయ నమోనమః ॥

భక్త మహాశయులారా! మనది కర్మభూమి. ఈ కర్మ భూమిలో అనేక మంది సత్కర్మచరణచే భగవదను గ్రహమును పొందిరి. అట్టి కర్మలు మూడు విధములుగా ఉన్నవి. 1. నిత్య, 2. నైమిత్తిక, 3. కామ్య కర్మలు. ఇందు నిత్య కర్మలనగా సంధ్యావందన, అగ్నిహోత్ర, వైశ్వదేవ, బ్రహ్మయజ్ఞ, అతిథి పూజాదులు. నైమిత్తికములు అనగా ఒక నిమిత్తమును గూర్చి చేయునవి. దర్శశ్రాద్ధాదులు, ప్రత్యాభిక్తములు, సంక్రాంతులు, వ్రతాదులు మున్నగునవి. ఇక కామ్య కర్మలనగా అనిష్ట పరిహారముగా ఇష్ట ప్రాప్తికై ఆచరించెడి శాంతి, పౌష్టిక కర్మలు.

ఈ కర్మలలో పితృదేవతల నారాధించెడి కర్మలను శ్రాద్ధములు అందురు. “శ్రాద్ధయా అనేనేతి శ్రాద్ధమ్” - అనగా అత్యంత శ్రద్ధాభక్తులచే చేయ తగిన కర్మ అని అర్థము. దేవతా పూజలకంటే ఎక్కువ శ్రద్ధగాశుచిగా, మడిగా ఆచరించ దగినవి పితృకర్మలు. కారణమేమనగా దేవతా పూజలు భక్తులందరూ చేయుదురు - కానీ, మన పితరుల నుద్దేశించి చేయదగు కర్మలు మనమే చేయవలెను - ఇతరులు చేయరు.

కావున శ్రద్ధ అనెడిది శ్రాద్ధములందు అత్యవశ్యకము అయి ఉన్నది. ఈ శ్రాద్ధ కర్మలు బహువిధములుగా ఉన్నవి. ఉదా:- నిత్యశ్రాద్ధము, షణ్ణవతి శ్రాద్ధములు, ప్రత్యాభిక్త శ్రాద్ధములు, కామ్య శ్రాద్ధములు - నాందీ శ్రాద్ధములు - గ్రహణ శ్రాద్ధము నిత్యశ్రాద్ధమనగా నిత్యము ఒక బ్రాహ్మణునికి పితృదేవతారూపమున అర్పించి భోజనము పెట్టి తర్పణ చేయుట దీనిలో తిలలు, ప్రాచీనావీతము అపేక్షితములు గావు. బ్రహ్మచర్య అధశ్శయ్యాది నియమరహితమైనది.

శ్లో॥ అమామను యుగ క్రాంతి ధృతి పాత మహాలయాః ।
తిస్రోష్టకాశ్చ విజ్ఞేయా ష్షణ్ణవత్యః ప్రకీర్తితాః ॥

అమావాస్యలు 12, మన్వాదులు 14, యుగాదులు 4, సంక్రాంతులు 12, వైధృతులు 13, వ్యతీపాత్లు 13, మహాలయములు 16, అష్టకాన్వష్టకములు = 96 ఇవిషణ్ణవతి శ్రాద్ధములనబడును.

ప్రత్యాబ్దికమనగా అబ్దే అబ్దే ప్రత్యబ్దమ్, అనగా మృతాహస్సునందు జరుపబడు శ్రాద్ధము. కామ్య శ్రాద్ధములు గూడా కొన్ని, ధర్మ శాస్త్రములందు కన్పట్టుచున్నవి. లోకవ్యవహారమున ఆచరించు వారు కనుపడుటలేదు. కోర్కెతో చేయు శ్రాద్ధము అని అర్థము నాందీ శ్రాద్ధములనగా శుభకార్యములయందును సమస్త గృహ్యకర్మలయందునూ ఆచరించతగినవి.

శ్లో॥ అనస్మద్బుద్ధ శబ్దానాం, అరూపాణాం, అగోత్రిణాం ।
అనామ్నా మతి లాద్యైశ్చ నాందీ శ్రాద్ధం విధీయతే ॥

అనగా అస్మత్, వృద్ధ ప్రపితామహ అనెడి వృద్ధ శబ్దములు, వస్వాది రూపములు, గోత్ర వివరణము, నామోచ్ఛారణ, తిలలు, ఇట్టివి లేకుండా హరిద్రాక్షతలతో, ప్రాచీనావీతము లేకుండా 1.విశ్వేదేవతలను, 2.మాతృ, 3.పితృ దేవతలనూ, 4.మాతా మహులను అర్చించవలెను ఇది నాందీ శ్రాద్ధవిధి ఆంధ్ర దేశమున ఇది హిరణ్యదాన రూపముగా ఆచరించుచున్నారు. ద్రవిడ దేశమున ఇప్పటికీ శుభకార్యములకు ముందుగా ఇది యథావిధిగా కొందరు ఆచరించుట గోచరించుచున్నది. ఇక సూర్య చంద్ర గ్రహణముల యందు చేయవలసిన శ్రాద్ధము గ్రహణ శ్రాద్ధమనబడును.

శ్లో॥ గ్రస్యమానే భవేత్పానం, గ్రస్తేహోమోర్మ చంద్రయోః ।
ముచ్యమానే భవేద్దానం (చ్రాద్ధం) ముక్తైస్నానం విధీయతే ॥

గ్రహణ కాలమున ముందు స్నానము - జపము, హోమము, శ్రాద్ధము, దానము, స్నానము క్రమముగా ఆచరింపవలెను.

జ్ఞాత్వా కర్మాణి కుర్వీత యని పెద్దలమాట కావున పై విషయములను తెలుసుకొని శ్రద్ధగా ఆచరించుటచే పితరులకు ముక్తి కలిగించుటయేగాక మనము కృత కృత్యులమై పుత్రత్వ సిద్ధిని బొంది పితృదేవతాను గ్రహముచే సకల శ్రేయస్సులను పొందగలము.

శ్రాద్ధ విహితములు - త్యాగములు - ధర్మములు

శుచిత్వము గలిగిన, మంత్రవేత్తలైన యోగ్యులైన బ్రాహ్మణులను ఆబ్ధికాదులయందు భోక్తలుగా నిమంత్రించవలెను. మేనల్లుళ్ళు, భావమరదులు ఇటీవంటి యోని సంబంధీకులుగానీ మంత్ర సంబంధీకులుగానీ, (శిష్యులు) భోక్తలకు పనికిరారు. మరియు సగోత్రీకులనుగూడా భోక్తగా నియమించ రాదు - అభావ పక్షములో విశ్వేదేవస్థానమందు నియమింప వచ్చును. నిత్య శ్రాద్ధమందునూ, గయా శ్రాద్ధమందునూ, సోదకుంభ శ్రాద్ధములందునూ, సగోత్రుని నియమించ వచ్చునని బృహస్పతి వాక్యము. భార్య రజస్వల అయిన కాలములోనూ, ఆరవ మాసమునిండిన గర్భవతి భర్తయూ, శ్రాద్ధ భోక్తలుగా ఉండుటకు అర్హులుగారు. సాధారణముగా బ్రాహ్మణ శోధన చేయకూడదు. విశేష ధర్మమేమనగా పితృకర్మలందు బ్రాహ్మణులను పరిశీలించి యోగ్యులనే నియమించుకొన వలెను. తీర్థ క్షేత్రముల యందు చేయు శ్రాద్ధములందు తీర్థవాసులను నియమించవలెను - వారిని శోధించ నక్కర లేదని స్కాంద పురాణ వచనము. భోక్తలను నిమన్తించు నప్పుడు బ్రాహ్మణుని కుడిపాదమును స్పృశించి నిమంత్రించవలెను. క్షత్రియులు ఎడమపాదమును స్పృశించియూ, వైశ్యులు రెండు పాదములు పట్టుకొనియూ, శూద్రులు ప్రార్థనా పూర్వకముగాను బ్రాహ్మణులను నిమంత్రించు కోవలెను. విశ్వేదేవులు లేకుండా శ్రాద్ధము జరిపినచో, పిశాచ, రాక్షస, యక్ష, భూతములూ శ్రాద్ధమును నష్టపరుచుదురు. కావుననే విశ్వేదేవతలను పూజించుట శ్రాద్ధములందు విధించబడినది.

కర్తృ నియమములు

శ్రాద్ధకర్త తద్దినము రోజుననూ, పూర్వాపర దినములందునూ పరాన్నమును

స్వీకరింపరాదు. స్వీకరించినచో పితృ ఘాతకుడగును. శ్రాద్ధదినమున కర్త, దంత ధావనము, (కాష్ఠాదులతో) తాంబూల చర్వణము, క్షౌరము, అభ్యంగనము, స్త్రీ సాంగత్యము, ఔషధ సేవనము, అల్పాహారము చేయుట పరాన్నము, అని ఈ ఎనిమిది పనులు చేయరాదు. శ్రాద్ధ దినమున ఘంటానాదము చేయుట, రుద్రాక్షధారణ పనికిరాదు - మరియు కర్తగానీ, భోక్తగానీ, ఒక్క వస్త్రముతో నుండరాదు. విధిగా ఉత్తరీయమును ధరించవలెను. మరియు శ్రాద్ధమునకు ముందుగా, దానములు చేయుట, అధ్యయనమును చేయుట విశేష దేవతారాధనలు, జపములు, హోమములు, వ్రతానుష్ఠానములు, భిక్షువులకు ఆహారమిచ్చుట మొదలగునవి పనికిరావు. మరియు, మరణవార్త విన్ననూ, పుత్రజనన మైనప్పుడు సంక్రమణముల యందునూ, శాద్ధ దినములందునూ, పర్వదినములందునూ (గ్రహణాదులు) చండాల, ఆశౌచముగల వారిని స్పృశించిననూ, వేడినీటి స్నానము చేయరాదు - చన్నీటి స్నానము చేయవలెను - తెలిసియూ, అనారోగ్యాది నిమిత్తములు లేకుండానూ వేడి నీటిస్నానము చేసినచో గోహత్యా పాతకములు కల్గునని స్మృతి వచనము. గోధుమ, పెసర, మినుము, నూనె, నెయ్యి మొదలైన పదార్థములు లేకుండా ఆబ్దికము పెట్టి ననూ నిరర్థకమేయగును. కావున ఆవస్తువులను ఆబ్దికము నందు విశేషముగా ఉపయోగించవలెను. తలిదండ్రులకు జీవించి ఉండగా ఇష్టమైన యోగ్యపదార్థములను శ్రాద్ధముల యందు ప్రయత్న పూర్వకముగా ఉపయోగించవలెను.

భోక్త ధర్మములు

శ్రాద్ధము నందు నిమంత్రితుడైన భోక్త, కర్తయూ, స్త్రీసంగము చేయరాదు. ఆనియమమును ఉల్లంఘించినచో పితృదేవతలు ఆరు మాసములు రేత భోజనము చేయవలసి వచ్చును - ఒక శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడైన భోక్త ఆశ్రాద్ధమునకు గాక, వేరొక చోటకి భోజనమునకు వెళ్ళినచో అట్టి భోక్త నూరు నరకములననుభవించి, చండాల జన్మనొందగలడు. శ్రాద్ధభోక్త, మరల భోజనము చేయుట అరణ్య సంచారము, బరువులెత్తుట, వేదాధ్యయనము చేయుట, రతిక్రియ సల్పుట, సంధ్యావందనములో దశాధికముగా గాయత్రీ

జపము, వేరొక చోట ప్రతిగ్రహణము, హోమములు చేయుట (ఔపాసన) పనికి రాదు

ప్రత్యాబ్ధిక భోక్త ఒక రోజులో పవిత్రుడగును.

మాసికములయందు ఆరు రోజులలో పవిత్రుడగును.

ఉనషాణ్మాసిక, సంపిండికరణ, ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధ భోక్త 1 సంవత్సరమునకు శుద్ధుడగును.

శ్రాద్ధ పాకమున వంకాయ, సొరకాయ, గోంగూర, మునగతోపాటు టమోటా, క్యాబేజీ, కేలీ ప్లవర్, బీట్‌రూట్, కేరట్, ఆలుగడ్డ వంటి ఆధునిక కూరగాయలూ వర్జనీయములే.

ప్రత్యాబ్ధికమున భూరి భోజనము పెట్టవలనని శాస్త్రవచనము, అనగా శ్రాద్ధ పాకముగాక వేరేవంట చేయించి శ్రాద్ధము అయిన పిమ్మట భోజనము పెట్టించవలెను - శ్రాద్ధ పాకము (పితృశేషము) జ్ఞాతులు, బంధువులకే పరిమితము. స్నేహితుని ఇంటనూ, గురువుగారి ఇంటనూ, మేనమామ ఇంటి యందును, సోదరీ, మామగారి ఇంటభోజనము చేసిననూ పరాన్నము గాదని పెద్దల వచనము.

శ్రాద్ధ ధర్మములు

ఈ కలి యుగమున శాస్త్రీయముగు కర్మలను ఆచరించుట బహుదుర్లభముగా ఉన్నది. ప్రత్యాబ్ధికము పెట్టుటకు (వంట చేసిపెట్టుటకు) వసతి కుదరకపోతే అమశ్రాద్ధము అనగా బియ్యం, పచ్చికూరలు, పప్పుదినుసులు మొదలగు వస్తువులను ఇచ్చి శ్రాద్ధము జరుపుట యుక్తము - వస్తువులు లభించని సందర్భములోనే హిరణ్య శ్రాద్ధము (బంగారము గానీ, డబ్బుతోగానీ శ్రాద్ధము జరుపుట) చేయవలెను. సదుపాయములన్నీ ఉండి చేయుటకు అశక్తుడగుచో సంకల్పవిధిగా భోజనము పెట్టి చేయునది సంకల్ప శ్రాద్ధమనబడును - ఏ వసతీ కుదరని పక్షములోనే తిల తర్పణగావించి పితృదేవతలను తృప్తులను చేయవలెను. ఆ తిలలు సంపాదించుటకు గూడా అశక్తుడై (దరిద్రుడైనచో) ఊరి వెలుపలకు వెళ్ళి

చేతులు పైకి చాచి ఓ పితృదేవతలారా! నేను దారిద్ర్యపీడితుడనై ఆహారము లేక శుష్కి
చున్నాను నాకన్నీటిని మీరు స్వీకరించి తృప్తులగుదురుగాకయని రోదించ వలెను - పై
ఆచరించక శ్రాద్ధ త్యాగము చేసినవాడు జీవనీయుడు గాదని స్కాందపురాణము చెప్పుచున్నది.

శ్లో || ధనవంత మదాతారం, దరిద్రమత పస్వినమ్ |

ద్వావంభసి నివేష్ట వ్యౌ, కంఠే బధ్వా దృఢాంశిలాం ||

ధనవంతుడై ధర్మ కర్మాచరణ చేయకున్ననూ, దరిద్రుడై తపో, జప, భగవన్నామ
స్మరణ రహితుడైననూ, కర్మ, ధర్మ భ్రష్టులను మెడలో బండరాయి గట్టి నీటిలో పడవేయ
వలెనని భావము.

సర్వజనాస్సుఖినో భవంతు. సర్వేషాంసమస్త సన్మాంగళాని సంతు

ఇట్లు

సుధీవిధేయుడు

మార్తా వేంకటరామ శర్మ

23-9-2004

☆☆☆

విషయ సూచిక

1.	రామలింగాష్టకము	23
2.	శ్రాద్ధమహిమ	24
3.	అన్నదాన మహిమ	32
4.	పండితాభిప్రాయములు	49
5.	విచ్చిన్నోపాసనమ్	55
6.	ప్రాతరూపాసనమ్	61
7.	ఆర్థిక ప్రయోగః	63
8.	శ్రాద్ధాంగ తర్పణమ్	107
9.	అన్నసూక్తమ్	109
10.	అధిశ్రవణమ్	115
11.	హోమకల్ప విధానము	143
12.	సంకల్ప శ్రాద్ధవిధిః	147
13.	మహాలయ తీర్థ శ్రాద్ధ ప్రయోగః	151
14.	మాసి శ్రాద్ధ ప్రయోగః	168
15.	హిరణ్య శ్రాద్ధ ప్రయోగః	189
16.	వైశ్వానర సూక్తమ్	208
17.	ఉదకశాన్తి	211
18.	శ్రాద్ధవిషయక ధర్మములు	259
19.	నిత్య పితృ తర్పణము	278
20.	శబ్ద పరిచయము	284

శ్రీరామలింగాష్టకము

- శ్లో || శుద్ధజ్ఞాన ప్రదో నిత్య ఐహికాముష్మికార్థదః ।
భవానీ సహితో దేవో రామలింగోఽభిరక్షతు ॥
- శ్లో || రామలింగ ప్రభుం వందే జగత్కారణ కారణమ్ ।
త్రిపురాసుర హంతారం భక్త కల్పమహీరుహమ్ ॥
- శ్లో || హే! రామలింగ! హేనాథ! తాపత్రయ నివారక ।
కామక్రోధాది సంతప్తం రక్షమాం భవసాగరాత్ ॥
- శ్లో || ప్రతిష్ఠితోహి యోదేవస్సీతా రామేణ ధీమతా ।
కేసరాద్రౌ విజయతే భవానీ సహిత శ్శివః ॥
- శ్లో || మృత్యుంజయాయ రుద్రాయ నీలకంఠాయ శంభవే ।
శుద్ధస్ఫటిక వర్ణాయ రామలింగాయతే నమః ॥
- శ్లో || ప్రతిష్ఠితోసి రామేణ పూజితోసి సురైరపి ।
తదైవ ద్విజవర్యైశ్చ అర్చితోసి సదాప్రభో ॥
- శ్లో || హృత్పుండరీక మధ్యస్థో భూతానాంచ హితే రతః ।
నిత్యముక్తో జగత్సా క్షీ పాలయత్వనిశం మృడః ॥
- శ్లో || భస్మాను లిప్త సర్వాంగ కరుణాకర శంకర ।
స్వీకురుష్వ స్తుతిమిమాం భక్త్యా ప్రథమతోర్పితామ్ ॥

ఫలశ్చుతిః

రామలింగాష్టక స్తోత్రం యః పఠేద్భక్తి మాన్సురః ।
స సర్వపాప నిర్ముక్తో దుర్గభాం గతి మాప్నుయాత్ ॥

ఇతి మార్తి వేంకట్రామశర్మణా విరచిత శ్రీరామలింగాష్టకం సంపూర్ణం

డా॥ విష్ణుభట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి (M.A. Ph.D)

ప్రాచార్యః

వేదభాష్యవిజ్ఞాన పరిశోధనాకేంద్రం

వేదభవనం - సికింద్రాబాద్.

శ్రాద్ధమహిమ

లోకములో మానవులపాప నివృత్తి కొరకు శాస్త్రములు అనేక విధకర్మలను బోధించినవి. అట్టికర్మలలో నైమిత్తిక కర్మలు నిత్యకర్మలవలె పాపక్షయకారణములని శాస్త్ర మర్యాద. ఒక నిమిత్తమును ఆధారముగ చేసుకుని చేయవలసిన కర్మలు కనుక ఆ కర్మలను నైమిత్తిక కర్మలందురు అట్టి కర్మలలో శ్రాద్ధకర్మలు ప్రాముఖ్యమును చెందియున్నవి. లోకములో శ్రాద్ధ కర్మల పట్ల రానురాను శ్రద్ధ సన్నగిల్లి ఆచరణలుప్తమగుచున్నట్లు కనపడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో శ్రాద్ధమహిమను సోపాఖ్యానముగ వివరించినచో లోకములో ఆస్తికత్వమునకు పునరుజ్జీవనము లభించుననియు, లోకము శ్రాద్ధకర్మలను శ్రద్ధతో ఆచరించి పితృదేవతానుగ్రహమునకు పాత్రులై సమస్త శ్రేయస్సులను పొందగలరని శ్రాద్ధమహిమ ఇచట వివరించబడుచున్నది.

“శ్రద్ధయాదీయత ఇతి” శ్రాద్ధం అను వ్యుత్పత్తి ప్రకారము శ్రాద్ధకర్మ శ్రద్ధాతిశయముచే చేయతగినదైయున్నది. శ్రాద్ధములు అనేకవిధములుగా ఉన్ననూ వానిలో ప్రత్యాభిక్రమము అవశ్యాచరణీయము ప్రత్యాభిక్రమనగా ప్రతి సంవత్సరము చేయతగినది అంతేకాదు ప్రతినిత్యము శ్రాద్ధాచరణ మున్నట్లు మనుస్మృతిలో మనుమహర్షి ఈ శ్లోకములో ఇట్లు ప్రబోధించిరి।

శ్లో॥ కుర్యాదహరహశ్రాద్ధం అన్నాద్యేనోదకేనవా ।

పయోమూల ఫలైర్వాపి పితృభ్యఃప్రీతిమావహన్ ॥ -మ॥ స్మృ. 3-82

గృహస్థు ప్రతిదినము పితృదేవతల ప్రీతికొరకు అన్నము ఉదకము, పాలు, దుంపలు, ఫలములు, తిలలు, వ్రీహులు మున్నగు పదార్థములచేత శ్రాద్ధమాచరించవలయును.

శ్రాద్ధాచరణవిషయములో విశ్వేదేవతలు సాక్షిగా ఉందురు. శ్రీమహావిష్ణుః శ్రాద్ధమునకు పర్యవేక్షకులుగా ఉండును. ప్రధానదేవతలు పితృదేవతలు వీరు ముగ్గురు: తండ్రి, తాత, ముత్తాత, తండ్రి వసుస్వరూపుడు, తాత రుద్రస్వరూపుడు, ముత్తాత ఆదిత్యస్వరూపుడు. ఈ ముగ్గురు వసు, రుద్ర, ఆదిత్యలోకములయందు ఉందురని, శాస్త్రసంప్రదాయము. ఒకానొకప్పుడు ఈ ముగ్గురు వారి కర్మఫలాను భవానంతరము ఆలోకములను విడిచి కర్మానుగుణముగ మరోలోకములో ప్రవేశించి ఉండవచ్చును, కాని వారు ప్రవేశించిన లోకములు వారి స్థితి వసురుద్రాదిత్య లోకముల యందే తెలియబడును.

శ్రాద్ధాచరణ విషయములో ఒకానొకస్థితిలో భోక్తలగు బ్రాహ్మణులు లభించనిచో శ్రాద్ధకర్త అరణ్యమునకు వెళ్లి పెద్దగా పితృదేవతలను పిలిచినాకు బ్రాహ్మణులు లభించలేదు శ్రాద్ధము ఆచరించలేక పోవుచున్నాను అని పెద్దగా ఏడవవలెను. మరియు శ్రాద్ధాచరణ విషయములో ఇట్లుండవలెను. భోక్తలు తమ భోజనకాలములో కర్తలు తమకొరకు వండిన భక్ష్యాది పదార్థములలో అపేక్షిత పదార్థములను అడిగి స్వీకరించి భుజించవలెను. ఆయా భక్ష్యపదార్థములు భుజించవలెనని ఉన్ననూ సిగ్గుతో అడగలేక భక్షించలేకపోయినచో ఆదోషము భోక్తలదే । అయిననూ కర్త మాటిమాటికి భక్ష్యపదార్థములను అడిగివేయనిచో ఆదోషము కర్తదేయగును.

శ్రాద్ధాచరణ విషయములో కొన్ని రహస్యములు తెలుసుకోతగినవి ఉన్నవి। శ్రాద్ధము అనుష్ఠింపబడుచుండగ విశ్వేదేవతలు వసురుద్రాదిత్య లోకములకు వెళ్లి అచట ఉన్న పితృదేవతలతో ఇట్లు చెప్పెదరు । ఓ పితృదేవతలారా? భూలోకములో మీ పుత్రపౌత్రాదులు మీ కొరకు శ్రాద్ధము ఆచరించుచున్నారు, అని చెప్పెదరు. ఆ సమయములో పితృదేవతలు ఆ లోకములోనే ఉన్నచో భూలోకములో పితృదేవతా స్వరూపముతో భుజించుచున్న బ్రాహ్మణుల భోజనతృప్తిని అనుసరించి పితృదేవతలు తృప్తి చెందగలరు. ఒకవేళ పితృదేవతలు ఆలోకములో లేక లోకాంతరములో ఉన్నచో వారెచట ఉన్నది వసురుద్రాదిత్య లోకములో విచారించి విశ్వేదేవతలు వారేలోకములో ఉండిరో ఆలోకములో వారికి శ్రాద్ధకర్త సమర్పించిన పిండము మున్నగు ఆహారములను సంక్రమింపజేసెదరు, ఇచట ఒకరహస్యము తెలియతగినది. ప్రస్తుతము పితృదేవతలు ఏలోకములో ఉండిరో ఆలోకవాసులు ఏ ఆహారముతిందురో ఆవిధమయిన ఆహారముగ కర్త ఇచ్చిన పిండాది

అన్నము మున్నగు పదార్థములను మార్చి పితృదేవతలకు చెందునట్లు చేసెదరు । అదెట్లనగ పితృదేవతలు పుణ్యవశమున దేవతాలోకములో ఉన్నచో అప్పుడు భూలోకములోకర్త ఇచ్చిన పిండాది అన్న విశేషములను విశ్వేదేవతలు దేవతలకు ఆహారమయిన అమృతస్వరూపముగా మార్చి అందించగలరు. ఒకవేళ పితృదేవతలు పాపవశమున రాక్షసలోకములో ఉన్నచో అప్పుడు కర్త ఇచ్చిన పిండాది అన్న విశేషములను రాక్షసులకు ఆహారమయిన మాంసమునెత్తురుగా మార్చి భుజింపచేయగలరు । ఒకవేళ పితృదేవతలు భూలోకములో పశుస్వరూపముగ ఉన్నచో అప్పుడు కర్త ఇచ్చిన పిండాది అన్న విశేషములను విశ్వేదేవతలు లేత పచ్చగడ్డి మున్నగు పశువులకు యోగ్యముగ ఆహారముగ మార్చి సమర్పించగలరు.

శ్రాద్ధ విషయములో ఒక ఉపాఖ్యానము భరద్వాజ మహర్షికి ఏడుగురు పుత్రులున్నారు, వారు గురుకులమందు విద్యనభ్యసించుచుండెడివారు । ఒకానొక రోజున గురువుగారి గోవును మేపుటకై అరణ్యమునకు తీసుకెళ్లిరి. అచట శిష్యులకు ఆకలి కలిగినది. ఆకలి బాధకు ఓర్వలేక ఆగోవును భక్షించుటకు సిద్ధపడిరి । కాని గోవును భక్షించుట యుక్తమా అయుక్తమా? అని సందేహము కలిగినది । కృతాది యుగములలో ధర్మతారతమ్యమును అనుసరించి శ్రాద్ధకాలములో గోమాంసము పితృదేవతలకు సమర్పించుటను ధర్మశాస్త్ర కర్తలు అంగీకరించిరి । కాని స్వేచ్ఛగా స్వోదరపూరణకొరకు మాంసభక్షణము నిషిద్ధమైయున్నది కలియుగములో శ్రాద్ధాదులయందుకూడ మాంసవినియోగము నిషిద్ధమే. కలియుగములో స్వోదరపూరణకొరకు నిషిద్ధమని వేరేచెప్పనేల? ఆ ఏడుగురిలో జ్యేష్ఠుడు మొదలగు 4గురు ప్రథమసోదరులు ఉదరపూరణకొరకు గోవును భక్షించవచ్చని నిర్ణయించిరి । కాని మిగిలిన చివరి సోదరులు ముగ్గురు గోవును స్వోదరపూరణకొరకు భక్షించుట తగదని చెప్పిరి. జ్యేష్ఠాది నలుగురు సోదరులు వారి నిర్ణయప్రకారము గోవును భక్షించుటకే ప్రయత్నించిరి. ఇంతలో ఏడవ సోదరుడు మాంసము స్వోదర పూరణకొరకు భక్షించుట తగదు ఒకవేళ భక్షించవలసినచో గోమాంసములో కొంతభాగమును మూడుపిండములుగా చేసి శ్రాద్ధములో పితృదేవతలకిచ్చి మిగిలిన మాంసమును తినవలెనని ప్రబోధించెను. ఇట్లు భరద్వాజపుత్రులలో అభిప్రాయభేదములున్నను క్షుద్బాధను భరించలేక గోమాంసమును పితృదేవతలకు సమర్పించి భక్షించిరి । సాయంకాలము గురువుగారి ఇంటికి దూడను ఒక దానినే

తీసుకువెళ్లిరి । అంతగురువు గోవు ఏది? అని అడుగగా అరణ్యములో క్రూరమృగములచే భక్షింపబడినది అని అబద్ధము చెప్పిరి । గురు గోద్రవ్య భక్షణ పాపము, గోహత్యాపాతకము, గురువునకు అబద్ధముచెప్పిన పాపము ఈ మూడుదోషములచేత ఈ భరద్వాజపుత్రులు ఏడుగురు సోదరులు ఒకేసారి మరణించి దశార్ణదేశములో ఒక వ్యాధునకు పుత్రులై జన్మించిరి. వీరు గోమాంసమును భక్షించినప్పటికి గోమాంసమును పితృదేవతలకు సమర్పించి భక్షించుటచేత ఆ పుణ్యమువలన వీరికి పూర్వజన్మస్మృతి లభించినది । అంతేకాదు రాబోవు మూడు జన్మలవరకు పూర్వజన్మ స్మరణ లభించగలదు అందుచేతనే వారు ఈ జన్మలో వ్యాధులయిననూ పూర్వజన్మలో బ్రాహ్మణులై ఉండుట చేత బ్రాహ్మణధర్మములనే అనుసరించుచుండెడివారు మరియు వ్యాధ ధర్మములయిన హింసాదులను పరిత్యజించి అహింసా పూర్వకముగ తల్లిదండ్రులను ఎల్లప్పుడు సేవించుచుండెడి వారు. ఆ జన్మలో కాలధర్మము చేసినతరువాత 7గురు సోదరులు కాలాంజన పర్వతమందు లేడిజన్మపొందిరి. లేడి జన్మలో కూడ పూర్వజన్మస్మృతి ఉన్నది. పూర్వజన్మలో స్వోదరపూరణకొరకు గోమాంసభక్షణ చేసిన పాపమును స్మరించుచు చింతాక్రాన్తులై భగవధ్యానముతో కాలము గడిపిరి తరువాత జన్మమూడవ జన్మ. ఆ జన్మలో శరద్రీపములో చక్రవాకపక్షులై జన్మించిరి. ఈ జన్మలోకూడ పూర్వజన్మలలోవలె పూర్వజన్మస్మరణ పాపస్మరణ భగవత్స్మరణలు ఉన్నవి । నాలుగవ జన్మలో 7గురు సోదరులు మానససరోవరమందు హంసలై జన్మించిరి. ఈ జన్మలోకూడా పూర్వ జన్మస్మృతి, పాపచింత, భగవచ్చింతనము పూర్వజన్మలోవలె ఉన్నవి. ఒకానొకరోజున బాభ్రవ్యమహారాజు రాణితో మంత్రులతో కలిసి క్రీడార్థమై హంస సోదరులున్న సరస్సువద్దకు వచ్చిరి. అచట రాణీరాజులు క్రీడించుచుండగ హంససోదరులు వారిని చూచిరి అందులో సప్తమ (7) హంస సోదరుడు క్రీడించుచున్న రాజదంపతులను చూచి ఓ సోదరహంసలారా? రాజభోగము ఎంత గొప్పది. నాకు మరో జన్మ ఉన్నచో ఆ జన్మరాజజన్మ అయినచో బాగుండును అని చెప్పెను । అతని కోరికను విన్న హంస సోదరులు ఆరుగురు అట్లే రాజజన్మపొందమని 7వ హంస సోదరుని శపించిరి । అంత 7 వ హంస సోదరుడు ఓ సోదరులారా? మీరు లేకుండగ నేనొక్కడిని రాజభోగములను అనుభవించుట తగినపనికాదని తెలిసికూడ సర్వసాధారణముగ అట్లుపలికితిని అని చెప్పి గట్టిగా ఏడ్చెను.

అంతలో జ్యేష్ఠుడు మొదలగు 4గురు హంససోదరులు తమతరువాత సోదరులతో ఇట్లనిరి । రాజుగా జన్మించబోవు సప్తమసోదరునకు మిరిద్దరు మంత్రిగా పురోహితులుగా జన్మించండి । అప్పుడు సప్తమసోదరునకు సోదరులతో వియోగ దుఃఖముండదు మీ ముగ్గురు రాజ మంత్రిపురోహితులుగా జన్మించుగాక అని ముగ్గురిని శపించిరి. రాజభోగములపై అభిలాష కలుగుట వలన సోదరుల శాపమువలన ముగ్గురు హంస సోదరులకు పూర్వ జన్మ స్మృతి నశించినది. ఈ ముగ్గురు హంససోదరులు భరద్వాజపుత్రులుగా ఉన్నప్పుడు గోమాంసభక్షణ కూడదని నిషేధించినవారు సప్తమ సోదరుడు మాత్రము అట్టి అకృత్యమునకు పాల్పడతలచినచో గోమాంసమును మూడుపిండములుగా చేసి పితృదేవతలకిచ్చి మిగిలిన మాంసమును తినవలెను అని చెప్పిగొప్ప పుణ్యమును సంపాదించినవాడే కాని ఆపుణ్యము హంసజన్మలో ఉండగ రాజభోగాభిలాషవలన నశించినది. ఈ విధముగ మొదటి నలుగురు హంససోదరుల శాపప్రకారము చివరి ముగ్గురు హంససోదరులు రాజమంత్రి పురోహితులుగా జన్మించిరి. మొదటి నలుగురు హంససోదరులు కురుక్షేత్రములో దరిద్ర బ్రాహ్మణగృహమందు బ్రాహ్మణులై జన్మించిరి । మొదటి నలుగురు సోదరులు భరద్వాజపుత్రులుగా ఉన్నప్పుడు గోవధచేసి మాంసముతిన్న మహాపాపులే కాని హంసలుగా ఉన్నప్పుడు జలక్రీడలో ఉన్న రాజదంపతులను చూచి కూడ సప్తమసోదరుని వలే రాజభోగవాంఛ వీరికి కలగలేదు । అంతేకాదు సప్తమహంస సోదరునకు కలిగిన రాజభోగవాంఛను నిందించినవారు అందుచేతనే మొదటి నలుగురు హంససోదరులకు ఉత్తమమయిన దరిద్ర బ్రాహ్మణజన్మ లభించినది. ఈ జన్మచరమజన్మ ఈ విషయములో భగవద్గీతలో ఈ శ్లోకార్థమును చూడుడు.

శ్లో ॥ అధవాయోగి నామేవకులె భవతి ధీమతాం ।

ఏతద్ధిదుర్ల భతరంలోకే జన్మయదీద్య శం ॥

- భ.గీ. 6-42

యోగ భ్రష్టునకు ఏలోకములు లభించును అను ప్రసంగములో చెప్పబడిన రెండువిధానములలో రెండవ విధానమునకు చెందినది ఈ శ్లోకము । యోగమునుండి భ్రష్టుడయిననూ యోగముమహా పుణ్యమయినది కనుక కామనా దోషములేని పక్షములో బ్రహ్మవేత్తలయిన దరిద్రబ్రాహ్మణగృహమందు జన్మలభించును । ఇట్టి జన్మ లభించుట మిక్కిలి దుర్లభము. కారణమేమనగా ఈ జన్మలోనే మోక్షము లభించును మోక్ష ప్రదజన్మలభించుట కష్టముకదా? ఈ జన్మలో ఈ నలుగురు సోదరులకు పూర్వ జన్మస్మృతి

ఉన్నది । వీరు వేదవేదాంగములన్నియు స్మరణమాత్రముచేతనే పొందిరి । వైరాగ్యము, శమాదిషట్కము బ్రహ్మజ్ఞానము వీరికి ప్రాప్తించినవి । అందుచేతనే సమయములో ఈ నలుగురు సోదరులు మహా ప్రస్థానము చేయతలచి తల్లితండ్రులను అనుమతికోరిరి । అంతతల్లి తండ్రులిట్లనిరి ఓ పుత్రులారా! మీరు మాకు శుశ్రూష చేయవలయును మేము మరణించిన తరువాత శ్రాద్ధకర్మ చేయవలయును కనుక మీరు మా సమీపమందే ఉండండి వెళ్లవద్దని చెప్పిరి. అప్పుడు ఆనలుగురు సోదరులు తల్లితండ్రులతో ఇట్లనిరి, మా వద్ద ధనములేదు శ్రాద్ధకర్మకు ధనము ఆవశ్యకము మీ వద్దకూడ ధనములేదు మీకు ధనము ఇప్పించి మేము మహాప్రస్థానము చేసెదము అని చెప్పి ఈ రెండు శ్లోకములను వ్రాసి ఇచ్చిరి.

శ్లో॥ సప్తవ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలాంజనే గిరౌ ।

చక్రవాకాశ్వరద్వీపే హంసా స్మరసి మానసే ॥

శ్లో ॥ యేస్మజాతాః కురుక్షేత్రే బ్రాహ్మణావేద పారగాః ।

ప్రస్థితా దీర్ఘమధ్వానం యూయంతేభ్యోవసీదత ॥

ఈ రెండు శ్లోకములు రాజసమీపములో పఠించవలెను. ఈ శ్లోకార్థము విని మీకు కావలసిన ధనము ఇవ్వగలడు అని చెప్పి నలుగురు సోదరులు మహా ప్రస్థానము చేసిరి. వీరు భరద్వాజ పుత్రులుగా ఉన్నప్పుడు గోమాంసమును పితృదేవతలకు సమర్పించుటచే ఆదానఫలమహిమచే మహా ప్రస్థానముచేసి బ్రహ్మలోకమునకు వెళ్లగలిగిరి ఇది ఇట్లుండనిమ్ము చివరి ముగ్గురు సోదరుల వృత్తాంతమును తల్లితండ్రుల ధనప్రాప్తిని గురించి చూతము.

మొదటివారగు నలుగురు జ్యేష్ఠసోదరుల శాపమువలన చివరి సోదరులు ముగ్గురు రాజమంత్రి పురోహితులై రాజభోగములను అనుభవించుచుండిరి. అంత ఒకరోజున కురుక్షేత్రమందున్న జ్ఞాని సోదరుల తల్లితండ్రులు ఆరెండు శ్లోకములను పఠించుటకై మహారాజాస్థానమునకేగిరి. ఆసమయమున మహారాజు నగరములో లేరు విహారముకొరకు వనమునకేగిరనువార్త విని రాజాగమనమును నిరీక్షించుచు రాజాస్థానములో రెండురోజులుండిరి. వనములో ఉన్న రాజునకు రాత్రి స్వప్నములో గురువు సాక్షాత్కరించి

ఇట్లు చెప్పేను మీరు భరద్వాజ పుత్రులుగా ఉన్నప్పుడు నా గోవు యొక్క మాంసమును భక్షించి గోవు క్రూరమృగములచే అరణ్యమందు భక్షింపబడినదని అబద్ధము చెప్పి ఆ పాపఫలముగా అనేక జన్మలలో దుఃఖములనుభవించుచున్నారు కాని మీ పాపమంతయు ఇప్పుడు నశించినది. ఈ పైన మీకు సుఖములు సంప్రాప్తించగలవు అని స్వప్నములో గురువు అనుగ్రహించెను. ఈ స్వప్నవృత్తాంతమునకు రాజు ఆశ్చర్యమునొందెను తరువాత వనమునుండి రాజు నగరమునకు వచ్చుచుండగ మార్గమధ్యములో కురుక్షేత్రమునుండి వచ్చిన బ్రాహ్మణదంపతులు ఈ రెండు శ్లోకములను పఠించగానే రాజమంత్రి పురోహితులకు జన్మాంతర స్మృతి లభించినది.

ఆ రెండు శ్లోకముల భావమిది.

శ్లో || సప్తవ్యాధాః.....యూయంతే భ్యోవసీదత ||

భరద్వాజమహర్షిపుత్రులు గోహత్యాపాపము, గోమాంసభక్షణము, గురువునకు అబద్ధము చెప్పుట, ఈ పాపముల ఫలముగ మొదటి జన్మలో ఏడుగురు సోదరులు దశార్ణదేశములో బోయవారై జన్మించిరి. రెండవజన్మలో కాలాంజన పర్వతమందు జింకలుగా జన్మించిరి । మూడవ జన్మలో శరద్రీపమందు చక్రవాక పక్షులై జన్మించిరి నాలుగవ జన్మలో మానససరోవరమందు హంసలై పుట్టిరి. ఈ హంసజన్మ తరువాత జ్యేష్ఠుడు మున్నగు ప్రథమ సోదరులు నలుగురు కురుక్షేత్రములో బ్రహ్మజ్ఞాని కుటుంబములో బ్రాహ్మణులై జన్మించి వేదవేదాంగవేదాస్త పారంగులయిరి. తరువాతవారు బ్రహ్మజ్ఞానఫలముగ మహాప్రస్థానము చేయుటకై బయలుదేరి అరణ్యములో ఉండిరి. చివరి సోదరులగు మీరు ముగ్గురు అనగా రాజమంత్రి పురోహితులారా? మనగురువు అనుగ్రహమువలన ఇప్పటికి మీకు పాప పరిహారము లభించియుండును కనుక మీ ముగ్గురు అరణ్యములో మమ్ములను కలసినచో మనమందరము మహాప్రస్థానము చేసి బ్రహ్మలోకమునకు వెళ్లగలము అని పై రెండు శ్లోకముల భావము ఈ శ్లోకార్థమును గుర్తించిన రాజు కురుక్షేత్ర బ్రాహ్మణదంపతులకు కావలసినంత ధనమిచ్చి పుత్రులకు రాజ్యమును అప్పచెప్పి వల్కలధారణ చేసి అరణ్యమునకు బయలుదేరిరి అరణ్యములో మహాప్రస్థానమునకై ప్రయాణము చేయుచున్న తమనలుగురు సోదరులను కలిసిరి. రాజమంత్రి పురోహితులు ఈ ముగ్గురు సోదరులు తమకంటె

జ్యేష్ఠులయిన తమ బ్రాహ్మణసోదరుల వలన బ్రహ్మజ్ఞానమునొంది వారితో పాటు ఏడుగురు సోదరులు కలిసి పితృదేవతల అనుగ్రహముచేత బ్రహ్మలోకమునకేగిరి. ఈ ఏడుగురు సోదరులు భరద్వాజ పుత్రులుగా ఉన్నప్పుడు అకృత్యములను చేసిననూ గోమాంసమును పితృదేవతలకు సమర్పించిరి. ఈ ధర్మము కృతాది యుగములలో ఉన్నది అందుచేత ఈ కథావృత్తాంతము కృతాదియుగములకు చెందినదిగ తెలియతగినది. ఈ సోదరులు అకృత్యాచరణవలన కొన్ని జన్మలలో దుఃఖములను భావించిననూ చివరకు పితృదేవతల అనుగ్రహము వలన బ్రహ్మలోకమునకేగిరి. శ్రాద్ధాచరణవలన లభించిన పితృదేవతానుగ్రహమెంత మహాఫలదాయకమో ఈ ఉపాఖ్యానము వలన తెలియబడినది అందురు. శ్రాద్ధాచరణవలన పితృదేవతానుగ్రహమును పొందుదురుగాక. ఈ శ్రాద్ధమహిమోపాఖ్యానము హరి వంశము నుండి స్వీకరించబడినది.

దైవతాత్మకాస్మి కథాంత
 ప్రకృత్య భూతి భూతనాత్
 గోమాయాం శింఠ దనశ్చ
 త్రైభుః ప్రాప్యసాప్రకృత్

అన్నదాన మహిమ

శ్రీ కృష్ణ యజుర్వేదీయ అన్నసూక్త విద్యారణ్య భాష్యమునకు

ఆంధ్ర వివరణము

ధ్యాన శ్లోకములు

- శ్లో॥ వాగీశాద్యాస్సుమనస స్పర్వార్థానాముపక్రమే ।
యం నత్వా కృతకృత్యా స్సుస్తం నమామి గజాననమ్ ॥
- శ్లో॥ వేదార్థస్య ప్రకాశేన తమోహోర్ధం నివారయన్ ।
పుమర్థాంశ్చతురోదేయా ద్విద్యాతీర్థ మహేశ్వరః ॥
- శ్లో॥ అవిద్యా భానుసంతప్తో విద్యారణ్య మహంభజే ॥
యదర్క కరతప్తానా మరణ్యం ప్రీతికారణమ్ ॥

మంత్రము - 1

అహామస్మి ప్రథమజా ఋతస్య । పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య నాభిః ।
యో మా దదాత్తి సన ఇదేవమా వాః । అహమన్నమన్న మదస్త మద్మి ॥

మానవుల ప్రాణధారణ అన్నాధీనమై ఉన్నది. కనుక ప్రాణ సంరక్షణ చేయునట్టి అన్న స్వరూపమును గురించి తెలుసు కొనుట అత్యవసరమై యున్నది. కృష్ణయజుర్వేద తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ భాగంలో పరింప బడిన అన్న సూక్తము సాన్నాయ్య యాగమందు వినియోగింప బడినదని కల్పసూత్ర కారులగు మహర్షులు వివరించి ఉన్నారు. లోకములో ప్రాణి వర్గముచే తినబడుచున్న అన్నం మూడు విధములుగా ఉన్నది.

1. సులభముగా తినుటకు సాధ్యమగు వరి, గోధుమ మొదలైనవి.
2. ఎక్కువగా దంతముల ప్రయత్నముతో తినుటకు సాధ్యమగు గారె, లడ్డు, దుంపలు మున్నగునవి.
3. సులభముగా భుజించుటకు త్రాగుటకు యోగ్యములగు పాయసము, ఆజ్యము, చారు, పులుసు మున్నగు రస ద్రవ్యములు. ఈ మూడు విధములైన ఆహార

పదార్థాలను అశన, ఖాద్య, పానములు అంటారు. పైన చెప్పబడిన మూడు విధములగు అన్నములకు అభిమాని దేవత యగు అన్న దేవుని వచనములు ఈ అన్నసూక్తము నందు చెప్పబడినవి.

ప్రథమ మంత్రములో అన్నదేవుడు ఇలా చెప్పుచున్నాడు. ఆదిలో యజ్ఞములను సృజించిన వాడును నేనే. అదెట్లనినచో దేవతల కొరకు పురోడాశము, పాలు, పెరుగు, ఆజ్యము మున్నగు అన్నములు యజ్ఞములయందు సమర్పించబడుచుండును. అన్నమును సృజించిన నేను అన్నముల ద్వారా యజ్ఞములను సృష్టించాను. మరియు పూర్వము దేవతలకు అమృత రూపమగు అన్నమును సంపాదించిన వాడను నేనే.

లోకములో ఇద్దరు వ్యక్తులున్నారు. ఒకరు అన్నదాత మరొకరు అదాత. ప్రథమ వ్యక్తి మహాఫల ప్రాప్తికొరకు ఉత్తమ పాత్రులైన బ్రాహ్మణులకు శ్రద్ధాభక్తితో త్రివిధ అన్నములను సమర్పించుచున్నాడు. దాత ఇప్పుడు ఎంత అన్నదానము చేయునో, కాలాంతరమందు అతనికి ఆ అన్నము వేయిరెట్లు వృద్ధిచెందుతుంది. దాత అన్నదానం ద్వారా కాలాంతరమందు అన్నదేవుడనైన నన్ను భుజించుట కొరకు ఇప్పుడు నన్ను స్వాధీన పరుచుకొనుచున్నాడని భావము. రెండో పురుషుడు నన్ను దానము చేయక స్వయముగా ఒక్కడే అన్నమును తింటున్నాడు. అదాత అన్నమును నేనే తింటున్నానని అనుకొంటున్నాడు. కాని అతనిని నేనే భక్షిస్తున్నాను. అన్నదానము చేయకపోవుటచేత కాలాంతర మందు అదాత అన్నములేని వాడవుతున్నాడు. అన్నము లేకపోతే ప్రాణము పోతుంది గదా? అదే అతనిని నేను భక్షణచేయడమంటే. ఈ రహస్యమతనికి తెలియదు.

విశేష వివరణ-

అన్నదానము మానవులకే కాదు దేవతలకు కూడా చేయాలి. మంత్రోచ్ఛారణచే మనమిచ్చిన ఆజ్యాన్న పురోడాశాది ద్రవ్యములను దేవతలు స్వీకరించి మనకు కావలసిన పుత్ర, మిత్ర, కళత్ర, ధనధాన్యాది సంపదను అనుగ్రహిస్తున్నారు. ఇలా ఉపకారము చేసే దేవతలకు హవిర్భాగములివ్వక స్వశరీర పుష్టికొరకే ఆహారము తినుచున్న వానిని గూర్చి ఈ క్రింద ఉదహరించిన భగవద్గీతా శ్లోకములో కృష్ణ పరమాత్మ ఇలా చెపుతున్నారు.

శ్లో॥ ఇష్టాన్ భోగవాన్ హి వో దేవా దాస్యన్తే యజ్ఞ భావితాః ।

తైర్దత్తాన ప్రదాయైభ్యో యో భుంక్తే స్తేన ఏవసః ॥

అనగా దేవతలిచ్చిన అన్నాది ద్రవ్యములను వారికి సమర్పించక భుజించు వాడు దొంగవంటి వాడు.

మరియు యజ్ఞయాగాది కర్మానుష్ఠానములలో దేవతలకు ఇవ్వగా శేషించిన అన్నమును అమృతమంటారు. బ్రాహ్మణులకు సమర్పింపగా శేషించిన అన్నమును విఘనమంటారు. ఈ రెండు విధములైన అన్నములను భుజించిన వారికి సర్వ పాపాలు తొలగిపోతాయి. దేవ బ్రాహ్మణులకు సమర్పించక కేవలము తన కొరకే అన్నమును వండుకొని భుజించు వానిని గురించి శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ భగవద్గీతలో ఇట్లు చెప్పారు.

శ్లో॥ యజ్ఞశిష్టాశినస్సన్తో ముచ్యన్తే సర్వకిల్బిషైః ।

భుజంతే తే త్వఘం పాపా యే పచన్త్యాత్మకారణాత్ ॥

దానము చేయక తానే భుజించువాడు అన్నమును భుజించుట లేదు పాపమునే భుజిస్తున్నాడు.

లోక దృష్టిలో అది అన్నముగా కనబడిననూ, శాస్త్ర దృష్టిలోనూ దేవతా దృష్టిలోనూ అది పాపమే. పాప రూపముగా ఉన్న అన్నమును తింటున్నాడని గీతా రహస్యము.

2వ మంత్రము

పూర్వమగ్నే రపి దహత్యన్నమ్ । యత్తై హాసాతే అహముత్తరేషు ॥

వ్యాత్తమస్య ప్రశవస్సుజంభమ్ । పశ్యన్తి ధీరాః ప్రచరన్తి పాకాః ॥

మనము తింటున్న ఆహారాన్ని ఉదరంలో ఉన్న జరరాగ్ని పచనము చేయుటకు ఒక పూట సమయము కావాలి. కాని అన్నదానము చేయక తాను మాత్రమే తినుచున్న వాణ్ణి దహించటంలో అన్న దేవునకు ఒకపూట సమయము అవసరం లేదు. అన్నదేవుడు అదాతను వెంటనే దహించేస్తాడు. లోక దృష్టిలో అదాత దాతలాగా కనబడిననూ, అదాతకు దానము చేయక భోజనము చేయు క్షణమందే పాపము వస్తోంది. ఆ పాపము వలన అతనికి కాలాంతరములో నరక ప్రాప్తి సంభవిస్తుంది అందుకే “అదాతా విష మశ్నుతే”

అని పెద్దలంటారు. అనగా అదాత అన్నము తినుట లేదు, విష రూపమయిన అన్నమును తింటున్నాడని భావము.

అన్నదాత, అదాత ఉభయులూ వారి వారి ప్రయత్నములు చేస్తున్నారు. దాత అన్నదానము చేయుట కొరకు ఉత్తమ పాత్రులను సంపాదించుటకై ప్రయత్నము చేస్తున్నాడు. అదాత ఎవరికీ పెట్టుటకు ఇష్టంలేక భోజనము చేయుటకు ఎవరూ లేని చోటు కొరకు ప్రయత్నము చేస్తున్నాడు. వీరి విషయములో అన్న దేవుడు ఇలా అంటున్నాడు.

ఎవరు అన్నదానము చేస్తున్నారో అలాగే అన్నదానము చేసేవారికి సర్వ విధముల సహాయం చేస్తున్నారో, అట్టి వారు సర్వోత్తములు. అట్టివారికి నేను ఎల్లప్పుడు అన్న సమృద్ధిని కలుగజేస్తాను. ఎవరు నన్ను దానము చేయక తినుచున్నారో అట్టివారు పశువులతో సమానులు, మూఢులు. అటువంటివారిని తినుటకు నేను తీవ్రమైన కోరలు గల నా ముఖాన్ని తెరచుకొని సిద్ధంగా ఉంటాను. ఈ విధముగా చెప్పుతున్న అన్నదేవుని అభిప్రాయమును కొంత మందే తెలుసుకొంటున్నారు. వారు బుద్ధిమంతులు. ధీరులు. వారే అన్నదాతలు. పైన చెప్పిన అన్నదేవుని అభిప్రాయమును తెలుసు కోలేని వారు అజ్ఞానులు, మూర్ఖులు.

విశేష వివరణ -

మనముతిన్న అన్నమును ఉదరమందున్న జరరాగ్ని జీర్ణము చేయును. ఈ అగ్నిని వైశ్వానరాగ్ని అంటారు. ఈ విషయము భగవద్గీతయందు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అహం వైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః ।

ప్రాణాపాన సమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధమ్ ॥

పరమేశ్వరుడు జరరాగ్ని రూపముగా సర్వ ప్రాణుల ఉదర మందు ప్రవేశించి వారు నిత్యమూ సేవిస్తున్న భక్ష్య, భోజ్య, లేహ్య, చోష్య ఆహారములను మరల పచనము చేస్తున్నాడు. ఈ చతుర్విధ పదార్థముల విశేషములు ఇట్లున్నవి.

1. భక్ష్యములు - దంతవ్యాపార సాధ్యములైనవి. లడ్డు, గారె, దుంపలు మున్నగునవి.
2. భోజ్యములు - పాయసము అన్నము మున్నగునవి.

3. లేహ్యములు - తేనె, బెల్లంపాకం, అల్లం పచ్చడి మున్నగునవి నాలుకతో చప్పరించుటకు వీలగునవి.
4. చోష్యములు - పులుసు, చారు, మజ్జిగ మున్నగునవి (పుక్కిలింతతో స్వీకరించుటకు సాధ్యమగునవి). ఈ చతుర్విధ ఆహార ద్రవ్యములను సోమదృష్టితో చూడవలెను. సోముడనగా చంద్రుడు. మనచే తినబడుచున్న సర్వ పదార్థములు రాత్రియందు చంద్రుని అమృత కిరణ సంపర్కము చేతనే వృద్ధి చెంది, అమృతము వలె రుచికరములై భక్షణ యోగ్యములగుచున్నవి. ఈ విషయములో గీతాచార్యులు భగవద్గీతలో ఇలా అన్నారు.

పుష్టా మిచౌషధీ స్వర్వా సోమో భూత్వా రసాత్మకః ।

నేను అమృత స్వరూపముతో చంద్రుడనై, కిరణముల ద్వారా ఓషధుల యందు ప్రవేశించి ఓషధులను నా అమృత స్వరూపంతో వృద్ధి పొందించుచున్నాను. పరమేశ్వరుడు చంద్ర స్వరూపముతో ఆహారమును సృష్టించి, వృద్ధి చేస్తున్నాడు. జఠరాగ్ని స్వరూపంలో భుజించిన ఆహారమును పచనము చేస్తున్నాడు. ఈ విధంగా అగ్ని, సోములచేతనే జగద్వ్యవహారము నడుస్తోంది. కనుక అగ్ని సోములే ఈ జగత్తు అని ధ్యానము చేసినచో అన్నదోషము ఉండదు. అన్నదాతకు సంబంధించిన దోషము అన్నమందున్ననూ, ఈ ధ్యాన ప్రభావంచేత భోక్తకు అన్నదోషము సంక్రమించదని శంకర భగవత్పాదులు ఈ ఉపాసనా రహస్యమును తన భాష్యములో ఇట్లు విశదీకరించిరి:

భోక్తా వైశ్వానరోగ్నిః । భోజ్యమన్నం సోమః ।

తదేతదుభయ మగ్నీషోమౌ సర్వమితి పశ్యతః అన్నదోష లేశో న భవతి ।

ఇక్కడ మరొక విశేషాన్ని గ్రహించాలి, పైన ఉదహరించినట్లుగా మరొక విధముగా నాలుగు విధములగు ఆహారాలు ఉన్నాయి.

1. పార్థివాహారము
2. జలమయ ఆహారము
3. వాయురూప ఆహారము

4. తేజోరూప ఆహారము.

ఈ ఆహారాలను భుజించు ప్రాణి వర్ణము కూడా నాలుగు విధములుగా ఉన్నవి.

1. పార్థివాహారమనగా భూలోకమందు లభించు భక్ష్య భోజ్య లేహ్య చోష్య ద్రవ్యములు. వీట్లను భుజించు వారు మానవులు.
2. జలమే ఆహారము చాతక పక్షికి. ఈ పక్షి అంతరిక్షము నుండి మేఘము ద్వారా లభించు వర్షజల బిందువుల తోనే జీవిస్తుంది.
3. సర్పాదులు గాలినే ఆహారంగా స్వీకరిస్తాయి.
4. చకోర పక్షులు వెన్నెల తిని జీవిస్తున్నాయి. వాలఖిల్యాది మహర్షులు సూర్య కిరణాలను ఆహారంగా తీసుకుని జీవించారని గ్రంథాలు చెపుతున్నాయి. చంద్ర కిరణాలు, సూర్య కిరణాలు తేజో రూపమైన ఆహారము.

పైన ఉదహరించిన ప్రాణివర్ణ మందు ప్రవేశించిన పరమేశ్వరుడు జరరాగ్ని రూపముతో పైన ఉదహరించిన చతుర్విధ ఆహారములను జీర్ణము చేస్తున్నాడు. ఇలా పచనము చేయగా లభించిన స్థూల పదార్థము మల మూత్ర రూపముగా బహిర్గతమౌతుంది. సూక్ష్మ భాగము వాక్కునకు, మనస్సునకు, ప్రాణమునకు శక్తిని సంపాదించునవి అని ఛాందోగ్యోపనిషత్తు చెపుతోంది. పరమేశ్వరుడే అగ్ని సోమ స్వరూపుడై జగత్తునంతటనూ వ్యాపించి ఉండగా పరమేశ్వరుడు లేడను వాదము సాహసోపేతమై ఉండును. నిప్రుమాణమని భావము.

3వ మంత్రము -

జహామన్యం నజహామన్యమ్ | అహమన్నం వశమిచ్ఛరామి ||
సమాన మర్థం పర్యేమి భుంజత్ | కోమామన్నం మనుష్యోదయేత ||

అన్నదేవుడనైన నేను అదాతను పరిత్యజిస్తున్నాను. అన్నదాతను పరిత్యజించను. అన్నదాతను నావాడిగా చేసుకొంటాను. అనగా అన్నదేవుడు అన్నదాతకు స్వాధీనుడై ఉంటాడని భావము. లోకములో ఏమానవుడు భోగమునకు, దానమునకు సమానముగా ధనమును ఆర్జించుచున్నాడో అట్టి వానికి నేను సర్వవిధములా రక్షణ కల్పించగలను. ఏ

మానవుడు భోగము కొరకే సంపాదించునో దానము కొరకు ధనమును సంపాదించలేవానిని నేను రక్షించను, పొందను, పైగా పరిత్యజిస్తాను. ఇలా అదాతను పరిత్యజిస్తూ, దాతను రక్షిస్తూ, దాత పట్ల పక్షపాతము చూపిస్తున్న నన్ను లోకములో ఎవరు నివారించగలరు? నివారించుటకు ఎవరూ సమర్థులు కారని అన్నదేవుని స్వాతంత్ర్య ప్రకటన ఇందులో తెలుస్తోంది.

విశేష వివరణము -

అన్నదానము ప్రశస్తమని భాష్య వివరణ వల్ల తెలుస్తోంది. కాని దానమెలా చేయాలి? దానాలు ఎన్ని విధాలు? ఏ దానము ప్రశస్తము? అనే విషయంలో భగవద్గీతలో గీతాచార్యులు సెలవిచ్చారు.

శ్లో॥ దాతవ్యమితి యద్దానం దీయతేనుపకారిణే ।

దేశే కాలే చ పాత్రే చ తద్దానం సాత్వికం స్మృతం ॥

దానము స్వీకరించువాని నుండి ప్రత్యుపకారమును అపేక్షించక దేశ కాల పాత్రలను ఎరిగి చేయు దానము సాత్విక దాన మనబడును.

శ్లో॥ యత్తు ప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దిశ్య వా పునః ।

దీయతే చ పరిక్లిష్టం తద్దానం రాజసం స్మృతం ॥

ప్రత్యుపకార బుద్ధితో గానీ ఫలాపేక్ష కలిగి కానీ బాధపడుచూగానీ చేయుదానము రాజస దానమని చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అదేశ కాలే యద్దానం అపాత్రేభ్యశ్చ దీయతే ।

అసత్కృతమవజ్ఞాతం తత్తామస ముదాహృతం ॥

దేశ కాల పాత్రలతో సంబంధంలేక అగౌరవంగా అవమాన పూర్వకంగా చేయు దానము తామస దానమని చెప్పబడును.

ఆహారము కూడా సాత్విక, రాజస, తామస బేధములతో మూడు విధములని శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ భగవద్గీతలో ఇట్లు బోధించారు -

శ్లో॥ ఆయుస్సత్య బలారోగ్య సుఖ ప్రీతి వివర్ధనాః ।

రస్యాస్నిగ్ధా స్థిరా హృద్యా ఆహారా సాత్విక ప్రియాః ॥

చిరకాల జీవనాన్ని, మనస్సునకు ధైర్యమును, స్థైర్యమును, ఉత్సాహమును అనగా ప్రబల దుఃఖ మేర్పడిననూ నిర్వికారముగా ఉండుట, శరీరేంద్రియ సామర్థ్యమును, వ్యాధిలేకపోవుటను, భోజనానంతరము తృప్తిని, భోజనకాల మందు ఆహారాభిరుచిని వృద్ధిచేయు ఆహార పదార్థములు; మధురరస ప్రధానమయిన ఫలములు, పటికబెల్లము, పంచదార వీటితో తయారు చేయబడిన పిండి వంటలు, స్నేహపదార్థములు అనగా చిక్కని పాలతో నూనెతో నేతితో తయారయిన పిండి వంటలు; ఏ ఆహార పదార్థములు, భుజించిన తరువాత శరీరమందు చాలా కాలము శరీరేంద్రియాదులకు బల సంపాదకములగునో అట్టి కంద మూలాది ఆహార పదార్థములు మరియు దుర్గంధము అపవిత్రత లేని ఆహార పదార్థములు సాత్వికాహారములు ఇవి మానవునకు చిత్త సత్య సంపాదకములు. సత్యము జ్ఞాన సంపాదకమై మోక్ష దాయకమగును. అందుచేత సాత్వికాహారములనే సేవించాలి. పైన చెప్పబడిన ఆహారమును సేవించు మానవుడు సాత్వికుడని గ్రహించ వచ్చును.

శ్లో॥ కట్వామ్ల లవణాత్యుష్ణ తీక్ష్ణ రూక్ష విదాహినః ।

ఆహారా రాజస స్యేష్టా దుఃఖ శోకామయ ప్రదాః ॥

కటుశబ్ద మునకు కారము అని అర్థము, కాని ఈ శ్లోకములో చేదు అని అర్థము చెప్పాలి. తీక్ష్ణ శబ్దముచే కారము అని అర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఆమ్ల మనగా పులుపు. లవణము తెలిసినదే. ఉష్ణము-వేడివేడి పదార్థము. రూక్షము- చమురు లేని పదార్థము, విదాహీ- దాహమును కలుగజేయునవి- ఆవాలు మొదలైనవి. ఇవన్నీ మితముగా భుజించవచ్చును. కాని శ్లోకమందున్న అతి శబ్దము ఈ ఏడు ఆహార పదార్థములతో సంయోజన చేయ వలయును. అతి శబ్దమునకు మిక్కిలి అని అర్థము.

1. మిక్కిలి చేదు-వేప
2. మిక్కిలి పులుపు-నిమ్మ
3. మిక్కిలి ఉప్పు
4. ఎక్కువ వేడి అనగా చేతులు నోరు కాలే పదార్థములు.
5. అతి తీక్ష్ణం-అపరిమిత కారముకల మిరియము మొదలగునవి.

6. అతి రూక్షం - ఏ కొంచెము చమురు లేని కొర్రలు. ఆళ్లు మున్నగునవి.
7. అతి దాహ- మిక్కిలి దాహమునిచ్చు ఆవపిండి మున్నగు పదార్థములు.

రాజస ఆహార పదార్థములను సేవించు వానికి వెంటనే దుఃఖము తరువాత శోకము రోగము ప్రాప్తించును. రాజసాహారము భుజించు వారికి రజోగుణము వృద్ధి చెందును. రాజసాహారమును సేవించు వారిని రాజసులంటారు.

శ్లో॥ యాతయామం, గతరసం, పూతి, పర్యుషితం, చ యత్ ।

ఉచ్ఛిష్టమసి చా మేధ్యం భోజనం తామస ప్రియం ॥

అర్ధ పక్వము-సగం ఉడికిన పదార్థము, ఎక్కువగా ఉడికిన పదార్థము, దుర్గంధోపేతం-పాసి పోయినవి, ఉచ్ఛిష్టం-ఇతరులు తినగా వారి ఎంగిలి, యజ్ఞములకు అనర్హమయిన ఉల్లిపాయి మున్నగు ఆహార పదార్థములు తామస వ్యక్తులకు ప్రియమైన ఆహారము. తామసాహారమును సేవించినచో తమో గుణము వృద్ధి చెందును. వీరిని తామసులంటారు. ఉత్తమ శ్రేయస్సును అభిలషించు ముముక్షువులు రాజస, తామస ఆహారములను పరిత్యజించి సర్వకాల సర్వావస్థలయందు సాత్వికాహారమును, సాత్విక దానములను చేయవలెను. సత్సాభివృద్ధికై సాత్వికాన్నమును భుజించుట, సాత్వికాన్నదానము చేయుట ఉత్తమ లక్షణం.

4వ మంత్రము -

పరాకే అన్నం నిహితం లోక ఏతత్ । విశ్వేర్దేవైః పితృభిర్గుప్త మన్నం ॥
యదద్యతే లుప్యతే యత్పరోప్యతే । శతతమీ సా తనూర్మే బభూవ ॥

అన్నదేవుని మహాత్ముడు ఈ మంత్రంలో చెప్పబడుతోంది. అన్న వ్యవహారము లోకంలో రెండు విధాలుగా చూడబడుతోంది.

1. పారలౌకిక వ్యవహారము
2. ఐహిక వ్యవహారము

అన్నదాత పితృదేవతాది లోకాలలో నాకు అన్నసమృద్ధి కలుగుగాక అనే భావంతో ఉత్తమ పాత్రులైన వారికి అన్నదానం చేస్తున్నాడు. భూలోకంలో అగ్నియందు,

బ్రాహ్మణులయందు సమర్పించిన అన్నము భూలోకానికి మిక్కిలి దూరంలో ఉన్న పితృ దేవతాది లోకాల్లో ఉన్న దేవతలకూ, పితృదేవతలకూ సంక్రమిస్తుంది. భక్తి శ్రద్ధలతో మనమిచ్చిన అన్నాన్ని దేవతలు ఆదరంతో స్వీకరించి ఈ అన్నదాన ఫలాన్ని అన్నదాత స్వర్గలోకానికి వచ్చేవరకూ రక్షించి, దాతకు సమర్పిస్తారు. ఇది పారలౌకిక అన్న వ్యవహారము.

ఇక ఐహిక అన్నవ్యవహారాన్ని చూద్దాం. ఐహిక వ్యవహారము అనేకరకాలుగా కనబడుతోంది.

దానములేక తనకు తానే భుజించటం. భుజించిన దాన్ని జరరాగ్ని దహింప చేస్తున్నాడు కనుక నశించింది అనటం. మాడి పోయిన అన్నము వాసన వచ్చిన అన్నము.

మాడిన అన్నాన్ని వాసన వచ్చినదాన్ని వీధిలో పారవేయటం, ఈవిధంగా చేయటం తన ఐశ్వర్యమింతది అని ప్రకటన చేయటమే కానీ ప్రయోజనకారి కాదు. ఇది ఐహికాన్న వ్యవహారము. ఇట్లు ఐహికాముష్మిక వ్యవహారమంతా అన్నదేవుని మహిమలో శత సంఖ్యలేశము అని అన్నదేవుని ప్రకటన. ఇదంతా అన్నదేవుని మహిమలో నూరవలేశమైతే అన్నదేవుని మహిమ ఎంతటిదో మనము తెలుసుకోలేము.

విశేష వివరణ -

శరీరేంద్రియ పుష్టిని, ధనధాన్య పుష్టిని కాంక్షించిన వైశ్వదేవ కర్మానుష్ఠాత నిత్యము భూత బలిని ఇస్తూ ఉంటాడు. ఈ విషయంలో వినియోగింపబడే మంత్రానికి విద్యారణ్య భాష్య ఆంధ్రానువాదాన్ని చూడండి.

యే భూతాః ప్రచరన్తి దివ్వానక్తం బలి మిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యాః ।

తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతు స్వాహా ॥

శరీరేంద్రియ పుష్టిని, ధన ధాన్య పుష్టిని, కాంక్షించిన నేను అన్నము కొరకు గ్రద్ధ మున్నగు భూతముల కొరకు, అన్నమును బలి విధానముగా భూమియందు ఉంచుచున్నాను. శ్మశానవాసియైన కాలాగ్ని రుద్రుడు అన్నదానం చేయని పాపులను పీడించటం కోసం కొంత మంది దూతలను పంపుతాడు. గ్రద్ధ, నక్క యుద్ధమందు

ఆసక్తిగల మేక-పొట్టేలు (దీనిని భయేడక మంటారు), ఆడగాడిద (దీనిని దీర్ఘముఖి అంటారు) ఈ జంతువులన్నీ యమదూతలని ఆరణ్యక భాగంలో మంత్ర బ్రాహ్మణంలో చెప్పబడింది. వీనిలో కొన్ని, నక్క, మేక, గాడిదా మొదలైనవి భూలోకంలో నివసిస్తాయి. గ్రహములు అంతరిక్ష లోకంలో నివసించేవి. వీళ్లు కొరకు భూమియందుంచిన బలి అన్నాన్ని ఆ భూతాలు తిని తృప్తి చెంది, అన్నదాతను ఏమీ చేయవు. అహోరాత్రములు అన్నము కొరకు సంచరించు తన భృత్యులకు బల్యన్నమును దానము చేసిన అన్నదాతకు తన భృత్యుల వలన ఎట్టి మరణమూ లేకుండు నట్లు రుద్రుడు చూస్తాడు. మరియు పుష్టిపతి, ధనధాన్యపతి, పోషణపతి అయిన శంకరుడు బల్యన్న దాతకు ధనధాన్య శరీరేంద్రియ పుష్టిని కలుగ జేసి రక్షిస్తూ ఉంటాడు. ఇది వేదరహస్యం.

5వ మంత్రము -

మహాస్తా చరూ సకృద్ధుగ్ధేన పత్రౌ । దివంచ పృశ్ని పృథ్వివీంచ సాకమ్ ।
తత్సంపిబన్తో న మినన్తి వేధసః । నైతద్భూయో భవతి నో కనీయః ॥

అన్నదేవుని మహిమ ఈ మంత్రంలో ఈ విధంగా చెప్పబడుతోంది. బహు క్షీరము కల గోవును పితుకగా వచ్చిన క్షీరంతో రెండు కడవలు నిండిపోతాయి. అలాగే స్వల్పంగానైనా మంత్రములచే పవిత్రమయిన అన్నము భక్తి శ్రద్ధలతో అగ్నియందూ, ఉత్తమ పాత్రుని యందూ, సమర్పించబడిన అన్నము భూలోకాన్నీ స్వర్గలోకాన్నీ పూరించి, అన్నదాతకు లోక ద్వయము అన్నపూర్ణ- మయ్యేట్లు చేస్తుంది. అన్నదాతకు భూలోకంలోనూ, స్వర్గలోకంలోనూ అన్నానికి లోటుండదని భావము. బ్రాహ్మణులకూ, దేవతలకూ, అన్నదానము చేయగా మిగిలిన అన్నము విఘనమని, అమృతమని చెప్పబడుతోంది. ఈ అన్నమును భుజించిన అన్నదాత అన్నమును నాశనము చేసిన వాడు కాడు. తనను కూడా నశింప చేసుకున్నవాడు కాడు. కారణమేమనగా అన్నదాన ప్రభావంచేత అన్నము వృద్ధి చెంది తన భోజనమునకు సర్వకాలముల యందు అన్నము సిద్ధముగా ఉండును. అన్నములేక ప్రాణము పోయినది అనుమాట అన్నదాతకు ఉండదు. అందుచేత అన్నదాత తన ఆత్మ సంరక్షణ చేసుకున్న వాడగును. లోకములో మిక్కుటముగా అన్నము భుజించిన వానికి అజీర్ణ వ్యాధి సంభవించును. తక్కువగా భుజించిన వారికి ఆకలి తీరదు. ఈ

రెండు దోషములూ అన్నదాతకు ఉండవు. కారణమేమనిన అన్నదాన ప్రభావము చేత అన్నదానానంతరము భుజించిన అన్నము అన్నదాతకు ఔషధి వంటిదౌతుంది.

విశేష వివరణము -

ఈ మంత్రభాష్య వివరణలో స్వల్పముగా దానము చేయబడిన అన్నము భూలోకాన్ని, స్వర్గలోకాన్ని పూరిస్తుందని చెప్పబడింది. అదెలా సాధ్యం? దానం చేసిన అన్నం స్వల్పం గదా? లోకద్వయము విశాల మయినది కదా? అనే శంకకు యావదేకా అను శ్రుతి భాష్యంలో శ్రీ విద్యారణ్య స్వామి ఈ విధంగా సమాధానం చెప్పారు-

యావదేకాదేవతా కామయతే యావదేకా । తావదాహుతిః ప్రథతే ।

నహి తదస్తి । యత్తావ దేవస్యాత్ । యావజ్జుహోతి ॥

ఆయా దేవతలను ఉద్దేశించి మంత్రోచ్ఛారణ పూర్వకముగా అగ్ని యందు మనము సాధారణముగా రేగు పండు వంటి పరిమితమగు హవిస్సును హోమము చేస్తున్నాము, కాని ఆ ద్రవ్యము అంత మాత్రముగానే దేవతను పొందదు. మంత్రోచ్ఛారణ ప్రభావంచేత ఆయాదేవతలకు ఎంత కావాలో అంతగా వృద్ధి చెంది ఆయా దేవతలను పొందుతోంది. అలాగే హవిస్సు స్వల్పమయినాకూడా పృథివీలోకాన్నీ స్వర్గలోకాన్నీ వ్యాపించటం సమంజసమే. ఈ విషయములో మరియొక శ్రుతి మరొక దృష్టాంతరమును విశదీకరించింది.

అథౌషధీ రస్తగతా దహతి తాస్తతో భూయాసీః ప్రజాయంతే ॥

అనగా అగ్నియందు సాయంప్రాతః కాలాల్లో హోమము చేయబడే అన్న, ఆజ్య, సమిత్, పురోడాశాది హవిస్సు మనము చూస్తుండగానే దగ్ధమైపోతోంది. కాని అది మనకు నిలవ ఉన్న ధనమని, అభివృద్ధి చెందేదని శ్రుతి బోధిస్తోంది. వ్యవసాయదారులు చెరుకు తోటను దగ్ధము చేస్తారు. అది దాహానంతరము అభివృద్ధి చెందినట్లు అగ్ని యందుంచిన హవిస్సు కూడా అభివృద్ధి చెందును. ఇక్కడ భక్తి శ్రద్ధలు అత్యావశ్యకములై ఉన్నాయి. ఈ విషయములో భగవద్గీతలో కృష్ణ పరమాత్మ-

శ్లో॥ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యోమే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి ।

తదహం భక్తుపహృత మశ్నామి ప్రయతాత్మనః ॥

భక్తి శ్రద్ధలతో ఇచ్చినది పత్రమైనను, పుష్పమైననూ, ఫలమైననూ నేను స్వీకరించి దాతను అనుగ్రహిస్తాను. పాండవులను కృష్ణపరమాత్మ ఇట్లనుగ్రహించెను.

పాండవులు అరణ్య వాసము చేయు కాలములో అకాలమందు భోజనార్థమై వేల శిష్యులతో దుర్వాస మహర్షి పాండవుల వద్దకు వచ్చాడు. వెంటనే ధర్మరాజు భోజనానికై స్నానము చేసి రమ్మనమని సవినయముగా కోరాడు. అంత దుర్వాస మహర్షి శిష్యులతో నదీ స్నానమునకు వెళ్లెను. పతివ్రతా శిరోమణి ద్రౌపదీ దేవి ఆపద్బాంధవుడగు శ్రీ కృష్ణుని స్మరించింది. శ్రీ కృష్ణుడు సాక్షాత్కరించెను. భోజనానంతరము కడిగి బోర్లించిన అక్షయ పాత్రయందు ఒకానొక కూర ముక్క దొరికినది. దానిని భక్తితో శ్రీ కృష్ణునకు ద్రౌపదీ దేవి సమర్పించగా తన ఉదరమందున్న సర్వ బ్రహ్మాండములతో సహా తృప్తి చెందాడు. సర్వ బ్రహ్మాండములలో ఒక భాగమందున్న శిష్యులతో కూడిన దుర్వాస మహర్షి కూడా తృప్తి చెందెను. ధర్మరాజు వద్దకు వెళ్లినచో భోజనము చేయమని ప్రార్థిస్తాడు. మనము ఈపైన భోజనము చేయలేము. ఉదరములో చోటు లేదు అని దుర్వాస మహర్షి తిరిగి తన ఆశ్రమానికి వెళ్లి పోయాడు. ఈ ఘట్టాన్ని మహాత్ములు ఒక్క శ్లోకంలో పొందు పగిచారు.

శ్లో॥ ద్రౌపదీ శాకమాసాద్య త్రిలోకీ యేన తర్పితా ।

తజ్జీవ బ్రహ్మణో రైక్యే బ్రహ్మైవ నో హరిః ॥

భక్తి శ్రద్ధలతో చేసిన అన్నదానము అనంత ఫల ప్రదమని తెలుసుకోవాలి.

పై మంత్రార్థములో అన్నదానానంతరము దాత భుజించిన అన్నము అనారోగ్య కారణము కాదని చెప్పారు, అదెలా సంభవం? అన్న ప్రశ్నకు భాష్యకారులు భగద్గీతా శ్లోకంతో సమాధానము చెప్పారు.

నాత్యశ్చతస్తు యోగోస్తి నచైకాన్త మనశ్చతః

యోగి తన యోగాభ్యాస కాలమందు ఆహార నియమము కలవాడు కావాలి. ఎక్కువగా ఆహారాన్ని స్వీకరించినా, తక్కువగా ఆహారము స్వీకరించినా యోగము సిద్ధించదు. మితముగా భుజించాలి, మితముగా భుజించు వానికి యోగ సిద్ధి మరియు వేదాన్త శ్రవణము బ్రహ్మచర్యము కూడ సిద్ధిస్తాయి. అన్నదాన మహిమ చేత అన్నదానంతరము భుజించిన

అన్నము అన్నదాతకు ఆరోగ్య కారణమై యోగాభ్యాసమునకు యోగ్యమై యుండు; అనగా అన్నదాత యోగ ప్రాప్తికి, వేదాంత శ్రవణమునకు, బ్రహ్మచర్య సిద్ధికి, తగిన భుజించునని భావము. అట్టి వానిని అన్నదేవుడు లోకద్వయమందు సర్వదా రక్షిస్తుంటాడన భావము.

6వ మంత్రము -

అన్నం ప్రాణ మన్న మపాన మాహుః ।
 అన్నం మృత్యుం తము జీవాతుమాహుః॥
 అన్నం బ్రహ్మణో జరసం వదన్తి ।
 అన్నమాహుః ప్రజననం ప్రజానామ్ ॥

అన్నదేవుని మహిమ మళ్లీ వర్ణింపబడుతోంది. అన్నదేవుడు సమస్త జగద్వ్యవహారమునకు కారణమై ఉన్నాడు. అదెట్లనగా ప్రాణుల శరీరముల యందు వాయు సంచారము రెండు విధములుగా ఉన్నది.

1. ప్రాణవాయువు పైకి సంచరించుట.
2. అపానవాయువు క్రిందకి సంచరించుట.

ప్రాణాపాన వాయు సంచారము అన్న బలము చేతనే జరుగుతోంది. అన్నము లేని వానికి ప్రాణాలే పోతాయి. అందుచేత ప్రాణాపాన వాయువులు అన్న స్వరూపములని చెప్పబడుతున్నాయి. మరియు అన్నము ఒకప్పుడు మృత్యువుగానూ, ఒకప్పుడు జీవనంగానూ పరిణమిస్తోంది. తిన్న అన్నము జీర్ణం కానిచో రస వైషమ్యాన్ని పొంది వ్యాధిని సృష్టించి తద్వారా మృత్యు కారణమవుతోంది. మరియు అన్నము ఔషధంలాగా ప్రాణ సంరక్షణ చేస్తోంది. అందుచేత జీవన కారణమగుచున్నది. అన్నము ఒకానొక సమయమందు శరీరేంద్రియ పుష్టిని కలిగించి సంతానోత్పత్తికి కూడా కారణమవుతోంది. మరొక సమయమందు ఒకానొక అన్న విశేషము తన భక్షణ చేత జుట్టు నెరసిపోవుట, శరీరము ముడతలు పడుట ఇట్టి ముసలితనమును సంపాదించుచున్నది. ఆహార పదార్థములలో ఇట్టి తారతమ్యాలను సృష్టించగల శక్తి ఉన్నదని ఆయుర్వేద శాస్త్రాభిజ్ఞులు చెబుతున్నారు.

విశేష వివరణ -

తైత్తిరీయోపనిషత్తులో యేన్నం బ్రహ్మోపాసతే అనే మంత్రం అన్న బ్రహ్మోపాసనను చెబుతోంది. అనగా అన్నమును బ్రహ్మగా భావించాలి అని అర్థం. అన్నము బ్రహ్మ ఎలా అవుతుంది? అని సందేహము.

కాని బ్రహ్మ ఎలాగైతే జగత్తు యొక్క సృష్టి, స్థితి, లయములను చేస్తున్నాడో అదేవిధంగా అన్నము కూడా సృష్టి, స్థితి, లయములను చేస్తున్నది. అదెట్లనగా అన్నము భుజించినచో శరీరేంద్రియ పుష్టి కలిగి తద్వారా ప్రాణులు జన్మిస్తున్నారు. జన్మించిన ప్రాణులు అన్నము వలననే బ్రతుకుతున్నారు. అన్నమే ఒకానొక సమయమున అజీర్ణాది వ్యాధి ద్వారా మరణ కారణమగుచున్నది. అందుచేత అన్నము కూడ ప్రాణివర్గము యొక్క సృష్టి స్థితి లయములకు కారణమగుట చేత అన్నమును బ్రహ్మగా భావించమని ఉపనిషన్మర్యాద. అందుచేతనే అద్యతేత్తిచ భూతాని । తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి, అను తైత్తిరీయోపనిషత్తు అన్న శబ్దమును ఇట్లు నిరూపిస్తోంది - ముందుగా ప్రాణులచే తినబడేది కనుక అన్నమనియూ, తరువాత ప్రాణులను తనే తినేది కనుక అన్నమని అన్న శబ్ద నిర్వచనము రెండు విధములుగా బోధించబడినది.

7వ మంత్రము -

మోఘమన్నం విస్తతే అప్రచేతాః । సత్యం బ్రవీమి వధ ఇత్యతస్య ।
నార్యమణం పుష్యతి నో సఖాయం । కేవలాఘోభవతి కేవలాదీ ॥

అన్నదేవుడు ఇట్లు బోధిస్తున్నాడు. అన్నదానము చేయనివాడు వివేక శూన్యుడు. అతను వ్యర్థముగా ధనార్జన చేసి ఆహార పదార్థములు పొందుచున్నాడు. అదాత అన్నదానము చేయక పోవుట చేత తన వద్ద వున్న ఆహార పదార్థములను వధిస్తున్నాడు. ఈ విషయము సత్యము. సత్యమునే నేను చెబుతున్నాను. అదాత (దానము చేయనివాడు) అర్యమాది దేవతలకు, మిత్రులకు అన్నదానము చేసి తృప్తిని కలుగచేయలేకపోతున్నాడు. అందుచేత వారిని పోషించినవాడగుట లేదు అని అన్నదేవుని వచనము.

అర్యమా దేవత అనగా ఎవరు? ఈ విషయమై తైత్తిరీయ సంహితలో ఈ విధంగా చెప్పబడింది.

అర్యమే చరుం నిర్వపేద్యః కామయేత దాన కామామే ప్రజాస్ఫురిత్యసై
ఆదిత్యోర్యమా యః ఖలు వై దదాతి సోర్యమా, అర్యమణమేవ స్వేన భాగధేయేనోపధా
స ఏవాస్మై దానకామాః ప్రజాః కరోతి దానకామా అస్మై ప్రజాభవన్తి ॥ - తై.సం..2-2-4.

ప్రజలు తనకు దానము చేయువారు కావలయునని కోరుచున్న యజమానుడు అర్యమ అను దేవతకు అన్న హోమము చేయాలి. ఇదొక యాగము, ఈ యాగానుష్ఠాన ప్రభావము చేత ప్రజలు తనపట్ల ధన దానము అన్నదానము చేసే దాతలగుదురు. అర్యమ అనగా సూర్యుడు. ఈ యాగమందు ఆరాధింపబడిన సూర్యుని ప్రేరణ చేతనే ప్రజలు దాతలగుటచేత దాత కూడ అర్యమా-సూర్యుడే అని ఈ శ్రుతి వర్ణిస్తోంది. ఎవరి అనుగ్రహము ఎవరిలో ప్రవేశించునో వారు వారే అనుట సహజము గదా? అందుచేత దాత కూడ సూర్యుని వలే ప్రకాశింస్తున్నాడని భావించాలి. అట్టి అర్యమాది దేవతలనూ మిత్రులనూ అదాత అన్నదానముతో ఆరాధించక పోవుట చేత అదాత ఇహలోక, పరలోక భ్రష్టుడు. అదాతను కేవలాఘుడని శ్రుతి నిందించినది. ఎవరికీ పెట్టక తను మాత్రమే తిను వానిని కేవలాఘుడు అంటారు. అనగా అదాత భుజించునది అన్నము కాదు పాపమే, పాపాన్నే తింటున్నాడు. పాప రూపముతో ఉన్న అన్నాన్ని తింటున్నాడు అని భావము. కొంచెంగానైనా ఇతను పుణ్యమును సంపాదించటం లేదు. అదాత అన్నమును భుజించుట అన్నవధ అని అందురు. ఇది నరక ప్రాప్తికి కారణము.

8వ మంత్రము -

అహం మేఘస్తునయన్ వర్షన్నస్మి । మామదన్తి అహమద్మి అన్యాన్ ॥

అహగ్ం సదమృతో భవామి । మదాదిత్యా అధి సర్వే తపన్తి ॥

మరల అన్నదేవుని మహిమ ఈ మంత్రమందిట్లు వర్ణింపబడుచున్నది. నేను మేఘ స్వరూపడనై యుండి ఉరుముచూ వర్షిస్తున్నాను. యజ్ఞములలో అగ్నియందు హోమము చేయబడిన అన్నము సూక్ష్మరూపంలో సూర్యుని చేరుతోంది. సూర్యుడు తన యందు సంక్రమించిన సూక్ష్మ స్వరూపముతో మేఘమును సృష్టించగా, ఆ మేఘము వర్షిస్తోంది. ఈ రహస్యాన్ని

అగ్నౌ ప్రాప్తాహుతిస్సమ్యగాదిత్య ముపతిష్ఠతే । ఆదిత్యాజ్ఞాయతే వృష్టిః । అను

శ్రుతి స్పష్టపరుచుచున్నది. అందుచేత అన్నదేవుడే మేఘ స్వరూపుడై వర్షిస్తున్నాడని భావము అన్నదాతలు అన్నదానము చేసి అన్నమును భుజించుట ద్వారా నన్ను తినుచున్నారు అదాతను నేనే తినుచున్నాను. అనగా అదాతను నశింప చేయుచున్నానని భావము. దాతలకు మరణము లేకుండునట్లు చేయుచూ దేవత్వమును సంపాదింప చేస్తున్నాను. అనగా అన్నదాతలకు స్వర్గాది లోకములలో అన్నము సిద్ధముగా ఉండుటచే వారికి మరణము లేదని భావము. మరియు నా మహిమను వినుడు అని అన్నదేవుడు ఇట్లు చెప్పు చున్నాడు. ద్వాదశాదిత్యులు బాగుగా ప్రకాశించుచున్నారంటే అది నా మహిమే. కారణమేమనగా అన్నము అగ్నిలో హోమము చేయబడగా అది వెంటనే సూక్ష్మరూపముతో సూర్యునికి చెందును. అందుకే ద్వాదశాదిత్యులు గొప్పతేజస్సు కలవారై ప్రకాశించుచున్నారు. లోకములో అన్నము తిన్నవారు బాగుగా పని చేయుదురు. తినని వారు నిస్తేజస్సులై ఉండురు. అట్లే సూర్యులు కూడా నా మహిమ వలననే గొప్పగా ప్రకాశించుచున్నారని అన్నదేవుడు తన మహిమను ప్రకటించి మనలను అన్నదానము చేయమని ప్రేరేపిస్తున్నాడు. కొందరు భక్తులు, దేవాలయాదుల వద్దనూ, అన్నదాన సత్రములందునూ నిత్యమూ అన్నదానం చేస్తూ అన్నదాన మహిమను బోధిస్తున్నారు.

ఇట్లు అన్నసూక్త విద్యారణ్య భాష్యమునకు ఆంధ్రానువాదము సమాప్తము.

డాక్టర్ విష్ణుభట్ల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

సలక్షణ ఘనపాఠి. (MA, PhD)

సికింద్రాబాద్ - వేదభవనం

23-9-2004

విద్యారణ్య భాష్య మణి, వేద విభూషణ,
తర్కాచార్య

కుప్పా శివసుబ్రహ్మణ్య అవధాని M.A.(Triple)
ప్రిన్సిపాల్, S.V.V.S. పాఠశాల
కీసరగుట్ట.

శుభాకాంక్ష

మం || ఇదం సిత్యభ్యో నమో అస్త్యద్య యేపూర్వాసోయ ఉపరాస ఈయుః
యేపార్థివే రజస్యో నిషత్తా యేవానూనగ్ం సువృజనాసువిక్షు

శ్లో || అగ్నిహోత్రేచ దేవస్థాః, స్వర్గస్థావివ్రభోజనాత్
యమస్థాః పిండదానేన, వికిరాత్ నరకే స్థితాః (తృప్యన్తి)

శ్రద్ధగా ఆచరించునది శ్రాద్ధము. సంతానమునకు జన్మనిచ్చి, విద్యాబుద్ధుల నేర్పించి, పుష్కలమైన ధనాన్ని అందించి, తాము అంతరించిపోతూ తమ పుత్రపౌత్రాదులను ప్రకాశింపచేయుట ప్రపంచంలో తల్లితండ్రులందరూ చేసేపని.

అట్టివారు గతించినపుడు భౌతికంగా గతంలోవలె కంటికి కనిపించకపోయినా, “పితృదేవత”లనెడి పేరుతో తమ వంశపరంపరకు అభివృద్ధి ఆకాంక్షిస్తూ వారు ఆయా లోకాల్లో విరాజిల్లుతూ ఉంటారు.

వారికి కృతజ్ఞత చూపించుట ఆయా మానవుల అవశ్యకర్తవ్యమై యున్నది. అందుకు భగవంతుడు వేదములద్వారా అందించిన నిర్దిష్ట ప్రణాళికయే “శ్రాద్ధ”మనగా.

ఇచట తల్లితండ్రులకేకాక, తనకు సంబంధితులై, గతించుటచే భౌతికంగా కనిపించని వారందర్నీ విధివిధానముగా సంతృప్తి పరచుటయే శ్రాద్ధమందు కర్త చేయుపని.

నిన్న నేడు కనపడదు. కానీ, నిన్నటిఫలం, నేడు, నీవనుభవిస్తున్నావు. నేడు, రేపటికి “నిన్న” అవుతుంది. ఆ రేపు, నేటి నిన్ను, గుర్తింపవలెనన్న, నీవు నేడు, “నిన్న”ను స్మరింపవలసియున్నది.

అనగా, శాశ్వతముగా, ఐహికాముష్మిక సుఖములనను భవింపగోరి, ఎంతో సాధించిన నీవు భౌతికంగా అశాశ్వతమై నిష్క్రమించినావు. ఇది ప్రపంచమున జీవులందరినైజం. సముద్రంలోంచి ఒడ్డుకు చేరే అలల వంటిది ఈ స్థితి. మొదటి అలలోంచి 2 వ అలపుట్టింది. ఇప్పుడు మొదటి అల భౌతికంగా లేదు. 2 వ అలనుంచి అన్ని అలలూ అంతే. 2 వ అల మొదటి అలనుండి పుట్టింది కావున, మొదటి అలకు కృతజ్ఞత తప్పక తీర్చాలి. అదే లోకంలో మానవులు తమ పూర్వజులకు శ్రాద్ధమాచరించుటలో తాత్పర్యం.

ఏ మానవుడైనా, తన తల్లిదండ్రులను స్మరించి, వార్కి కృతజ్ఞత చూపితేనే, అతని సంతానం, అతనికి అట్టి కృతజ్ఞత చూపుతారు. కావున భౌతికంగా గతించినవారు పోనూ మిగిలిన వారందరికీ శ్రాద్ధం అవశ్య కర్తవ్యమైయున్నది.

ఈ విధానమంతా యథాశాస్త్రంగా తెలియపరచునదే ఈ గ్రంథం. ఇది మా విద్యార్థులకు 5 వ సంవత్సర స్మార్తపాఠ్య ప్రణాళికయేకాక, లోకంలో శ్రద్ధగా పితృ కార్యములచరింపగోరు వారందరికీ ఒక మణిదర్పణం.

ఇతిశమ్

కుప్పాశివసుబ్రహ్మణ్య అవధానీ

శుభ్రా శంసనమ్

శ్లో || త్వాం యోగిన శ్చింతయన్తి త్వాంయజన్తి చయ జ్వనః |
హవ్య కవ్య భుగేకస్త్యం పితృదేవస్వరూప ధృత్ ||

మహాశయులారా :

సృష్టిలోనున్న ఎనుబది నాలుగు లక్షల జీవరాశులన్నియు పరమాత్మచే సంకల్పించబడినవే. అయితే ఆ జీవులు వారు, వారు చేసుకున్న ప్రారబ్ధవశముచే సుకృత, లేదా దుష్కృత కర్మలను ఆచరించుచున్నారు. అటులనే దుష్టకర్మలు ఆచరించినవారు రౌరవాది నరకములను పొంది దుఃఖించుచున్నారు.

శ్లో || సహయజ్ఞాః ప్రజాః సృష్ట్యా పురోవాచ ప్రజాపతిః |
అనేన ప్రసవిష్యధ్వం ఏషవోస్త్విష్ట కామధుక్ ||

పూర్వము బ్రహ్మదేవుడు ప్రజలతోపాటుగా యజ్ఞాది క్రతువులను సృష్టించెను. అప్పుడు ప్రజలను ఉద్దేశించి విధాత ఈవిధముగా పలికెను. ఓ ప్రజలారా నాచే సృజింపబడిన యజ్ఞములలో దేవతలకొరకు హవ్యమును పితృదేవతలకొరకు కవ్యమును సమర్పించినయెడల మీ అందరి కోరికలు సిద్ధించగలవు అని పలికెను. “యజ్ఞోవైవిష్టు” ఇత్యాది వేదప్రమాణములచే ఆపరమేశ్వరుడే దేవరూపమున హవ్యమును పితృదేవరూపమున కవ్యమును (ఏకరూపముతోనే) స్వీకరించి పితృదేవతలకు ఉత్తమలోకములను మానవులమైన మన అందరకు ఆయురారోగ్యభోగ భాగ్యములను ప్రసాదించుచున్నాడు.

అందువలన అరిషడ్వర్గాదులను (కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యములు) జయించి సత్యగుణోపేతులైన మునులు, యోగులు, తపస్సుచేత యోగాభ్యాసముచేతనూ, కర్మాచరితులైనవారు. ఆపస్తంబమహర్షి మొదలుగాగల ఋషులచే నిశ్చయింపబడిన వైదికకర్మలు, యజ్ఞయాగాది క్రతువులను ఆచరించుచూ భక్తులు పూజా, జప, హోమ, అర్చనాదులచే పితృరూప దేవరూపములుకలసి ఏకరూపము పొందిన

పరమాత్ముని ధ్యానించి తరించుచున్నారు.

ప్రకృతమున మానవులు సుఖభోగములందిచ్చగలవారలై సజ్జనసాంగత్యము పొందక సత్కర్మలాచరింపక దుఃఖములను పొందుచున్నారు. మరికొంతమంది ఆస్తికులైన వారు అనేక సందేహములకు నివృత్తి చెప్పేవారు లేక, వారికి తోచక కర్మాచరణకు అశక్తులగుచున్నారు. మరికొందరు మా పిల్లవాని వివాహము (పుత్రికావివాహము) చేసినాము. ఆబ్దికము పెట్టవచ్చునా లేదా అని అడుగుచున్నాను యాజ్ఞకులు, ఆస్తికజనులైన యజమానుల సందేహోదులు తీర్చుచూ విహితకర్మానుష్ఠాన తత్పురులై “జ్ఞాత్వాకర్మాణి కుర్వీత” అనువచనమువలన కార్యక్రమధర్మమును నియమములను ప్రాశస్త్యమును తెలుసుకొని, తెలియచేయుచూ ధర్మవర్తనులు అగుదురని ఆశిస్తున్నాను.

విద్యనభ్యసించు విద్యార్థులకు సప్రయోగగ్రంథములు లభింపక, లభించిననూ సంస్కృత పరిచయములేక సమన్వయము చేసుకొనలేకున్నారు. ఈ పరిస్థితులలో మాసోదరుడు - చి॥ మార్తి వేంకట్రామశర్మ అచ్చటచ్చట విషయము ధర్మములు సేకరించి సంకలనముచేసి ఈ గ్రంథమును తయారు చేసినాడు. ఈ గ్రంథములోగల, విచ్ఛినౌపాసన, ఆబ్దిక, మాసిశ్రాద్ధ, తీర్థ, సంకల్ప, మహాలయ, షణ్ణవతి (96) శ్రాద్ధకాలములు, నియమములు. ధర్మములు అన్ని ఆమూలాగ్రము నేనుచూచి మహాదానంద భరితుడనైతిని. ఇటువంటి గ్రంథములు ప్రస్తుత తరుణములో చాలా ఆవశ్యకము గావున ఇకముందు ఇంకా పంచదశకర్మలు వగైరా గ్రంథములు సప్రయోగ, కారికా సహితము సంకలనము చేయుటకు మాసోదరునకు ఆయురారోగ్య శక్తి సామర్థ్యములను శ్రీశ్రీనివాసప్రభువు సమకూర్చి రక్షించమని శ్రీస్వామిని ప్రార్థిస్తూ సోదరుడైన చి॥వేంకట్రామశర్మకు శుభాశీస్సులందజేయు చున్నాను.

ఇతిశమ్.

ఇట్లు
మార్తి వేంకటలక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి
స్మార్తాధ్యాపకః
S.V.V.S.పాఠశాల,
కీసరగుట్ట - 501301.

అభివాదనపూర్వక ప్రశంసా

నమస్తేహం పితృజ్ఞాథే యే వసన్త్యధి దేవతాః ।

దేవైరపి హి తర్హ్వనే యేచశ్రాథే స్వధోత్తరైః ॥

పితృదేవతలను తృప్తి పరచుట గృహస్థుని ధర్మములో ప్రధానమైన ధర్మము. పితృకర్మలను ఆచరించని గృహస్థునకు సద్గతులు లభింపవు.

స్వాహాకారములతో దేవతలను, స్వధా అని ఉచ్చరించుటవలన పితరులను, అన్నదానము ద్వారా అతిథులను సేవించి, తన జన్మకారణమువలన సిద్ధించిన ఋణములను తీర్చుకొను పురుషుడే నిజమైన గృహస్థుడగును. ఆ విషయమే మార్కణ్డేయ పురాణములో -

“గృహీ సమస్త దేవానాం పితౄణాంచ తథార్హణామ్

ఋషీణామతిథీనాంచ కుర్వన్ లోకానుపాశ్చుతే”

స్వాహోచ్ఛారణతో దేవాన్ స్వధోచ్ఛారణతః పితౄన్ ।

విభజన్నన్నదానేన భూతాద్యానతిథీనపి ॥ ఇతి -

విహిత కర్మలను ఆచరింపక, ముక్తికొరకు ఇంద్రియనిగ్రహములను చేయు అసత్పురుషుడు అన్యకాలమున ముక్తినిపొందక అధోగతి పాలగును. మోక్షప్రాప్తికి కర్మయే ప్రధానహేతువు. పితృకార్యమును ఆచరింపనిచో పితరులకు పతనము. ఆచరింపనివానికి అధోగతియుకలుగును.

పూర్వము ‘రుచి’ అనుపేరుగల ప్రజాపతి ఆశ్రమహీనుడై సజ్జత్యాగియై సంచరించుచుండగా అతనిని చూచి పితృదేవతలు - “గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించి తద్వారా తమ ఋణమును తీర్చుకుని సద్గతిని పొందమని హితవు పలికిరి. “ప్రజయా పితృభ్యః” అను వేదవాక్యముననుసరించి, నిజమగు మోక్షహేతువును తెలుసుకొనిన ‘రుచి’ తదేకదీక్షతో బ్రహ్మదేవుని ఆరాధించెను. అతని తపస్సునకు మెచ్చిన బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై ‘పితృపూజ’ చేయవలసినదిగా ఆజ్ఞాపించెను.

అంతట వృద్ధుడగు రుచి ఏకాగ్రచిత్తుడై పితృదేవతలను ఇట్లు స్తోత్రము చేసెన

“నమస్యేఽహం పితౄన్మర్యైరర్చ్యస్తే భువి యే సదా ।

శ్రాద్ధేషు శ్రద్ధయాఽభీష్టలోకప్రాప్తి ప్రదాయనః ॥ అనగా-

“భూలోకమునందలి జనులు శ్రాద్ధకర్మ చేయగా అట్లు చేసినవారికి అభీష్ట ఫలమునిచ్చు పితృగణమునకు నమస్కారము. అట్లే పుత్ర, పశు, అర్థ, బల, గృహాదికములగు కోర్కెలను తీర్చు పితృదేవతలకు నమస్కారము. అమజ్జకములను నాశము చేయుచూ సురేశ్వరునిచే పూజింపబడు-పితృదేవతలకు నమస్కారము.”

ఈ విధముగా ‘రుచి’చే స్తుతింపబడిన పితృదేవతలు అతని ఎదుట ప్రత్యక్షమై గృహస్థకావలయునన్న అతని కోర్కెను మన్నించిరి. పితృదేవతల యొక్క అనుగ్రహముచే సున్దరాకారుడైన ‘రుచి’ ‘మాలిని’ అనుకన్యను విధి విధానముగా పాణిగ్రహణము చేసెను. ఆ దంపతులకు రౌత్యుడను మనువు జన్మించెను.

కావున పితృదేవతలయొక్క ఆరాధనచేత ఐహికాముష్మికములగు కోర్కెలు నెరవేరగలవు. ఇట్టి మహత్తరమగు పితృకర్మల యొక్క విధివిధానమును వివరించు గ్రంథము గౌరవనీయులు, సోదరతుల్యులు, ఆత్మీయులగు బ్రహ్మశ్రీ మార్తి వేంకట్రామ శర్మగారిచే సజ్జలితమై ప్రజోపయోగైక సాధనముగా పుస్తకరూపమున ప్రకాశించుట, సత్కర్మాచరణయందు ఆసక్తికల సజ్జనులకు ఎంతో ఆనందకరమగు విషయమనుటలో సందేహలేశమైననూ కానరాదు.

వారు మరిన్ని గొప్ప గ్రంథములను ప్రజలకు అందించవలెనని ఆకాంక్షిస్తూ, వారి ఆశీస్సులను కోరుతూ-

బుధజన విధేయుడు,
కె.వి.ఎస్.వి.జి.శేషాచార్యులు,
సంస్కృతాధ్యాపకుడు, grade - II,
ఎస్.వి.వి.ఎస్. పాఠశాల,
కీసరగుట్ట.

విచ్ఛిన్నాపాసనమ్

ఆచమ్య....ఏవం ప్రీత్యర్థం, శ్రీమాన్...గోత్రః.....నామధేయః ధర్మ పత్నీ
సమేతోహం మమ అనుగత స్యాగ్నిం పున స్సంధాస్యే ।

యత్రాగ్ని స్థాప్యతే తత్ర శ్వేత తండుల చూర్ణేన ప్రాదేశ మాత్రం స్థండిలం
కల్ప యిత్యా । తత్ర దర్భాభ్యాముల్లిఖ్య । ప్రాచీః పూర్వము దక్ష్ణంస్థం దక్షిణారంభ
మాలిఖేత్ । అథోదీచీః పురస్సం స్థం పశ్చిమారం భ మాలి ఖేత్ ॥ అవాక్కరోఽభ్యుక్త్య
నిధాయ వహ్నిం, ఉత్పిచ్యతేఽవోక్షణ తోయశేషం ।

(అగ్నిని స్థాపించు ప్రదేశమును గోమయాదులతో శుద్ధిచేసి బియ్యపుపిండితో
ముగ్గువేసి అలంకరించి రెండు దర్భల మొదళ్లతో పశ్చిమమునుండి తూర్పుకు
దక్షిణ భాగములోనూ, మధ్యలోనూ రెండుగీతలు గీసి, ఇక అగ్రములతో ఉత్తర
భాగములోనూ, దక్షిణము నుండి ఉత్తరమునకు, పశ్చిమ, మధ్య, తూర్పు
భాగములలోనూ రేఖలు గీసి అక్షత, దర్భలతో ఉదకములను తీసుకొని స్థండిలముపై
అక్షతో దకమును చల్లి, దర్భలు చేతిలో ఉంచుకొని అగ్నిని స్థండిలమందు ప్రతిష్ఠించి,
ఆ పాత్రలోమరల అక్షతోదకమును చల్లి రేఖలుగీసిన దర్భలు చీల్చినైర్ముతి దిక్కున
పడవేసి నీరు స్పృశింపవలెను)

ప్రాక్తోయమన్యం నిదధాత్యుదగ్వా । యథా బహిస్యాచ్చ పరిస్తరాణాం,
అగ్నిమిధ్వా । ఓంభూర్భువస్సువరోం । చత్వారి శృంగా త్రయో అస్య పాదా ద్వే శీర్షే
స్తప్త హస్తా సో అస్య । త్రిధా బద్ధో వృషభోరోరవీతి మహోదేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ

ధ్యానమ్ ॥ సప్తహస్తశ్చతుశ్చృంగ స్సప్తజిహ్వోద్విశీర్షకః । త్రిపాత్రసన్న వద
స్సుఖాసీన శ్చుచిస్మితః ॥ స్వాహాంతు దక్షిణే పార్శ్వే దేవీం వామేస్వధాంతథా।

బిభ్రద్దక్షిణ హస్తైస్తు శక్తిమన్నం సృచం సృవం ॥

తోమరం వ్యజనం వామైర్భుత పాత్రస్తు ధారయన్ । మేషారూఢం జటాబద్ధం
గౌరవర్ణం మహాజసం । ధూమధ్వజం లోహితాక్షం సప్తార్చి స్సర్వకామదం ।
ఆత్మాభిముఖమాసీనం ఏవం ధ్యాయే ద్ధుతాశనం ॥

మం॥ ఏషహిదేవః ప్రదిశోను సర్వాః పూర్వోహిజాతస్స ఉగర్భే అంతః । సవిజాయ
మానస్సజనిప్యమాణః ప్రత్యజ్ముఖాస్తిష్ఠతి విశ్వతో ముఖః ॥ ప్రాజ్ఞుఖాగ్నే మమాభిముఖో
భవ । సుముఖో భవ । సుప్రసన్నోభవ । యథోక్త జిహ్వయాహవిర్భహాణ । సోదకేన
పాణినాప్రదక్షిణ మగ్నిం పరిసమూహ్య । అగ్నిమలంకృత్య । (అగ్నిని సమిధలచే
ప్రజ్వలింపచేసి ధ్యానించి, ఏషహిదేవః అను మంత్రాంతమున అక్షతోదకమును
అగ్నికి తూర్పు భాగమున వదలి తనకు అభిముఖునిగా ఉండమని ప్రార్థించి, గాయత్రీ
మంత్రముతో అగ్ని చుట్టూ తూర్పునుండి ప్రదక్షిణముగా అలికి, పుష్పాక్షతలను
తూర్పుగా గల ఎనిమిది దిక్కులయందు ఉంచవలెను) ఓం భూర్భు వస్సువః
ప్రచోదయాత్ - ఓం అగ్నయేనమః, ఓం హుత వహాయనమః, ఓం హుతాశనేనమః
ఓం కృష్ణ వర్తునే నమః, ఓం దేవముఖాయనమః, ఓం సప్తజిహ్వాయనమః, ఓం
వైశ్వానరాయనమః ఓం జాతవేదసే నమః । దర్భైరగ్నిం ప్రాగాదిప్రదక్షిణం పరిస్పృణాతి
। పురస్తాత్ । దక్షిణతః । పశ్చాత్ । ఉత్తరతః । ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్

సగ్నేస్తీర్య । ద్వంద్వంస్యంచి పాత్రాణి ప్రయునక్తి । దర్వాజ్యస్థాల్యో । ప్రోక్షణస్సవావిః

(అగ్నికి తూర్పునుండి నాల్గు దిక్కుల దర్భలను పరచవలెను - దక్షిణమున ఉన్న దర్భలు పైకి, ఉత్తరమున ఉన్న దర్భలు క్రిందకి వచ్చునట్లుగా వేయవలెను - ఉత్తర పరిస్తరణము ప్రక్కన మరల దర్భలను పరిచి రెండువరుసలలో, సృక్, ఆజ్యస్థాలియు, సృవము, ప్రోక్షణపాత్రను ఆసాదించవలెను - ఇవి రెండు రెండుగా ఉంచవలెను.) సమా సాగ్రా ద్వాదర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే । తృణం కాష్ఠంవా అంతర్థాయ చినత్తి । నన ఖేన । అపఉపస్పృశ్య । మూలాదారభ్య అగ్రాదద్భిరను మృజ్య । ప్రోక్ష్య, ప్రోక్షిణ్యామవధాయ । తస్యామక్షతై స్సహ అప ఆనీయహస్త యో రంగుష్ఠోప కనిష్ఠిభ్యాం ఉత్తా నాభ్యాముదగగ్రే గృహీత్వా ప్రాచీస్తిరుత్పాయ । (రెండు దర్భలను తీసుకొని వేలుముడివేసి జానెడు ప్రమాణము ఉండులాగున దర్భ, కట్టెముక్క మొదలగు సాధనముతో ఛేదించి, నీరు ముట్టుకొని, మొదళ్లనుండి అగ్రము దాకా పవిత్రమును కడిగి, ప్రోక్షణ పాత్రను ప్రోక్షించి ఉత్తర దిక్కునుండి తిరుగదీసి ఆ పవిత్రమును పాత్రయందుంచి అక్షతోదకమును ఆపాత్రలో పోసి బొట్టనవ్రేళ్లు, ఉంగరపు వ్రేళ్లతో ఆపవిత్రమును ఉదగగ్రముగా, ఆచివర ఈచివర పట్టుకొని ఆముడిని నీటిలో తూర్పునకు, కెరటములు వచ్చునట్లుగా కదల్చవలెను.)

సపవిత్రేణ పాణినా పాత్రాణి సంస్పృశ్య । పాత్రాణ్యుద క్రవణముత్తానాని కృత్వా । త్రిఃప్రోక్ష్య । ప్రోక్షణశేషం దక్షిణతో నిధాయ । సపవిత్రమాజ్యస్థాలీమాదాయ । ఆజ్యం విలాప్య । ఆజ్యం నిరుప్య । ఉదీచోంగారాన్నిరూహ్య తేష్వాజ్యమధి శ్రీత్య ।

(పిమ్మట పవిత్రమును కుడిచేతి యందుంచుకొని సృక్, ఆజ్యపాత్ర, సృవము స్పృశించి, ఆపాత్రలను ఉత్తర దిక్కునుచూచునట్లుగా తిరుగదీసి, ప్రోక్షణ పాత్రోదకమును కుడిచేతితో మూడు పాత్రములపై మూడుసార్లు ప్రోక్షించి, మిగిలిన ప్రోక్షణోదకమును అగ్నికి దక్షిణ భాగమున ఉంచి, పవిత్రము చేతిలో ఉంచుకొని ఆజ్యపాత్రను ప్రదక్షిణముగా అగ్నికి పశ్చిమభాగమున ఉంచి, నేతిని కరగబెట్టి, ఆజ్యస్థాలియందు పవిత్రమును ఉంచి నేతిని పోసి, అగ్నిలో ఉత్తరభాగమునందున్న నిప్పుకణికలు 4కి తక్కువగాకుండా తీసుకువచ్చి అగ్నికి పడమట యందుంచి ఆ నిప్పులపై ఆజ్యస్థాలిని ఉంచి, దర్భాగ్రములను, దర్భ, కట్టెముక్క, మొదలైన సాధనముతో త్రుంచి, కడిగి, తుడిచి ఆదర్భఖండములను ఆజ్యపాత్రయందు వేయవలెను.)

జ్వలతా తృణే నాథో గామిన్యా దీప్త్యా । ఆజ్యేప్రతి ఫలీకృత్య । ద్వేదర్భాగ్రే
 తృణ మంతర్థాయ ప్రచ్ఛిద్య, అపఉపస్పృశ్య, ప్రక్షాళ్య, ప్రత్యస్య, ఆజ్యే ప్రాశ్య । త్రిః
 పర్యగ్నికృత్వా, ఉదగుద్వాస్య । అంగారాన్త్ర త్యూ హ్య । ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రా
 భ్యాం పునరాహార మాజ్యం త్రిరుత్పాయ । పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య, ప్రక్షాళ్య,
 ప్రాగగ్రమగ్నౌ పవిత్రే అను ప్రహరతి । సృక్ సృవా వగ్నౌ ప్రతితప్య । దర్భాగ్రై
 స్సంమృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య, సృవముత్తరతో నిధాయ । దర్భానద్భి స్సగ్గ్స్పృ
 శ్యాగ్నౌ ప్రహరతి । అగ్నిం పరిషించతి । అద్దితేను మన్యస్య । అనుమతేను మన్యస్య
 సరస్వతేను మన్యస్య । దేవ సవిత్రః ప్రసువ । (ఒక దర్భను వెలిగించి ఆజ్యపాత్రచుట్టూ
 ప్రదక్షిణముగా ముమ్మారు త్రిప్పి పారవేసి, ఆజ్యపాత్రను నిప్పులమీదనుండి

ఉత్తరపువైపుకు దించి, ఆ నిప్పులను అగ్నిలో వేయవలెను. మరల ఉంగరపువ్రేళ్ల బొటనవ్రేళ్లతో పవిత్రమును పట్టుకొని నేతిలో తూర్పునుండి పశ్చిమమునకు మర తూర్పువరకు కెరటములు వచ్చులాగున మూడుసార్లుచేసి, ఆపవిత్ర ముడిని విప్పి కడిగి తూర్పు అగ్రముగా ఉండునట్లు అగ్రమును కాల్చి పిమ్మట దర్భలను అగ్నిలో వేసి, అగ్నికి పరిషేచన చేయవలెను. అగ్నికి నిర్ఋతినుండి ఆగ్నేయమువరకు, నిర్ఋతినుండి వాయవ్యమువరకు, వాయవ్యమునుండి ఈశాన్యమువరకు, ఈశాన్యమునుండి ప్రదక్షిణముగా మరల ఈశాన్యము వరకు నీరును ధారగా పోసి తరువాత హోమము చేయవలెను.)

ఏకం, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి. ఓం భూర్భు వస్సువ స్వాహా[॥] ప్రజాపతయ ఇదం నమమ మమ అగ్న్యను గమన ప్రాయశ్చిత్తార్థం ఉపవాస స్థానే అయాశ్చ హోమం కరిష్యే । ఓం అయాశ్చాగ్నేస్య నభి శస్తీశ్చ సత్యమిత్వమయా అసి । అయసా మనసా ధృతో యసా హవ్యమూహి షేయానో ధేహి భేషజగ్ స్వా హా[॥] అయసే అగ్నయ ఇదం నమమ । మమ అనేక కాల ఔపాసనాంతరిత లోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం పునరౌపాసనాధికార సిద్ధ్యర్థం, సప్తహోతారం హోష్యే । ఏకం, ద్వే త్రీణి, చత్వారి, ఓం మహా హవిర్ హోతా[॥] సత్యహవి రధ్వర్యుః । అచ్యుతపాజా అగ్నీత్ । అచ్యుత మనా ఉపవక్తా । అనాధృప్యశ్చా ప్రతిధృప్యశ్చ యజ్ఞస్యాభిగరౌ । అయాస్య ఉద్ధాతా వాచస్పతే హృద్విధే నామన్ । విధేమతే నామ । విధేస్త్వ మస్మాకం నామ । వాచస్పతి స్సోమ మపాత్ । మాదైవ్యస్తం తుశ్చేది మా మనుష్యః । నమోదివే । నమః పృథివ్యై స్వాహా[॥] వాచస్పతయే బ్రహ్మణ ఇదం నమమ । సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । ఓం

భూర్భు వస్సు వస్సో హో ॥ ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ॥ అదితేన్వమగ్న్ స్థా
అనుమతే న్వ మగ్న్స్థాః । సరస్వతే న్వమగ్న్స్థాః । దేవ సవితః ప్రాసావీః ।

(ముందుగా చతుర్ గృహీతాజ్యముతో ఓంభూర్భువస్సువ స్సోహో అనెడి
హోమముచేసి, పిమ్మట అయాశ్చ హోమము చేయవలెను స్మార్తాగ్ని విచ్ఛిన్నమైనందుకు
ప్రాయశ్చిత్తము ఉపవాసము - ఉపవాసము చేయలేనప్పుడు ఈ అయాశ్చహోమమైనా
ప్రాయశ్చిత్తముగా చేయవలెను-పిమ్మట అనేక ఔపాసనలోప ప్రాయశ్చిత్తముగా
సప్తహోత మంత్రముతో హోమము చేసి మరల సర్వప్రాయశ్చిత్తము చేసి ఉత్తర
పరిషేచన చేసి కర్మను భగవదర్పణచేసి, పిమ్మట ప్రాతరౌపాసన చేసుకోవలెను-)

అనేన విచ్ఛిన్నాపాసన హోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః పరమేశ్వర
స్సుప్రీణాతు । ఏతత్ఫలం పరమేశ్వరార్పణ మస్తు ॥ స్వస్తి ॥ శ్రద్ధాం మేధాం యశః
ప్రజ్ఞాం విద్యాంబుద్ధిం శ్రియబలం । ఆయుష్యం తేజ ఆరోగ్యం దేహిమే హవ్యవాహన॥
శ్రియం దేహిమే హవ్య వాహన ఓన్నమఇతి. యస్యస్మత్ప్రత్యాచ నామోక్త్యా తపోహోమ
క్రియాదిషు । న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి సద్యోవందే తమచ్యుతం ॥ మంత్రహీనం
క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన । యద్భుతంతు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే॥
చతుస్సాగర పర్యంతం.....అహంభో అభివాదయే ॥

ప్రాతరౌపాసనమ్

ఆచమ్య....ఏవం ప్రీత్యర్థం శ్రీమాన్....గోత్రః....నామధేయః ధర్మపత్నీ
సమేతో హం మమోపాత్త దురిత క్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ప్రాతరౌపాసన
హోమం తండులైర్హోష్యే । (అని సంకల్పించి అగ్నిలో ఓం భూర్భువస్సువరోం- అని
సమిధనుంచవలెను)

ఓంచత్వారిశృంగా....ఓంజాతవేదసే నమః-అలంకరణాంతం కృత్వా
(విచ్చిన్నౌపాసనలో చెప్పిన విధముగా అగ్నిధ్యానము, పరిసమూహనము, అలంకరణ
వరకూ క్రమముగాచేసి పూర్వపరిషేచన చేయవలెను.)

ఓం అదితేను మన్యస్వ....దేవసవిత్తః ప్రసువ । తండులనాదాయ । ద్వేధా
విభజ్య । మధ్యే గ్నా జుహోతి । ఓం సూర్యాయస్వాహా । సూర్యాయేదం నమమ ।
అథ ఐశాన్య భాగే జుహోతి । ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృత
ఇదం నమమ । ఆహుతి సంసర్గ దోష నిర్ హరాణార్థం వనస్పతి హోమం కరిష్యే
ఓం యత్ర వేత్త వనస్పతే దేవానాం గుప్త్యో నామాని । తత్ర హవ్యాని గామయ ।
వనస్పతయ ఇదం నమమ । అదితేన్వమగ్గ్స్థాః । అనుమతే న్వమగ్గ్స్థాః । సరస్వతేన్వ
మగ్గ్స్థాః । దేవ సవిత్తః ప్రాసావీః ।

(మొదటి హోమమును అగ్నిమధ్యలో చేయవలెను- రెండవది అగ్నిలో
ఈశాన్యభాగమున చేయవలెను. ఈహోమములలో బియ్యమును అరచేతితో ఎడమ
ప్రక్కనుండి అగ్నిలోపడునట్లు వేయవలెను- పైరెండు ఆహుతులు కలవకూడదు.

కలిసినచో యత్రవేత్త అనుమంత్రముతో సమిధను అగ్నియందుంచి ఉత్తరపరిషేచనః చేసి ఉపస్థానము చెప్పవలెను - ఉపస్థానమనగా నిలబడి ధ్యానించుట అని అర్థము.)

ఉపస్థానమ్

ఓం అగ్నే త్వన్నో అంతమః । ఉతత్రాతా శివోభవ వరూధ్యః । తంత్యాశో చిష్టదీదివః । సుమ్నాయ నూన మీమహే సఖిభ్యః । వసురగ్ని ర్వసుశ్రవాః । అచ్ఛానక్తి ద్యుమత్త మో రయిందాః । సనోబోధి శృధీహవమురు ష్యాణో అఘాయ తస్సమస్మాత్ । హోమసాద్గుణ్యార్థం అనాజ్ఞాత త్రయమంత్ర జపంకరిష్యే । (ఈ క్రింది 3 మంత్రములు జపించవలెను)

1. ఓం అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిధు ।

అగ్నే తదస్య కల్పయత్వగ్ం హి వేత్థ యథాతథమ్ ।

2. పురుష సమ్మితో యజ్ఞోయజ్ఞః పురుష సమ్మితః ।

అగ్నేతదస్య కల్పయత్వగ్ంహి వేత్థయథాతథమ్ ॥

3. యత్పాకత్రా మనసా దీన దక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మర్తాసహ ।

అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతు విద్వి జానన్యజిష్టో దేవాగ్ం ఋత శో యజాతి ।

అనేన ప్రాతరాపాసన హోమేన భగవాన్ సర్వాత్మకః పరమేశ్వర స్సుప్రీణాతు । ఏతత్ఫలం పరమేశ్వరార్పణమస్తు స్వస్తి ॥ శ్రద్ధాంమేధాం... అహంభో అభివాదయే.

ఇత్యోపాసన విధిః

ఆబ్దిక ప్రయోగః

॥ శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః ॥ ॥ శ్రీ మహాసరస్వత్యై నమః ॥

॥ శ్రీ గురుభ్యోనమః॥ ॥హరిః ఓమ్॥

ఆదౌ దీపారాధనం కారయిత్వా

ఆచమ్య - ఓం కేశవాయస్వాహా - శ్రీ కృష్ణాయనమః

కర్తా పవిత్రం ధృత్వా ॥

ఓం ప॒విత్ర॑వ॒న్తః ప॒రి॒వా॒జ మా॑స॒తే । పి॒తైషాం॑ ప్ర॒తో అ॒భి॒ర॒క్షతి॑ వ్ర॒తం ।

మ॒హా స్స॑ము॒ద్రం వ॒రుణ॑ స్తి॒రో ద॑ధే । ధీ॒రా ఇ॑చ్ఛే కు॒ర్థు॒ణే ష్వా॑ర॒భం ।

ప॒విత్రం॑తే॒ వి॒త॒తం బ్ర॑హ్మ॒ణస్స॑తే । ప్ర॒భు॒ర్గా॒త్రాణి॑ ప॒ర్యేషి॑ వి॒శ్వ॒తః ।

అ॒తస్త॑ త॒న్మూ॒ర్త దా॒మో అ॑శ్నుతే । శృ॒తాస॑ ఇ॒ద్వహ॑న్త॒స్తధ్న॑మా॒శత॑ ।

పవిత్రం ధృత్వా ॥

త్రి॒రాచా॑మేత్ । ద్విఃప॒రి॒మృ॒జ్య స॒కృదు॑ప॒స్పృశ్య॑ ।

య॒త్స॒వ్యం పా॑ణిం పా॒దాప్రో॑క్షతి శి॒ర శ్చక్షు॑షీ॒ నాసి॑కే శ్రో॒త్రే ।

అప॑ఉపస్పృశ్య ॥

ఉ॒త్తిష్ఠ॑న్తు భూ॒తపి॑శాచాః ఏ॒తే భూ॑మిభారకాః ।

ఏ॒తేషా॑ మవి॒రోధే॑న బ్రహ్మకర్మ స॒మార॑భే ॥

ఓం భూః, ఓంభువః, ఓగ్ంసువః, ఓంమహః, ఓం, జనః, ఓం, తపః,

ఓగ్ం స॒త్యం, త॒త్స॒వి॒తు॒ర్వరే॑ణ్యం భ॒ర్గోదే॒వస్య॑ధీ॒మహి॑ । ధి॒యో॒యోనః॑ ప్ర॒చోద॑యాత్

। ఓ॒మాప్రో॑జ్యోతీ॒రసో॑మృ॒తం బ్ర॑హ్మ భూ॒ర్భువ॑స్సు॒వరో॑మ్ ॥

శ్రీ గోవింద గోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్జయా ప్రవర్తమానస్య అద్య బ్రహ్మ
 వాసరే శ్రీవిష్ణు నక్షత్రే శ్రీవిష్ణుయోగే శ్రీవిష్ణుకరణ ఏవంగుణ విశేషణ
 విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ॥

ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న
 శ్రాద్ధం కరిష్యే । సవ్యం (ద్వితీయ మాసాను మాసికాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం కరిష్యే ।) (అని
 మాసికాదులందు సంకల్పము, సవ్యముగా జలము వదలవలెను) కురుష్వ (అని
 భోక్తలు పలుకవలయును)

కాలేఅధికార సిద్ధ్యర్థం యథాశక్తి సంభవత్ పరిషత్ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥

తిలదర్భ హిరణ్యాక్షతాన్ గృహీత్వా ఆత్మప్రదక్షిణ త్రయం కృత్వా ॥ (దర్భలు
 పైసలు తిలలు అక్షితలు తీసుకొని ముమ్మారు ప్రదక్షిణం చేయవలయును)

1. సమస్త సంప త్నమవాప్తి హేతవ స్సముత్థితాపత్కుల ధూమ కేతవః ।
 అపార సంసార సముద్ర సేతవః పునస్తుమాం బ్రాహ్మణ పాద పాంసవః ॥

2. ఆపద్ధ నద్వాంత సహస్రభానవ స్సమీహితార్థార్పణ కామధేనవః ।
 సమస్త తీర్థాంబు పవిత్రమూర్తయో రక్షస్తుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః ॥

3. ఆధివ్యాధి హరం నృణాం మృత్యు దారిద్ర్య నాశనమ్ ।
 శ్రీ పుష్టి కీర్తిదం వందే విప్రశ్రీ పాద పంకజమ్ ॥

4. విప్రోఘ దర్శనా త్సద్యః క్షీయ న్తే పాపరాశయః ।
 వందనా న్మంగళావా ప్తి రర్చనా దచ్యుతం పదమ్ ॥

5. నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గో బ్రాహ్మణ హితాయచ ।
 జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః ॥

(అని ప్రదక్షిణ త్రయము గావించి ఈ క్రింది మంత్రములతో భోక్త నమస్కరించవలయును.)

మం॥ యావత్తీర్వై దేవతా స్తా స్సర్వా వేదవిది బ్రాహ్మణే వసన్తి తస్మాద్బ్రాహ్మణేభ్యో
వేద విద్యో దివే దివే నమస్కూర్వాన్నాశ్శీలం కీర్తయే దేతా ఏవ దేవతాః
ప్రీణాతి॥

ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న
శ్రాద్ధం కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా అధికార సంపదస్వీతి భవన్తో బృవన్తు । కర్తుం
అధికార సంపదస్తు । (అని భోక్తలు పలుకవలయును) ॥సవ్యం॥

కర్తవచనమ్	x	భోక్తవచనమ్
కాలశ్చ	x	ముఖ్య కాలో అస్తు
పాకాదీనాం	x	పవిత్రతాస్తు
సర్వాణి పాకాని	x	శుచీని భవన్తు

శ్లో॥ దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్య ఏవచ ।

నమస్స్వాహాయై స్వధాయై నిత్యమేవ నమోనమః ॥

శ్లో॥ ఈశానః పితృరూపేణ మహాదేవో మహేశ్వరః

ప్రీయతాం భగవానీశః పరమాత్మా సదాశివః (హరిః) ॥

శ్లో॥ తిథిర్విష్ణు స్తథావారో నక్షత్రం విష్ణురేవచ ।

యోగశ్చ కరణం చైవ సర్వం విష్ణుమయం జగత్॥

ఓం, ఓం, ఓం, అద్య.....విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ॥

॥ప్రాచీనావీతీ ॥ అస్మత్పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే

అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం, శర్మణాం ॥

(మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం, దాయీనాం)

వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం ॥సవ్యం॥

పురూర వార్ధ్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవనాంఞ్చ ॥

ప్రాచీనావీతీ ॥

పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం అన్నేన హవిషా పార్వణ విధానేన యుష్మదనుజ్ఞయా సదైవం అద్య కరిష్యే । సవ్యం । కురుష్వ ।

ప్రాచీనావీతీ ।

పితుః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం భవిష్యతీత్యత్ర భవిష్యతి (అని దర్శను రెండు ముక్కలుగా గ్లాసు సహాయముతో చేయవలయును)

॥సవ్యం॥ హస్తోదకం దత్వా

పురూరవార్ధ్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవనాంస్థానే

ఆవహనీయార్థే క్షణం ధృత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః।

అస్తు కరణీయః (అని భోక్త చెప్పవలయును) ॥

ప్రాచీనావీతీ॥ అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం...

శర్మణాం, వసు రుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం స్థానే ఆవహనీయార్థే క్షణంధృత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః (అని పితృస్థాన భోక్తకు తిలలు శిరమున చల్లి దర్శలు ఇవ్వవలయును) ।

అస్తుకరణీయః । (అని భోక్త చెప్పవలయును) ॥

(అస్మత్ మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహీనాం..... గోత్రాణాం.....

పదానాం, వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాణాం స్థానే ఆవహనీయార్థే క్షణం ధృత్వా భవద్భిః

క్షణః ప్రసాదః కరణీయః, అస్తుకరణీయః ॥సవ్యం॥)

శ్లో॥ అక్రోధనైశ్శౌచపరైః సతతం బ్రహ్మవాదిభిః ।
భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి ॥

శ్లో॥ మన్త మధ్యే క్రియా మధ్యే విష్ణోః స్మరణ పూర్వకం ।
యత్కించి త్క్రియతే కర్మ తత్కోటి గుణితం భవేత్ ॥
విష్ణుర్విష్ణు ర్విష్ణుః ।

గృహాంగణే గోమయేన (గంధేన) మన్దల ద్వయం కృత్వా ।
ఉత్తరే చతురశ్ర మన్దలం ।

దక్షిణే ప్రాచీనావీతినా వర్తులాకార మన్దలం కృత్వా ।

(గృహమునకు బయట ప్రదేశమున, గోమయముతోగానీ గంధముతోగానీ సవ్యముగా ఎడమచేతి వైపున చతురశ్రముగానూ, కుడివైపు గుండ్రముగా అలికి తానుతూర్పుముఖముగా కూర్చుండి ఈ క్రియలతో మన్దలములమీద అర్చనచేయవలయును.)

॥సవ్యం॥

పురూర వార్ధ్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం ।
పాద్యస్థానే కుశాసనం । పాద్యస్థానే దైవేక్షణః క్రియతాం । అమీగంధాః ।
పుష్పార్థా ఇమేఅక్షతాః । అమీకుశాః ।

పాద్యస్థానే సకలారాధనైః స్వర్చిత మస్తు ।

॥ప్రాచీనావీతీ॥ అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహానాం (మాతృ, పితామహి, ప్రపితా మహీనాం) పాద్యస్థానే ఇదమాసనం । పాద్యస్థానే కుశాసనం ।
పాద్యస్థానే శ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం । అమీ గంధాః ।

పుష్పార్థా ఇమే తిలాః । అమీకుశాః ।

పాద్యస్థానే సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు । సవ్యం ।

కర్తా ప్రత్యజ్యుభోభూత్వా ।

(కర్త మన్దలమునకు తూర్పు భాగమున పశ్చిమముఖముగా కూర్చుండి)

పురూర వార్ద్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః । స్వాగతం ।

సుస్వాగతమితి భోక్తావదేత్ ।

పురూర వార్ద్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదం వః పాద్యం ఇదంవః పాద్యం ।

సుపాద్యమితి భోక్తావదేత్ ।

శంన్నో దేవీరితి మన్తేణ కర్తా పాద్యోదక మభి మన్త్య ॥

(శంనో దేవీ అనెడి మన్తముతో పాదప్రక్షాళనార్హమైన జలకలశమును కర్త

అభిమన్తించవలెను)

మం॥ శంన్నో దేవీ రభిష్టయ ఆపోభవస్తు పీతయే । శంయోరభిస్రవస్తునః ।

కర్తాపవిత్రం కర్ణే నిధాయ ॥

చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని ।

తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతిపాప్మాన మరా తింతరేమ ।

లోకస్యద్వార మర్చిమత్పవిత్రం జ్యోతిష్పద్భాజ మానం మహస్వత్ ।

అమృతస్య ధారా బహుధా దోహమానం చరణం

నో లోకే సుధితాం దధాతు ॥

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ ।

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః ॥

కర్తాపవిత్రం ధృత్వా ।

శుక్రమ॑సి జ్యోతి॑రసి తేజో॑సి దేవో॑వ సువి॒తోత్పు॑నా త్వచ్ఛి॑ద్రేణ
 ప్రవి॑త్రేణ వసో॑స్సూర్య॒స్య ర॒శ్మిభిః॑

కర్తా భోక్తృపాదప్రక్షాళనోదకం శిరసి ధృత్వా ।

అథ పితృస్థాన భోక్తుః పాదప్రక్షాళనం

అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాః ।

(మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యాః) స్వాగతం ।

సుస్వాగతమితి భోక్తృ ప్రతివచనం । ప్రాచీనావీతీ ।

అస్మత్పితృపితామహ ప్రపితామహాః (మాతృ పితామహి, ప్రపితామహ్యాః)

గోత్రాః....శ్రాణాః (గోత్రాః.....పదాః)

వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాః స్వాగత మిదంవః పాద్యం ఇదంవః పాద్యం ।

సుపాద్యమితి భోక్తృ వదేత్ । ॥సవ్యం॥

శంనోదేవీరితి కర్తాపాద్యోదక మభిమన్త్య॥

శంన్నో దేవీ రభిష్టయ ఆపోభవన్తు పీతయే । శంయోరభిస్రవన్తునః ।

కర్తాపవిత్రం కర్ణేనిధాయ ।

చరణం ప్రవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని ।

తేన ప్రవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతిపాప్మాన మరా తింతరేమ ।

లోకస్య ద్వార మర్చిమత్ప్రవిత్రం జ్యోతిష్మద్రాజమానం మహస్వత్ ।

అమృతస్య ధారా బహుధా దోహమానం చరణంనో లోకే సుధితాం దధాతు ।

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ ।

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః ।

కర్తాపవిత్రం ధృత్వా । ప్రాచీనావీతీ ।

శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోసి దేవోవస్సవితో

తునాత్వ చ్చిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ।

కర్తా భోక్తృపాదప్రక్షాళనోదకం శిరసిధృత్వా

కర్తాద్వయోర్మండల మధ్యే పాత్రం నిక్షిప్య ।

తదుపరి దారువా, పాషాణం వానిధాయ । సవ్యేన ।

కర్తా స్వయంచ పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచామేత్ ।

శ్లో॥ మన్దలాత్పురతో దేవాః పితరస్తు తదుత్తరే ।

కర్తాకుర్వీత ఐశాన్యే, కుర్యా దాచమనం విధిః ॥

కర్తా ఆచమ్య భోక్తారా వాచమ్య ।

మం॥ మయియహో మయియశో మయాంద్రియం వీర్యం ॥

ఇతి భోక్తారౌ హృదయమభిమృశ్య, అపఉపస్పృశ్య ।

విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః ॥

పురూర వార్ధ్రవ సంజ్ఞక విశ్వే దేవాః, భూర్భువస్సువః ।

స్వాహా (ఆస్తాం) అయంవో విష్టరః । సువిష్టరః । అత్రోపవిశన్తు భవన్తః ।

అత్రోపవిశామ । ప్రాచీనావీతీ ॥

అస్మత్పితృ పితామహ ప్రపితా మహః (మాతృపితామహి ప్రపితామహ్యా)

భూర్భువస్సువః । స్వధా (ఆస్తాం) అయంవో విష్టరః । సువిష్టరః ।

అత్రోపవిశన్తు భవన్తః । అత్రోపవిశామ । ॥సవ్యం॥

ఓం, ఓం, ఓం, అద్యపూర్వోక్తవిశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ ।

అస్మత్పితృః (మాతృః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే

భవదనుజ్జయా ప్రకాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే । ॥సవ్యం॥ కురుష్వ ॥ ప్రాచీనావీతీ ।
 మం॥ అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా యేక్షయన్తి పృథ్విమను ।
 అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రైషాం గతం మనః ।
 ఉదీరతా మవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితర స్సోమ్యాసః ।
 అసుంయ ఈయురవృకా ఋతజ్ఞాస్తేనోఽవన్తు పితరో హవేషు ।

(ఈ మంత్రముతో పితృస్థాన భోక్తముందు కూర్చుతో నేలమీద మూడుచోట్ల దక్షిణ సమాప్తిగా కొట్టి ఆతడిని ఎడమచేతియం దుంచుకొని నువ్వులు కలిపి తూర్పుమొదలుగా నాలుగు దిక్కులకు చల్లి ఆమూడు చోట్ల అప్రదక్షిణముగా గుండ్రముగా మూడు మన్దలములు చేసి వాటియందు తిలదర్భలుంచవలెను.)

తూష్టిం ఖాత్వా వర్తులాకారమన్దల త్రయం కృత్వా ।

తేషు తిలదర్భాన్నిక్షిప్య ॥సవ్యం॥

తూష్టిం విశ్వే దేవస్థానే యవోదకేనావోక్ష్య ।

తత్ర చతురశ్రమండల ద్వయం కృత్వా ।

యవదర్భాన్నిక్షిప్య ॥ (విశ్వేదేవభోక్తముందర దక్షిణభాగములోనూ, ఉత్తరభాగములోనూ, రెండు మన్దలములను ప్రదక్షిణముగా చేసుకొని వాటియందు యవ దర్భలుంచ వలయును)

గాయత్ర్యాఆత్మానం పాకద్రవ్యాణిచ సంప్రోక్ష్య ।

శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాంగతోపివా ।

యస్మరేత్పున్దరీ కాక్షం సబాహ్యభ్యన్తర శ్శుచిః ॥

ఓం భూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ।

ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

(పై శ్లోక మస్త్రములతో కర్తకూర్చుతో, తనమీదనూ భోక్తల మీదనూ, జలము చల్లుకొని పిమ్మట అక్షతోదకము తీసుకొని గాయత్రీమస్త్రముతో వంట మీద ఉదకము మాత్రమే చల్లి భోక్తల వద్దకు వచ్చి ఈ క్రింది వాక్యములు చెప్పి నమస్కరించ వలయును)

శ్రాద్ధార్థం సంపాదితాః పదార్థాః దేశతః కాలతశ్చైవ,

శ్రాద్ధయోగ్యా భవన్త్వతి భవన్తో బృవన్తు ।

శ్రాద్ధయోగ్యా భవన్తు । (అని భోక్తలు చెప్పవలెను.)

శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం జనార్దనం ।

వస్వాదీంశ్చ పితౄన్ ధ్యాత్వా తత శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే ॥ ఇతిధ్యాత్వా ।

విశ్వేదేవార్చనం

పురూర వార్త్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం ఇదమిదమాసనం ।

సుఖాసనం । హస్తోదకం దత్వా । విశ్వేదేవ దైవేక్షణః క్రియతాం ।

అస్తుక్రియతాం । ఓంతథా । ప్రాప్నువన్తు భవన్తః । ప్రాప్నువామ ।

(విశ్వేదేవ భోక్తకు దర్భలను ఆసనముగా ఇచ్చి హస్తోదకమిచ్చి వాని శిరస్సునందు అక్షితలు చల్లి దర్భలు చేతికీయవలయును)

దర్భేషు అర్ఘ్యపాత్రే ఆసాద్య । ప్రోక్ష్య । ఉత్తానే కృత్వా । పునః ప్రోక్ష్య ।

(విశ్వేదేవభోక్త ముందు చేసిన మండలములపై దక్షిణ, ఉత్తర భాగములలో రెండుదొన్నెలు బోర్లించి కూర్చుతో ప్రోక్షించి తిరుగతీసి మరలప్రోక్షించి అక్షతలను చల్లి దొన్నెలలో నీరు దేవతీర్థముగా పోసి)

యవాన్వికీర్య ఉదకమాపూర్య । శన్నోదేవీరిత్యభిమన్త్ర్య ।
 మం॥ శన్నోదేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే ॥ శంయో రభిస్రవన్తునః ॥

శ్లో॥ యవోసి ధాన్యరాజోవా వారుణో మధు సంయుతః ।

నిర్ణోద స్సర్వ పాపానాం పవిత్రమృషిభిస్సుతమ్ ।

అర్ఘ్యపాత్రయోః అమీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః । అమీకుశాః ।

కూర్చోదకేనైవ అష్టార్ఘ్యై స్సంపూర్ణార్చన మస్తు ।

ఇమాని శ్రీ తులసీ, దర్భ పత్ర తృణానిచ ।

(అర్ఘ్యపాత్రలను అభిమంత్రించి, యవఅక్షతలను, గంధ, పుష్పాక్షతలను చల్లి, కూర్చోదకమును ప్రోక్షించి మారేడు, తులసీ దళములను, దర్భఖండములను వేసి రెండేసి మేడిఆకులను దొప్పలయందు కప్పి పిమ్మట దర్భలను గంధ అక్షతలతో బ్రాహ్మణుని శిరస్సునందుంచి నమస్కరించవలయును.)

ఔదుంబర పర్ణాభ్యాం ప్రచ్ఛాద్య । దర్భైర్వా

(పురూరవ సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవోభ్యో జుష్టం గృహ్ణామి ।

అత్రచ ఆర్థవ సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వే భ్యో దేవేభ్యో జుష్టం గృహ్ణామి ।)

వః పాత్రే సంపన్నే సుంసంపన్నే ।

స్వాహార్ఘ్యై స్స్వాహార్ఘ్యైః । సంత్వర్ఘ్యైః

మం॥ ఓం విశ్వే దేవాస ఆగతశ్శుణుతామ ఇమగ్ం హవం ॥

ఏదం (య ఇదం) బర్హిర్నిషీదత ।

పురూరవార్థవ సంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ భవత్సు ఆవాహయిష్యే ।

ఆవాహయ ।

(అని మస్త్రముతో భోక్త శిరమున గంధాక్షతమిశ్రిత దర్భలనుం
నమస్కరించవలయును.)

ధ్యానం॥మం॥ విశ్వేదేవా శృణుతే మగ్ం హవంమే యేఅన్తరిక్షే య ఉపద్యవిష్ట ।
యే అగ్నిజిహ్వ ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాదయధ్వం ॥

శ్లో ॥ ఆగచ్ఛన్తు మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః ।

విహ్యత్ర విహితా శ్రాద్ధే సావధానా భవన్తుతే ॥

సావధానాస్మః । హస్తోదకం దత్వా । దక్షిణం జాన్వాచ్య ।

హస్తే దర్భం నిధాయ । అర్ఘ్యపాత్రం గృహీత్వా ।

(భోక్తలకు అర్ఘ్యమిచ్చుటకై హస్తోదకమిచ్చి దర్భను చేతియందుంచి దక్షిణ
భాగమందుగల అర్ఘ్యపాత్రను తీసుకొని కుడి మోకాలుపై ఉంచుకొని అభిమంత్రించి
దేవతీర్థముగా అర్ఘ్యమీయవలయును - రెండవసారి ఉత్తర భాగమునగల పాత్ర)

యా దివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుః ।

యా అన్తరిక్ష ఉతపార్ధి వీర్యాః ।

హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియా స్తాన ఆపశ్శగ్న్ స్యోనా స్వాహా భవన్తు ॥

పురూరవ సంజ్ఞక, విశ్వేదేవాః ఇదం వో అర్ఘ్యం । స్వాహానమః ।

అస్త్వర్ఘ్యం । తత శ్శుద్ధోదకం । పునః హస్తోదకం దత్వా ।

హస్తేదర్భం నిధాయ । అర్ఘ్యపాత్రం గృహీత్వా ।

యా దివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుః ।

యా అన్తరిక్ష ఉతపార్ధి వీర్యాః ।

హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియా స్తాన ఆపశ్శగ్న్ స్యోనా స్వాహా భవన్తు ॥

అర్థవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవా ఇదంవో అర్ఘ్యం ।

స్వాహా నమః । అస్త్యర్ఘ్యం । తతశ్చుద్ధోదకం ।

పునః హస్తోదకం దత్వా ।

విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః పాత్రేస్థానేస్థః । సుస్థానమసి ।

(అని అర్ఘ్యపాత్రలను విశ్వేదేవ భోక్తకు ఎడమవ్రక్క కూర్చితో కొట్టి
అపాత్రలను అచ్చట ఉంచవలయును పిమ్మట అక్షత గంధపుష్ప ధూపదీప
వస్త్రములనిచ్చి అర్చించవలయును)

తతః అర్చనం ।

మం॥ అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత ।

అర్చన్తు పుత్రకా ఉతపురన్న ధృష్ట్యర్చత । అర్చత ప్రార్చత ।

ఇత్యక్షతాన్ సమర్ప్య ।

ఓం గంధద్వారాం.....శ్రియం ।

పురూర వార్ధవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః । అమీవోగంధాః ।

(గంధమీయవలెను) సుగంధాః ।

ఓం ఆయనేతే పరాయణే దూర్వారోహన్తు పుష్పిణీః ।

హ్రా దాశ్చ పున్దరీ కాణి సముద్రస్య గృహోమే ॥

పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః । సుపుష్పాణి । (అని అక్షతలు చల్లవలయును)

మం॥ ఓం ధూరసి ధూర్వ ధూర్వన్తం ధూర్వతం యోస్మాన్ ।

ధూర్వతి తం ధూర్వయం వయం ధూర్వామః ।

పురూర వార్ధవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః అయంవో ధూపః । సుధూపః ।

మం॥ ఉద్ధీ॑ప్యస్వ జాత॑వేదో॑ ప్ర॒ఘ్నుం ని॑ర్ఘ్ను॒త్తిం మమ॑ ।

ప్ర॒శూగ్ శ్చ॑ మ॒హ్యమా॑వహా॒ జీవ॑నంచ॒ దిశో॑దిశ ।

పురూ॑రవార్ధవ సంజ్ఞక విశ్వే॑దేవాః । అయం॑వోజ్యోతిః । సుజ్యోతిః ।

(అని దీపము చూపించవలయును)

మం॥ యు॑వాస్తు॒ వాసాః॑ ప॒రివీ॑త ఆ॒గ్రాత్స॑క్ర॒శ్టేయాన్ భ॑వతి జాయ॑మానః ।

తంధీ॑రాసఃక॒వయ॑ ఉన్నయన్తి స్వా॒ధియో॑ మన॑సాదే॒వయన్తః॑ ।

పురూ॑రవార్ధవ సంజ్ఞక విశ్వే॑దేవాః అన్తః ప్రా॒వర॑ణార్ధం

బహిః॑ప్రావర॒ణార్ధం॑ యోగ్య॑మిమే వాస॑సీ ।

వస్త్ర॑ద్వయం తుభ్య॑మహం సంప్ర॑దదేనమమ । సువా॑ససీ ।

వః ఆ॒చ్ఛాద॑నార్ధం ప॒విత్రా॑ర్ధం అలంక॑రణార్ధం సాక్ష॑తాఇమేకుశాః ।

సుకు॑శాః । అర్చ॑నం సంపూ॑ర్ణం ।

(అస్తు) సంక॑ల్పసిద్ధి॒రస్త్వితి॑ భవ॑నో బృ॒వన్తు । అస్తు॑ సంక॑ల్ప సిద్ధిః ।

యుష్మత్ అను॑జ్ఞయా పిత్రా॑ద్యర్చనం కరి॑ష్యే

(మాత్రా॑ద్యర్చనం కరి॑ష్యే) కురు॑ష్వ ॥

ప్రాచీ॑నావీ॒తీ ॥ అ॒స్మత్ పితృ॑ పితా॒మహ॑ ప్రపితా॒ మహా॑నాం గో॒త్రాణాం....

శర్మ॑ణాం (మాతృ॑పితా॒మహి॑ ప్రపితా॒మహీ॑నాం... గో॒త్రాణాం.... పదా॑యీనాం)

వసు॑రుద్ర ఆదిత్య రుపా॑ణాం ఇద॑మిద మా॒సనం॑ ।

సుఖా॑సనం । హస్తో॑దకం దత్వా ।

పితుః॑ ప్రతిసాం॒వత్స॑రీక మృతా॒హాఖ్యా॑న్నశ్రాద్ధేక్ష॑ణః క్రియ॑తాం ।

(మాతుః॑ ప్రతిసాం॒వత్స॑రీక మృతా॒హాఖ్యా॑న్న శ్రాద్ధేక్ష॑ణః క్రియ॑తాం) ।

అస్తు॑క్రియతాం । ఓం॒తథా॑ । ప్రా॒ప్ను॑వన్తు భవ॑న్తః । ప్రా॒ప్ను॑వామ ।

దర్శ్యం అర్హ్యపాత్రాణ్యసాద్య । ప్రోక్ష్య । (దక్షిణ సమాప్తిగా పితృస్థానభో
ముందర, అర్హ్యపాత్రలనుబోర్లించి ప్రోక్షించి తిరగతీసి, మరలప్రోక్షించి నువ్వులనుంచి
నీరు పితృతీర్థముగా నింపి అభిమంత్రించవలయును.)

ఉత్తానాని కృత్వా । పునఃప్రోక్ష్య । తిలాన్వికీర్య । ఉదకమాపూర్య । అభిమన్త్య
శంన్నో దేవీ రభిష్టయ ఆపోభవస్తు పీతయే । శంయో రభిప్రవస్తునః ॥
మం॥ తిలోస్తి సోమ దేవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః ।
ప్రత్నవద్భిః ప్రత్నవస్వధ ఏహి॥

అస్మత్ పితరం..... గోత్రం..... శర్మాణం వసురూపం ఇమాన్ లోకాన్
ప్రీణయాహినః । స్వధానమః । పితామహం..... గోత్రం..... శర్మాణం.....
రుద్రరూపం ఇమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహినః । స్వధానమః । ప్రపితామహం.....
గోత్రం..... శర్మాణం..... ఆదిత్యరూపం ఇమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహినః ।
స్వధానమః ।

(అస్మత్ మాతరం..... గోత్రం....దాం...వసురూపం ఇమాన్ లోకాన్
ప్రీణయాహినః । స్వధానమః ॥ పితామహీం.... గోత్రం...దాం.....రుద్రరూపం
ఇమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహినః । స్వధానమః ॥ ప్రపితా మహీం.... గోత్రం పదాం
ఆదిత్య రూపం । ఇమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహినః । స్వధానమః)

(అనగా అర్హ్య పాత్రలయందు ఎడమచేతి క్రింద నుండి కుడిచేతి
బొటనవేలితో నువ్వులను అద్దవలెను. మూడుసార్లు ఇలాచేసి ఆ పాత్రలందు గంధ,
తిల, దర్భ, భృంగరాజ, బిల్వ, మేడి పత్రములనుంచవలెను)

అర్హ్య పాత్రే ప్లవీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమేతిలాః । అమీకుశాః ।
కూర్చోదకేనైవ అష్టార్ఘ్యై స్సంపూర్ణార్చనమస్తు ।

ఇమాని శ్రీ భృంగరాజ, దర్భపత్రతృణానిచ ।

ఔదుంబర పక్షైః ప్రచ్ఛాద్య । దర్భైర్వా ।

(అస్మత్ పిత్రేతే జుష్టం గృహ్ణామి । పితామహాయతే జుష్టం గృహ్ణామి ।

ప్ర పితామహాయతే జుష్టం గృహ్ణామి । అస్మత్ మాత్రే తేజుష్టం గృహ్ణామి ।

పితామహ్యైతే జుష్టం గృహ్ణామి । ప్రపితామహ్యైతే జుష్టం గృహ్ణామి ।)

వః పాత్రాణి సంపన్నాని । సుసంపన్నాని ।

స్వధార్ఘ్య స్వధార్ఘ్య సుంతర్ఘ్యః ।

ఓం ఉశం తస్త్వా హవామహ ఉశన్త స్మిధీ మహి ।

ఉశన్ శత ఆవహ పితౄన్ హవిషే అత్తవే ।

అస్మత్ పితౄ పితామహ ప్రపితామహాన్ గోత్రాన్.... శర్మణః వసురుద్ర

ఆదిత్య రూపాన్ భవతు ఆవాహయిష్యే

(అస్మత్ మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహిః ।గోత్రాః పదాః వసురుద్ర

ఆదిత్య రూపాః భవతు ఆవాహయిష్యే)

ఆవాహయ ॥సవ్యం॥ నమస్మత్య ।

(భోక్త పదునేడు మార్లు ఓంకారమును జపించవలయును. కర్త పై

మన్తముతో భోక్త శిరమున గంధము, తిలలు అద్దిన దర్భలను ఉంచి సవ్యముగా

ఈక్రింది మన్తముతో నమస్కరించి ప్రాచీనావీతి చేసుకోవలెను.)

ఓం ఆయన్తునః పితర సోమ్యా సోగ్ని ష్వాత్తాః పథిభి ర్దేవయానైః ।

అస్మిన్ యజ్ఞే స్వధయా మదం త్వధి బృవన్తు తే అవం త్వస్మాన్ ।

సావధానా భవన్తు తే । సావధానాస్మః ॥

ప్రాచీనావీతీ ॥ హస్తోదకం దత్వా ॥ హస్తేదర్భం నిధాయ । (పితౄస్థానములోని

మొదటి దొప్పను తీసుకొని ఎడమ మోకాలు క్రింద ఆన్ని కుడిమోకాలు పై దొప్పనుంచి
 యా దివ్యా అను మన్తముతో అభిమంత్రించి పితృతీర్థముగా బ్రాహ్మణహస్తమందు
 అర్ఘ్యమీయవలయును. కర్తలు ఇద్దరుకానీ ఎక్కువమందికానీ ఉంటే
 వారిచేతులమీదుగా నీయవచ్చు. జ్యేష్ఠుని చేతి మీదినుండి వెంటనే బ్రాహ్మణ హస్తము
 నందుపడవలయును. దీనినే జ్యేష్ఠ పూర్వక న్యాయమందురు.)

సవ్యం జాన్వ్యా చ్య | యాదివ్యా² ఆప్: పయసా సంబ భూవు: |
 యా అన్తరిక్ష ఉతపార్థి వీర్యా: |
 హిరణ్య వర్ణా యజ్ఞి యాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ సోనా స్వధా భవన్తు ||
 పితః...గోత్ర.....శర్మన్...వసురూప ఇదంతే అర్ఘ్యం స్వధానమః |
 అస్త్వర్ఘ్యం | తతశ్శుద్ధోదకం | పునః హస్తోదకం దత్వా |
 హస్తే దర్భం నిధాయ |
 ఓం యాదివ్యాస్వధా భవన్తు |
 పితామహ... గోత్ర... శర్మన్ రుద్రరూప ఇదంతే అర్ఘ్యం స్వధానమః |
 అస్త్వర్ఘ్యం | తత శ్శుద్ధోదకం | పునఃహస్తోదకం దత్వా |
 హస్తే దర్భం నిధాయ |
 యా దివ్యా ఆప్:ప యసాసంబభూవు: | యాఅన్తరిక్ష ఉతపార్థివీర్యా: |
 హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియా స్తాన ఆపశ్శగ్గ్ సోనా స్వధాభవన్తు ||
 ప్రపితామహ...గోత్ర.....శర్మన్...
 ఆదిత్య రూప ఇదంతే అర్ఘ్యం స్వధానమః |
 అస్త్వర్ఘ్యం | తత శ్శుద్ధోదకం | పునః హస్తోదకం దత్వా |
 పితృ పితామహ ప్రపితామహేభ్యః పాత్రాణి స్థానానిష్ఠ | సుస్థానమసి |

(యా ది॒వ్యా ఆ॒పః ప॑యసాసంబభూ॒వుః । యాఅ॒న్తరి॑క్ష ఉ॒తపార్థి॑వీ॒ర్యాః ।
 హి॒రణ్య॑వర్ణా య॒జ్ఞియా॒ స్తాన॒ ఆప॒శ్చగ్గ్ సో॒నా స్వ॒ధాభ॑వన్తు ॥
 మాతః గోత్రే పదే వసురూపే ఇదం తే అర్ఘ్యం స్వధానమః । అస్త్వర్ఘ్యం ।
 తత శ్చుద్ధోదకం । పునః హస్తోదకం దత్వా । హస్తే దర్భం నిధాయ ।
 ఓం యాదివ్యా.....స్వధాభవన్తు ।
 పితామహి.... గోత్రే ... పదే... రుద్రరూపే

ఇదం తే అర్ఘ్యం స్వధానమః । అస్త్వర్ఘ్యం । తతశ్చుద్ధోదకం ।
 పునః హస్తోదకం దత్వా । హస్తే దర్భం నిధాయ ।
 యాదివ్యా..... భవన్తు ॥

ప్రపితామహిగోత్రే పదే ఆదిత్యరూపే
 ఇదం తే అర్ఘ్యం స్వధానమః ।

అస్త్వర్ఘ్యం । తతశ్చుద్ధోదకం । పునః హస్తోదకం దత్వా ।
 మాతృపితామహి ప్రపితామహీభ్యః పాత్రాణిస్థానానిస్థ । సుస్థానమసి ।)
 తతః అర్చనం ॥

అ॒ర్చ॒త ప్రా॒ర్చ॒త ప్రి॒య మే॒ధాసో॑ అ॒ర్చ॒త ।
 అ॒ర్చ॒న్తు పు॒త్రకా॑ ఉ॒తపు॒రన్న॑ ధృ॒ష్ట్యర్చ॑త । అ॒ర్చ॒త ప్రా॒ర్చ॒త ।
 పి॒తృస్థా॑న బ్రాహ్మణస్య శిరః ప్రభృతి పాదపర్యవృత్తం తిలైః అర్చయేత్ ।
 గంధద్వారాం.....శ్రీయం ॥సవ్యం॥
 పితృపితామహా ప్రపితామహాః

(మాతృపితామహి ప్రపితామహ్యాః) అమీవోగంధాః ।సుగంధాః ।
 ఆ॒యనే॑తే ప॒రాయ॑ణే దూర్వా రో॒హన్తు॑ పు॒ష్పిణీః

ప్రాదాశ్చ పున్దరీకాణి సముద్రస్య గృహో ఇమే ॥

పుష్పార్థా ఇమేతిలాః । సుపుష్పాణి ।

ఓం ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతం యోస్మాన్ ॥

ధూర్వతితం ధూర్వయం వయం ధూర్వామః ।

పితృపితామహ ప్రపితామహాః

(మాతృపితామహి ప్రపితామహ్యాః) అయంవో ధూపః । సుధూపః ।

ఉద్ధీప్యస్వ జాతవేదో పఘ్నుం నిర్ఋతిం మమ ।

ప్రశూగ్శ్చ మహ్య మావహా జీవనంచ దిశోదిశ ॥

పితృపితామహ ప్రపితామహాః । (మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యాః)

అయంవో జ్యోతిః । సుజ్యోతిః ।

ఓం యువాసువాసాః పరివీత ఆగ్రాత్స ఉశ్రేయాన్ భవతి జాయమానః ।

తం ధీరాసః కవయ ఉన్నయన్తి స్వాధియో మనసా దేవయన్తః ।

పితృపితామహ ప్రపితా మహాః..... గోత్రాః.....శర్మాణః ।

వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాః ।

(మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యాః.....గోత్రాః...

పదాః వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాః) ॥ సవ్యం॥

అన్తః ప్రావరణార్థం బహిఃప్రావరణార్థం యోగ్యమిమే వాససీ ।

వస్త్రద్వయం తుభ్యమహం సంప్రదదేన మమ । సువాససీ ।

ప్రాచీనావీతీ । వః ఆచ్ఛాదనార్థం । పవిత్రార్థం । అలంకరణార్థం ।

సతిలా ఇమేకుశాః సుకుశాః ।

అర్చనం సంపూర్ణం । సంకల్ప సిద్ధిరస్తితి భవన్తో బృవన్తు । అస్తుసంకల్పసిద్ధిః
 యుష్మదనుజ్జయా సర్వత్ర మన్దలోద్వర్తన పాత్రాసాదనంచ కరిష్యే ।
 సవ్యం । కురుష్య ।

శ్లో॥ కురుక్షేత్రం గయాం గంగాం ప్రభాసం పుష్కరాణిచ ।
 ఏతాని మనసా ధ్యాత్వా శ్రాద్ధకాలే సదాపఠేత్ ॥

విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః

అథ అగ్నోకరణం

ఓం, ఓం, ఓం, అద్యపూర్వోక్త..... పుణ్యతిథౌ ॥

ప్రాచీనావీతీ॥ పితుః (మాతుః) ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే
 భవదనుజ్జయా ఔపాసనాగ్నావేవ (లౌకికాగ్నావేవ) అగ్నోకరణం కరిష్యే ॥

సవ్యం ॥ కురుష్య ॥

అన్నమగ్నావధిశ్రిత్య । దక్షిణత ఉద్వాస్య । అద్భిః ప్రోక్ష్య । అభిఘార్య ।

అన్నం ద్వాభ్యాం దర్భాభ్యాం చతుర్థా విభజ్య । ఐశాన్యభాగే అభిఘార్య ।

ప్రాచీనావీతీ । తూష్ణీం అగ్నిం అప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ।

మేక్షణ ఉపస్తీర్య । తేనావదాయ ।

అర్థభాగం గృహీత్వా । అభిఘార్య । హవిఃప్రత్యభి ఘారయతి ।

ఓంసోమాయ పితృపీతాయ స్వధానమః । అర్థం జుహోతి ।

సోమాయ పితృపీతా యేదం నమమ ।

శిష్టం పాత్రాన్తరే నిధాయ । పునః మేక్షణ ఉపస్తీర్య ।

తేనావదాయ । సర్వం గృహీత్వా । అభిఘార్య ।

ఓం యమాయాంగిరస్వతే పితృమతే స్వధానమః । అర్థం జుహోతి ।
 యమాయాంగిరస్వతే పితృమత ఇదంనమమ ।
 హోమ శిష్టద్వయం అనుపస్తరణేన అనభిఘారణేన । సర్వం జుహోతి ।
 మేక్షణే సర్వం గృహీత్వా । సర్వం జుహోతి ।
 ఓం అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధానమః ।
 అగ్నయే కవ్యవాహనాయ ఇదం నమమ ।
 తూష్ణీం మేక్షణ మగ్నా ప్రహరతి ।
 తూష్ణీం అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య । సవ్యం ।
 చతుస్సాగర పర్యంతం.... అభివాదయే ।

(పైహోమములు సవ్యముగా చేయుట ఒక సాంప్రదాయము)

(అగ్నోకరణ నిమిత్తము విస్తరియందు అభిఘరించి, అన్నము ఉంచుకొని, అభిఘరించి ఆ పాత్రను, అగ్నిపై వేడిసెగ చూపించి, అగ్నికి దక్షిణ భాగమున ఉంచి కూర్చుత్ అగ్నికి అప్రదక్షిణముగా పరిషేచన చేసి కూర్చుత్ ఉదకము ప్రోక్షించి మరల అభిఘరించి రెండు దర్భలతో అన్నముపై + గుర్తుచేసి విడివిడిగా నాలుగుభాగములు చేసి అన్నలి ఈశాన్యభాగములోని అన్నమును (కొందరు ఆగ్నేయభాగమును హోమం చేయుదురు) సగం తీసుకొని దానిలో సగం అన్నం అగ్నిలో ప్రధమాహుతిగావేసి, మిగిలిన అన్నమును విస్తరిలో ఒక పక్కగాపెట్టి మరల ఈశాన్యభాగమందు అభిఘరించి మొత్తం అన్నంతీసికొని వెనుకటి వలె సగమే హోమము చేసి ఇంతకుముందు పక్కనబెట్టిన అన్నము, ఈ సగ అన్నము కలిపి అభిఘరించకయే హోమము చేయవలయును. పిమ్మట అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా కూర్చుత్ పరిషేచనము చేసి సవ్యము చేసుకొని ప్రవర చెప్పవలెను.)

ప్రాచీనావీతీ || పితృస్థానే హస్తోదకందత్వా । పాత్రయో రుపస్తీర్య ।
 ఆగ్నేయ భాగమన్నమాదాయ స్వధేయమితి త్రివారం పితృపాత్రే నిక్షిప్య ।
 స్వధేయం, స్వధేయం, స్వధేయం । అస్తుస్వధా అస్తుస్వధా । అస్తుస్వధా ।
 ఇతిభోక్తావదేత్ । అభిఘూర్య । పునః హస్తోదకం దత్వా ।
 (ఆస్వధేతి కర్తా తదన్న మభిమన్త్య । ఆస్వధేత్యా శ్రావయతి ।
 అస్తుస్వధేతి ప్రత్యాశ్రావయతి స్వధానమ్ ఇతివషట్కరోతి ।
 స్వధాకారోహి పితృణామ్ ।) ||సవ్యం||

విశ్వేదేవస్థానే హస్తోదకం దత్వా । పాత్రయో రుపస్తీర్య ।
 చరుపాత్రే అభిఘూర్య । ఓం, ఓం, ఓం,..... పుణ్యతి ధౌ ప్రాచీనావీతీ ।
 పితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే,
 అన్నశుభ్యర్థం అన్నస్య ఆఘ్రూణదోష నిర్హరణార్థం ।
 అన్నసూక్త పఠనం కారయిష్యే ||సవ్యం||
 బ్రాహ్మణైస్సహ ఆశ్రావయిష్యే । ఆశ్రావయ ॥
 ఓం నమో బ్రహ్మణే నమో అస్తుగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ్ ఓషధీభ్యః ।
 నమోవాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥
 ఓం సహవైదేవానాం.....తదప్యేషశ్లోకో భవతి ।

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః ।

పరివేశణ విధి:

శ్లో|| అన్నంచ పాయసం భక్ష్యం, ఘృతంచ వ్యంజనాదికం ।
 సూపమన్తే ప్రదాతవ్యం సర్వంస్యాద్దైవ పూర్వకం ॥
 అన్నే పాయసే ఘృత పాత్రేచాభిఘూర్య ।

గాయత్ర్యా అద్భిః అవోక్త్య ।

ఓం భూర్భువస్సువః.... ప్రచోదయాత్ ।

విశ్వేదేవస్థానే హస్తోదకం దత్వా । దేవసవితః ప్రసువ ।

దక్షిణం జాన్వాచ్య ।

పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపి ధానం బ్రహ్మణస్త్వాముఖే జుహోమి

బ్రాహ్మణానాంత్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షిత మసి

మైషాం క్షేప్తా అముత్రాముష్మిన్లోకే ।

ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదం । సమూఢమస్య పాగ్ం సురే ॥

స్వాహా శ్రీవిష్ణోహవ్యం రక్షస్వ । పురూరవార్ధ్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ।

ఏతద్వో హవ్యం సపరికరం । పురూర వార్ధ్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవా

దేవతేదమన్నం హవ్యం బ్రాహ్మణస్త్వావహ నీయార్ధే,

దత్తం దాస్యమానం చాఽత్యప్తేస్త త్వర్వం గయేయం భూర్గదా ధరో భోక్తా

అన్నం బ్రహ్మీ, అహంచ బ్రహ్మీ, భోక్తాచ బ్రహ్మీ ।

కల్పిత సౌవర్ణం పాత్రం అక్షయ్య వటచ్ఛాయేయం ।

పురూరవార్ధ్రవ సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ।

ఇదమిదమన్నం అమృత స్వరూపం ।

ఆత్యప్తేర్దాస్యమానం హవ్యం తత్సత్ స్వాహా నమమ,

నమమ గయాయాం శ్రీవిష్ణుపాదాది సమస్తతీర్థేషు,

గంగోదకేషు దత్తమస్త్వీతి భవంతో బృవన్తు । గయాయాం దత్తమస్తు ।

పానీయార్ధం ఉదకుంభం తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ।

(గాయత్రీ మన్తముతో భోక్తల విస్తళ్ళమీద కూర్చుతో జలము ప్రోక్షించి

విశ్వేదేవ భోక్తకు హస్తోదకమిచ్చి ఆ విస్తరిచుట్టూ ప్రదక్షిణముగా కూర్చునితిప్పి భోక్త ఎడమచేతి మధ్యవేలితో విస్తరిపట్టుకొని ఉండగా, కర్త తన వైపున ఎడమచేయి క్రింద, పైన కుడిచేయి పెట్టి రెండుహస్తముల మధ్య విస్తరిని ఉంచుకొని, అన్నంబ్రహ్మ, అనునప్పుడు, కర్త ఎడమచేతితో విస్తరిని, కుడిచేతితో బ్రాహ్మణ హస్తమును పట్టుకొని అన్నమువైపు, తనవైపు, భోక్తవైపు, చూపించుచూ అన్నమునందు, భోక్త యొక్క కుడిచేతి బొటనవేలు ముంచి నేతిదొన్నెయందు చూపించి వదిలి, అక్షతోదకమును విశ్వేదేవుల ఎడమప్రక్కన వదిలి నమస్కరించవలెను. పితృస్థానమునందునూ ఇదే క్రియ విశేషమేమనగా ఎడమచేయిపైకి కుడిచేయి క్రిందకు ఉంచుట, అన్వయము నందు తిలోదకమును పితృభోక్త కుడివైపున వదులుటయే)

ఓం యేదేవా ద్వివ్యేకాదశస్థ పృథివ్యా మధ్యేకా దశస్థాప్పుషదో మహినైకాదశస్థ తేదేవా యజ్ఞమిమం జుషధ్వం ॥ ఇతి నమస్కృత్య

ప్రాచీనావీతీ ॥ హస్తోదకందత్వా ॥ దేవ సవితః ప్రసువ ।

అప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ।సవ్యంజాన్వాచ్య ।

ఓం పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపి ధానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జుహోమి

బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాప్తానయోర్జుహోమ్యక్షిత

మసి మైషాంక్షేప్తా అముత్రాముష్మిన్లోకే ॥

ఓం,ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే..... సురే॥

స్వధా శ్రీవిష్ణోకవ్యం రక్షస్వ । అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాః...

గోత్రాః..... శర్మాణః (మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యాః.....గోత్రాః.....పదాః)

వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాః ।

ఏతద్వ్యః కవ్యం సపరికరం ॥ పితృ పితామహ ప్రపితామహాః ।

(మాతృపితామహి ప్రపితామహ్యః) రూపా దేవా దేవతేద మన్నఁ

బ్రాహ్మణస్త్వావహనీయార్థే దత్తం దాస్యమానంచ ఆత్మప్రేస్తత్సర్వం గయేయం

భూర్గదాధరో భోక్తా । అన్నంబ్రహ్మీ । అహంచబ్రహ్మీ । భోక్తాచబ్రహ్మీ ।

కల్పితరాజతం పాత్రం అక్షయ్యవటచ్చాయేయం ॥

అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహేభ్యః ... గోత్రేభ్యః...శర్మభ్యః

వసురుద్రాదిత్య రూపేభ్యః (మాతృ పితామహి ప్రపితామహీభ్యః గోత్రాభ్యః

...పదాభ్యః)

వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాభ్యః ఇదమిదమన్నం అమృతస్వరూపం,

ఆత్మప్రేర్దాస్యమానం కవ్యం తత్సత్ స్వధా స్వధా నమమ. నమమ,

గయాయాం శ్రీవిష్ణుపాదాది సమస్త తీర్థేషు గంగోదకేషు

దత్తమస్వీతి భవన్తో బృవన్తు । గయాయాం దత్త మస్తు ।

పానీయార్థం ఉదకుంభం, తుభ్యమహం ... నమమ ॥

సవ్యం । నమస్మత్య ।

యేచేహ పితరో యేచనేహ యాగ్శ్చ విద్యయాగ్ం ఉచన ప్రవిద్య ।

అగ్నేత్వం వేత్త యదితే జాతవేద స్వధాభిర్వజ్జగ్ం సుకృతం జుషస్య ।

ఓం, ఓం, ఓం, స్వర, వర్ణ, మన్త తన్త లోపప్రాయశ్చిత్తార్థం,

యథాశక్తి గాయత్రీ మహా మన్త జపం కరిష్యే ॥

కర్తా దశవారం గాయత్రీం జప్త్వా ।

శ్లో ॥ సప్త వ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలాంజనేగిరౌ ।

చక్రవాకా శ్శరద్వీపే, హంసా స్సరసి మానసే ॥

యేస్మజాతాః కురుక్షేత్రే బ్రాహ్మణావేద పారగాః ।

ప్రస్థితా దీర్ఘ మధ్వానం, యూయం తేభ్యోవసీదత ॥
 అమూర్తానాం మూర్తానాం పితౄణాందీప్త తేజసాం ।
 నమస్యోమి సదాతేషాం ధ్యాయినాం యోగ చక్షుషాం ॥
 చతుర్భిశ్చ చతుర్భిశ్చ, ద్వాభ్యాం పంచభిరేవచ ।
 హూయతేచ పునర్ద్వాభ్యాం, సమే విష్ణుః ప్రసీదతు ॥
 బ్రహ్మోర్పణం బ్రహ్మహవిర్ బ్రహ్మగ్నా బ్రహ్మణాహుతం ।
 బ్రహ్మైవ తేన గన్తవ్యం బ్రహ్మకర్మ సమాధినా ॥
 యజ్ఞేశ్వరో హవ్య కవ్య సమస్త భోక్తాఽవ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోత్ర ।
 తత్సన్నిధానా దపయాస్తు సద్యో రక్షాంస్య శేషాణ్య సురాశ్చసర్వే ।
 త్వాం యోగిన శ్చిన్తయన్తి త్వాం యజన్తిచ యజ్వనః ।
 హవ్యకవ్య భుగేకస్త్యం పితౄదేవ స్వరూప ధృత్ ।
 కర్తా క్రియాణాం సస ఇజ్యతే క్రతుః సవీవ తత్కర్మ ఫలంచ యచ్చ ।
 సృగాది యత్సాధన మప్యశేషం । హరేర్ నకించిద్వ్యతి రిక్తమస్తి ॥
 గయాయాం ధర్మి పృష్ఠేచ సదసి బ్రహ్మణస్పతేః ।
 గయాశీర్షే వటేచైవ పితౄణాం దత్త మక్షయం ॥
 దేశకాల పాత్ర మన్త తన్త కర్మ కర్తృ భోక్తృ స్థల హవిర్ ద్రవ్యాదిభ్యః
 సర్వం న్యూనాతిరిక్తా భ్యాం కర్మాణ్యచ్ఛిద్రమస్త్వీతి । భవన్తో బృవంతు ।
 సర్వం న్యూనాతిరిక్తా భ్యాం కర్మాణ్యచ్ఛిద్రమస్తు । నివీతీ భుత్వా ।
 ఈశాన విష్ణు కమలాసన కార్తికేయ వహ్నిత్రయార్క రజనీశ గణేశ్వరాణాం
 సభ్యావ సధ్య దధికణ్వ, మతం గజానాం,

సద్భ్య

క్రౌంచా మరేన్ద్ర కలశోద్భవ కశ్యపానాం ।

పాదాన్ నమామి సతతం పితృముక్తి హేతున్ ।

(పై శ్లోకము పఠిస్తూ జంధ్యము దండవలే వేసుకొని ఉదజ్జుఖముగా నిలుచొని పితృముక్తికై ప్రార్థించుచూ దర్శను విసిరి నమస్కరించుటాచారము)

సవ్యం । గయేయం । గయేయం ।....పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ ।

అస్మత్ పితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతా హాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే ।

అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాన్...గోత్రాన్...శర్మణః

(మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః....గోత్రాః....పదాః)

వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాన్ (రూపాః) సవ్యం ॥

పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ ఉద్దిశ్య

మయాక్రియమాణేన అనేన ॥ ప్రాచీనావీతీ ॥

పితు (మాతుః) ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం... గోత్రాణాం.... శర్మణాం (మాతృ పితామహి ప్రపితామహీనాం... గోత్రాణాం.... దాయినాం) వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాణాం ఏతేషాం (ఏతాసాం) గయా అన్న శ్రాద్ధేనైవ అక్షయ్య తృప్తిర్భూత్వా పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోకే నిత్యనివాస సిద్ధిరస్త్వీతి భవన్తో బృవన్తు । యజమానస్య పితౄణాం (మాతౄణాం) పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోకే నిత్యనివాస సిద్ధిరస్తు ॥సవ్యం॥

యథాకాలదత్తమస్తు । సర్వం సగుణమస్తు ।

నమోదేవేభ్యః । స్వధాపితృభ్యః । నమో విష్ణవే ।

ఓంతద్భ్రహ్మీ... బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం

మధువాతా ఋతాయతే మధు క్షరంతి సింధవః । మాధ్వీర్న స్సంతోష్వషధిః ।

మధు నక్త ముతోపసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః । మధు ద్యౌరస్తు నః ॥
 మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః ।
 మాధ్వీ ర్గావో భవన్తునః ॥ మధు, మధు, మధు । సర్వం మధ్వస్తు ॥
 ఓం శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 ఓం శ్రద్ధాయామప్రానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 ఓం శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 ఓం శ్రద్ధాయాముద్రానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 ఓం శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
 బ్రహ్మణీమ ఆత్మాఽమృతత్వాయ ।

యథాసుఖం పరిషేచనమ్ ।

ఓం భూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ।
 ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥ సత్యంత్వరేన పరిషించామి ॥

అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహే భ్యః అమృతమస్తు (మాతృ పితామహి
 ప్రపితామహీ భ్యః అమృతమస్తు) పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః
 అమృతమస్తు । విష్ణవే అమృత మస్తు । ఇయం భూర్గయా, ఏతే బ్రాహ్మణాగదాధరాః

శ్లో॥ ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః ।

త్రీన్ లోకాన్ వ్యాప్యభూతాత్మా భుంక్తే విశ్వభు గవ్యయః ॥

అనేన పితృరూపీ శ్రీమజ్జనార్దన వాసుదేవః ప్రీయతాం ।

తత్సద్ బ్రహ్మోర్పణమస్తు అమృతోఽస్తరణమసి ।

ఓం శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।

శివోమా విశాప్రదాహాయ । ఓం ప్రాణాయ స్వాహా ॥

ఓం శ్రద్ధాయా మపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివోమా విశాప్రదాహాయ । ఓం అపాన స్వాహా ॥

ఓం శ్రద్ధాయాం వ్యానేనివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివోమా విశాప్రదాహాయ । ఓం వ్యానాయ స్వాహా ॥

ఓం శ్రద్ధాయా ముదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివోమా విశాప్రదాహాయ । ఓం ఉదానాయ స్వాహా ॥

ఓం శ్రద్ధాయాగ్ంసమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ।
శివోమా విశాప్రదాహాయ । ఓం సమానాయ స్వాహా ॥

బ్రహ్మణిమ ఆత్మాఽమృతత్వాయ । యథాసుఖం జుషధ్వం । జుషావహే ॥

శ్లో॥ కలౌ కలికృతాన్ దోషాన్ ద్రవ్యదేహాత్మ సంభవాన్ ।
సర్వాన్ హరతి చిత్తస్థో భగవాన్ దేవకీసుతః ॥

శ్లో॥ మన్తమధ్యే క్రియామధ్యే విష్ణోః స్మరణ పూర్వకం ।
యత్కించి త్క్రియతే కర్మ తతోటి గుణితం భవేత్ ॥

శ్లో॥ అపేక్షితం యాచితవ్యం త్యాజ్యం చైవాన పేక్షితం ।
ఉపవిశ్య సుఖేనై వ భోక్తవ్యం స్వస్థమానసైః ॥

శ్లో॥ విద్యమాన శాకపాక పదార్థేషు యద్రోచతే తద్రాహ్యం ।
యన్నరోచతే తత్యాజ్యం, సుఖేన మానేన భోక్తవ్యం ॥

మం॥ యదశ్వస్య క్రమిషో మక్షికాశ యద్వాస్వరౌ స్వధితౌ రిప్తమస్తి ।
యద్ధస్తయో శృమితుర్యన్నభేషు సర్వాతాతే అపి దేవేష్యస్తు ।
మక్షికా బాధా నివృత్తి రస్తు ॥

ఓం, ఓం, ఓం,..... పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ అస్మత్ పితుః (మాత ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే యావత్ బ్రాహ్మణ భోజన పర్యంతం । తావత్ రాక్షసబాధా నివారణార్థం । (అధి శ్రవణ) పితృసూక్తాన్ వాచయిష్యే । సవ్యం । (బ్రాహ్మణై స్సహ ఆశ్రావయిష్యే । ఆశ్రావయ ।)

ఓం సహనా వవతు । సహనౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై ।
తేజస్వి నావ ధీ తమస్తు మావిద్విషావహై ॥ ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః ॥

ఓం యుంజతే..... ఇత్యాది పితృసూక్తాన్ వాచ యిత్వా ।
కంఠశుద్ధిం కృత్వా । గాయత్ర్యాః అనుజ్ఞాం అనుబృహి ॥

ఓం భూర్భువస్సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ।
ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ॥

ఓం మధువాతా ఋతాయతే మధు క్షరంతి సింధవః ।
మాధ్వీర్న స్సంతోషధీః ।
మధునక్త ముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః ।
మధు ద్యౌరస్తు నః పితా ।
మధుమాన్నో వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః ।
మాధ్వీర్గావో భవస్తునః ।

అక్షన్న మీమదస్త హ్యవ ప్రియా అధూషత ।
అస్తోషత స్వభానవో విప్రాన విష్ణాయామతీ । యోజ్ఞాన్విస్తతే హరీ ॥

మయా కృతం శ్రాద్ధం సంపన్నం । సుసంపన్నం ।

వితచ్చార్ధే పదార్థేషు యదిష్టం తత్ప్రప్తవ్యం ।

సర్వం సంపూర్ణం ॥ ప్రాచీనావీతీ॥

పితృపితామహ ప్రపితా మహాః (మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యాః)

తృప్తాస్థ । తృప్తాస్థ । తృప్తాస్థుః ।

శ్లో॥ అసంస్కృత ప్రమీతాయే త్యాగిన్యో యాః కులస్త్రియః ।

దాస్యామి తేభ్యోవికిరమన్నం తాభ్యశ్చ పైతృకం ॥

అప్రదక్షిణం పరిషిచ్య । సవ్యం । పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః

తృప్తాస్థ । తృప్తాస్థ । తృప్తాస్థుః ।

శ్లో॥ అసోమపాశ్చయేదేవాః యజ్ఞ భాగ వివర్జితాః ।

తేషామన్నం ప్రదాస్యామి వికిరం వైశ్వదైవికం ।

పరిషిచ్య । ప్రాచీనావీతీ । దేవపితృమధ్యేప్రోక్ష్య ।

దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాస్తీర్య । తేషుతిలోదకం నినీయ ।

యే అగ్నిదగ్ధా యేనగ్ని దగ్ధా యేవాజ్ఞాతాః కులేమమ ।

భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తాయాస్తు పరాంగతిం ।

అగ్నిదగ్ధేభ్యః అనగ్నిదగ్ధేభ్యః । అస్మత్ కుల ప్రసూత మృతేభ్యః ।

అయం వికిరపిండః స్వధానమః ।

అగ్నిదగ్ధాః అనగ్నిదగ్ధాశ్చ మార్జయంతా ఏతద్వ స్తిలోదకం । సవ్యం ।

తుష్టిం కర్తాపాదౌప్రక్షాళ్య । త్రిరాచామేత్.... శ్రోత్రే ।

భుక్తపాత్రోచ్ఛిష్ట భాగ్యోన్నం దీయతాం ॥

శ్లో॥ యజమాన కులేజాతాః దాసాదాస్యోన్న కాంక్షిణః ।

తేసర్వే తృప్తి మాయాస్తు మయాదత్తేన భూతలే ॥

ఓం అమృతాపిధానమసి

ఓం శ్రద్ధయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం హృతం । ప్రాణమన్నేనాప్యాయస్వ

ఓం శ్రద్ధాయా మపానే..... అపానమన్నేనాప్యాయస్వ ।

ఓం శ్రద్ధాయాం వ్యానే వ్యానమన్నేనాప్యాయస్వ ।

ఓం శ్రద్ధాయాముద్దానే ఉద్దానమన్నేనాప్యాయస్వ ।

ఓం శ్రద్ధయాగ్ం సమానే..... సమానమన్నేనాప్యాయస్వ ।

అంగుష్ఠ మాత్రః పురుషోంగుష్ఠంచ సమాశ్రితః ।

ఈశస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతి విశ్వభుక్ ।

శ్లో॥ రౌరవే అపుణ్యనిలయే పద్మార్బుద నివాసినాం ।

అర్థినా ముదకం దత్తం అక్షయ్య ముపతిష్ఠతు ।

ఓం, ఓం, ఓం, పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితుః (మాతుః)

ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానం కరిష్యే । సవ్యం॥

(బ్రాహ్మణ భోజనాంతరం అగ్నోకరణ పాత్రయందలి నిర్ఋతి భాగమును

దొప్పయందుంచు కొని, కొంచెం నీరు కలిపి తృప్తాస్థ అనెడి ప్రశ్నతో ప్రాచీనావీతిగా

పితృస్థానీయునకు కుడిపక్కన, విశ్వేదేవునకు ఎడమపక్కన, అన్నము వేసి మరల

ఆయాశ్లోకములతో దక్షిణ సమాప్తిగా, పితృస్థానమున, విశ్వేదేవతలకు

ప్రాక్సమాప్తిగానూ మిగిలిన అన్నము వేసి పరిషేచనచేసి దేవ పితృస్థానముల మధ్య

భాగమున, కూర్చుతో ప్రోక్షించి, దక్షిణాగ్రముగా దర్బలువేసి వాటిపై తిలోదకముల

నుంచి యే అగ్ని దగ్గాను మస్త్రముతో వికిరపిండమును పెట్టి దానిపై తిలోదకము

ఉంచవలయును. పిమ్మటకర్త సవ్యముగా ఆచమించి పితృభోక్తను, ఉచ్చిష్టభాక్కులకు

(అనగా దాసదాసీ జనుల నిమిత్తం) మిగిలిన అన్నమీయమనికోరగా, యజమానకులే జాతా శ్లోకముతో పితృభోక్త ఉచ్చిష్టాన్నమును. పశ్చిమభాగమున ఉంచవలయును, కర్త పితృ, దేవ భోక్తలకు ఉత్తరాపోశన ఈయవలయును. పిమ్మటపిండ ప్రదానము నకు సంకల్పించి. దక్షిణముఖముగా కూర్చొని, గోమయముతో (గంధముతో) దక్షిణముగా అలికి దర్భతో అలికిన భాగము నందు తుడిచి దక్షిణమునపడవేసి జలము స్పృశించవలెను. పిమ్మట సకృదా చ్చిన్నంమస్త్రముతో దర్భను దక్షిణాగ్రములుగావేసి వాటిపై ఈ క్రింది విధముగా పిండప్రదానము చేయవలెను)

వాయవ్య భాగమన్నేనసహ భాండే శేష మన్నంచ

మేళయిత్వా పిండత్రయం కృత్వా ।

దక్షిణ భాగే గోమయేనాను లిప్య ।

॥ పిండప్రదానమ్ ॥

ఓం అ॒పాం మే॑ధ్యం య॒జ్ఞియ॒గ్ం సదే॑వగ్ం శి॒వమ॑స్తుమే ।

అ॒చ్ఛేత్తా॒వో మారి॑షం జీ॒వాని శ॒రద॑శ్శతం । ఆచ్ఛి॑నత్తి । అప॑ఉపస్పృశ్య ।

ప్రాచీ॑నావీ॒తీ ॥ అ॑పహ॒తా అ॑సు॒రా రక్షా॑గ్ంసి పి॒శాచా వే॑ద్దిష॒దః ॥

శుంధా॑న్తాం మమ॑పిత॒రః । శుంధా॑న్తాం మమ॑ పితా మహాః ।

శుంధా॑న్తాం మమ॑ ప్రపితామహాః ।

(శుంధా॑న్తాం మమ॑ మాత॒రః । శుంధా॑న్తాం మమ॑ పితామహ్యాః ।

శుంధా॑న్తాం మమ॑ ప్రపితామహ్యాః ।)

ఆయ॑న్తు పి॒త॒రో మనో॑జవసః ।

సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హిరూర్ణా మృదుస్యోనం పితృభ్యస్త్యా భరామ్యహం । ౯

సీదన్తుమే పితర స్సోమ్యాః పితామహాః ప్రపితామహో శ్చానుగైస్సహ ।

దర్భానాస్తీర్య । మార్జయన్తాం మమ పితరః ।

మార్జయన్తాం మమ పితామహాః । మార్జయన్తాం మమ ప్రపితామహాః ।

(మార్జయన్తాం మమ మాతరో మార్జయన్తాం మమ పితామహ్యాః

మార్జయన్తాం మమ ప్రపితామహ్యాః)

ఏతత్తే పితః గోత్ర శర్మన్ వసురూప యేచత్వామను ।

పిత్రే..... గోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ యేచత మను గచ్ఛన్తి తేభ్యశ్చాయం

పిండః తస్మైతే స్వధానమః । గయాయాం దత్త మస్తు ॥

ఏతత్తే పితామహా గోత్ర శర్మన్ రుద్రరూప యే

చత్వామను । పితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే రుద్రరూపాయయేచతమను

గచ్ఛన్తి తేభ్య శ్చాయం పిండః తస్మైతే స్వధానమః । గయాయాం దత్త మస్తు ॥

ఏతత్తే ప్రపితామహా గోత్ర శర్మన్ ఆదిత్యరూప

యేచత్వామను । ప్రపితామహాయ గోత్రాయ శర్మణే ఆదిత్యరూపాయ

యేచత మనుగచ్ఛన్తి తేభ్యశ్చాయం పిండః తస్మైతే స్వధానమః । గయాయాం దత్తమస్తు॥

(ఏతత్తే.... మాతః... గోత్రే... పదే... వసురూపే యాశ్చత్వామను । ...

మాత్రే... గోత్రాయై... పదాయై వసురూపాయై యాశ్చతామనుగచ్ఛన్తి తాభ్యశ్చాయం

పిండః తస్మైతే స్వధానమః । గయాయాం దత్తమస్తు ॥)

ఏతత్తే పితామహి... గోత్రే... పదే... రుద్రరూపే యాశ్చత్వామను । ...

పితామహ్యై... గోత్రాయై ... పదాయై రుద్రరూపాయై యాశ్చతా మనుగచ్ఛ
తాభ్యశ్చాయం పిండః తస్యైతే స్వధానమః । గయయాం దత్తమస్తు ॥

ఏతత్తే ప్రపితామహి గోత్రే పదే ఆదిత్య రూపే
యాశ్చత్వామను । ప్రపితామహ్యై గోత్రాయై పదాయై ఆదిత్యరూపాయై
యాశ్చతా మనుగచ్ఛన్తి తాభ్యశ్చాయం పిండః తస్యైతే స్వధానమః । గయయాం
దత్తమస్తు ॥

(ఈ క్రింది మంత్రములతో పిండ శేషలేపములను మూడు పిండములపై
ఉంచవలెను)

ఓం యన్మేమాతా ప్రమమాద్ర యచ్ఛచారాననువ్రతం ।

తన్మేరేతః పితావృంక్తాం మాభురన్యోపపద్యతాం ॥

ఓం పితృభ్య స్వధావిభ్యస్వధానమః ।

పితామహేభ్యః స్వధావిభ్య స్వధానమః ।

ప్రపితామహేభ్య స్వధావిభ్య స్వధానమః ।

(మాతృభ్య స్వధావిభ్య స్వధానమః । పితామహేభ్య స్వధావిభ్య స్వధానమః ।

ప్రపితామహేభ్య స్వధావిభ్య స్వధానమః)

ఓం అత్రపితరో యధాభాగం మందధ్వం ।

అమీమదన్త పితరోతీతృపన్త పితరోమీమృజన్త పితరః ।

పరేత పితర స్సోమ్యాః । యేసమానాస్సమనసః పితరో యమ్ రాజ్యే ।

తేషాం లోక స్వధానమో యజ్ఞో దేవేషు కల్పతాం ।

యేసజాతా స్సమనసః జీవా జీవేషుమామకాః ।

తేషాగ్ శ్రీర్మయి కల్పతాం । అస్మిన్ లోకే శతగ్ం సమాః । వీరంధత్త పితరః ॥

సవ్యం । పిండశేషమాప్రూయ । ఆచమ్య । ప్రాచీనావీతీ ॥

(వీరంధత్త అనుమంత్రముల తర్వాత పిండ శేష లేపమును వాసన చూచి పారవేసి ఆచమనముచేసి మరల పిండములపై తిలోదకముఇచ్చి ఆంక్షా, భ్యంక్ష, అనుపదములతో నేతితో ముంచిన దర్భలతో నేతిబొట్లు । కూర్చతో నీటిబొట్లు పిండముపై వేయవలయును । పిమ్మట పిండములకు నమస్కరించవలెను ।)

మూ॒ర్ఘ్య॑య॒న్తాం॑ మమ॑ ప్రి॒తరో॑ మూ॒ర్ఘ్య॑య॒న్తాం॑ మమ॑ పితామ॒హా
మూ॒ర్ఘ్య॑య॒న్తాం॑ మమ॑ప్రపితామ॒హాః ॥

(మూ॒ర్ఘ్య॑య॒న్తాం॑ మమ॑ మూ॒తరో॑ మూ॒ర్ఘ్య॑య॒న్తాం॑ మమ॑ పితామ॒హోఽ
మూ॒ర్ఘ్య॑య॒న్తాం॑ మమ॑ప్రపితామ॒హ్యః ॥)

ఏతత్తే॑ పితః..... గోత్ర॑ శర్మన్॑ వసురూప ఆంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ పితామహః..... గోత్ర॑ శర్మన్॑ రుద్రరూప ఆంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ ప్రపితామహః..... గోత్ర॑ శర్మన్॑ ఆదిత్యరూప ఆంక్ష్య ॥

ఏతత్తే॑ పితః..... గోత్ర॑ శర్మన్॑ వసురూప అభ్యంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ పితామహః..... గోత్ర॑ శర్మన్॑ రుద్రరూప అభ్యంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ ప్రపితామహః..... గోత్ర॑ శర్మన్॑ ఆదిత్యరూప అభ్యంక్ష్య ॥

(ఏతత్తే॑ మాతః గోత్రే॑పదే..... వసురూపే ఆంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ పితామహి గోత్రే॑పదే..... రుద్రరూపే ఆంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ ప్రపితామహి..... గోత్రే॑పదే.....ఆదిత్యరూపే ఆంక్ష్య ॥

ఏతత్తే॑ మాతః గోత్రే॑పదే..... వసురూపే అభ్యంక్ష్య ।

ఏతత్తే॑ పితామహి..... గోత్రే॑పదే..... రుద్రరూపే అభ్యంక్ష్య ।

ఏతత్తే ప్రపితామహి.... గోత్రే పదే ఆదిత్యరూపే అభ్యంక్షు ॥)

అంక్షా భ్యంక్షు పితరః । ఏతానివః పితరో వాసా గింసి ।

అతోన్యత్పితరో మాయోష్ట, పితామహో మాయోష్ట, ప్రపితామహో మా యోష్ట ।
వాససోదశాం చిత్వా పిండేషు నిదధాతి ।

(నూతన వస్త్రము నందలి పోగుతీసి పిండములపై ఉంచి ఆవస్త్రమును పిండముల చుట్టూ పెట్టవలయును. ఈ క్రింది మస్త్రములతో పిండస్థ పితృదేవతలకు నమస్కరించవలెను)

నమస్కారా ఏతేమస్త్రాః ।

నమోవః పితరో రసాయ, నమోవః పితర శ్చుష్మాయ, నమోవః పితరో జీవాయ నమోవః పితర స్వధాయై నమోవః పితరో మన్యవే నమోవః పితరో ఘోరాయ, పితరో నమోవో య ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యుష్మాగ్ స్తేను యేన్ స్మిన్ లోకే మాన్తేను య ఏతస్మిన్ లోకేస్థ యూయం తేషాం వసిష్ఠా భూయాస్త యేన్ స్మిన్ లోకేహంతేషాం వసిష్ఠో భూయాసం । ఇతినమస్మత్య । గృహాన్నః పితరోదత్త సదేవః పితరో గేష్మ ॥ ప్రాచీనావీతీ ॥

ఉర్జం వహన్తి రమృతం ఘృతం పయః కీలాలం పరిస్పృతం ।

స్వధాస్త తర్పయతమే పితౄన్ తృప్యత తృప్యత తృప్యత ।

ఉత్తిష్ఠత పితరః ప్రేతశూరా యమస్య పంథా మనవేతాపురాణం ।

దత్తాదస్మాసు ద్రవిణం యచ్ఛభద్రం ప్రణోబ్బాతాద్భా

గధాం దేవతాసు ప్రవాహణీయ మృక్ ।

పరేత పితర సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వైః ।

అథాపితౄన్ సువిదత్రాగ్ం అపీత యమేన యే సధమా దంమదంతి

మనోన్వాహువా మహే నారాశక్తిం సేన స్తోమేన పితృణాంచ మన్మథం ।
 ఆన ఏతు మనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే । జ్యోక్తు సూర్యందృశే । సవ్యం ।
 కులాభివృద్ధ్యర్థం వంశాభి వృద్ధ్యర్థం పార్వణ పూజాం కరిష్యే ।
 పిండపితృ దేవతా భ్యోనమః దర్భపత్ర కుశతిల యవాక్షతాన్ సమర్పయామి ॥
 ధూపదీపౌనస్థః । నైవేద్యం ।

శేషాన్నం సర్వం మహానైవేద్య రూపేణ నివేదయేత్ ।
 ఇతి ధర్మ సింధు వచనాత్ ।

ఆచారాత్, భక్త్యాణి, గుడం, ఫలం వా, నివేదయన్తి ।
 తాంబూలాది సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి ।

అత్ర పితౄనుద్దిశ్య దానాదికం కుర్యాత్ । తద్యథా ।
 ఓం, ఓం, ఓం.... పుణ్యతిథౌ ॥

ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితౄణాం శాశ్వత పుణ్యలోక ఫలా వాప్త్యర్థం యథాశక్తి
 గోదాన, దశదాన, షోడశ దానాని, విశేష దానానిచ కరిష్యే ।

బ్రాహ్మణ పూజాం కృత్వా ।

శ్లో॥ గవామంగేషు తిష్ఠన్తి భువనాని చతుర్దశ ।

యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాత్ అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥

శ్లో॥ గో.భూ తిల హిరణ్య ఆజ్య వాసో ధాన్య గుడానిచ ।

రౌప్యం లవణ మిత్యాహుః దశదానాని పన్దితాః ॥

శ్లో॥ గావః సువర్ణ రజతం రత్నానిచ, సరస్వతీ

తిలాః కన్యా గజాశ్వశ్చ శయ్యా వస్త్రం తథాచభూః ।

ఆన్దోళికా పయః ఛత్రం గృహం సోపస్కరాన్వితం

ఏతాని క్రమశఙ్చైవ మహాదానాని షోడశ ।

ఇత్థం జలకుంభం, ఇత్యాది దానాని కుర్యాత్ ।

ఓం, ఓం, ఓం... పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితుః ప్రతి సాంవత్సరిక

మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే । అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహాన్...గోత్రాన్... శర్మణః
వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాన్ ఏతాన్ ఉద్దిశ్య (మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః) (ఏతాః
ఉద్దిశ్య) ।

మయా దత్తాః పిండాః గయాపిండ సదృశా భవన్స్వితీ భవన్తో బృవన్తు ।

గయాపిండ సదృశాభవన్తు । సవ్యం ।

పిండాన్ నమస్కృత్య । (పిండములకు అందరూ నమస్కరించవలెను, కర్తల
భార్యలు కుంకుమ పెట్టుకొని నమస్కరించవలెను.) ॥ ప్రాచీనావీతీ ॥

పిండానుద్వాసయిష్యే (అప్పుపిండాను ద్వాసయిష్యే)

ఉద్వాసయ । సవ్యం ।

శ్లో॥ అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ హ్యవన్తికా ।

పురీ ద్వారవతీ చైవ సప్తైతా మోక్షదాయికాః ॥

॥ అహం కాశీం గమిష్యామి తత్రైవ నివసామ్యహం ।

ఇతి బృవాణ స్మతతం కాశీవాస ఫలం లభేత్ ॥

॥ శమీపత్ర ప్రమాణేన పిండం దద్వాద్ధయాశిరే ।

ఉద్ధరేత్సప్త గోత్రాణి కులమేకోత్తరం శతం ॥

పిండస్థానే శాంతిరస్తు । తుష్టిరస్తు । పుష్టిరస్తు । ధనధాన్య సమృద్ధిరస్తు ।

(పిండములకు నమస్కారము చేసిన పిమ్మట పిండానుద్వాసయిష్యే అని
కర్త అనగా, భోక్తలు ఉద్వాసయ అనవలెను, పిమ్మటకర్త మధ్య పిండమును ఎత్తి

మరల అక్కడేపెట్టవలెను. క్రమముగా మూడు పిండములను తీసి మూటకట్టవలెః
 పిమ్మట పిండప్రదానము చేసిన చోట, భూమిని తుడిచి, అక్షతలను చల్లవలెను,
 ఇక ఆసీమాంతము చేయవలెను. అనగా పాదప్రక్షాళనము చేసిన చోటకు వెళ్ళి
 కర్తప్రాజ్ఞుఖముగా కూర్చుని ఉండగా భోక్తలు ప్రత్యజ్ఞుఖముగా కూర్చొనవలెను
 ప్రాచీనావీతిగా కర్త పితృభోక్తకు నాలుగు మార్లు హస్తోదక మిచ్చి సవ్యముగా
 విశ్వదేవునకు రెండు సార్లు హస్తోదకము ఇచ్చుట ఆచారము, విష్ణుస్థానము కూడా
 పెట్టినచో పితరులకు మూడు విశ్వదేవునకు రెండు విష్ణుస్థానమందు ఒకటి
 ఈరకముగా హస్తోదకమీయ వలయును.)

ప్రాచీనావీతి । ఏకం, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి । సవ్యం । పంచ । షట్ ।

ఇతి విప్రేభ్యోహస్తోదకందత్వా ।

॥ దేవాః పిత॑రః పిత॑రో దే॒వాః । ఇతి విప్రపాదే॑భ్యః అక్షతై స్సంపూ॒జ్య ।

దేవతా పితృప్రసాదేన యజమానస్య గోత్రం వర్ధతాం ।

(అని భోక్తలు కర్త హస్తమున అక్షితలుంచగా కర్త తన శిరస్సుపై సోదరుల
 శిరస్సుపై వేయవలెను. పైకిచల్లరాదు. పిమ్మట పాదప్రక్షాళనాంతరం బోర్లించిన
 ఆకులపై కూర్చుతో ప్రోక్షించి తిరుగతీసి అక్షతోదకమును చల్లవలెను, పిమ్మట
 బ్రాహ్మణానుజ్ఞతో బ్రాహ్మణులు భోజనము చేసినవిస్తళ్ళపై అక్షతోదకమును
 చల్లవలెను.)

స్వస్తివర్ధతాం గోత్రం । ఉత్తానం పాత్రం స్వస్తీతిబృత ।

(బ్రూహి) స్వస్తి । భోజనపాత్రాణ్యుచ్చాలయిష్యే । ఉచ్చాలయ ।

॥ప్రాచీనావీతి॥ అస్మత్ పితృ, పితామహ, ప్రపితామహః

(మాతృ పితామహి ప్రపితామహ్యః)

వః మయాదత్తం శ్రాద్ధం అన్నం అస్త్విక్షయ్యోదర్కం అస్తితిబృత ।
అస్త్విక్షయ్యోదర్కం ॥సవ్యం॥

పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః వః మయాదత్తం

శ్రాద్ధమన్నమస్త్విక్షయ్యో దర్కం అస్తితి బృత । అస్త్విక్షయ్యోదర్కం ।

(అని పితృభోక్త చేతిలో తిలోదకమునూ, విశ్వేదేవభోక్త చేతిలో అక్షతోదకమును ఉంచవలెను, పిమ్మట కూర్చుండగా ఊడదీసి ప్రాచీనావీతిగా దక్షిణాగ్రములుగా కూర్చున్నవలెను కుడిచేతి యందు ఉంచుకొని మూడుసార్లు పితృతీర్థముగా నీరు వదిలిపెట్టి పిమ్మట సవ్యముగా దర్శాగ్రములను దేవతీర్థముగా ఉంచుకొని రెండుసార్లు నీరు వదిలి దర్శులను క్రింద వేయవలెను)

స్వాహోంచ వాచయిష్యే । స్వధాంచ వాచయిష్యే ॥ వాచ్యతాం ॥

మం॥ ఋచేత్వా రుచేత్వా సమిత్రవంతి సరితోన ధేనాః ।

అన్తర్ హృదా మనసా పూయమానాః ।

ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి । హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసాం ।

తస్మిం త్సుప్తర్ణో మధుకృత్కృత్కృతాయీ భజ న్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః ।

తస్యాసతే హరయస్స ప్తతీరే స్వధాం దుహానా అమృతస్యధారాం ॥

ప్రాచీనావీతీ । పితృభ్యః స్వధోచ్యతాం । పితామహేభ్యః స్వధోచ్యతాం ।

ప్రపితామహేభ్యః స్వధోచ్యతాం । (మాతృభ్యః స్వధోచ్యతాం పితామహీభ్యః స్వధోచ్యతాం

ప్రపితామహీభ్య స్వధోచ్యతాం) ।సవ్యం॥ విశ్వేదేవాశ్చ ప్రీయంతాం ప్రీయంతాం సవ్యేన

విశ్వేదేవౌ ।

శ్లో॥ పితృణాం వల్లభం యస్మాత్ హరిందోవశ్చ శివస్యచ ।

రజతం. పాహినస్తస్మాద్దుఃఖ సంసారసాగరాత్ ॥

శ్లో॥ ఉపవిష్టేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యః శ్రాద్ధ భుక్త దక్షిణాః పాంతు,
పాంతు, దక్షిణాః । ఓం॥

వాజే॑ వాజే॑ వత వాజినో॑న్తో, ధనే॑షు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః ।

అ॒స్యమ॑ధ్యః పిబత మ్నా॑దయధ్వం.

తృప్తా॑యాత ప॒థిభి॑ర్దేవ॒యానైః॑ ॥ ప్రాచీ॑నావీతి ॥

ఉత్తిష్ఠత పితరః । సవ్యం । అనూత్తిష్ఠన్తు విశ్వేదేవౌ । విష్ణునాసహ ।

(ఇచ్చట భోక్తలకు ఇచ్చు దక్షిణలను దర్శలను కర్త ఎడమచేతి
యందుంచుకొని కుడిచేతిని కప్పివాజే వాజే మన్తాంతమున ముందుగా పితృభోక్తకు,
పిమ్మట విశ్వేదేవభోక్తకు దక్షిణలు ఇచ్చిన తరువాత, దర్శలను ప్రాచీనావీతిగా
పితరులకు, సవ్యముగా విశ్వేదేవులకు, ఇవ్వవలయును)

ఓం ఆ॒మా॒వా॒జ॒స్య ప్ర॒స॒వో జ॒గ॒మ్యా దా॒ద్యా॒వా పృ॒థి॒వీ వి॒శ్వ శం॑భూ ।

ఆ॒మా॒గం॒తాం పి॒తరా॑ మ్నా॒తరా॑ చా॒మా సో॒మో అమృ॑ త॒త్వాయ॑ గ॒మ్యాత్ ॥

కర్తృవచనమ్

దాతారో నోభి వర్ధంతాం

వేదాస్సంతతి రేవనః ॥

శ్రద్ధాచనో మావ్యగమత్

బహుదేయంచనోఽస్తు ॥

అన్నంచనో బహుభవేత్

అతిథీగ్శ్చ లభేమహి ॥

యాచితారశ్చనస్సన్తు

మాచయాచిష్ట కంచన ॥

అన్న శేషః కిం క్రియతాం ॥

భోక్తృప్రతివచనం

దాతారో వోఽభి వర్ధంతాం

వేదాస్సంతతి రేవవః ॥

శ్రద్ధాచవో మావ్యగమత్

బహుదేయంచ వోస్తు ॥

అన్నంచవో బహుభవేత్

అతిథీగ్శ్చలభద్వం ॥

యాచితారశ్చ వస్సన్తు

మాచయాచిష్టం కంచన

ఇష్టై స్సహ భుజ్యతాం ॥

స్వాదుషగ్ం సదః పితరో వయోధాః కృచ్చేశ్రిత శ్శక్తివంతో గభీరాః
 చిత్రసేనా ఇషుబలా అమృద్ధా స్సతో వీరా ఉరవో వ్రాతసాహః ।
 బ్రాహ్మణా సః పితర స్సోమ్యా స శ్శివేనో ద్యావా పృథివీ అనేహసా ।
 పూషానః పాతు దుర్రితా దృతా వృథోరక్షా మాకిర్నో అఘశగ్ంస ఈశత ॥
 ఇహైవ స్తం మావియోష్టం విశ్వ మాయు ర్వ్యశ్చుతం ।
 క్రీడంతు పుత్రైర్న ప్తృభి ర్మోదమానా స్వేగృహే ।
 సర్వస్యా ప్త్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనాప్నోతి సర్వం జయతి ॥
 శతమానం భవతి శతాయుః పురుష

శ్శతేంద్రియ ఆయుష్యే వేంద్రియే ప్రతి తిష్ఠతి ॥

(అని భోక్తలు కర్తను ఆశీర్వదించి ఉత్తరీయములో అక్షతలు వేసి అవి తీసుకొని
 కర్తయొక్క శిరస్సుపై వేయవలయును)

శ్లో॥ ఆయుః ప్రజాం ధనం విద్యాం స్వర్గం మోక్షంసుఖానిచ ।

ప్రయచ్ఛంతు తథా రాజ్యం ప్రీత్యా నృణాం పితామహః ॥

శ్లో॥ అద్యమే సఫలం జన్మ భవత్పాదాభి వందనాత్ ।

అద్యమే వంశజాస్పర్శ్యే, యాతావోఽనుగ్రహోద్ధివం ॥

శ్లో॥ పత్ర శాకాది దానేన, క్లేశితా యూయమీదృశాః ।

తత్క్లేశజాతం చిత్రేషు, విస్మృత్యక్షన్తు మర్హథ ॥ సర్వంక్షమ ॥

ఓం, ఓం, ఓం.... పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ ॥

అస్మత్ పితుః (మాతుః) ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే మయా
 ఆచరితం, అగ్నోకరణ, బ్రాహ్మణ భోజన, పిండప్రదాన కర్మత్రయం యథోక్త
 మస్త్విత్యను గృహ్ణన్తు । యథాశాస్త్రీయమస్తు । గయాశ్రాద్ధ ఫలితమస్తు ॥ సవ్యం ॥

ఆసీమాస్త మనువ్రజే । అనువ్రజ । (పైరీతిగా ధారాదత్తం చేసి సవ్యముగ భోక్తలచుట్టూ తిరుగుతూ ఉద్ధరణతో గానీ గ్లాసుతో గానీ నీరుపోస్తూ ప్రదక్షిణముగా వచ్చి పిమ్మట పాదప్రక్షాళన చేసుకొని శ్రాద్ధాంగ తర్పణములు చేయవలెను)

ఓం కయాన శ్చిత్ర ఆభువ దూతీ సదావృధ స్సఖా ।

కయా శచిష్టయావృతా ।

వామదేవాయ నమో జ్యేష్ఠాయ నమ శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయ నమః
కాలాయనమః కలవికరణాయ నమో బలవికరణాయ నమో బలాయ నమో
బలప్రమథనాయ నమ స్సర్వభూత దమనాయ నమో మనో నృనాయ నమః ॥

అష్టావష్టావన్యేషు, ధిష్ణియే పూపదధా త్యష్టా శఫాః పశవః పశూనేవా
వరుంధే షణ్మార్జాలీయే షడ్వాఙ్ముతవ ఙ్ముతవః ఖలువైదేవాః పితర ఙ్ముతూనేవ దేవాన్
పితౄన్ ప్రీణాతి ॥

వంశాభి వృద్ధిరస్తు । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు ।

అస్యగృహే శ్రీమహాలక్ష్మ్యః స్థైర్య, ధైర్య సిద్ధిరస్తు ।

ఓం ఆగస్త పితరః పితౄమానహం యుష్మాభి ర్భూయాసగ్ం
సుప్రజసోమయా యూయం భూయస్త ।

శ్లో॥ అన్నం, తిలాశ్చ, పానీయం, దధి, మధ్వాజ్య సంయుతం ।

పాయసం, గుడసమ్మిశ్రం, పిండమష్టాంగ లక్షణమ్ ।

అనగా పిండములను అన్నము, నువ్వులు, నీరు, పెరుగు, తేనె, నెయ్యి, పాయసము, బెల్లం మొదలగు 8 పదార్థములతో చేయవలెను. లేదా శ్రాద్ధమందు భోక్తలకు పెట్టిన పదార్థములన్నియు కలిపి చేయవలెను.

॥ శ్రాద్ధాంగ తర్పణమ్ ॥

(శ్రాద్ధాంగ తర్పణము వివిధములుగా ఉండును, మాసికముల యందు శ్రాద్ధాంగ తర్పణము సద్యస్కాల కర్తవ్యము, ప్రత్యాభీకముల యందు పరేహని కర్తవ్యము, అనగా మరునాడు ఉదయం నిద్రలేవగానే స్నానము చేసి వెంటనే తర్పణము చేయుట - ఇది పక్షమహాలయ శ్రాద్ధము నందు శ్రాద్ధాంగముగా వెంటనే చేయవలయును. ఇది దర్శ సంక్రమణ శ్రాద్ధములయందు ముందుగా శ్రాద్ధాంగ తర్పణము చేసి పిమ్మట దర్శశ్రాద్ధము చేయవలెను సకృన్మహాలయమునందు పరేహని తర్పణము చేయవలెను)

ఆచమ్య... పవిత్రం ధృత్వా । పుణ్యతిథౌ ।

ప్రాచీనావీతీ ॥ అస్మత్ పితుః (మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహోభ్యాన్న శ్రాద్ధీయ పరేహని కర్తవ్య తిల తర్పణం, దేశ, కాల, దేహ, ధర్మ, వైపరీత్య శంకయా సద్యః కరిష్యే ॥ సవ్యం ॥ (నీరు వదలవలెను) ।

ప్రాచీనావీతీ ॥ దక్షిణాభిముఖో భూత్వా ॥

అస్మత్ పితరం.... గోత్రం.... శర్మాణం

వసురూపం, స్వధానమ స్తర్పయామి, తర్పయామి తర్పయామి ॥

అస్మత్ పితామహం గోత్రం.... శర్మాణం

రుద్రరూపం, స్వధానమ స్తర్పయామి, తర్పయామి తర్పయామి ॥

అస్మత్ ప్రపితామహం గోత్రం.... శర్మాణం

ఆదిత్య రూపం, స్వధానమ స్తర్పయామి, తర్పయామి తర్పయామి ॥

(అస్మత్ మాతరం గోత్రం....పదాం...

వసురూపాం, స్వధానమ స్తర్పయామి, తర్పయామి తర్పయామి ।
అస్మత్ పితామహీం గోత్రాం....పదాం...

రుద్రరూపాం, స్వధానమ స్తర్పయామి, తర్పయామి తర్పయామి ॥
అస్మత్ ప్రపితామహీం గోత్రాం....పదాం...

ఆదిత్య రూపాం, స్వధానమ స్తర్పయామి, తర్పయామి తర్పయామి ॥)
నివీతీ భూత్వా ॥ యేకేచాస్మత్ కులేజాతా అపుత్రాగోత్రిణో మృతాః ।
తే గృహ్ణాన్తు మయాదత్తం సూత్రని ష్ఠీడనోదకం ॥
శ్రీరామ రామ రామ ।

(అని జంధ్యము దండలావేసుకొని బ్రహ్మముడులను నీరుపోసి తడిపి,
పిండి నేత్రములకు అడ్డుకోవలెను)

ప్రత్యాబ్దిక ప్రయోగ స్సమాప్తః

అన్నసూక్తమ్

నమో బ్రహ్మణే నమో అ స్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమః ఓషధీభ్యః ।
 నమోవాచే నమోవాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ।
 ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః

సహవై దే వానాం చాసురాణాంచ యజ్ఞౌ ప్రతతావాస్తాం వయగ్ స్వర్గం
 లోక మేష్యామో వయ మేష్యామ ఇతి తేఽసురా స్సన్నహ్యాసహ సై వాచర
 బ్రహ్మచర్యేణ తప సైవ దేవా స్తేఽసురా అముహ్యగ్ స్తేన ప్రాజానగ్ స్తేపరాభవ
 తేన స్వర్గం లోక మాయ నృసృతేన వైయజ్ఞేన దేవా స్వర్గం లోక మాయన్న
 ప్రసృతేనాసురా నృరాభావయ నృ సృతో హవై యజ్ఞోపవీతినో యజ్ఞో ప్రసృతోఽనుప
 వీతినో యత్కించ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోపవీత్యధీతే యజత ఏవ తత్త స్మోద్యజ్ఞోపవీత్యే
 వాధీయాత యాజయే ద్యజేత వా యజ్ఞస్య ప్రసృత్యాఅజినం వాసోవా దక్షిణత
 ఉపవీయ దక్షిణం బాహుముద్ధరతేవధత్తే సవ్య మితి యజ్ఞోపవీత మేత దేవ విపరీతం
 ప్రాచీనావీతగ్ం సంవీతం మానుషమ్ ॥

రక్షాగ్ంసి హవా పురోఽనువాకే తపోగ్ర మతిష్ఠంత తా నృజాపతి
 ర్వరేణోపామంత్రయత తాని వర మవృణీతాఽదిత్యోనో యోద్ధా ఇతి తా నృజాపతి
 రబ్రవీ ద్యోధయధ్వ మితి తస్మా దుత్తిష్ఠంతగ్ం హవాతాని రక్షాగ్ం స్యాదిత్యం
 యోధయంతి యావ దస్తమన్వగా త్తాని హవా ఏతాని రక్షాగ్ంసి గాయత్రియాఽభీమం
 త్రితేనాంభసా శామ్యంతి తదుహవా ఏతే బ్రహ్మవాదినః పూర్వాభీముఖా స్సంధ్యాయాం
 గాయత్రియాఽ భీమంత్రితా ఆపక్షార్ధ్వంవిక్షి పంతి తా ఏతా ఆపో వజ్రీ భూత్వా

తాని రక్షాగ్ంసి మన్దేహారుణే ద్వీపే ప్రక్షిపంతి యత్ర దక్షిణం ప్రక్రమంతి తేన
 పాప్మానమవధూ స్వంతుద్యంత మస్తంయంత మాదిత్యమభిధ్యాయ
 స్కర్వన్భాహ్మణోవిద్వాన్ త్కలం భద్ర మశ్శుతే సావాదిత్యో బ్రహ్మేతిబ్ర హ్మైవస
 ప్రహ్మప్యేతి య ఏవంవేద ॥

(౨) తై. ఆ. ౨.౧

అహ మస్మి ప్రథమజా ఋతస్య । పూర్వం దేవేభ్యో అమృత స్య నాభిః ।
 యోమా దదాతి స ఇ దేవ మావాః । అహ మన్న మన్న మదంత మద్మి । పూర్వ
 మగ్నేరపి దహత్యన్నం । యత్తేహాసాతే అహ ముత్తరేషు । వ్యాత్త మస్యప్రశవస్సుజంభం॥
 పశ్యంతి ధీరాః ప్రచరంతి పాకాః । జహామ్యన్య న్న జహామ్యన్యం । అహ మన్నం
 వశ మిచ్ఛరామి । సమాన మర్థం పర్యేమి భుంజత్ । కోమా మన్నం మనుష్యోదయేత ।
 పరాకే అన్నం నిహితం లోక ఏతత్ । విశ్వేర్దేవైః పితృభిర్గుప్త మన్నం । యదద్యతే
 లుప్యతే యత్పరోప్యతే । శతతమీ సా తనూర్మే బభూవ । మహాంతౌ చరూ సకృద్దుగ్ధేన
 పత్రౌ । దివంచ పృశ్ని పృథివీంచ సాకం । తత్సంపిబంతో నమినంతి వేధసః ।
 నైతద్భూయో భవతినోకనీయః ॥ అన్నం ప్రాణ మన్న మపాన మాహుః । అన్నం
 మృత్యుం తము జీవాతుమాహుః । అన్నంబ్రహ్మణో జరసం వదంతి । అన్నమాహుః
 ప్రజననం ప్రజానాం । మోఘ మన్నం విస్తతే అప్రచేతాః । సత్యం బ్రవీమి వధ
 ఇత్సతస్య । నార్యమణం పుష్యతి నోసఖాయం । కేవలాఘా భవతి కేవలాదీ ।
 అహం మేఘ స్తనయ న్నవర్షన్నస్మి । మామదంత్యహమద్భున్యాన్ । అహగ్ం సదమృతో
 భవామి । మదాదిత్యా అధిసర్వే తపంతి ॥

తై. బ్రా. ౨.౮.౫౯.

కిగ్గిస్వి దాసీ త్పూర్వచి త్తికిగ్గిస్విదాసీ ద్భూహద్వయః । కిగ్గిస్వి దాసీ త్పిశం । -
 కిగ్గిస్వి దాసీ త్పిలిప్పిలా । ద్వారాసీత్పూర్వచిత్తిరశ్వ ఆసీ ద్భూహద్వయః । రాత్రి
 రాసీత్పిశంగిలా ౨ విరాసీత్పి లిప్పిలా । కస్వి దేకాకీ చరతికఉస్విజ్జాయతే పునః ।
 కిగ్గిస్విద్ధిమస్యభేషజం కిగ్గిస్వి దావపనం మహత్ । సూర్య ఏకాకీ చరతి చంద్రమా
 జాయతేపునః । అగ్ని ర్ధిమస్య భేషజం భూమి రావపనంమహత్ ।
 పృచ్ఛామిత్వాపరమంతం పృథివ్యాః పృచ్ఛామిత్వా భువనస్యనాభిమ్ । పృచ్ఛామి త్వా
 వృష్ణో అశ్వస్యరేతః పృచ్ఛామి వాచః పరమం వ్యోమ । వేది మాహుః పరమంతం
 పృథివ్యాయజ్ఞ మాహుర్భువనస్య నాభిమ్ । సోమ మాహు ర్వృష్ణో ఆశ్వస్యరేతో
 బ్రహ్మైవ వాచః పరమం వ్యోమ ॥

తై.సం.౭.౪.౧౮.

తేజసా వా ఏష బ్రహ్మవర్చ సేన వ్యర్ణతే । యో ౨ శ్వమేధే నయజతే ।
 హోతాచ బ్రహ్మచ బ్రహ్మోద్భవదతః । తేజసా చ్చైవే నం బ్రహ్మవర్చనేన చ సమర్థయతః
 దక్షిణతో బ్రహ్మభవతి । దక్షిణత ఆయతనో వైబ్రహ్మ । బార్హస్పత్యో వైబ్రహ్మ ।
 బ్రహ్మవర్చసమేవాస్య దక్షిణతో దధాతి । తస్మాద్దక్షిణోర్ధో బ్రహ్మవర్చసితరః ।
 ఉత్తరతోహోతా భవతి । ఉత్తరత ఆయతనో వైహోతా । ఆగ్నేయో వై హోతా ।
 తేజోవా అగ్నిః । తేజ ఏవాస్యో త్తరతో దధాతి ॥ తస్మా దుత్తరో ౨ర్థ స్తేజస్వితరః ।
 యూపమభితో వదతః । యజమానదేవతోవై యూపః । యజమాన మేవ తేజసాచ
 బ్రహ్మవర్చసేనచ సమర్థయతః । కిగ్గిస్విదాసీ త్పూర్వచిత్తి రిత్యాహ । ద్వారైవృష్టిః
 పూర్వచిత్తిః ॥ దివమేవ వృష్టిమవరుంధే । కిగ్గిస్వి దాసీ ద్భూహద్వయ ఇత్యాహ ।
 అశ్వోవై బృహద్వయః । అశ్వమేవావరుంధే । కిగ్గిస్విదాసీత్పిశంగి లేత్యాహ । రాత్రిర్వై

పిశంగిలా । రాత్రి మేవావరుంధే । కిగ్గిస్వి దాసీత్పిలిప్పి లేత్యాహ । శ్రీర్వైపిలిప్పిలా ।
 అన్నాద్య మేవావరుంధే ॥ కస్విదేకాకీ చరతీత్యాహ । అసౌవా ఆదిత్య ఏకాకీ చరతి ।
 తేజవీవా వరుంధే । కఉస్విజ్జాయతే పునరిత్యాహ ॥ చంద్రమావై జాయతే పునః ।
 ఆయురేవావరుంధే । కిగ్గిస్విద్ధిమస్యభేషజమిత్యాహ । అగ్నిర్వైహిమస్య భేషజం ।
 బ్రహ్మవర్చస మేవావరుంధే । కిగ్గిస్విదావ పనం మహ దిత్యాహ । అయం వై లోక
 ఆవపనంమహత్ । అస్మిన్నేవ లోకే ప్రతితిష్ఠతి । పృచ్ఛామిత్యా పరమంతం పృథివ్యా
 ఇత్యాహ । వేదిర్వై పరోఽన్తః పృథివ్యాః । వేది మేవావరుంధే । పృచ్ఛామిత్యా భువనస్య
 నాభి మిత్యాహ । యజ్ఞోవై భువనస్య నాభిః । యజ్ఞ మేవావరుంధే । పృచ్ఛామిత్యావృష్టో
 అశ్వస్యరేత ఇత్యాహ । సోమో వైవృష్టో అశ్వస్య రేతః । సోమపీఠ మేవావరుంధే ।
 పృచ్ఛామి వాచః పరమం వ్యోమేత్యాహ । బ్రహ్మవైవాచః పరమంవ్యోమ ।
 బ్రహ్మవర్చసమేవావరుంధే ॥

౧.తై.బ్రా.౩.౯.౧.

ఆ బ్రహ్మన్బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవర్చసీ జాయతా మాస్మిన్బ్రాహ్మణే రాజన్య
 ఇషవ్యశ్శూరో మహారథో జాయతాం దోగ్ధీ ధేనుర్వోధాఽనద్వానాశుస్సప్తిః పురంధిర్యోషా
 జిష్ణూ రథేష్టాస్సభేయో యువాఽస్య యజమానస్య వీరో జాయతాం నికామేనికామేనః
 పర్షన్యో వర్షతు ఫలిన్యోన ఓషధయః పచ్యంతాం యోగక్షేమోనః కల్పతాం ॥

తై.సం.౭-౧-౧౮-౧

ఆబ్రహ్మన్బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవర్చసీ జాయతా మిత్యాహ । బ్రాహ్మణవీవ
 బ్రహ్మవర్చసం దధాతి । తస్మాత్పూరా బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవర్చస్యజాయత ॥ ఆస్మిన్బ్రాహ్మణే

రాజన్య ఇషవ్య శ్చూరోమహా రథోజాయతా మిత్యాహ | రాజన్య ఏవ శౌఽ
 మహిమానందధాతి | తస్మాత్పురా రాజన్య ఇషవ్య శ్చూరో మహారథో ౭ జాయత||
 దోగ్రీధేను రిత్యాహ | ధేన్వా మేవ పయో దధాతి | తస్మా త్పురా దోగ్రీధేను రజాయత||
 వోధానద్వానిత్యాహ | ఆనడు హ్యేవ వీర్యం దధాతి | తస్మా త్పురా వోధానద్వా
 నజాయత | ఆశుస్సప్తిరిత్యాహ | అశ్వ ఏవ జవం దధాతి | తస్మాత్పురాశు
 రశ్వో౭జాయత || పురంధి ర్యోషేత్యాహ | యోషిత్యేవ రూపం దధాతి | తస్మా
 త్ప్రీయువతిః ప్రియాభావుకా | జిష్ణూరధేవ్యా ఇత్యాహ | ఆహ వై తత్ర జిష్ణూరధేవ్యాజాయతే
 | యత్రైతేన యజ్ఞేనయజంతే | సభేయో యువేత్యాహ | యో వై పూర్వవయసీ |
 ససభేయోయువా | తస్మా ద్యువాపుమాన్ప్రియో భావుకః | ఆస్యయజమానస్యవీరో
 జాయతా మిత్యాహ | ఆహవై తత్రయజమానస్య వీరో జాయతే | యత్రైతేన యజ్ఞేన
 యజంతే | నికామే నికామేనః పర్జన్యో వర్షన్తిత్యాహ | నికామే నికామే హవై తత్రపర్జన్యో
 వర్షతి | యత్రైతేన యజ్ఞేన యజంతే | ఫలిన్యో న ఓషధయః పచ్యంతా మిత్యాహ |
 ఫలిన్యో హవై తత్రాషధయః పచ్యంతే | యత్రైతేన యజ్ఞేనయజంతే | యోగక్షేమోనః
 కల్పతా మిత్యాహ | కల్పతేహవై తత్రప్రజాభ్యో యోగక్షేమః | యత్రైతేన యజ్ఞేన
 యజంతే ||

తై.బ్రా.3-౮-౧౩

అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయంతే | యాః కాశ్చ పృథివీగ్ శ్రితాః | అథోఅన్నే
 నైవ జీవంతి | అ ధైన దపియంత్యంతతః | అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠం | తస్మా
 త్సర్వాషధ ముచ్యతే | సర్వం వైతే౭న్న మాప్పువంతి | యే౭న్నం బ్రహ్మోపాసతే |
 అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠం | తస్మాత్సర్వాషధ ముచ్యతే | అన్నా ద్భూతాని

జాయంతే । జాతాన్యన్నేన వర్ధంతే । అద్యతేఽ త్తిచ భూతాని । తస్మా దన్నం తదుచ్యః
 ఇతి । తస్మాద్వా ఏత స్మాదన్నరసమయాత్ । అన్యోఽంతర ఆత్మా ప్రాణమయః । తే
 నైషపూర్ణః । సవా ఏషపురుష విధివ । తస్య పురుష విధతాం । అన్వయం పురుష
 విధః । తస్య ప్రాణ ఏవ శిరః । వ్యానో దక్షిణః పక్షః ॥ అపాన ఉత్తరః పక్షః ।
 ఆకాశ ఆత్మా । పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

తై. ఆ. ౮-౨

సహ నావవతు । సహనౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి
 నావధీత మస్తు మావిద్విషావహై ॥ ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ॥

॥ ఇత్యన్నసూక్తం ॥

అ ధి త్ర వణ మ్

(వైష్ణవాః)

యుంజతే మన ఉత యుంజతే ధియోవిప్రా విప్రస్య బృహతో విప్రశ్చితః ।
 విహోత్రా దధే వయునా విదేక ఇన్మహీ దేవస్యసవితుః పరిష్టుతిః । సువాగ్దేవ దుర్భాగ్ం
 ఆవద దేవశ్రుతో దేవేష్వాఘోషే థామానో వీరో జాయతాం కర్మణ్యోయగ్ం సర్వే
 నుజీవామ యో బహూనా మసద్వశీ । ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం ।
 సమూఢమస్య ॥ పాగ్ంసుర ఇరావతీ ధేనుమతీ హి భూతగ్ం సూయ వశినీ మనవే
 యశస్యే । వ్యస్మభ్నా ద్రోదసీ విష్ణురేతే దాధార పృథివీ మభితోమయూ ఖైః । ప్రాచీప్రేత
 మధ్వరం కల్పయంతీఃఃర్ష్యం యజ్ఞం నయతం మాజీహ్వరత మత్ర రమేధాం వర్ష్య
 పృథివ్యా దివోవా విష్ణుఉతవా పృథివ్యా మహోవా విష్ణు ఉత వాంతరిక్షాద్ధస్తౌ పృణస్వ
 బహుభి ర్వసవ్యై రాప్రయచ్ఛ ॥ దక్షిణాదోత సవ్యాత్ విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం
 యః పార్థివాని విమమే రజాగ్ం సి యోఅస్కభాయ దు త్తరగ్ం సధస్థం విచక్రమాణ
 స్తేధోరుగాయో విష్ణో రరాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసివిష్ణో శ్చప్రేస్థో విష్ణో స్సూరసివిష్ణో
 ర్దువ మసి వైష్ణవమసి విష్ణవేత్వా ॥

(అస్యయ చ్చై కాన్నచత్వారిగ్ం శచ్చ) తై.సం.౧-౨-౧౩

(రక్షోఘ్నాః)

కృణుప్య పాజః ప్రసీతిం న పృథ్వీం యాహి రాజేవామ వాగ్ం ఇభేన ।
 తృప్తీ మను ప్రసీతిం ద్రూణానో స్తాసి విధ్యరక్షస స్తపిష్ఠైః । తవ భ్రమాస ఆశుయా
 పతంత్యనుస్పృశ ధృషతాశో శుచానః । తపూగ్ వ్యగ్నోజుహ్వో పతంగా నసందితోవిస్సృజ

విష్వగుల్కాః । ప్రతి స్పశో విస్పజ తూర్ణి తమో భవా పాయు ర్విశో అస్యాఅదభః ।
 యోనో దూరే అఘశగ్ం సః ॥ యోఅంత్యగ్నో మాకిష్టే వ్యధిరాద ధర్షితే । ఉదగ్నో
 తిష్ఠప్రత్యాతనుష్వ న్యమిత్రాగ్ం ఓషతా త్రిగ్మహేతే । యోనో అరాతిగ్ం సమిధాన
 చక్రే నీచా తం ధక్ష్వతసన్న శుష్కం । ఊర్హోభవ ప్రతివిధ్యా ధ్యస్మదావిష్మణుష్వ
 దైవ్యాన్యగ్నో । అవస్థిరా తనుహి యాతుజూనాం జామి మజామిం ప్రమృణీహి శత్రూణా
 సతే ॥ జానాతి సుమతిం యవిష్ట యఈవతే బ్రహ్మణే గాతు మైరత్ । విశ్వాన్యస్మై
 సుదినాని రాయోద్యుమాన్యర్యో విదురో అభిద్యోత్ । సేదగ్నో అస్తుసుభగస్సుదా సుర్యస్తా
 నిత్యేన హవిషా య ఉక్తైః । పిప్రీషతిస్వ ఆయుషి దురోణే విశ్వే దస్మై సుదినా
 సాసదిష్టిః । అర్చామితే సుమతిం ఘోష్యర్వాక్సంతే వావాతా జరతాం ॥ ఇయంగీః ।
 స్వశ్వాస్తా సురథా మర్షయే మాస్మేక్ష త్రాణిధారయే రనుద్యూః । ఇహత్వాభూర్యా
 చరేదుపత్మ న్దోషావ స్తర్దిదివాగ్ం సమనుద్యూః । క్రీడంత స్వాసుమన సస్స పేమా
 భిద్యుమా తస్థివాగ్ంసో జనానాం । యస్త్వాస్వశ్వ స్సుహిరణ్యో అగ్న ఉపయాతి
 వసుమతా రథేన । తస్యత్రాతా భవసి తస్యసఖా య స్త ఆతిధ్య మానుష గ్జుజోషత్ ।
 మహోరుజామి ॥ బంధుతా వచోభిస్తన్మా పితుర్గోతమా దన్వియాయ । త్వంనో
 అస్యవచస శ్చికిద్ధి హోతర్యవిష్ట సుక్రతో దమూనాః । అస్వప్నజ స్తరణయస్సు శేవా
 అతం ద్రాసోఽవృకా అశ్రమిష్టాః । తేప్తాయవస్సద్రియంచో నిషద్యాగ్నో తవనః
 పాంత్వమూర । యేప్తాయవో మామతేయం తే అగ్నేపశ్యంతో అంధం దురితా
 దరక్ష ॥ రరక్ష తా త్సుకృతో విశ్వవేదా దిప్పంత ఇద్రిపవోనాహ ॥ దేభుః ।
 త్వయా వయగ్ం సధన్య స్వోతాస్తవ ప్రణీత్య స్యామ వాజాః । ఉభాశగ్ంసా సూదయ
 సత్యతాతేఽనుష్ఠుయా కృణుహ్యహ్రాయాణ । అయాతే అగ్నేసమిధా విధేమ ప్రతిస్తోమగ్ం

శ॒స్యమా॑నం గృ॒భాయ॑ । దహా॑శసో రక్ష॑సః పా॒హ్యస్మాఽ॑ ద్రు॒హోని॒దో మి॑త్రమహా
 అవ॒ద్యాత్ । రక్షో॑హణం వా॒జిన॑ మాజిఘర్మి మి॒త్రం ప్ర॑థిష్ఠ ముపయామి శర్మ ।
 శిశా॑నో అగ్నిః క్రతు॑భి స్సమిద్ధ స్సనో॒దివా ॥ సరి॒షః పాతు॑నక్తం । విజ్యో॑తిషా బృహ॒తాభా
 త్యగ్ని॒రావి ర్విశ్వా॑ని కృణుతే మహి॒త్వా । ప్రాదే॑వీ ర్మాయాస్సహతే దు॒రేవా॒శ్శిశీ॑తే
 శృం॒గే రక్ష॑సే వినిక్షే॑ । ఉతస్వా॒ నాసో ది॒విషం త్వగ్నే॑ స్తిగ్మాయుధా రక్ష॑సేహంత వా॒ఽ
 మదే॑చిదస్య ప్రరుజంతి భామా నవరం తేపరిబాధో అదేవీః ॥

(అఘశగ్ంసః సతేజరతాగ్ం రుజామిహ దివైక చత్వారిగ్ంశచ్చ) ॥

తై.సం.౧-౨-౧౪

(రక్షోఘ్న మంత్రాః)

రక్షో॑హణో వలగ॒హనో వైష్ణ॑వా స్థనామీ॒ద మ॑హంతం వల॒గ ముద్వ॑పామి
 యన్న॑స్సమా॒నో యమ॑సమా॒నో ని॒చ॒ఖానే॒ద మే॑న మధరం కరోమి యోన స్సమా॒నో
 యో॒సమా॑నోరాతీ యతి గాయత్రేణ చంద్రసావబాధో వల॒గః కిమ॑త్ర భద్రం తన్నోసహ
 విరా॑డసిసపత్నహో సప్రూడసి భ్రాతృవ్యహో స్వరాడస్య భిమాతిహో విశ్వా॒రాడ॑సి విశ్వాసా
 న్నాప్ష్టా॑ణాగ్ం హంతా ॥

రక్షో॑హణో . వలగ॒హనః ప్రోక్షా॑మి వైష్ణ॑వాః రక్షో॑హణో
 వలగ॒హనో॒వనయా॑మి వైష్ణ॑వాః యవో॒సి య॒వయా॒స్మద్వేషో॑ య॒వయారా॑తీ
 రక్షో॑హణో వలగ॒హనో॒వస్త్రిణా॑మి వైష్ణ॑వాః ప్రక్షో॑హణో వలగ॒హనో॒భిజు॑హోమి
 వైష్ణ॑వాః ప్రక్షో॑హణో వలగ॒హనా॒ వృపద॑ధామి వైష్ణ॑వీ రక్షో॑హణో వలగ॒హనా॒ పర్యూ॑హోమి
 వైష్ణ॑వీ రక్షో॑హణో వలగ॒హనా॒ పరిస్త్రిణా॑మి వైష్ణ॑వీ రక్షో॑హణో వలగ॒హనా॒ వైష్ణ॑వీ

బృహస్పసి బృహద్రావా బృహతీ మిన్దాయ వాచం వద ॥

(హంతేం ద్రాయ ద్వేచ ॥)

తై.సం.౧-౩-౨

(పైతృకాః పితృయజ్ఞవిధిః)

సోమాయ పితృమతే పురోడా శగ్ం షట్కపాలం నిర్వపతి పితృభ్యో
 బర్హిషద్భ్యోధానాః పితృభ్యోఽగ్నిష్వాత్తేభ్యోఽభివాన్యాయై దుగ్ధేమంథ మేత త్తే తత
 యేచత్వా మన్వేత త్తే పితామహ ప్రపితామహ యేచత్వా మన్వత్ర పితరో యథాభాగం
 మందధ్వగ్ం సుసందృశంత్యా వయం మఘవ స్మందిషీమహి । ప్రనూనం పూర్ణవంధుర
 స్తుతో యాసి వశాగ్ం అను । యోజాన్వింద్రతే హరీ ॥ అక్షన్నమీమదంతవ్యావప్రియా
 అధూషత । అస్తోషత స్వభానవో విప్రానవిష్టయామతీ । యోజా న్వింద్రతే హరీ ।
 అక్షన్పితరోఽమీ మదంత పితరోఽతీతృపన్తపితరోఽమీమృజంత పితరః ॥ పరేత
 పితర సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వైః । అథా పితృ౯ త్సువిదత్రాగ్ం అపీతయమే
 నయే సధమాదం మదంతి । మనోన్వాహువామహే నారా శగ్ం సేనస్తోమేన పితృణాం
 చ మన్మభిః । ఆ న ఏతు మనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే । జ్యోక్ష్ సూర్యందృశే
 పునర్నః పితరో మనో దదాతు దైవ్యో జనః । జీవం వ్రాతగ్ం సచేమహి । యద
 న్తరిక్షం పృథివీ ముతద్యాం యన్మాతరం పితరం వాజి హిగ్ంసిమ । అగ్నిర్మా తస్మా
 దేనస్తోగార్ హపత్యః ప్రముంచతు దురితా యాసి చకృమ కరోతుమా మనేనసమ్ ॥

(హరీ మన్మభిరాచతుశ్చత్వారిగ్ం శచ్చ)

తై.సం.౧-౮-౫

(పితృమంత్రాః)

ఉశంత స్వా హవామహ ఉశంత స్మిధీమహి । ఉశం నుశత ఆవహ

పితృ॑ హ॒విషే॑ అ త్త॒వే । త్వగ్ం॑ సో॒మ ప్ర॑చికితో మనీ॒షా త్వగ్ం॑ రజిష్ట॒ మ
 పంథా॑మ్ । తవ॒ ప్రణీ॑తీ పిత॒రో న ఇందో॑ దే॒వేషు॑ రత్న॒ మభ॑జంత॒ ధీరాః॑ । త్వయా॒
 హి నః॑ పిత॒ర సోమ॑పూర్వే కర్మాణి॑ చక్రూః పవమా॒న ధీరాః॑ ॥ వన్వ॒ న్న వా॑తః
 పరి॒ధీగ్ం రపో॑ర్ణు వీరే॒భి రశ్వే॑ ర్మఘ॒వా భవ॑ ॥ నః॑ । త్వగ్ం॑ సో॒మ పితృ॑భి
 స్సంవిదా॒నోఽను॒ ద్యావా॑ పృథి॒వీ అత॑తంధ । తస్మై॑త ఇందో॑ హ॒విషా॑ విధేమ వ॒యగ్ం
 స్యామ॑ పతయో రయీ॒ణాం । అగ్ని॑ష్వాత్తాః పిత॒ర ఏహ॑గచ్ఛత॒ సద॑స్సద॒ స్సద॑త
 సుప్రణీ॑తయః । అత్తా॒హవీ॑గ్ంషి ప్రయతాని బ॒ర్ హి॑ష్యథా రయి॒గ్ం సర్వ॑వీరం దధాతన
 బర్హి॑షదః పిత॒ర ఊ॑త్యర్వాగి॒మా వో హ॒వ్యా చ॑కృమా జుష॒ధ్వం । తఆ॒గతా॑ వసా॒శంత
 మేనా॑ థాస్మ॒భ్యమ్ ॥ శంయో॑ ర॒రపో॑ దధాత । ఆ॒హం పితౄ॑ స్ఫువిద॒ త్రాగ్ం
 అవిత్సి॑ నపా॒తం చ వి॒క్రమ॑ణంచ విష్టోః॑ । బ॒ర్ హి॑షదో॒యే స్వ॒ధయా॑ సుతస్య
 భ॑జంత పిత॒వస్త॒ఇహోఽగ॑మిష్యాః । ఉప॑హూతాః పిత॒ర సోమ్యా॑సో బర్హి॒ష్యేషు॑ నిధి॒షు
 ప్రియే॑షు । తఆ॒గ మంతు॑ త ఇ॒హ శృ॒వం త్వధి॑బ్రువంతు తే అవంత్వస్మా॑ । ఉదీ
 రతా॒ మవ॑ర ఉత్పరా॒స ఉన్మ॑ధ్యమాః పిత॒ర సోమ్యా॑సః । అసుం ॥ య॒ఈ యు॑రవృకా
 ఋత॒జ్ఞాస్తే॑నోవంతు పిత॒రో హ॑వేషు । ఇ॒దం పితృ॑భ్యో నమో॒ అస్త్వద్య॑ యేపూర్వా॒సో
 యఉప॑రాస ఈ॒యః । యేపా॑ర్థివే రజస్యా నిష॒త్తాయే॑వా నూ॒నగ్ం సు॑వృజనా సువిక్షు
 । అధా॒ యథా॑ నః పిత॒రః పరా॑సః ప్రత్నా॒సో అగ్ను॑ఋత మా॒శుషా॑ణాః । శుచీ॑దయం
 దీధి॑తి ముక్త శా॒సః క్షామా॑ భిందంతో అరు॒ణీ రప॑వ్ర ॥ యదగ్నో ॥ క॒వ్యవా॑హ॒న
 పితౄ॑ యక్ష్యతా వృధః । ప్ర॒చ హ॒వ్యాని॑వక్ష్యసి దే॒వేభ్య॑శ్చ పితృ॑భ్య ఆ త్వమగ్ను
 ఈ॒డితో జా॑తవేదో వా ధ్ధ॒వ్యాని॑ సుర॒భీణి॑ కృత్వా । ప్రాదాః॑ పితృ॑భ్య స్వ॒ధయా॑ తే అక్ష॒న్నధి
 త్వందే॑వ ప్రయతాహవీగ్ంషి । మాత॑లీకవ్యైర్మో అంగి॒రోభి॑ర్ బృహ॒స్పతి॑ర్ ర్కవ్య॒భి

ర్వా వృధానః । యాగ్శ్చ దేవా వావృధుర్యేచ దేవా న్స్వాహోఽన్యే స్వధయాఽన్యే
 మదంతి ॥ ఇమం యమ ప్రస్తర మాహి సీదాం గిరోభిః పితృభి స్సంవిదానః ।
 ఆత్వా మంత్రాః కవిశస్తా వహం త్వేనా రాజః హవిషా మాదయస్వ । అంగిరోభిరాగహి
 యజ్ఞియేభి ర్యమ వైరూపైరిహ మాదయస్వ । వివస్వంతగ్ం హువే యః పితా
 తేఽస్మిన్ యజ్ఞే బర్ హిష్యా నిషద్య । అంగిరసోనఃపితరో నవగ్వా అథర్వాణో
 భృగవ సోమ్యాసః । తేషాం వయగ్ం సుమతౌ యజ్ఞియానా మపిభద్రే సౌమనసే
 స్యామ ॥ (భవాస్మభ్యమస్తుం యదగ్నోమదం సౌమనస ఏకంచ ॥) తై.సం. ౨-౬-౧౨

భక్షేహి మావిశ దీర్ఘాయుత్వాయ శంతనుత్వాయరాయసోషాయ వర్చసే
 సుప్రజాస్త్వాయేహి వసో పురోవసో ప్రియోమే హృదోఽస్య శ్వినో స్త్వా బాహుభ్యాగ్ం
 సఘ్యాసం నృచక్షసం త్వాదేవసోమ సుచక్షా అవఖ్యేషం మంద్రాభిభూతిః కేతు ర్యజ్ఞానాం
 వాగ్ష్టషాణా సోమస్య తృప్యతు మంద్రా స్వర్వాచ్య దితి రనాహతశీర్షి
 వాగ్ష్టషాణాసోమస్య తృప్య త్వేహి విశ్వచర్షణే ॥ శంభూర్మయోభూ స్స్వస్తిమా హరివర్ణ
 ప్రచర క్రత్వేదక్షాయ రాయసోషాయసువీరతాయైమామారాజ నివీభిషోమా
 మేహార్దిత్విషా వధీః । వృషణే శుష్మాయాఽయుషేవర్చసే । వసుమద్గణస్య సోమదేవతే
 మత్తివిదః ప్రాతస్సవనస్య గాయత్ర ఛం దసఇంద్రపీతస్య నరాశగ్ంసపీతస్య
 పితృపీతస్యమధుమత ఉపహూతస్యోపహూతో భక్షయామి రుద్రవద్గణస్య సోమదేవతే
 మత్తివిదో మాధ్యందినస్య సవనస్య త్రిష్టుప్చందస ఇంద్రపీతస్య నరాశగ్ంస పీతస్య ॥
 పితృపీతస్య మధుమత ఉపహూతస్యోపహూతో భక్షయా మ్యాదిత్యవద్గణస్య సోమదేవతే
 మత్తివిద స్తుతీయస్యసవన స్య జగతీఛందస ఇంద్రపీతస్య నరాశగ్ంసపీతస్య పితృపీతస్య
 మధుమత ఉపహూతస్యోపహూతో భక్షయామి । అప్యాయస్వ సమేతుతే విశ్వత

సోమవృష్టియం । భవావాజస్య సంగధే । హిన్వమే గాత్రా హరివో గణాన్తే మాః
 తీతృషః । శివోమే సప్తర్షీ నుపతిష్ఠస్వమామే వాఙ్మాభి మతి ॥ గాః । అపామ సోమ
 మమృతా అభూమా దర్శు జ్యోతిరవిదామ దేవాః । కిమస్మాకృణవ దరాతికిము
 ధూర్తి రమృత మర్త్యస్య । యన్మ ఆత్మనో మిందాభూ దగ్నిస్తత్పున రాహో ర్జాతవేదా
 విచర్పణిః । పునరగ్ని శ్చక్షురదా త్పున రింద్రో బృహస్పతిః । పునరే అశ్వినాయువం
 చక్షురాధత్త మక్ష్యోః । ఇష్టయజుష స్తేదేవసోమస్తుతస్తో మస్య ॥ శస్తోక్థస్య హరివత
 ఇంద్రపీతస్య మధుమత ఉపహూత స్యోపహూతో భక్షయామి । ఆపూర్వాస్థా
 మాపూరయత ప్రజయాచ ధనేనచ । ఏతతే తతయేచత్వా మన్వేతతే పితామహ
 ప్రపితామహ యేచత్వా మన్వత పితరో యథా భాగం మందధ్వం నమోవఃపితరో
 రసాయ నమోవఃపితర శ్చుష్మాయ నమోవఃపితరో జీవాయ నమోవః పితరః ॥
 స్వధాయై నమోవః పితరో మన్యవే నమోవఃపితరో ఘోరాయ పితరో నమోవో య
 ఏతస్మి లోకేస్థ యుష్మాగ్ స్తేను యేఽస్మి లోకేమాం తేను య ఏతస్మి లోకేస్థ
 యూయం తేషాం వసిష్టా భూయాస్త యేఽస్మి లోకేఽహం తేషాం వసిష్టోభూయాసం
 ప్రజాపతేనత్వ దేతాన్యన్యో విశ్వాజ్ఞాతాని పరితా బభూవ ॥ యత్మా మాస్తే జుహుమ
 స్తన్నో అస్తువయగ్ స్యామ పతయో రయీణాం దేవకృతస్యైనసోఽవయజన మసి
 మనుష్యకృతస్యైనసోఽవయ జనమసి పితృ కృతస్యైనసోఽవయజన మస్యపుధౌతస్య
 సోమదే వతే నృభి స్సుతస్యేష్ట యజుష స్తుతస్తోమస్య శస్తోక్థస్యయో భక్షో అశ్వస
 నిర్యో గోసని స్తస్యతే పితృభిర్భక్షం కృతస్యోప హూతస్యోప హూతో భక్షయామి ॥

(విశ్వచర్షణే త్రిష్టుప్చందసం ద్రపీతస్య నరాశగ్ం సపీతస్యాతి స్తుతస్తోమస్య

జీవాయ నమోవఃపితరో బభూవ చతుశ్చత్వారిగ్ం శచ్చ ॥) తై.సం.3-౨-౫

ధ్రువాఽసి ధరుణాఽస్తృతా విశ్వకర్మణా సుకృతా । మాత్వా సముద్ర
 ఉద్వధీన్మా సుప్రణోవ్యధమానా పృథివీం దృగ్ంహ । ప్రజాపతి స్వాసాదయతు పృథివ్యాః
 పృష్ఠే వ్యచస్వతీం ప్రథస్వతీం ప్రథోఽసి పృథివ్యసి భూరసి భూమిర స్యదితిరసి
 విశ్వధాయా విశ్వస్య భువనస్య ధర్మి పృథివీం యచ్చ పృథివీం దృగ్ంహ పృథివీం
 మాహిగ్ంసీ ర్విశ్వస్మై ప్రాణాయా పానాయ వ్యానాయో దానాయ ప్రతిష్ఠాయై ॥
 చరిత్రాయా గ్నిస్త్వాభిపాతు మహ్యో స్వస్త్వాఛర్దిషా శంతమేనతయా దేవతయాఽంగిరస్వ
 ధ్రువా సీద । కాండా త్కాండా త్పరోహంతీ పరుషః పరుషః పరి । ఏవానో దూర్వే
 ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ । యాశతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి । తస్యా
 స్తేదేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయం । ఆషాఢాఽసి సహమానా సహస్వా రాతీ సుహస్వా
 రాతీయత సుహస్వ పృతనా సుహస్వ పృతన్యతః । సహస్రవీర్యా ॥ అసి సా మా
 జిన్వ । మధు వాతా ఋతాయతే మధుక్ష రంతి సింధవః । మాధ్వీర్న స్సంతోష్వషధీః ।
 మధునక్త ముతో పసి మధుమ త్పార్థివగ్ం రజః । మధుద్యౌ రస్తు నఃఘితా । మధుమాన్నో
 వనస్పతి ర్మధుమాగ్ం అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవంతునః । మహీద్యౌః పృథివీ
 చ న ఇమం యజ్ఞం మిమిక్షతాం । పిపృతా న్నో భరీమభిః । తద్విష్ణోః పరమం ॥
 పదగ్ం సదా పశ్యంతి సూరయః । దివీవ చక్షు రాతతం । ధ్రువాఽసి పృథివి
 సహస్వ పృతన్యతః । స్యూతాదేవేభిరమృతే నాగాః । యాస్తే అగ్నే సూర్యే రుచ
 ఉద్యతో దివ మాత న్వంతి రశ్మిభిః । తాభిస్సర్వాభీ రుచే జనాయనస్మధి । యావో
 దేవా సూర్యే రుచో గోష్వ శ్వేషు యారుచః । ఇంద్రాగ్ని తాభి స్సర్వాభీరుచ న్నోధత్త
 బృహస్పతే । విరాట్ ॥ జ్యోతి రధారయత్స వ్రాడ్జ్యోతి రధారయ త్వరా డ్యోతి
 రధారయత్ । ఆగ్నేయుక్త్వాహి యేతవా శ్వాసో దేవసాధవః । అరం వహంత్యా

శవః । యుక్ష్వా హి దేవహూత మాగ్ం అశ్వాగ్ం అగ్నేరధీరివ । నిహోతా పూర్వ్య
 స్సదః । ద్రప్సశ్చస్కంద పృథివీ మనుద్యా మిమం చ యోని మను యశ్చ పూర్వః ।
 తృతీయం యోని మనుసంచరంతం ద్రప్సం జుహోమ్యనుసప్త ॥ హోత్రాః । అభూ
 ద్దిదం విశ్వస్య భువనస్య వాజిన మగ్నో ర్వైశ్వాన రస్యచ । అగ్నిర్జ్యోతిషా జ్యోతిష్మానుక్మో
 వర్చసా వర్చస్వా । ఋచేత్వా రుచేత్వా సమిత్ స్రవంతి సరితో నధేనాః । అంతర్హృదా
 మనసా పూయమానాః । ఘృతస్య ధారా అభిచాకశీమి । హిరణ్యయో వేతసో మధ్య
 ఆసామ్ । తస్మి త్సుప్తర్ణో మధుకృ త్కులా యీ భజ న్నాస్తే మధుదేవతాభ్యః । తస్యా
 సతే హరయస్సప్తతీరే స్వధాందుహానా అమృతస్య ధారాం ॥

(ప్రతిష్ఠాయై సహస్ర వీర్యా పరమం విరాట్సప్తతీరే చత్వారిచ) తై.సం.౪-౨-౯

చయన ప్రకరణమ్

అగ్న ఉదధే యాతఇషు ర్యువా నామ తయానోమృడ తస్యా స్తే నమ
 స్తస్యాస్త ఉపజీవంతో భూయాస్మాగ్నే దుద్రగహ్యకిగ్ం శిలవన్య యాతఇషుర్యువా
 నామ తయానో మృడ తస్యాస్తే నమస్తస్యాస్త ఉపజీవన్తో భూయస్మ పంచవా
 ఏతేఽగ్నయో యచ్ఛితయ ఉదధిరేవ నామ ప్రథమో దుద్రః ॥ ద్వితీయో గహ్యస్మతీయః
 కిగ్ంశిల శ్చతుర్థో వన్యఃపంచమ స్తేభ్యోయదాహుతీ ర్నజుహుయా దధ్వర్యుంచ
 యజమానంచ ప్రదహేయు ర్యదేతా ఆహుతీర్జుహోతి భాగధేయేనై వైనాః ఛమయతి
 నార్తి మార్చ త్యధ్వర్యు ర్నయజమానో వాఙ్మ ఆస న్నసోః ప్రాణోఽక్ష్యో శ్చక్షుః కర్ణయో
 శ్రోత్రం బాహువోర్బల మూర్తువో రోజోఽరిష్టా విశ్వా న్యంగాని తనూః ॥ తనువా
 మే సహ నమస్తే అస్తు మామాహిగ్ంసీ రపవా ఏతస్మాత్ప్రాణాః క్రామంతి యోఽగ్నిం

చిన్వ స్పృధి క్రామతి వాఙ్మ ఆస న్నసోః ప్రాణ ఇత్యాహ ప్రాణా నేవాఽత్మ-
 ధత్తేయోరుద్రో అగ్నో యోఅప్పు య ఓష ధీషు యో రుద్రోవిశ్వా భువనాఽఽవివేశ
 తస్మై రుద్రాయ నమోఅస్త్వాహుతి భాగా వా అన్యే రుద్రాహవిర్భాగాః ॥ అన్యే
 శతరుద్రీయగ్ం హుత్వా గావీ ధుకం చరు మేతేన యజుషా చరమాయా మిష్టకాయాం
 నిదధ్యాద్భాగధేయే నైవైనగ్ం శమయతి తస్యత్వైశతరుద్రీయగ్ంహుత మిత్యాహు
 ర్యస్యైత దగ్నో క్రియత ఇతి వసవస్త్వారుద్రైః పురస్తాత్పాంతు పితర స్త్వాయమరాజానః
 పితృభి ర్దక్షిణతః పాంత్వాదిత్యా స్త్వావిశ్వేర్దేవైః ప్రశ్చాత్పాంతు ద్యుతానస్త్వా మారుతో
 మరుద్భి రుత్తరతః పాతు ॥ దేవా స్వేంద్ర జ్యేష్ఠా వరుణరాజానోఽధస్తాచ్ఛోపరిష్ఠా
 చ్చ పాంతు న వా ఏతేన పూతోసమేధ్యో నప్రోక్షితో యదేన మతః ప్రాచీనం ప్రోక్షతి
 యధ్నంచిత మాజ్యేన ప్రోక్షతి తేన పూతస్తేనమేధ్యస్తేన ప్రోక్షితః ॥

(దుద్రస్తనూర్హవిర్భాగాః పాతు ద్వాత్రిగ్ంశచ్చ) తై.సం. ౫.౫.౬

శిరో వా ఏత ద్యజ్జస్య యద్ధవిర్ధానం ప్రాణా ఉపరవా హవి ర్ధానే ఖాయంతే
 తస్మా చ్చీర్షన్వాణా అధస్తా త్థాయంతే తస్మా దధస్తా చ్చీర్షణః ప్రాణా రక్షోహణో
 వలగహనో వైష్ణవా స్థనామీ త్యాహ వైష్ణవాహి దేవత యోపరవా అసురావై నిర్యంతో
 దేవానాం ప్రాణేషు వలగా న్యఖన న్తాన్బాహుమాత్రేఽన్వవింద్ తస్మాద్బాహు మాత్రాః
 ఖాయంత ఇద మహంతం వలగ ముద్వపామి ॥ యన్నస్సమానో యమసమానో
 నిచఖానేత్యాహ ద్వోవావ పురుషౌ యశ్చైవ సమానో యశ్చాసమానో యమేవాస్మై
 తౌవలగన్ని ఖనత స్తమేవో ద్వపతి సంతృణత్తి తస్మా త్సంతృణ్ణా అంతరతః ప్రాణా
 నసంభి నత్తి తస్మాదసం భిన్నాః ప్రాణా అపోఽవనయతి తస్మా ద్రాద్రాఅంత రతః

ప్రాణా యవమతీ రవనయతి ॥ ఊర్వై యవః ప్రాణా ఉప రవాః ప్రాణేష్వే వోర్జం
 దధాతి బర్హిరవస్త్వణాతి తస్మాల్లోమశా అంతరతః ప్రాణా ఆజ్యేన వ్యాఘూరయతి
 తేజోవా ఆజ్యం ప్రాణా ఉపరవాః ప్రాణేష్వేవ తేజో దధాతి హనూ వా ఏతే యజ్ఞస్య
 యద ధిషవణేన సంతృణత్య సంతృణ్ణే హి హనూ అథో ఖలు దీర్ఘసోమే సంతృద్యే
 ధృత్యై శిరోవా ఏత దృజ్ఞస్య యద్ధవిర్ధానం ॥ ప్రాణా ఉపరవా హనూ అధిషవణే
 జిహ్వచర్మ గ్రావాణోదంతా ముఖ మాహ వనీయో నాసికోత్తరవేది రుదరగ్ం సదో
 యదా ఖలువై జిహ్వయా దత్స్వధి ఖాద త్యధ ముఖం గచ్ఛతి యదా ముఖం గచ్ఛ
 త్యథో దరం గచ్ఛతి తస్మా ధ్ధవిర్ధానే చర్మన్నధిగ్రావభి రభిషుత్యాహవనీయే హుత్వా
 ప్రత్యంచః పరేత్య సదసి భక్షయంతి యో వైవిరాజో యజ్ఞముఖే దోహం వేద దుహ
 ఏవైనా మియంవై విరా ట్టస్యైత్వక్చ ర్మోథోఽధిషవణే స్తనా ఉపరవా గ్రావాణో వత్సా
 ఋత్విజోదుహంతిసోమః పయో యఏవంవేద దుహ ఏ వైనాం ॥ (వప్రామి యవమతీ
 రవనయతి హవిర్ధానమేవ త్రయోవిగ్ం శతిశ్చ) తై.సం.౬-౨-౧౧

అసావాదిత్యోఽస్మిన్ లోక ఆసీ త్తందేవాః పృష్ఠైః పరిగృహ్య సువర్గంలోక
 మగమయ న్నరైరవస్తా త్పరిగృహ్ణాన్దివా కీ ర్యేన సువర్గలోకే ప్రత్యస్థాపయ న్నరైః
 పరస్తాత్పర్య గృహ్ణాన్పుష్టై రుపావరోహం త్సవా అసావాదిత్యోఽముష్మిన్లోకే
 పరైరుభయతః పరిగృహీతో యత్పుష్టాని భవంతి సువర్గ మేవ తైర్లోకం యజమానా
 యంతిపరై రవస్తా త్పరిగృహ్ణంతి దివాకీర్యేన ॥ సువర్గలోకే ప్రతి తిష్ఠంతి పరైః
 పరస్తా త్పరిగృహ్ణాన్తి పృష్ఠై రుపావరోహంతి యత్పరై పరస్తా న్నస్యః పరాంచ
 సువర్గాల్లోకాన్నిష్ఠ ద్యేరన్య దవస్తాన్న స్పృః ప్రజా నిర్దహేయ రభితో దివాకీర్త్యం

పరస్సామానో భవంతి సువర్గవి వైనా లోక ఉభయతః పరిగృహ్ణంతి యజమానా
 దివాక్తిర్భగ్ం సంవత్సరఃపర స్సామానోఽభితో దివాక్తిర్భగ్ంపరస్సామానో భవంతి
 సంవత్సరవివోభయతః ॥ ప్రతి తిష్ఠంతి పృష్ఠంవై దివాక్తిర్భగ్ం ప్రార్థ్య
 పరస్సామానోఽభితో దివాక్తిర్భగ్ం పరస్సామానో భవంతి తస్మా ద్భితః పృష్ఠం ప్రార్థ్య
 భూయిష్టా గ్రహ గృహ్యంతే భూయిష్ఠగ్ం శస్యతే యజ్ఞస్యైవ తన్మధ్యతో గ్రంథింగ్రథ్నన్
 త్యవి స్రగ్ంసాయ స ప్త గృహ్యన్తే సప్త వైశీర్షణ్యాః ప్రాణాః ప్రాణానేవ యజమానేషు
 దధతి యత్పరాచీనాని పృష్ఠాని భవంత్యము మేవ తైర్లోక మభ్యారోహంతి యదిమం
 లోకంన ॥ ప్రత్యవ రోహే యురుద్వా మాద్యేయు ర్యజ మానాః ప్రవా మీయేర
 న్నయ త్రుతీచీనాని పృష్ఠాని భవంతీమమేవ తైర్లోకం ప్రత్యవరోహంత్యథో అస్మి న్నేవలోకే
 ప్రతితిష్ఠం త్యను న్మాదాయేంద్రోవా అ ప్రతిష్ఠితాసీ త్న ప్రజాపతి ముపాధావ
 త్తస్మాఏతమేకవిగ్ంశతిరాత్రం ప్రాయచ్చత్తమాహర త్తేనాయజత తతో వైసప్రత్యతిష్ఠ
 ద్యే బహుయాజినోఽప్రతిష్ఠితాః ॥ స్యుస్త ఏకవిగ్ంశతి రాత్ర మాసీర న్ద్వాదశ మాసాః
 పంచర్తవస్త్రయ ఇమే లోకా అసావాదిత్య ఏకవిగ్ంశ ఏతావంతో వై దేవలోకా స్తేష్టేవ
 యథా పూర్వం ప్రతితిష్ఠ న్తసావాదిత్యో నవ్యరోచత సప్రజాపతి ముపాధావ త్తస్మా
 ఏతమేక విగ్ంశతి రాత్రం ప్రాయచ్చ త్తమాహర త్తేనా యజత తతో వై సోఽరోచత
 యఏవం విద్వాగ్ం స ఏకవిగ్ంశతిరాత్ర మాసతే రోచంత ఏవైక విగ్ంశతి రాత్రో
 భవతి రుగ్వా ఏకవిగ్ంశో రుచమేవ గచ్ఛంత్యథో ప్రతిష్ఠా మేవ ప్రతిష్ఠా హ్యేకవిగ్ంశోఽ
 తిరాత్రా వభితో భవతో బ్రహ్మవర్చసస్య పరిగృహీత్యై ॥

(గృహ్ణంతి దివాక్తిర్భగ్ంనైవోభయతో నాప్రతిష్ఠితా ఆసత ఏక విగ్ంశతిశ్చ)

త్రై.సం.౨-౩-౧౦

అధి శ్రవణమ్ బ్రాహ్మణాంతర్గత అనువాకాః

సం॑త॒తి॒ర్వా ఏ॒తే గ్ర॑హః । య॒త్ప॑రస్సామా॒నః । వి॒షూ॒వాన్ద్వి॒వా క్షీ॑ర్వమ్ ।
 య॒థా శా॑లా॒యై ప॑క్ష॒సీ । ఏ॒వగ్ం సం॑వ॒ధ్న॒రస్య॒ పక్ష॑సీ । యదే॒తేన॑ గృ॒హ్యేర॑న్ ।
 వి॒షూ॒చీ సం॑వ॒ధ్న॒రస్య॒పక్ష॑సీ వ్యవ॒స్రగ్ం సే॑యాతామ్ । ఆర్తి॒మార్చే॑యుః । యదే॒తే
 గృ॒హ్యన్తే॑ । య॒థాశా॑లా॒యై ప॑క్ష॒సీ మ॒ధ్యమం॑ వ॒గ్ంశ॒మభి॑ స॒మాయ॑చ్ఛతి ॥33॥
 ఏ॒వగ్ం సం॑వ॒ధ్న॒రస్య॒ పక్ష॑సీ ది॒వాక్షీ॑ర్వ॒మభి॑ సం॒తన్వ॑న్తి । నార్తి॒మార్చ॑న్తి । ఏ॒కవి॑గ్ంశ
 మ॒హర్భ॑వతి । శు॒క్రాగ్రా గ్ర॑హ గృ॒హ్యన్తే । ప్ర॒త్యుత్త॑భ్యై స॒యత్వాయ॑ । సౌ॒ర్య ఏ॒తద॑హః
 ప॒శురా॑లభ్యతే । సౌ॒ర్యోఽతి॑గ్రా॒హ్యో గృ॒హ్యతే॑ । అ॒హరే॑వ రూ॒పేణ॑ స॒మర్థ॑యన్తి ।
 అథో॑ అ॒హ్నా ఏ॒వైష బ॒లిర్ద్రియ॑తే । స॒ప్తైతద॑హ॒రతి॑గ్రా॒హ్యో గృ॒హ్యన్తే ॥34॥ స॒ప్తవై శీ॒ర్షణ్యాః
 ప్రా॒ణాః । అ॒సావా॑ది॒త్యశ్శి॑రః ప్ర॒జానా॑మ్ । శీ॒ర్షన్తే॑వ ప్ర॒జానా॑ం ప్రా॒ణాన్దధా॑తి ।
 తస్మా॑ద్సప్త శీ॒ర్షన్తా॑ణాః । ఇ॒న్ద్రో వృ॒త్రగ్ంహ॑త్వా । అ॒సురా॑న్పరా॒భావ్య॑ । స
 ఇ॒మాన్దో॒కాన॑భ్యజయత్ । తస్యా॑సౌ॒లోకో॑ఽన॒భిజి॑త అసీత్ । తం వి॒శ్వక॑ర్మా
 భూ॒త్వాఽభ్య॑జయత్ । యద్వై॒శ్వక॑ర్మణో గృ॒హ్యతే॑ ॥35॥ సు॒వర్గ॑స్య లో॒కస్యా॑భి॒జిత్వై ।
 ప్ర వా ఏ॒తేఽస్మా॑లో॒కాచ్ఛ॑వన్తే । యే వై॒శ్వక॑ర్మణం గృ॒హ్ణతే॑ । ఆది॒త్యశ్శో గృ॒హ్యతే॑ ।
 ఇ॒యం వా అది॑తిః । అ॒స్యామే॒వ ప్ర॑తి తిష్ఠన్తి । అ॒న్యోన్యో గృ॒హ్యతే॑ । వి॒శ్వాన్యే॒వాన్యేన॑
 కర్మా॑ణి కుర్వా॒ణా యన్తి॑ । అ॒స్యామ॒న్యేన॑ ప్ర॒తి తిష్ఠ॑న్తి । తా॒వాఽ
 ప॒రా॒ర్థాధ్నం॑వ॒ధ్న॒రస్యాన్యోన్యో గృ॒హ్యతే॑ । తా॒వుభౌ స॒హమ॑హావ్రతే గృ॒హ్యతే॑ ।
 య॒జ్ఞస్యై॒వాన్తం గ॒త్వా । ఉ॒భయో॑ర్లో॒కయోః॑ ప్ర॒తి తిష్ఠ॑న్తి । అ॒ర్భము॑క్తం భవతి ।
 అ॒న్నాద్య॑స్యాఽవ॒రుద్వై ॥

సమా యచ్ఛత్యతిగ్రాహ్యో గృహ్యనేగృహ్యతే సంవధ్నరస్యాన్యోన్యో గృహ్యేతే
 పఞ్చచ॥3॥ తై బ్రా-౧-౨-౩

ఏకవిగ్ంశ ఏష భవతి । ఏతేనవై దేవా ఏకవిగ్ంశేన । ఆదిత్యమిత
 ఉత్తమగ్ం సువర్గం లోకమారోహయన్ । సవాఏష ఇత ఏకవిగ్ంశః । తస్య
 దశావస్తాదహాని । దశ పరస్తాత్ । సవా ఏష విరాజ్యభయతః ప్రతిష్ఠితః । విరాజిహి
 వా ఏష ఉభయతః ప్రతిష్ఠితః । తస్మాదస్తరేమా లోకా యన్ । సర్వేషు సువర్గేషు
 లోకేష్వభి తపన్నేతి ॥32॥ దేవా వా ఆదిత్యస్య సువర్గస్య లోకస్య ।
 పరాచోఽతిపాదాదబిభయుః । తంచనోభిరద్యగ్ంహన్ధ్రైః । దేవా వా ఆదిత్యస్య
 సువర్గస్య లోకస్య । అవాచోఽవపాదాదబిభయుః । తం పఞ్చభీరశ్మభిరుదవయన్ ।
 తస్మాదేకవిగ్ంశేఽహన్పఞ్చదివాకీర్త్యాని క్రియన్తే । రశ్మయో వై దివాకీర్త్యాని ।
 యేగాయత్రే । తే గాయత్రీషూ త్తరయోః పవమానయోః ॥ ౩౮ ॥ మహాదివాకీర్త్యగ్ం
 హోతుః పృథ్వమ్ । వికర్ణం బ్రహ్మస్థామమ్ । భాసోఽగ్నిష్టోమః । అధైతాని పరాణి ।
 పరైర్వై దేవా ఆదిత్యగ్ంసువర్గం లోకమపారయన్ । యదపారయన్ । తత్పరాణాం
 పరత్వమ్ । పారయన్త్యేనం పరాణి । య ఏవం వేద । అధైతానిస్పరాణి । స్పరైర్వై
 దేవా ఆదిత్యగ్ం సువర్గం లోకమస్పారయన్ । యదస్పారయన్ । తద్ధ్పరాణాగ్
 స్పరత్వమ్ । స్పారయన్త్యేనగ్ స్పరాణి । య ఏవం వేద ॥3౯॥

ఏతి పవమానయోస్సు రాణి పఞ్చ చ ॥౪॥ తై.బ్రా-౧-౨-౪

ఇన్ద్రోవృత్రగ్ం హత్వా । అసురాన్పరాభావ్య । సోఽమావాస్యాం ప్రత్యాగచ్ఛత్ ।
 తేపితరః పూర్వేద్యురాగచ్ఛన్ । పితౄణ్యజ్ఞోగచ్ఛత్ । తం దేవాః పునరయాచన్త ।

తమేభ్యోన పునరదదుః । తే॒బ్రువన్వరం వృణామహై । అథ॑ వః పునర్దాస్యాః
 అస్మభ్యమే॒వ పూర్వే॑ద్యుః క్రియాతా॑ ఇతి ॥౧౬॥ తమేభ్యః పునరదదుః । తస్మాత్పితృభ్యః
 పూర్వేద్యుః క్రియతే । యత్పితృభ్యః పూర్వేద్యుః క్రరోతి । పితృభ్య ఏ॒వ తద్యజ్ఞం
 నిష్క్రియ॑ యజమానః ప్రతనుతే । సోమాయపితృపీతాయస్వధా నమ॑ ఇత్యాహ ।
 పితురే॒వాధి సోమపీ॑థమవరున్ధే । న హి పితా ప్రమీ॑యమాణ ఆహైష సోమపీ॑థ ఇతి
 । ఇన్ద్రియం వై సోమపీ॑థః । ఇన్ద్రియమే॒వ సోమపీ॑థమవరున్ధే । తేనేన్ద్రియే॑ణ
 ద్వితీయాంజాయామభ్యశ్శుతే ॥౧౭॥ ఏ॒తద్వై బ్రాహ్మ॑ణం పురా వా॑జశ్రవసా
 విదామ॑క్ర॒ణ్ణ తస్మాత్తే ద్వేద్వే జాయే॑ అభ్యాక్షత । య ఏ॒వంవేద॑ । అభిద్వితీయాం
 జాయామ॑శ్శుతే । అగ్నయే॑ కవ్యవాహనాయ స్వధా నమ॑ ఇత్యాహ । యఏ॒వ
 పితృ॑ణామ॒గ్నిః । తంప్రీ॑ణాతి । తి॒స్ర ఆహు॑తీర్బహోతి । త్రిర్నిద॑ధాతి ।
 షట్ ధ్ంపద్యన్తే ॥౧౮॥ షడ్వా॒ఋత॑వః । ఋ॒తూనే॑వ ప్రీణాతి । తూష్టిం
 మేక్ష॑ణమాదధాతి । అస్తి॒వా హి షష్ట॑ ఋతుర్న వా । దే॒వాః వైపి॑త్యాన్ప్రీతాః ।
 మను॑ష్యాః పిత॒రో॒ను ప్రపి॑పతే । తి॒స్ర ఆహు॑తీర్బహోతి । త్రిర్నిద॑ధాతి । షట్
 ధ్ంపద్యన్తే । షడ్వా॒ఋత॑వః ॥౧౯॥ ఋ॒తవః॑ ఖలు వై దే॒వాః పిత॑రః ।
 ఋ॒తూనే॑వదే॒వాన్పి॑త్యాన్ప్రీణాతి । తాన్ప్రీ॑తాః । మను॑ష్యాః పిత॒రో॒ను ప్రపి॑పతే ।
 స॒కృదా॒చ్ఛిన్నం బ॒ర్హిర్భవ॑తి । స॒కృది॒వ హిపి॑తరః । త్రిర్నిద॑ధాతి । తృతీ॒యే వా ఇతో
 లోకే॑ పిత॒రః । తానే॑వ ప్రీణాతి । పరా॒జావ॑ర్తతే ॥౨౦॥ హ్ని॒కా హి పి॑తరః । ఓ॒షుణో
 వ్యావృ॑త ఉపాస్తే । ఊ॒షుభా॑గా హి పిత॒రః । బ్ర॒హ్మ॒వాది॑నో వదన్తి । ప్రా॒శ్యాం ౩
 నప్రా॒శ్యా ౩ మి॑తి । య॒త్ప్రాశ్చీ॑యాత్ । జన్య॑మన్నమద్యాత్ । ప్ర॒మాయు॑కస్యాత్ ।
 యన్న ప్రాశ్చీ॑యాత్ । అహ॑విస్యాత్ ॥౨౧॥ పితృభ్య ఆవృశ్యేత । అ॒వప్రే॑యమే॒వ ।

తన్నేవ ప్రాశితం నేవా ప్రాశితమ్ । వీరం వా వై పితరః ప్రయన్తో హరన్తి । వీరం
 వా దదతి । దశాం చినత్తి హరణభాగా హి పితరః । పితృనేవ నిరవదయతే ।
 ఉత్తర ఆయుషి లోమచిన్దీత । పితృణాగ్ హ్యేతర్హినేదీయః ॥౬౨॥ నమస్కరోతి ।
 నమస్కారోహి పితృణామ్ । నమో వః పితరో రసాయ । నమో వః పితరశ్శుష్మాయ ।
 నమోవః పితరో జీవాయ । నమోవః పితరస్స్వ ధాయై । నమో వః పితరో మన్యవే ।
 నమో వఃపితరో ఘోరాయ । పితరో నమో వః । య ఏతస్మిన్లోకే స్థ ॥౬౩॥ యుష్మాగ్
 స్తేను । యేఽస్మిన్లోకే । మాం తేను । య ఏతస్మిన్లోకేస్థ । యూయం తేషాం వసిష్ఠా
 భూయాస్త । యేఽస్మిన్లోకే । అహంతేషాం వసిష్ఠోభూయాసమిత్యాహ ।
 వసిష్ఠస్సమానానాం భవతి । య ఏవం విద్వాన్పితృభ్యః కరోతి । ఏషవైమనుష్యాణాం
 యజ్ఞః ॥౬౪॥ దేవానాంవా ఇతరే యజ్ఞాః । తేన వా ఏతత్పితృలోకే చరతి । యత్పితృభ్యః
 కరోతి । స ఈశ్వరః ప్రమేతోః । ప్రాజాపత్య యర్చా పునరైతి । యజ్ఞోవై ప్రజాపతిః ।
 యజ్ఞేనైవ సహ పునరైతి । న ప్రమాయుకో భవతి । పితృలోకేవా ఏతద్య జమాన
 శ్చరతి । యత్పితృభ్యః కరోతి । స ఈశ్వర ఆర్తి మార్తోః । ప్రజాపతిస్త్వావైనం తత
 ఉన్నేతుమర్ హతీత్యాహుః । యత్ప్రాజాపత్యయర్చాపునరైతి । ప్రజాపతిరేవైనం తత
 ఉన్నయతి । నార్తిమార్చతి యజమానః ॥౬౫॥

ఇత్యశ్చుతే పద్యన్తే పద్యన్తే షడ్వా ఋతవో వర్త తేఽహవిస్యాన్నేదీయస్థు
 యజ్ఞో యజమాన శ్చరతి యత్పితృభ్యః కరోతి పఞ్చ చ ॥౧౦॥ తై. బ్రా- ౧-౩-౧౦

వైశ్వదేవేన వై ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత । తా వరుణ
 ప్రఘాసైర్వరుణపాశాదముచ్చత్ । సాకమేధైః ప్రత్యస్థాపయత్ । త్ర్యమ్బకై

రుద్రన్నిరవాదయత । పితృయజ్ఞేన సువర్గం లోకమగమయత్ । యద్వైశ్వదేవేన
 యజతే । ప్రజా ఏవ తద్యజమానస్సృజతే । తా వరుణప్రఘాసై ర్వరుణ పాశాన్ముఞ్చతి
 । సాకమేధైః ప్రతిష్ఠాపయతి । త్ర్యమ్భుకై రుద్రన్నిరవదయతే ॥౧౨॥ పితృయజ్ఞేన
 సువర్గం లోకజగమయతి । దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ నిర్వపతి । దక్షిణావృద్ధి పితృణామ్
 । అనాదృత్యతత్ । ఉత్తరత ఏవోపవీయ నిర్వపేత్ । ఉభయే హి దేవాశ్చ పితరశ్చేజ్యస్తే
 । అథో యదేవ దక్షిణార్ధేఽధి శ్రయతి । తేన దక్షిణావృత్ । సోమాయ పితృమతే
 పురోడాశగ్ం షట్కపాల నిర్వపతి । సంవధురో వై సోమః పితృమా ॥ ౧౩ ॥
 సంవధురమేవ ప్రీణాతి । పితృభ్యో బర్హిషద్యో ధానాః । మాసా వై పితరో
 బర్హిషదః । మాసానేవ ప్రీణాతి । యస్మిన్వా ఋతౌ పురుషః ప్రమీయతే ।
 సోఽస్యాముష్మిన్లోకే భవతి । బహురూపా ధానా భవన్తి । అహోరాత్రాణామభిజిత్వై
 । పితృభ్యోఽగ్నిష్వాత్తేభ్యో మన్థమ్ । అర్థమాసా వై పితరోఽగ్నిష్వాత్తాః ॥౧౪॥
 అర్థమాసానేవ ప్రీణాతి । అభివాన్వాయై దుగ్ధే భవతి । సా హి పితృదేవత్యన్దుహే ।
 యత్పూర్ణమ్ । తన్మన్దుష్వాణామ్ । ఉపర్యర్థో దేవానామ్ । అర్థః పితృణామ్ । అర్థ
 ఉపమన్థతి । అర్థోహి పితృణామ్ । ఏకయోపమన్థతి ॥౧౫॥ ఏకా హి పితృణామ్ ।
 దక్షిణోపమన్థతి । దక్షిణావృద్ధి పితృణామ్ । అనారభ్యోపమన్థతి । తద్ధి పితృన్గచ్ఛతి ।
 ఇమాన్దిశం వేదిముద్ధన్తి । ఉభయే హి దేవాశ్చ పితరశ్చేజ్యస్తే । చతుస్సక్తిర్భవతి ।
 సర్వా హ్యనుదిశః పితరః । అఖాతా భవతి ॥౧౬॥ ఖాతా హి దేవానామ్ ।
 మధ్యతోఽగ్నిరాధీయతే । అన్తతో హి దేవానామాధీయతే । వర్షీయానిధృ ఇథ్మాద్భవతి
 వ్యావృత్వై । పరి శ్రయతి । అన్తర్హితో హి పితృలోకో మనుష్యలోకాత్ ।
 యత్పరుషిద్దినమ్ । తద్దేవానామ్ । యదన్తరా । తన్మన్దుష్వాణామ్ ॥౧౭॥

యధ్యమూలమ్ | తత్పితృణామ్ | సమూలంబర్హిర్భవతి వ్యావృత్త్యై | దక్షిణా స్తుణాతి
 | దక్షిణావృద్ధి పితృణామ్ | త్రిః పర్యేతి | తృతీయే వా ఇతో లోకే పితరః | తానేవ
 ప్రీణాతి | త్రిః పునః పర్యేతి | షట్టం పద్యన్తే ||౬౮|| షడ్వాఙ్ముతవః | ఋతూనేవ
 ప్రీణాతి | యత్రస్తరంయజుషా గృహ్ణీయాత్ | ప్రమాయుక్తో యజమానస్యాత్ |
 యన్న గృహ్ణీయాత్ | అనాయతనస్యాత్ | తూష్ణిమేవ న్యస్యేత్ | న ప్రమాయుక్తో
 భవతి | నానాయతనః | యత్రీస్పరిధీస్పరిదధ్యాత్ ||౬౯|| మృత్యునా యజమానం
 పరిగృహ్ణీయాత్ | యన్న పరిదధ్యాత్ | రక్షాగ్ంసి యజ్జగ్ం హన్యుః | ద్వా పరిధీ
 పరిదధాతి | రక్షసా మపహత్యై | అథో మృత్యోరేవ యజమానముద్భృజతి |
 యత్రీణీత్రీణీహవీగ్ం ప్యుదాహరేయుః | త్రయస్త్రయ ఏషాగ్ం సాకం ప్రమియేరన్ |
 ఏకైకమనూచీనాన్యదాహరన్తి | ఏకైక ఏవైషామన్వజ్ఞుః ప్రమియతే | కశిపు
 కశిప్వాయ | ఉపబర్ హణముపబర్ హణ్యాయ | ఆజ్ఞానమాజ్ఞాన్యాయ |
 అభ్యజ్ఞానమభ్యజ్ఞాన్యాయ | యథాభాగమేవైనాన్ప్రీణాతి ||౭౦|| తె.బ్రా-౧-౬-౮

నిరవదయతే పితృమానగ్నిష్వాత్తా ఏకయోప మన్థత్యఖాతా భవతి
 మనుష్యాణాం పద్యన్తే పరిదధ్యాన్మీయతే పఞ్చ చ ||౭౧||

అగ్నే దేవేభ్యః పితృభ్యస్సమిధ్యమానాయాను బ్రూహీత్యాహ | ఉభయే
 హి దేవాశ్చ పితర శ్చేజ్యన్తే | ఏకామన్వాహ | ఏకా హి పితృణామ్ | త్రిరన్వాహ |
 త్రిర్ హి దేవానామ్ | ఆఘారావాఘారయతి | యజ్జప్తరుషో రనన్తరిత్యై | నార్
 షేయంవృణీతే | న హోతారమ్ ||౭౨|| యదార్షేయం వృణీత | యద్ధోతారమ్ |
 ప్రమాయుక్తో యజమానస్యాత్ | ప్రమాయుక్తో హోతా | తస్మాన్న వృణీతే |

యజమానస్య హోతుర్గోపీధాయ । అప బర్హిషః ప్రయాజాన్ యజతి । ప్రజావై
 బర్హిషిః । ప్రజా ఏవ మృత్యోరుధ్నుజతి । ఆజ్యభాగోయజతి ॥౬౨॥ య జ్ఞస్యైవ
 చక్షుషీ నాన్తరేతి । ప్రాచీనావీతీ సోమం యజతి । పితృదేవత్యా హి । ఏషా౨౨
 హుతిః । పంచ కృత్యో౨వద్యతి । పంచ హ్యేతా దేవతాః । ద్వే పురోనువాక్యే ।
 యాజ్యా దేవతా వషట్కారః । తా ఏవ ప్రీణాతి । సంతత మవద్యతి ॥౬౩॥ ఋతూనాగ్ం
 సన్తత్యై । ప్రైవైభ్యః పూర్వయా పురో౨నువాక్యయా౨౨హ । ప్రణయతి ద్వితీయయా
 గమయతి యాజ్యయా । తృతీయే వా ఇతో లోకే పితరః । అహ్నా ఏవైనాన్పూర్వయా
 పురో౨నువాక్యయా౨ త్యానయతి । రాత్రియై ద్వితీయయా । ఐవైనాన్ యాజ్యయా
 గమయతి । దక్షిణతో౨వదాయ । ఉదజ్జతి క్రామతి వ్యావృత్యై ॥౬౪॥
 ఆస్వధేత్యాశ్రావయతి । అస్తు స్వధేతి ప్రత్యాశ్రావయతి । స్వధా నమ ఇతి వషట్కారోతి ।
 స్వధాకారోహి పితృణామ్ । సోమమగ్రే యజతి । సోమప్రయాజా హి పితరః ।
 సోమం పితృమన్తం యజతి । సంవధ్నురోవై సోమః పితృమాన్ । సంవధ్నురమేవ
 తద్యజతి । పితృన్బర్హిష్టదో యజతి ॥౬౫॥ యే వై యజ్వానః । తే పితరో బర్హిషదః ।
 తానేవ తద్యజతి । పితృనగ్నిష్వాత్తాన్ యజతి । యే వా అయజ్వానో గృహమేధినః । తే
 పితరో౨గ్నిష్వాత్తాః । తా నేవ తద్యజతి । అగ్నిజ్కవ్యవాహనం యజతి । య ఏవ
 పితృణామగ్నిః । తమేవ తద్యజతి ॥౬౬॥ అథో యథా౨గ్నిగ్ స్విష్టకృతం యజతి ।
 తాదృగేవ తత్ । ఏతత్తే తత యే చ త్వామన్వితి తిస్సుషు స్రక్తిషు నిదధాతి । తస్మాదా
 తృతీయాత్పురుషాన్నామ న గృహ్లాన్తి । ఏతావన్తో హీజ్యన్తే । అత్ర పితరో యథా
 భాగం మన్దధ్వమిత్యాహ । హీకాహి పితరః । ఉదఞ్చోనిష్కామన్తి । ఏషా వై
 మనుష్యాణాన్దిక్ । స్వామేవ తద్దిశమనునిష్కామన్తి ॥౬౭॥ ఆహవనీయముపతిష్ఠన్తే ।

న్యేవాస్మై తద్భువతే । యధుత్యాహవనీయే । అథాన్యత్ర చరన్తి । ఆతమితోరుపతిష్ఠన్తే ।
 అగ్నిమేవోపద్రష్టార జ్ఞత్వా । పితౄన్నిరవదయన్తే । అన్తం వా ఏతే ప్రాణానాఙ్గచ్ఛన్తి ।
 య ఆతమితోరుపతిష్ఠన్తే । సుసన్ధుశన్త్వా వయమిత్యాహ ॥౬౮॥ ప్రాణో వైసుసన్ధుక్ ।
 ప్రాణమేవాత్మన్దధతే । యోజా నిష్ఠన్తే హర్షి ఇత్యాహ । ప్రాణమేవ పునరయుక్త ।
 అక్షన్నమీమదన్త హీతి గార్ హపత్యముప తిష్ఠన్తే । అక్షన్నమీమదన్తాథ త్వోపతిష్ఠామహ
 ఇతి వావైతదాహ । అమీమదన్త పితరస్సోమ్యా ఇత్యభి ప్రపద్యన్తే । అమీమదన్త
 పితరోఽథత్వాఽభి ప్రపద్యామహ ఇతి వావైతదాహ । అపః పరిషిఙ్చతి । మార్జ
 యత్యే వైనా ॥౬౯॥ అథో తర్పయత్యేవ । తృప్యతి ప్రజయా పశుభిః । య ఏవంవేద
 । అప బర్ హిషావనూయాజౌ యజతి । ప్రజావై బర్హిహిః । ప్రజా ఏవ మృత్యోరుద్భుజతి
 । చతురః ప్రయాజా ॥ యజతి । ద్వావనూయాజౌ । షట్ఘ్నం పద్యన్తే । షడ్వా ఋతవః
 ॥౭౦॥ ఋతూనేవ ప్రీణాతి । న పత్య్వాన్వాన్తే । న సంయాజయన్తి । యత్పత్య్వాన్వాసీత
 । యధ్నంయాజయేయుః । ప్రమాయుకా స్యాత్ తస్మాన్నాన్వాన్తే । న సంయాజయన్తి
 । పత్నీ యై గోపీథాయ ॥౭౧॥

తై.బ్రా-౧-౬-౯

హోతారమాఙ్య భాగౌ యజతి సన్తత మవద్యతి వ్యావృత్త్యై బర్ హిషదో
 యజతి తమేవ తద్యజత్యను నిష్కామన్త్యాహై నా సృతవో నవ చ ॥౯॥

ఉశన్తస్త్వా హవామహ ఆ నో అగ్నే సుకేతునా । త్వగ్ం సోమ మహేభగన్త్యగ్ం
 సోమ ప్రచికితో మనీషా । త్వయా హి నఃపితరస్సోమ పూర్వేత్వగ్ం సోమ
 పితృభిస్సంవిదానః । బర్హిషదః పితర ఆఽహంపిత్రా ॥ ఉపహూతాః

పితరోఽగ్నిష్వాత్తాః పితరః । అగ్నిష్వాత్తానృతుమతో హవామహే । నరాశగ్ం...
 సోమపీఠం య ఆశుః । తే నో అర్వన్త స్సుహవా భవన్తు । శన్నోభవంతు ద్విపదే శం
 చతుష్పదే । యే అగ్నిష్వాత్తాయే నగ్నిష్వాత్తాః ॥౭౫॥ అగ్ంహోముచః పితర సోమ్యాసః
 । పరేఽవరేఽమృతాసో భవన్తః । అధి బ్రువన్తు తే అవన్తస్మాన్ ॥ వాన్యాయైదుగ్ధే
 జుషమాణాః కరమ్భమ్ । ఉదీరాణా అవరే పరే చ । అగ్నిష్వాత్తా ఋతుభిస్సంవిదానాః
 । ఇన్ద్రవనో హవిరిదంజుషన్తామ్ । యదగ్నే కవ్యవాహన త్వమగ్న ఈడితో జాతవేదః
 । మాతలీ కవ్యైః । యే తాతృపుర్దేవత్రాజేహమానాః । హోత్రావృధస్సోమతష్టాసో
 అర్యైః । ఆఽగ్నేయాహి సువిదత్రేభిరర్వాజ్ ।

సత్యైః కవ్యైః పితృభిర్ఘర్మసద్భిః । హవ్యవాహమజరం పురుప్రియమ్ ।
 అగ్నిజ్ఞుతేన హవిషా సప్ర్యన్ ॥ ఉపాసదజ్ఞవ్యవాహం పితృణామ్ । స నః ప్రజాం
 వీరవతీగ్ం సమృణ్వతు ॥౭౬॥ అనగ్నిష్వాత్తా జేహమానాస్సప్తచ ॥౭౭॥

తై.బ్రా-౨-౬-౧౬.

అధి శ్రవణమ్ నాచికేత చయన

అంతర్గతానువాకాః తై.బ్రా. 3-11-7.

అయంవావ యఃపవతే । సోఽగ్నిర్నా చికేతః । స యత్ ప్రాజ్ఞువతే ।
 తదస్య శిరః । అథ యద్దక్షిణా । స దక్షిణః పక్షః । అథ యత్రత్యక్ । తత్పుచ్చమ్
 యదుదజ్జే । స ఉత్తరః పక్షః ॥౩౭॥ అథ యధ్నంవాతి । తదస్య సమజ్చనజ్చ
 ప్రసారణజ్చ । అథో సమ్పదేవాస్య సా । సగ్ంహ వాఅస్మై సకామః పద్యతే ।
 యత్యామో యజతే । యోఽగ్నిన్నా చికేతంచిన్తుతే । య ఉచైన మేవంవేద । యో

హా వా అగ్నేర్నాచికేత స్యాయతనం ప్రతిష్ఠావేద । ఆయతనవాన్భవతి । గచ్ఛతి
 ప్రతిష్ఠామ్ ॥౩౮॥ హిరణ్యంవా అగ్నేర్నాచికేతస్యాయతనం ప్రతిష్ఠా । యఏవంవేద ।
 ఆయతనవాన్భవతి । గచ్ఛతి ప్రతిష్ఠామ్ । యోహావా అగ్నేర్నాచికేతస్య శరీరంవేద ।
 సశరీర ఏవ స్వర్గంలోకమేతి । హిరణ్యంవా అగ్నేర్నా చికేతస్య శరీరమ్ । య
 ఏవంవేద । స శరీర ఏవ స్వర్గంలోకమేతి । అథో యథా రుక్మ ఉత్తపో భాయ్యాత్ ॥౩౯॥
 ఏవమేవ సతేజసా యశసా । అస్మిగ్గంశ్చ లోకే ముష్మిగ్గశ్చభాతి । ఉరవోహ వై
 నామైతేలోకాః । యే౭వరేణాదిత్యమ్ । అథహై తేవరీయాగం సోలోకాః । యే
 పరేణాదిత్యమ్ । అన్తవన్తగ్ం హా వా ఏషఖ్లుయ్యంలోకజ్జయతి । యో౭వరేణాదిత్యమ్ ।
 అథ హైషోనన్తమ పారమఖ్లుయ్యంలోకజ్జయతి । యః పరేణాదిత్యమ్ ॥౪౦॥
 అనన్తగ్ంహావా అపారమఖ్లుయ్యంలోకజ్జయతి । యో౭గ్నిన్నా చికేతజ్ఞీనుతే । య
 ఉచైనమేవంవేద । అథో యథా రథేతిష్ఠన్పఖ్లుసీ పర్యావర్తమానే ప్రత్యపేఖ్లుతే ।
 ఏవమహోరాత్రే ప్రత్య పేఖ్లుతే । నాస్యాహోరాత్రే లోకమాప్పుతః । యో౭గ్ని
 న్నాచికేతజ్ఞీనుతే । య ఉచైనమేవంవేద ॥౪౧॥

ఉత్తరః పఖ్లో గచ్ఛతి ప్రతిష్ఠాం భాయ్యాద్యః పరేణాదిత్యమష్టౌ చ ॥౭॥

ఉశన్ హావైవాజశ్రవసస్సర్వ వేదసన్దదౌ । తస్య హా నచికేతా నామ పుత్ర
 ఆస । తగ్ంహా కుమారగ్ంసన్తమ్ । దక్షిణా సునీయామానాసు శ్రద్ధా వివేశ ।
 సహోవాచ । తత కస్మై మాందాస్యసీతి । ద్వితీయం తృతీయమ్ । తగ్ంహాపరీత
 ఉవాచ । మృత్యవేత్వా దదామీతి । తగ్ంహాస్మోత్థితంవా గభివదతి । గౌతమకుమారమితి
 స హోవాచ । పరేహి మృత్యోర్గృహాన్ । మృత్యవే వై త్వా౭దామితి ।

తంవై ప్రవసన్తజ్ఞాన్తాసీతి హోవాచ । తస్య సృతిస్రో రాత్రీరనాశ్వాన్స్తహే వసతాత ।
 స యదిత్వా పృచ్ఛేత్ । కుమార కతి రాత్రీరవాధీరితి । తిస్ర ఇతి ప్రతిబ్రూతాత్ ।
 కిం ప్రథమాగ్ం రాత్రి మాశ్నా ఇతి ॥౪౩॥ ప్రజాన్త ఇతి । కిన్ద్వితీయామితి । పశూగ్ంస్త
 ఇతి । కిన్ద్వితీయామితి । సాధుకృత్యాన్త ఇతి । తంవై ప్రవసన్తజ్ఞాగామ । తస్యహ
 తిస్రో రాత్రీరనాశ్వాన్స్తహ ఉవాస । తమాగత్య పప్రచ్ఛ । కుమార కతి రాత్రీర
 వాధీరితి । తిస్ర ఇతి ప్రత్యువాచ ॥౪౪॥ కిం ప్రథమాగ్ం రాత్రిమాశ్నాఇతి । ప్రజాన్తఇతి
 కిన్ద్వితీయామితి । పశూగ్ంస్తఇతి । కిన్ద్వితీయామితి । సాధుకృత్యాన్త ఇతి । నమస్తే
 అస్తు భగవ ఇతిహోవాచ । వరంవృణీష్యేతి । పితరమేవ జీవన్నయానీతి ।
 ద్వితీయంవృణీష్యేతి ॥౪౫॥ ఇష్టాపూర్తయోర్మే ఖీతిం బ్రూహీతి హోవాచ । తస్మై
 హైతమగ్నిన్నా చికేతమువాచ । తతో వై తస్యేష్టాపూర్తే నాఖీయేతే । నాస్యేష్టాపూర్తే
 ఖీయేతే । యోఽగ్నిన్నా చికేతఞ్చినుతే । య ఉచైన మేవంవేద । తృతీయంవృణీష్యేతి ।
 పునర్మృత్యోర్మేఽపజితిం బ్రూహీతి హోవాచ । తస్మై హైతమగ్నిన్నా చికేతమువాచ
 । తతో వై సోప పునర్మృత్యుమజయత్ ॥౪౬॥ అప పునర్మృత్యుజ్ఞాయతి ।
 యోఽగ్నిన్నా చికేతఞ్చినుతే । య ఉచై నమేవంవేద । ప్రజాపతిర్వై ప్రజాకామస్తపోతప్యత
 । స హిరణ్యముదాస్యత్ । తదగ్నా ప్రాస్యత్ । తదస్మై నాచ్ఛదయత్ । తద్ద్వితీయం
 ప్రాస్యత్ ॥౪౭॥ తదస్మై నైవాచ్ఛదయత్ । తత్తృతీయం ప్రాస్యత్ । తదస్మై నైవాచ్ఛదయత్
 । తదాత్మన్నేవ హృదయ్యే ఽగ్నా వైశ్వానరే ప్రాస్యత్ । తదస్మా అచ్ఛదయత్ ।
 తస్మాద్ధిరణ్యజ్క నిష్తన్ధనానామ్ । భుజ్జత్ప్రియతమమ్ । హృదయజగ్ంహి । సవైతమేవ
 నావిన్దత్ । యస్మై తాన్దఖ్షిణామనేప్యత్ । తాగ్ం స్వాయైవ హస్తాయ దఖ్షిణాయానయత్
 । తాంప్రత్యగృహ్ణోత్ ॥౪౮॥ దఖ్షాయ త్వా దఖ్షిణాం ప్రతిగృహ్ణోమీతి । సోఽదఖ్షత

దఖ్షిణాం ప్రతిగృహ్య । దఖ్షతే హవై దఖ్షిణాం ప్రతిగృహ్య । య ఏవంవేద । ఏతద్ధస్త
 వై తద్విద్వాగ్ంసో వాజశ్రవసా గోతమాః । అప్యనూదే శ్యాన్దఖ్షిణాం
 ప్రతిగృహ్ణన్తి । ఉభయేన వయన్దఖ్షిష్యామహ ఏవ దఖ్షిణాం ప్రతిగృహ్యేతి
 । తే ఽదఖ్షన్త దఖ్షిణాం ప్రతిగృహ్య । దఖ్ష తేహ వై దఖ్షిణాం ప్రతిగృహ్య ।
 యఏవంవేద । ప్రహాన్యం వీనాతి ॥౪౯॥

తై.బ్రా-3-౧౧-౮

వదత్యాశ్చా ఇత్యువాచ ద్వితీయంవృణీష్యేత్య జయతృతీయం ప్రాస్యదగృహ్ణేద్య
 ఏవంవేదైకఞ్చ ॥౮॥

తై.బ్రా. 3-౧౧-౯

తగ్ం హైతమేకే పశుబన్ధ ఏవోత్తర వేద్యాఞ్చిన్వతే । ఉత్తరవేది సమ్మి తఏషో
 ఽగ్నిరితి వదన్తః । తన్న తథా కుర్యాత్ । ఏతమగ్నిజ్కా మేనవ్యర్థయేత్ । స ఏనజ్కామేన
 వృద్ధః । కామేన వ్యర్థయేత్ । సౌమ్యే వావైనమధ్వరే చిన్వీత । యత్రవా భూయిష్టా
 ఆహుతయో హూ యేరన్న్ । ఏతమగ్నిజ్కామేన సమర్థయతి । స ఏనజ్కామేన
 సమృద్ధః ॥౧౦॥ కామేన సమర్థయతి । అథహైనం పురర్షయః । ఉత్తరవేద్యామేవ
 సత్రియమచిన్వత । తతోవై తేఽవిన్దన్త ప్రజామ్ । అభి స్వర్గంలోకమజయన్ । విన్దత
 ఏవ ప్రజామ్ । అభి స్వర్గంలోకఞ్చ యతి । యోఽగ్నిన్నా చిక్తేతఞ్చిన్వతే ।
 యఉచైనమేవంవేద । అథ హైనంవాయుర్ ఋద్ధికామః ॥౧౧॥ యథాన్యప్త మేవోపదధే
 తతో వై స ఏతామృద్ధిమార్షోత్ । యామిదంవాయుర్ ఋద్ధః । ఏతామృద్ధిమృద్ధోతి
 యామిదంవాయుర్ ఋద్ధః । యోఽగ్నిన్నాచిక్తేతఞ్చిన్వతే । యఉచైన మేవంవేద ।
 అథహైనంగోబలో వార్షః పశుకామః । పాఙ్క్తుమేవచిక్యే । పఞ్చ పురస్తాత్ ॥౧౨॥

పఞ్చదక్షిణతః । పఞ్చప్రశ్చాత్ । పఞ్చోత్తరతః । ఏకాం మధ్యే । తతోవైససప
 ప్రశూన్యాప్నోత్ । ప్రసహస్రం ప్రశూనాప్నోతి । యోఽగ్నిన్నాచికేతఞ్చీనుతే ।
 యఉచైనమేవంవేద । అథహైనం ప్రజాపతిర్జ్యేష్ఠకామో యశస్కామః ప్రజననకామః
 త్రివృతమేవ చిక్యే ॥౫౩॥ సప్త పురస్తాత్ । తిస్రో దక్షిణతః । సప్తప్రశ్చాత్ । తిస్ర
 ఉత్తరతః । ఏకాం మధ్యే । తతోవైస ప్రయశో జ్యేష్ఠమాప్నోత్ । ఏతాం ప్రజాతిం
 ప్రాజాయత । యామిదం ప్రజాః ప్రజాయన్తే । త్రివృద్వైజ్యేష్ఠమ్ । మాతా పితా
 పుత్రః ॥౫౪॥ త్రివృత్ప్రజననమ్ । ఉపస్థోయోనిర్మధ్యమా । ప్రయశో జ్యేష్ఠమాప్నోతి
 ఏతాం ప్రజాతిం ప్రజాయతే । యామిదం ప్రజాః ప్రజాయన్తే । యోగ్నిన్నాచికేతఞ్చీనుతే
 యఉచైనమేవంవేద । అథ హైనమిన్ద్రోజ్యేష్ఠ కామః । ఊర్ధ్వా ఏవోపదధే । తతో
 వైసజ్యేష్ఠమగచ్ఛత్ ॥౫౫॥ జైష్ఠ్యఙ్గచ్ఛతి । యోఽగ్నిన్నాచికేతఞ్చీనుతే ।
 యఉచైనమేవంవేద । అథ హైన మసావాదిత్యస్వర్గకామః । ప్రాచీరేవోపదధే । తతోవై
 సోభి స్వర్గంలోక మజయత్ । అభి స్వర్గంలోకఙ్గాయతి । యోఽగ్నిన్నాచికేతఞ్చీనుతే
 య ఉ చైనమేవంవేద । స యదీచ్ఛేత్ ॥౫౬॥ తేజస్వీయశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీ స్వామితి
 ప్రాజాహోతుర్ధిష్ణాదుధ్న ర్పేత్ । యేయం ప్రాగాద్యశస్వతీ । సామా ప్రోర్ణోతు । తేజ
 సా యశసా బ్రహ్మవర్చసే నేతి । తేజస్వీవ యశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీ భవతి । అథ
 యదీచ్ఛేత్ । భూయిష్ఠం మేశ్రద్ధధీరన్ । భూయిష్ఠా దక్షిణా నయేయురితి । దక్షిణాసు
 నీయమానాసు ప్రాచ్యేహి ప్రాచ్యేహీతి ప్రాచీ జషాణా వేత్వాజ్యస్య స్వాహేతి
 స్రువేణోపహత్యాహవనీయే జుహుయాత్ ॥౫౭॥ భూయిష్ఠ మేవాస్మైశ్రద్ధధతే । భూయిష్ఠా
 దక్షిణా నయన్తి । పురీషముపధాయ । చిత్తిక్ష్పిభిరభిమృశ్య । అగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ
 । చతస్రఏతా ఆహుతీర్బుహోతి । త్వమగ్నే రుద్ర ఇతి శతరుద్రీయస్య రూపమ్ । అగ్నా

విష్ణు ఇతివసోధా॥రా॥యాః॥ అన్నపత ఇత్యన్నహోమః । సప్త తే అగ్నే సమిధస్సప్త
జిహ్వో ఇతి విశ్వప్రీః ॥౧౮॥

సమృద్ధ ఋద్ధికామః పురస్తాచ్చి క్యేపుత్రో॥గచ్ఛదిచ్చేజ్జహు యాద్విశ్వప్రీః ॥౯॥

పురర్షయోవా॥యుర్గో॥బలస్సహస్రం ప్రజాపతిస్త్రీవృద్ధిన్దోసా వాదిత్యస్స
యదీచ్చేత్ ॥

తై.బ్రా. 3-౧౧-౧౦

యాం ప్రథమామిష్టకాముపదధాతి । ఇముంతయా లోకమభి జయతి । అథో
యా అస్మిన్లోకే దేవతాః । తాసాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సలోక తామాప్నోతి ।
యాన్వితీయాముపదధాతి । అన్తరిఖ్ లోకంతయా ॥భిజయతి । అథో యా అన్తరిఖ్లోకే
దేవతాః । తాసాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి । యాన్వితీయా ముపదధాతి ।
అముంతయా లోకమభిజయతి ॥౧౯॥ అథోయా అముష్మిన్లోకే దేవతాః । తాసాగ్ం
సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి । అథో యా అమూరితరా అష్టాదశ । య ఏవామీ
ఉరవశ్చ వరీయాగ్ంసశ్చ లోకాః । తానేవ తాభిరభిజయతి । కామచారోహా వా
అస్యోరుషు చ వరీయస్సు చ లోకేషు భవతి । యో॥గ్నిన్నా చికేఞ్చినుతే । య
ఉచైనమేవంవేద । సంవధ్నరో వా అగ్నిర్నాచికేతః । తస్య వసంతశ్శిరః ॥౨౦॥
గ్రీష్మో దక్షిణః పఞ్చః । వర్షషా ఉత్తరః । శరతుచ్ఛమ్ । మాసాః కర్మకారాః ।
అహోరాత్రే శతరుద్రీయమ్ । పర్జన్యో వసోర్ధారా । యథా వైపర్జన్యస్సువృష్టం వృష్ట్యా
ప్రజాభ్యస్సర్వాన్మామాన్ఘం పూరయతి । ఏవమేవ స తస్య సర్వాన్మామాన్ఘం పూరయతి ।
యో॥గ్నిం నాచికేతం చినుతే ॥౨౧॥ య ఉ చైనమేవం వేద । సంవధ్నరో వా

అగ్నిర్నాచికేతః । తస్య వసంతశ్శిరః । గ్రీష్మో దక్షిణః పక్షః । వర్షాః పుచ్చమ్ । శరదుత్త
 పక్షః । హేమన్తోమధ్యమ్ । పూర్వపక్షాశ్శితయః । అపరపక్షాః పురీషమ్ ।
 అహోరాత్రాణీష్టకాః । ఏష వావసోఽగ్నిరగ్నిమయః పునర్ణవః । అగ్నిమయోహ
 వైపునర్ణవో భూత్వా । స్వర్గం లోకమేతి । ఆదిత్యస్య సాయుజ్యమ్ । యోఽగ్నిం
 నాచికేతం చినుతే । య ఉచైనమేవం వేద ॥౬౨॥

అముం తయా లోకమభి జయతి శిరశ్చినుత ఇష్టకాష్టట్చ ॥౧౦॥

తై.బ్రా.3-౧౨-౯

ఋచాం ప్రాచీ మహతీ దిగుచ్యతే । దక్షిణామాహుర్యజుషామపారామ్ ।
 అధర్వణామక్లిరసాం ప్రతీచీ । సామ్నాముదీచీ మహతీ దిగుచ్యతే । ఋగ్భిః పూర్వాష్టే
 దివి దేవ ఈయతే । యజుర్వేదే తిష్ఠతి మధ్యే అహ్నాః । సామవేదేనా స్తమయే
 మహీయతే । వేదైరశూన్యస్తి భిరేతి సూర్యః । ఋగ్భ్యో జాతాగ్ం సర్వశో
 మూర్తిమాహుః । సర్వా గతిర్యాజుషీ హైవ శశ్వత్ ॥౪౯॥ సర్వన్వే జస్సామరూప్యగ్ం
 హ శశ్వత్ । సర్వగ్ం హేదం బ్రహ్మణా హైవ సృష్టమ్ । ఋగ్భ్యో
 జాతంవై శ్యంవర్ణమాహుః । యజుర్వేదంక్షత్రి యస్యాహుర్యోనిమ్ ।
 సామవేదో బ్రాహ్మణానాం ప్రసూతిః । పూర్వే పూర్వేభ్యో వచ ఏతదూచుః
 । ఆదర్ శమగ్నిఞ్చిన్వానాః । పూర్వే విశ్వసృజోఽమృతాః । శతంవర్ష సహస్రాణి
 । దీక్షితాస్సత్తమాసత ॥౫౦॥ తప ఆసీద్ధుహపతిః । బ్రహ్మ బ్రహ్మభవధ్వయమ్ ।
 సత్యగ్ంహ హోతైషామాసీత్ । యద్విశ్వసృజ ఆసత । అమృతమేభ్య ఉదగాయత్ ।
 సహస్రం పరివధ్నరాన్ । భూతగ్ం హ ప్రస్తోతైషామాసీత్ । భవిష్యత్ప్రతి

చాహరత్ | ప్రాణో అధ్వర్యురభవత్ | ఇదగ్ం సర్వగ్ం సిషాసతామ్ ||౧౦|| అపానో
 విద్వానావృతః | ప్రతి ప్రాతిష్ఠదధ్వరే | అతవా ఉపగతారః | సదస్యాఋతవోభవన్ |
 అర్థమాసాశ్చమాసాశ్చ | చమసాధ్వర్యవో భవన్ | అశగ్ంసద్ర్భహ్మణస్తేజః | అచ్ఛావాకో
 భవద్యశః | ఋతమేషాం ప్రశాస్తాసీత్ | యద్విశ్వస్సృజ అసత ||౧౧|| ఊర్గాజాన
 ముదవహత్ | ద్రువగోపస్సహో భవత్ | ఓజోభ్యష్టాద్రావ్ణః | యద్విశ్వస్సృజ
 ఆసత | అపచితిః పోత్రీయామయజత్ | నేష్ట్రీయామ యజత్విషిః | ఆగ్నీద్రాద్విదుషీ
 సత్త్వమ్ | శ్రద్ధాహైవా యజధ్వయమ్ | ఇరా పత్నీ విశ్వస్సృజామ్ | ఆకూతిరపినడ్ధవిః
 ||౧౩|| ఇద్యుగ్ం హఙ్ఖుచ్ఛైభ్య ఉగ్రే | తృష్ణా చావహతాముభే | వాగేషాగ్ం సుబ్రహ్మణ్యా
 ౨౨సీత్ | ఛన్దోయోగాన్ విజానతీ | కల్పతన్త్రాణీ తన్వానా ౨హః | సగ్ంస్థాశ్చ
 సర్వశః | అహోరాత్రే పశుపాల్యా | ముహూర్తాః ప్రేష్యా అభవన్ | మృత్యుస్త దభవద్ధాతా
 | శమితోగ్రోవిశాం పతిః ||౧౪|| విశ్వస్సృజః ప్రథమాస్సత్తమాసత | సహస్రసమం
 ప్రసుతే నయన్తః | తతోహజజ్ఞే భువనస్య గోపాః | హిరణ్మయశ్చకునిర్బ్రహ్మ నామ |
 యేనసూర్యస్తపతి తేజసేద్ధః | పితా పుత్రేణ పితృమాన్ యోనియోనౌ | నావేదవిన్మనుతే
 తం బృహస్తమ్ | సర్వానుభుమాత్మానగ్ం సంపరాయే | ఏష నిత్యో మహిమా
 బ్రాహ్మణస్య | న కర్మణా వర్ధతే నో కనీయాన్ ||౧౫|| తస్యైవాత్మా పద విత్తంవిదిత్వా
 న కర్మణా లిప్యతే పాపకేన | పఞ్చ పఞ్చా శతస్త్రివృతస్సంవధ్వరాః | పఞ్చ పఞ్చాశతః
 పఞ్చదశాః | పఞ్చపఞ్చాశతస్సప్త దశాః | పఞ్చ పఞ్చా శత ఏకవిగ్ంశాః | విశ్వస్సృజాగ్ం
 సహస్ర సంవధ్వరమ్ | ఏతేనవై విశ్వస్సృజ ఇదంవిశ్వమస్సృజన్త | యద్విశ్వ మస్సృజన్త
 తస్మాద్విశ్వస్సృజః | విశ్వమేనానను ప్రజాయతే | బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ం సలోకతాంయన్తి
 | ఏతాసామేవ దేవతానాగ్ం సాయుజ్యమ్ | సార్ఘ్ణితాగ్ం సమానలోకతాంయన్తి |

య ఏతదుప్తయన్తి । యే చైనత్పాహుః । యేభ్యశ్చైనత్పాహుః । ఓమ్॥౫౬

శశ్వదాసత సిషాసతామాసత హవిష్పతిః కనీయాన్తస్మా ద్విశ్వస్సృజో ౭ష్టై చ ॥౯॥

త్రై.బ్రా.3-౧౨-౯

అధి శ్రవణం సమాప్తమ్

హో మ క ల్ప వి ధా న ము

ప్రత్యాభిక్రమునకు యోగ్యులగు బ్రాహ్మణులు దొరకనియెడల సాలగ్రామమున కర్పించి, తన్నివేది తాన్నమును ఆవునకు బెట్టవచ్చును. లేదా విద్యుక్తముగా హోమము చేయవచ్చును. యోగ్యుడగు బ్రాహ్మణుడొక్కడే దొరికినయెడల, వానిని పితృస్థానమున నిమంత్రణమొనర్చి విశ్వేదేవస్థానమున సాలగ్రామమున కర్పించవలయును లేదా కూర్చునుంచి అర్పించవచ్చును. ఈ పద్ధతినే కొందరు చటక విధానమందురు.

అగ్ని కుశ (కూర్చ) సాలగ్రామలలో వేనినైనను భోక్తలుగా నిమంతించు పక్షమున, “కురుప్యః గయాయాం దత్తమస్తు; గయాపిండ సదృశాభవస్తు; పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోక నిత్య నివాససిద్ధిరస్తు” ఇత్యాది భోక్తలు పలుకవలసిన వచనముల నన్నిటిని మంత్రముచెప్పు బ్రహ్మయే పలుకవలయును.

అగ్నిహోత్రమునే భోక్తస్థానమున ప్రతిష్ఠింపదలచునపుడు మొదటి ప్రధాన సంకల్పమున “మమపితుః ప్రతి సాంవత్సరిక మృతాహోఖ్యాన్న శ్రాద్ధం (బ్రాహ్మణాభావే అగ్నౌ) అన్నేన హవిషాపార్వణ విధానేన యుష్మ దనుజ్జయా సదైవ మద్య (సవ్యం) కరిష్యే” అని సంకల్పించవలయును.

కాని కూర్చునుగాని సాలగ్రామమునుగాని భోక్తస్థానముననుంచుచో, పై కుండలిలోని పదములను చెప్పనక్కర్లేదు. భోక్తలస్థానమున అగ్నినిఉంచుచో ఆయగ్నిని 2 లేక 3 గంటలు చల్లారకుండా కాపాడుట కష్టము. ఇది గాక, అగ్నోకరణమున

కుంచబడు ఔపాసనాగ్నియున్నది. అదియును చల్లారకూడదు శ్రాద్ధాంతమువరకు ఉండవలయును. భోక్తృస్థానమున అగ్నిని ఉంచుచో. అందుండి వెలువడు ధూమముతో బాధయటుండ, ఏదైన ప్రమాదమునకు కారణముకావచ్చును. సాలగ్రామమునుగాని, కూర్చునుగాని యుంచి జరుపుట సులభ సాధ్యము. ఇట్లువీనిలో దేనియందైనను ఆహ్వానమొనర్చి భోజన సమయమున ఆయాస్థానములవద్ద లౌకికాగ్నిని కుంపటి యందు, లేక మరోకవిధముగానుంచి అందు ప్రాణాహుతులను చెప్పునపుడు పంచప్రాణాహుతులనువేసి తరువాత 32 సార్లు “విశ్వేదేవ” “పితృ” మంత్రములతో శాకపాకములవర్జించి అన్నము మాత్రము ఘృతప్లుతముగావించి హోమముచేయవలయును. కొందరు పంచ ప్రాణాహుతులతోనే సరిపుత్తురు.

ఈ పైవిశ్లేషించి చెప్పబడిన అంశములుతప్ప, మిగిలిన ప్రకరణ మంతయు ఉభయత్ర సమానము. ఇందు 23వ పేజీలో 24వ పేజీలో మంత్రములలో వచ్చు బ్రాహ్మణస్త్వా బ్రాహ్మణానాంత్యాఅను పదములుకు బదులు అగ్నేస్త్వా, అగ్నీనాంత్యా, కూర్చస్త్వా కూర్చానాంత్యా, సాలగ్రామస్త్వా సాలగ్రామానాంత్యా అని యథోచితముగా మార్చుకొనవలయునని ఈ క్రింది విషయములో యుండనేయున్నది. బ్రాహ్మణాభావే అను పదము మన పరిచయము కొఱకేగాని మంత్రభాగముగా పరిగణించ వలసిన అవసరము కనబడుటలేదు.

ప్రమాణ వచనములు: పైతృమేధికము - “తథాచపాత్రా భావే... అగ్నోహోమేవా; సాలగ్రామే, కుశేవా, పిత్రాదీనావాహ్య, యథా విధ్య భ్యర్చ్య, తదన్నం గవే దద్యాత్ । జలేవా ప్రక్షిపేత్ ॥ అగ్నివిషయే శ్రుతిః :- అగ్నిః ప్రాశ్నాతు ప్రథమస్సహివేద యథా హవిః । అనష్టమస్మాకం కుర్వన్బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేభ్యః ॥ ఇతి మంత్రలింగాత్, అగ్నిమేవ బ్రాహ్మణస్థానే కల్పయిత్వా, సంకల్పే శ్రాద్ధ మిత్యంత ముక్త్వా “బ్రాహ్మణాభావేఅగ్నో కరిష్యే” ఇత్యుక్త్వా; అనంతరం సర్వత్ర యథావిధ్యర్చనం కృత్వా: పృథివీతే పాత్ర మితి మంత్రే “అగ్నేస్త్వాముఖే” ఇత్యుక్త్వా అగ్నేస్త్వా ప్రాణాపానయో రితి వదేత్ । ఏవం సర్వత్ర బ్రాహ్మణ పదోచ్ఛారణస్థలే “అగ్నిస్త్వాహవనీయార్థే” ఇత్యాది తంత్రం సమాపయేత్ । “ఉశం తస్త్వా

హవామహ” ఇతి మంత్రేణ భోజనస్థానే ద్వాత్రింశ కబల హోమం కుర్యాత్ శేషం
 యథాప్రకృత్యాహనీయం । “విశ్వేదేవాస ఆగత శ్రుణుతామ ఇమంహవం । ఏదం
 బర్హిర్నిషీదత” ఇతి మంత్ర లింగా త్ముశాహ్వినేఽపి బ్రాహ్మణ శబ్ద స్థానే సర్వత్ర
 కుశపదప్రయోగః కర్తవ్యః । సంకల్పేఽపి తథైవ కర్తవ్యః శేషం సమానమ్ ॥

శ్లో ॥ అన్నం పాత్రే సముద్భుత్య సర్వత్ర ప్రకృతస్యతు ।

దేవతాయతనే కృత్వా యథా విధి ప్రవర్తయేత్ ॥

ఇత్యాదివసిష్ట వచనేన సాలగ్రామాహ్వన పక్షేపి ఊహాదికం యథా పూర్వమేవ
 కర్తవ్యమ్ ॥ న చ విశ్వేదేవ స్థాన ఏవ విహితమితి వాచ్యమ్ । బ్రాహ్మణాభావరూపానుపప
 త్తేస్తుల్యత్వాత్ । సర్వత్రస్మార్త ప్రాయశ్చిత్తాదిషు అనువపత్తి తౌల్యమాదాయ విధిప్రవృత్తే
 రభ్యుప గతత్వాత్ ॥

యద్వా. శ్లో॥ భ్రాతృన్వా భోజయే చ్చాద్ధే పుత్రంవాపి బహుశ్రుతం ।

ఆత్మానంవా నియుంజీత న విప్రంవేదనిందకమ్ ॥

ఇత్యాది వచన బలాత్ యం కంచన పితృస్థానే కల్పయిత్వా, విశ్వేదేవ స్థానే
 సాలగ్రామాది కల్పన్వా కుర్యాదితి శాస్త్రతాత్పర్యం. సర్వథా తిథి విచ్ఛేదో వాపతిత
 నిమంత్రణం వా నకర్తవ్య మితిరాధ్ధాంతః ॥

నివేదితాన్నమును హోమముచేయుటకు మంత్రములు :-

౧ పితృ:- “ఉశ న్తస్త్వా హవామహ ఉశంత సస్మి ధీమహి । ఉశన్ను శత
 ఆవహ పితృన్ హవిషే అత్తవే స్వాహా ॥ పితృభ్యఇదం నమమ

౨ విశ్వేదేవ:- విశ్వేదేవా శ్రుణుతేమగ్ం హవంమే యేఅంతరిక్షే య ఉపద్య
 విష్ట । యే అగ్నిజిహ్వ ఉతవా యజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాద యధ్వగ్న్
 స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇదం నమమ ॥

అగ్నోకరణము

గృహస్థుడు ప్రత్యాభిక్షమున అగ్నోకరణహోమమును ఔపాసన అగ్నియందు చేయవలయును. కాని, విధురుడు బ్రహ్మచారి అసంస్మృతమైన లౌకికాగ్ని యందే చేయవలయును.

అ శ క్త వి ష య ము

(సంకల్ప శ్రాద్ధము)

కర్త, ప్రత్యాభిక్షము జరుప జాలని పక్షమున, అనగా రోగపీడితుడైనను, వృద్ధాప్యము వలన అశక్తుడైనను వేరొక విప్రుని నియమించియథావిధిగా చేయించుట యుక్తము. ద్రవ్యలోపము వలనగాని, గృహములో నితర ఆటంకములేవియైన కలిగినపుడుగాని, సమర్థుడగు యాజ్ఞికుడు లభించనపుడు గాని సంకల్ప విధానముగా శ్రాద్ధము జరుపుట యుక్తము. ప్రమాణవచనములు :-

- శ్లో ॥ ఆవాహ నార్ఘ్యదానే చ అగ్నోకరణ మేవచ ।
పిండ స్వధా నినయనే సంకల్పే పంచవర్ణయేత్ ॥ ౧
- శ్లో ॥ అంగాని పితృ యజ్ఞస్య యదాకర్తుం న శక్నుయాత్ ।
సంకల్పశ్రాద్ధ మేవాసౌ కుర్యా దర్ఘాది వర్ణితమ్ ॥ ౨
- శ్లో ॥ అత్యక్తాగ్నేస్తు పిండోక్తి స్తస్మా త్సంకల్పభోజయేత్ ।
సంకల్పంతు యదాకుర్యా న్నకుర్యా త్పాత్రపూరణమ్ ॥ ౩
- శ్లో ॥ నావాహనాగ్నోకరణం పిండాం శ్చైవ న దాపయేత్ ॥
(ఇతి ఉచ్ఛిష్టపిండోపి నదాతవ్యః) సంకల్పంతు యదాశ్రాద్ధం
నకుర్యా త్పాత్రపూరణం । వికిరశ్చనదాతవ్య ఇతిస్మృత్యంతరాత్ ॥

సంకల్ప శ్రాద్ధ విధి:

అదౌ దీపారాధనం కారయిత్వా

అచమ్య - ఓం కేశవాయస్వాహా - శ్రీ కృష్ణాయనమః

పవిత్రం ధృత్వా ॥

ఓం పవిత్రవస్త్రః పరివాజ మాసతే పవిత్రం ధృత్వా ॥

తిరాచామేత్ శ్రోత్రే ।

ఉత్తిష్టున్తు సమారభే ॥

ఓం భూః, ఓం ఆపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం ॥

శ్రీ గోవింద గోవింద శ్రీమహావిష్ణో రాజ్జయా..... ఏవంగుణ విశేషణ
విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక
మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం, అశక్యత్వాత్ సాంకల్పవిధినా సద్యః కరిష్యే । సవ్యం ।
కురుష్వ । కాలేసంభవత్పరిషత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । తిలదర్భ హిరణ్యాక్షతాన్ గృహీత్వా
ఆత్మ ప్రదక్షిణ త్రయం కృత్వా ।

1. సమస్త సంపత్ బ్రాహ్మణ పాద పాంసవః ॥

2. ఆపద్ధ నధ్వాంత బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః ॥

3. ఆధివ్యాధి హరం పాద పంకజమ్ ॥

4. విప్రోఘ దర్శనాత్..... అచ్యుతం పదం ॥

5. నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ నమో నమః ॥

మం॥యావతీర్వై దేవతాః ప్రీణాతి॥

ప్రాచీనావీతీ । పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న సంకల్ప శ్రాద్ధం
కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా అధికార సంపదస్త్వీతి భవంతో బృవన్తు । కర్తుం అధికార

సంపదస్తు సవ్యం । కాలశ్చ । ముఖ్యకాలో అస్తు । పాకాదీనాం - పవిత్రతాస్తు ।
సర్వాణి పాకాని - శుచీని భవంతు ॥

శ్లో॥ దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ సర్వం విష్ణుమయం జగత్॥

ఓం, ఓం, ఓం, అద్య విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్
పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితా
మహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం । సవ్యం ।
పురురవార్ధవ సంజ్ఞ కానాం విశ్వేషాం దేవానాం చ । ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితుః
ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం, అన్నేన హవిషా సాంకల్ప విధినా
యుష్మదనుజ్ఞయా సదైవం అద్య కరిష్యే । సవ్యం । కురుష్య । ప్రాచీనావీతీ । పితుః
ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న సంకల్ప శ్రాద్ధం భవిష్యతీత్యత్ర - భవిష్యతి ।
సవ్యం హస్తోదకం దత్వా । పురురవార్ధవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే
ఆవహనీయార్థే క్షణం ధృత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః । అస్తు కరణీయః ।
ప్రాచీనావీతీ । పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం,
వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం స్థానే ఆవహనీయార్థే క్షణం ధృత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః
కరణీయః । అస్తుకరణీయః । సవ్యం । అక్రోధనైశ్శౌచపరైః శ్రాద్ధ కర్మణి ।
మంత్ర మధ్యే కోటిగుణితం భవేత్ । విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః ।

(గృహాంగణే గోమయేన ఈపాద ప్రక్షాళన విధాన మంతయు
ఆబ్దికమంతములోని 65వపేజీ నుండి కలదు. దానిని అనువర్తించవలెను. 68వ
పేజీ వరకు గల విధానమంతా ఆచరించి)

పితుః శ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే ।

గాయత్ర్యా ఆత్మానం, పాకద్రవ్యాణిచ సంప్రోక్ష్య

అపవిత్రః పవిత్రోవా..... శ్చుచిః ।

ఓం భూర్భువస్సువః ప్రచోదయాత్ ।

శ్రాద్ధార్థం సంపాదితాః పదార్థాః దేవతః కాలతశ్చైవ శ్రాద్ధయోగ్యా భవన్వీతి
భవన్తో బృవన్తు । శ్రాద్ధయోగ్యా భవన్తు ।

శ్రాద్ధకాలే ప్రవర్తయే ।

పురురావార్థవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానా మిద మిద మాసనం ।

సుఖాసనం । హస్తోదకం దత్వా । విశ్వేదేవ దైవేక్షణః క్రియతాం ।

అస్తు క్రియతాం । ఓం తథా । ప్రాప్నువన్తు భవన్తః । ప్రాప్నువామ ।

అర్ఘ్యస్థానే సంకల్పః ॥

(అని అక్షతోదకమును బ్రాహ్మణహస్తమందు వదలి, అర్చన చేయవలెను.

ఆబ్దిక మంత్రములు పేజీ నెం 73, 74 లను చూడుము)

యుష్మదనుజ్జయా పిత్రర్చనం కరిష్యే । ప్రాచీనావీతీ ।

పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం

వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం ఇదమిద మాసనం । సుఖాసనం । హస్తోదకం దత్వా ।

పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న సంకల్ప శ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం । అస్తు

క్రియంతాం । ఓం తథా । ప్రాప్నువన్తు భవన్తః । ప్రాప్నువామ । అర్ఘ్యస్థానే సంకల్పః ।

తతః అర్చనం

(అని విప్రహస్త మందు తిలోదకము ఇచ్చి అర్చనచేయవలెను. చూడుడు.

పేజీనెంలు 78, నుండి 79 వరకు)

తతః అర్చనం కురుక్షేత్రం సదాపఠేత్ । విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః

(భోక్తల నిమిత్తం భోజన పాత్రలు ఆసాదన చేసి, అభిఘరించి, అన్నసూక్తమును పఠించుట, త్యక్తము మున్నగునవి - ఆ మంత్రము 83వ పేజీ నుండి 89వ పేజీ వరకు అనగా బ్రాహ్మణ భోజన పర్యంతము ఆచరించవలెను. పిమ్మట అమృతాపిధానమసి, అని ఉత్తరాపోశన ఇచ్చి వారి హస్త, పాద ప్రక్షాళనా నంతరం, ఆసీమాంతము జరుపవలెను. చూడుడు. ఆ మంత్రము పేజీ నెం.100 నుండి 103 వరకు)

ఆయుః ప్రజాం..... సర్వంక్షమ । ఓంఓంఓం, తిథౌ ప్రాచీనావీతీ పితుః
ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధ ప్రతినిధి సంకల్ప శ్రాద్ధేమయాచరిత బ్రాహ్మణ
భోజనం యధోక్తమస్త్వి త్యను గృహ్లాస్తు । యథా శాస్త్రీయ మస్తు । గయాశ్రాద్ధ
ఫలితమస్తు । ఆసీమాంత మనువ్రజే । అనువ్రజ । కయానశ్చిత్ర వృతా ।
వామదేవాయ మనోన్మనాయనమః । అష్టా వష్టా పితౄన్ ప్రీణాతి ।
వంశాభి వృద్ధిరస్తు । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు । అస్యగృహే శ్రీమహా సిద్ధిరస్తు ।
ఆగంత పితరః భూయస్త ॥

(తదుపరి కర్త పాద ప్రక్షాళన గావించుకొని శ్రాద్ధాంగ తర్పణ చేయవలెను. ఆ మంత్రము పేజీ నెం. 105, 106లో చూడుము.)

గమనిక :- 'స్త్రీణాం దాంతః' అను సూత్రానుసారము, స్త్రీలకు నామానంతరమున దాం అని ఉచ్చరించవలెను. లోకములో పదాం అనుట బహుళ వ్యాప్తమై యున్నది. దీనికి ప్రమాణము చింత్యము. సంబోధనలో, సీతదే అనియూ ద్వితీయలో సీతదాం అనియూ, చతుర్థిలో సీతదాయై అనియూ షష్ఠిలో సీత దాయాః అనియు చెప్పుట న్యాయము.

ఇతి సంకల్ప శ్రాద్ధ విధి స్సమాప్తా

మహాలయ తీర్థ శ్రాద్ధ ప్రయోగ:

అదౌ దీపారాధనం కృత్వా ఆచమ్య ।

ఓం కేశవాయ స్వాహా శ్రీకృష్ణాయనమః

పవిత్రం ధృత్వా ॥ ఓం పవిత్రవస్త్రః తత్సమాశత । త్రిరాచామేత్
 శ్రోత్రే । ఉత్తిష్ఠన్తు పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । పితౄణాం
 మాతామహాదీనాంచ అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలా వాప్త్యర్థం కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది
 పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య సకృన్మహాలయా ఖ్యాన్న శ్రాద్ధం కరిష్యే, (కన్యాగతే దేవ
 గురౌ సార్థ త్రికోటి తీర్థ సహిత కృష్ణవేణీ పుష్కరప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం కరిష్యే
 ఇతి పుష్కర శ్రాద్ధే) కాలే అనుజ్ఞార్థం సంభవత్పరిషత్ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । తిలదర్భ
 హిరణ్యాక్షతాన్ గృహీత్వా । ఆత్మప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా । సమస్త సంపత్
 ప్రీణాతి ॥

ప్రాచీనావీతీ । పితౄణాం మాతామహాదీనాంచ అక్షయ్య పుణ్యలోక
 ఫలావాప్త్యర్థం కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది, పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య సకృన్మహాలయా
 ఖ్యాన్న శ్రాద్ధం కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా అధికార సంపదస్థితి, భవన్తో బృవన్తు ।
 కర్తుం అధికారసంపదస్తు । సవ్యం । కాలశ్చ....శుచీని భవన్తు । దేవతాభ్యః
 ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితౄణాం మాతామహాదీనాంచ అక్షయ్య పుణ్యలోకఫలావాప్త్యర్థం
 కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది, పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే,
 పితౄ, పితామహ, ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం, శర్మణాం వసురుద్ర

ఆదిత్య రూపాణాం, మాతృపితామహి ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దాయీనాం
 వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం || జనక పితృ పితామహ ప్రపితామహీనాం
 గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం, జనక మాతృ పితామహి
 ప్రపితామహీనాం రూపాణాం సాపత్నీమాతుః (సవితితల్లి) గోత్రాయాః
 దాయాః వసురూపాయాః । మాతామహ మాతుః పితామహ మాతుః
 ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం,
 మాతామహి, మాతుః పితామహి, మాతుః ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం
 దాయీనాం వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం॥

సుతస్య (కొడుకు) గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
 జేష్ఠ/కనిష్ఠ భ్రాతుః (అన్న/తమ్ములు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
 జేష్ఠ/కనిష్ఠ పితృవ్యస్య (పెత్తండ్రి/పినతండ్రులు)....గోత్రస్య....శర్మణః..... వసురూపస్య
 మాతులస్య (మేనమామ).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
 దుహితుః (కుమార్తె).....గోత్రాయాః.....పదాయాః..... వసురూపాయాః
 ఆత్మభగిన్యాః (అక్క చెల్లెండ్రు).....గోత్రాయాః.....పదాయాఃవసురూపాయాః
 దౌహిత్రస్య (కూతురి కొడుకు (మనుమడు))....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
 భాగినేయకస్య (మేనల్లుడు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
 పితృభగిన్యాః (మేనత్త).....గోత్రాయాః.....పదాయాః వసురూపాయాః
 మాతృభగిన్యాః (పెత్తల్లి, పినతల్లులు)....గోత్రాయాః....పదాయాః..... వసురూపాయాః

- జామాతుః (అల్లుడు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
- భావుకస్య (అక్క చెల్లెండ్ర భర్తలు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
- స్నుషాయాః (కోడలు).....గోత్రాయాః.....పదాయాః వసురూపాయాః
- శ్వశురస్య (పిల్లనిచ్చిన మామగారు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
- శ్వశ్రావ్యః (పిల్లనిచ్చిన అత్తగారు).....గోత్రాయాః.....పదాయాః.....వసురూపాయాః
- శ్యాలకస్య (భార్యసోదరులు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
- గురోః (ఉపనయనము చేసినగురువు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
- విద్యాగురోః (విద్యను బోధించినవారు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య
- మన్తగురోః (మన్త్రోపదేశము చేసినవారు).....గోత్రస్య.....శర్మణః..... వసురూపస్య
- రిక్తినః (ఆశ్రయించినవాడు).....గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య

సవ్యం । ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాంచ, ప్రీత్యర్థం, ప్రాచీనావీతీ (కన్యాగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి తీర్థసహిత కృష్ణవేణీ పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం) కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య సకృన్మహాలయాఖ్య అన్నశ్రాద్ధం, అన్నేన హవిషా పార్వణ విధానేన యుష్మదను జ్ఞయా సదైవమద్య కరిష్యే । సవ్యం । కురుప్య । ప్రాచీనావీతీ । మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం భవిష్యతీత్యత్ర భవిష్యతి । సవ్యం । ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం

దేవానాం స్థానే ఆవహనీయార్థే భవద్భిః క్షణఃప్రసాదః కరణీయః । అస్తుకరణీయః
 ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం
 శర్మణాం వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం, మాతృ పితామహి ప్రపితామహీనాం
 గోత్రాణాం దాయీనాం వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం, స్థానే
 ఆవహనీయార్థే క్షణం ధృత్వా భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః । అస్తుకరణీయః ।
 జనక పితృణాం, మాతృణాం స్థానే ఆవహనీయార్థే కరణీయః ।
 సాపత్నీమాతుః గోత్రాయాః..... పదాయాః వసురూపాయాః స్థానే
 ఆవహనీయార్థే భవద్భిఃక్షణః ప్రసాదః కరణీయః । అస్తుకరణీయః । మాతామహ
 మాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం
 వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాణాం । మాతామహి మాతుః పితామహి మాతుః
 ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దాయీనాం వసురుద్ర ఆదిత్య
 రూపాణాం స్థానే ఆవహనీయార్థే అస్తుకరణీయః । ఆత్మపత్న్యాః
 గోత్రాయాః పదాయాః వసురూపాయాః స్థానే ఆవహనీయార్థే
 అస్తుకరణీయః । సుతాది సర్వేకారుణ్య పితృణాం స్థానే ఆవహనీయార్థే క్షణంధృత్వా
అస్తుకరణీయః । సవ్యం । అక్రోధనైః తత్కోటి గుణితం భవేత్. విష్ణు
 ర్విష్ణు ర్విష్ణుః । గృహంగణే గోమయేన మండల చతుష్టయం, పంచవాక్యత్వా, అర్చయేత్
 - ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాందేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం పాద్యస్థానే
 సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు । పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, మాతృ
 పితామహి ప్రపితామహీనాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం స్వర్చితమస్తు ।

సాపత్నీమాతుః పాద్యస్థానే ఇదమాసనం స్వర్చితమస్తు । మాతామహ మాతు.
 పితామహ మాతుః ప్రపితామహానాం, మాతామహి మాతుః పితామహి మాతుః
 ప్రపితామహీనాం, పాద్యస్థానే స్వర్చితమస్తు । ఆత్మపత్వాది సర్వేకారుణ్య
 పితృణాం పాద్యస్థానే స్వర్చితమస్తు (సర్వం ప్రత్యాబ్ధికవత్ విధిః) ఇతి
 పాదప్రక్షాళన విధిః । బ్రాహ్మణాన్ స్వ, స్వ, స్థానేషు ఉపవేశయేత్ । ధూర్విలోచన
 సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః భూర్భువస్సువః స్వాహా అయంవో విష్ణురః అత్రోపవిశామ
 । ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితృ పితామహ ప్రపితామహాః మాతృపితామహి ప్రపితామహ్యాః
 భూర్భువస్సువః స్వధా అత్రోపవిశామ । జనక పితృ, పితామహ, ప్రపితామహాః
 జనక మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహ్యాః భూర్భువస్సువః స్వధా అయంవో విష్ణురః
 । సాపత్నీమాతః భూర్భువస్సువః స్వధా విశామ । మాతామహ మాతుః
 పితామహ మాతుః ప్రపితామహాః మాతామహి మాతుః పితామహి మాతుః
 ప్రపితామహ్యాః । భూర్భువస్సువః స్వధా విశామ । ఆత్మపత్వాది సర్వేకారుణ్య
 పితరః భూర్భువస్సువః స్వధా విశామ । సవ్యం । ఓంఓంఓం పుణ్యతిథౌ ।
 ప్రాచీనావీతీ । పితృణాం మాతామహాదీనాంచ అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం,
 కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య, సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే
 భవదనుజ్ఞయా ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే । సవ్యం । కురుష్య । ప్రాచీనావీతీ ।
 అపహతా పితరోహవేషు । పితృస్థానేషు మండాలాని కృత్వా, తేషు
 తిలదర్భాన్నిక్షిప్య । సవ్యం । తూష్ణీం విశ్వేదేవస్థానే యవోదకేనావోక్ష్య । చతురశ్రమండల
 ద్వయం కృత్వా । తత్రయవదర్భాన్నిక్షిప్య । గాయత్ర్యా ఆత్మానం పాకద్రవ్యాణిచ
 సంప్రోక్ష్య । విధివత్, విశ్వేదేవార్చనం, పిత్రాది సర్వేభ్యః అర్చనం కుర్యాత్ ।
 అగ్నోకరణహోమం ప్రత్యాబ్ధికవత్ హుత్వా ।

పితృర్చనే విశేషః

యుష్మదను జ్ఞయా పిత్రాద్యర్చనం కరిష్యే । కురుష్వ । ప్రాచీనావీతీ ।
 అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్ర
 ఆదిత్య రూపాణాం, మాతృ పితామహి ప్రపితా మహీనాం..... గోత్రాణాం
 దాయినాం, వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం ఇదమిద మాసనం హస్తోదకందత్వా ।
 అస్మత్పితృణాం అక్షయ్య పుణ్యలోకఫలా వాప్త్యర్థం కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది
 పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య, సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం । అస్తు క్రియతాం
 । ఓంతథా । ప్రాప్నువన్తు భవన్తః । ప్రాప్నువామ । దర్భేషు అర్ఘ్యపాత్రాణ్యాసాద్య
 పితృవర్గేత్రీణి, మాతృవర్గేత్రీణి, సర్వంషట్ పాత్రాణి ఆసాద్య, ప్రోక్ష్య, ఉత్తానాని
 కృత్వా, పునః ప్రోక్ష్య తిలాన్ వికీర్య, ఉదకమాపూర్య అభిమన్త్య । శన్నోదేవీ
 వన్తునః । తిలోసి సోమ స్వధవహి । అస్మత్ పితరం గోత్రం
 శర్మాణం వసురూపం ఇమాన్లోకాన్ ప్రీణయాహినః స్వధానమః । పితామహం
 గోత్రం రుద్ర రూపం స్వధానమః । ప్రపితామహం
 గోత్రం ఆదిత్యరూపం స్వధానమః । మాతరం గోత్రాం
 దాం ఇమాన్ స్వధానమః । పితామహీం స్వధానమః ।
 ప్రపితామహీం స్వధానమః అర్ఘ్యపాత్రేష్వమీగంధాః దర్భైర్వా
 । పిత్రేతేజుష్టం గృహ్ణామి మాత్రే తే జుష్టం గృహ్ణామి సంత్వర్షాః
 । ఓం ఉశంతస్త్వా అత్తవే । అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాన్

గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాన్ । మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః
 గోత్రాఃపదాః వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాః భవత్సు ఆవాహయిష్యే ।
 ఆవాహయ । సవ్యం! ఆయన్తునః..... త్వస్మాన్ ॥ సావధానాభవన్తుతే । సావధానాస్మః
 । ప్రాచీనావీతీ । హస్తోదకం దత్వా । హస్తేదర్భం నిధాయ । అర్ఘ్య పాత్రంగృహీత్వా
 । ఇత్యాది సర్వం ప్రత్యాభివక్తే అర్ఘ్యం దత్వా । అత్రమాతృణామపి అర్ఘ్యం
 దద్యాత్ । అర్చనం కృత్వా । ఏవమేవ జనక పితృ, మాత్రర్చనం కుర్యాత్ ।
 యుష్మదనుజ్జయా సాపత్నీ మాతృ అర్చనం కరిష్యే । సాపత్నీ మాతుః
 గోత్రాయాః పదాయాః వసురూపాయాః । ఇదమాసనం హస్తోదకందత్వా
 । సాపత్నీ మాతుః అక్షయ్య పుణ్యలోకఫలా వాప్త్యర్థం కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది
 పంచమాపరపక్షే కర్తవ్య సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం । అస్తుక్రియతాం
 । ఓం తథా । ప్రాప్నువన్తు భవన్తః ప్రాప్నువాని - దర్భేషు అర్ఘ్యపాత్రమాసాద్య
 ప్రోక్ష్య, ఉత్తానంకృత్వా, పునః ప్రోక్ష్య, తిలాన్వికీర్య, ఉదకమాపూర్య, అభిమంత్ర్య,
 శంసోదేవీ రభిస్రవన్తునః । తిలోసిసోమ ఏహి । అస్మత్
 సాపత్నీమాతరం గోత్రాం పదాం వసురూపాం ఇమాన్ లోకాన్
 ప్రీణయాహినః స్వధానమః । అర్ఘ్యపాత్రేఅమీ గంధాః వః పాత్రం సంపన్నం
 నుసంపన్నం । స్వధార్ఘ్య, స్వధార్ఘ్య, స్వన్వర్ఘ్యః । సాపత్నీమాతరం
గోత్రాం.....పదాం వసురూపాం భవత్సు ఆవాహయిష్యే । ఆవాహయ ।
 ఉశన్తస్త్వా ఇత్యాది అర్చనాన్తం కుర్యాత్ । యుష్మదనుజ్జయా అస్మన్మాతామహో
 ద్యర్చనం కరిష్యే । మాతామహ, మాతామహీనామపి, పితృ మాతృవత్ సర్వం

అర్చనాస్తం కుర్యాత్ । యుష్మదనుజ్జయా ఆత్మపత్వాది (సుతాది) (భ్రాత్రాది)

(పితృవ్యాది) (మాతులాది) సర్వే కారుణ్యార్చనం । కరిష్యే । - కురుప్య । ప్రాచీనావీతీ।

ఆత్మపత్వాః గోత్రాయాః పదాయాః వసురూపాయాః

సుతస్య గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య

జేష్ఠ/కనిష్ఠ భ్రాతుః గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య

జేష్ఠ/కనిష్ఠ పితృవ్యస్య గోత్రస్య.....శర్మణః వసురూపస్య

మాతులస్య గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

దుహితుః గోత్రాయాః..... పదాయాః..... వసురూపాయాః

ఆత్మభగిన్యాః గోత్రాయాః..... పదాయాః.....వసురూపాయాః

దౌహిత్రస్య గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

భాగినేయకస్య..... గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

పితృభగిన్యాః గోత్రాయాః..... పదాయాః.....వసురూపాయాః

మాతృభగిన్యాః గోత్రాయాః..... పదాయాః.....వసురూపాయాః

జామాతుః గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

భావుకస్య గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

స్నుషాయాః గోత్రాయాః..... పదాయాః.....వసురూపాయాః

శ్వశురస్య గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

శ్వశ్రావ్యాః గోత్రాయాః..... పదాయాః.....వసురూపాయాః

శాలకస్య గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపః
 స్వామినః గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య
 గురోః గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య
 రిక్తినః గోత్రస్య..... శర్మణః వసురూపస్య

ఇదమాసనం । సుఖాసనం । ఆత్మపత్వాది సర్వే కారుణ్య పితౄణాం
 అక్షయ్య పుణ్యలోకఫలా వాప్తుర్థం కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది పంచమాపరపక్షే
 కర్తవ్య సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం । అస్తుక్రియతాం వస్తునః
 । తిలోసి స్వధవహి । ఆత్మపత్నీం..... గోత్రాం దాం వసురూపాం
 ఇమాన్లోకాన్ ప్రీణయాహిన స్వధా నమః (ఈరీతిగా మిగిలిన కారుణ్యవర్గములోని
 వారందరినీ ద్వితీయావిభక్తిలో చెప్పుచూ కుడి చేతి బొటనవ్రేలితో నువ్వులను దొప్పలో
 అద్దవలెను) ఆత్మపత్వాది సర్వేకారుణ్య పితరః అర్ఘ్యపాత్రే ష్వమీగంధాః
ఇత్యాద్యర్చనాంతం కుర్యాత్ । అర్ఘ్యప్రదానే సంబుధ్యా
 నామగోత్రాణ్యుచ్చారయేత్ । తద్యథా । ఆత్మపత్నీ గోత్రే పదే
 వసురూపే ఇదం తే అర్ఘ్యం స్వధానమః (సుత, భ్రాతృ, పితృవ్యాదిభ్యః ఏవమేవ
 అర్ఘ్యం దద్యాత్ ।) యుష్మదనుజ్జయా సర్వత్ర మండలోద్వర్తన పాత్రా సాదనంచ
 కరిష్యే । కురుక్షేత్రం పఠేత్ । అగ్నోకరణం కృత్వా । విశ్వేదేవాది, పితృ మాతృ,
 మాతామహ మాతామహీ త్యక్తం కుర్యాత్ । కారుణ్యస్థానే హస్తోదకం దత్వా ।
 అప్రదక్షిణంప్రసువ । పృథివీతేపాత్రం రక్షస్వ । ఆత్మపత్వాది సర్వే కారుణ్య

పితరః (సంబోధనలో కారుణ్య వర్ణము చెప్పవలెను) ఏతద్వః కవ్యం సపరికరం ।
 ఆత్మపత్వాది సర్వేకారుణ్య పితరో రూపా దేవాదేవతేదమన్నం
 వటచ్చాయేయం । అస్మత్ ఆత్మపత్వై, గోత్రాయై..... దాయై వసురూపాయై (ఇత్యాది
 కారుణ్యవర్ణమంతా చతుర్థీవిభక్తిలో చెప్పవలెను) ఇదమిదమన్నం అమృత స్వరూపం
 గయాయాం దత్తమస్తు । యేచేహపితరో హేతూన్ । గయేయం
 ఓంఓంఓం అద్యపుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితృణాం మాతామహాదీనాంచ
 అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలవాప్త్యర్థం కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యాది పంచమాపరపక్షే
 కర్తవ్య సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే అస్మత్, పితృపితామహాప్రపితామహాన్
 గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాన్ (ఈవిధంగా అన్నివర్ణములు
 ద్వితీయా విభక్తిలో చెప్పి) సవ్యం! ధూర్విలోచన సంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ విష్ణుంచ
 ఉద్దిశ్య, మయాక్రియమాణేన అనేన । ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్ పితృణాం అక్షయ్య
 పుణ్యలోకఫలవాప్త్యర్థం కన్యాగతే శ్రాద్ధే పితృపితామహా ప్రపితామహానాం
 గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్ర ఆదిత్య రూపాణాం (ఈవిధంగా
 పూర్తిగా అన్నివర్ణలకు షష్ఠీ విభక్తిలో గోత్రనామాదులు చెప్పవలెను) ఏతేషాం, ఏతాసాం
 సర్వం సగుణం భూత్వా గయా అన్న శ్రాద్ధేనైవ అక్షయ్య తృప్తిర్భూత్వా పునరావృత్తిరహిత
 శాశ్వత (పుణ్యలోకే) బ్రహ్మలోకే నిత్యనివాస సిద్ధిరస్తు । సవ్యం ।
 యథాకాలదత్తమస్తు ఇత్యాది పిండప్రదానపర్యంతం ప్రత్యాబ్ధికవత్ కుర్యాత్ ॥

వికిరాన్నంతు, పితృమాతృ, జనకపితృమాతృ, మాతామహా, మహీ, కారుణ్య

స్థానేషుచ దద్యాత్ । సర్వత్ర ఏవమేవశ్లోకః । పరితవ్యః ।

శ్లో॥ అసంస్మృత ప్రమీతాయే త్యాగినోయూః కులస్త్రియః ।

దాస్యామి తేభ్యో వికిరమన్నం తాభ్యశ్చ పైతృకమ్ ॥

పిండ ప్రదాన చిత్రమ్

ధర్మ పిండాః

ధర్మ పిండాః

ధర్మ పిండాః

	31.స్వామినః		32.గురుః		33.రిక్తిన్
28.శ్వశుర	30.శ్యాలక	29.శ్వశృ			23.పితృభగినీ
		24.మాతృభగినీ	26.భావుక	22.భాగినేయక	20.భగినీ
			25.జామాతా	21.దౌహిత్రః	19.దుహితా
10.మాతుః		13.మాతుః	3.ప్రపితామహ	17.పితృవ్య	6.ప్రపితామహి
			ప్రపితామహీ		
9.మాతుః		12.మాతుః	2.పితామహ	16.భ్రాతృ	5.పితామహి
			పితామహి	15.సుత	27.స్నుషా
	18.మాతుల		1.పితృ	7.సాపత్నీ	4.మాతృ
				మాతృ	
8.మాతామహ		11.మాతామహి			
			14.ఆత్మపత్నీ		

అథపిండ ప్రదానమ్

శ్లో॥ పితృణాం పశ్చిమే భాగే మాతృపిండం యథాక్రమం ।

మాతామహాశ్చ తత్పూర్వం ఆత్మపత్న్యస్తదుత్తరం ॥

శ్లో॥ సుత భ్రాతృపితృవ్యాశ్చ మాతా పిత్రోశ్చమధ్యమే ।

మాతామహా మహీమధ్యే మాతులాస్సహభార్యకాః ॥

శ్లో॥ దుహిత్రాది తతోఽన్యేషాం శేషం దక్షిణతో విధిః ।

పుంపిండం వామతస్త్రీణాం తత్పుత్రం సముపస్థితం ॥

అంగుష్ఠపరిమాణంతు గోత్రమన్యం నసంస్పృశేత్ । (సాపత్నీ మాత గతించి,

తల్లిగూడా మరణించినచో ప్రత్యేకముగా సాపత్నీ స్థానము పెట్టనక్కరలేదు । తల్లి జీవించి ఉండునంత వరకే సాపత్నీ మాతృ స్థానము ప్రత్యేకముగా పెట్టవలెను - తల్లిమరణించిన పిమ్మట, తల్లిని, సాపత్నీమాతనూ ఉద్దేశించి ఒకే పిండము పెట్టవలెను)

ఉదా:- మాతృ సాపత్నీ మాతరౌ శ్రీవత్సస గోత్రే వేంకట్రామపపిచ్చపదే వసురూపే ఇదంతే అర్ఘ్యం స్వధానమః ॥ (పిండప్రదానము ఈరీతిగా చెప్పదగును)

ఏతద్వాం మాతృసాపత్నీ మాతరౌ శ్రీవత్ససగోత్రే వేంకట్రామప పిచ్చపదే వసురూపే యాశ్చయువామను । మాతృసాపత్నీ మాతృభ్యాం శ్రీవత్సస గోత్రాభ్యాం వేంకట్రామప

పిచ్చపదాభ్యాం వసురూపాభ్యాం యాశ్చయువామను గచ్ఛన్తి తాభ్యశ్చాయం పిండః (తస్యైతే) తాభ్యాంతే స్వధానమః । గయాయాం దత్తమస్తు । ఇతి । ఓంఓంఓం

అద్యతిథౌ । ప్రాచీనావీతీ । పితృణాం మాతామహాదీనాంచ అక్షయ్య సకృన్మహాలయాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానం కరిష్యే । ప్రాచీనావీతీ ।

అపాంమేధ్యం మార్జయంతాం పితరః మార్జయంతాం ఆత్మపత్వాది సర్వేకారుణ్య పితరః । ఏతత్తే పితః గోత్ర శర్మన్ వసురూప యేచత్వామను ।

పిత్రేగోత్రాయ శర్మణే వసురూపాయ యేచత మనుగచ్ఛన్తి తేభ్యశ్చాయం
 పిండః తస్మైతే స్వధానమః గయాయాం దత్తమస్తు । (ఈవిధంగా అన్నీ సంబోధన,
 చతుర్థిలో చెప్పవలెను) (అన్నదమ్ముల, పినతండ్రి, పెత్తండ్రుల, మేనమామల భార్యలు
 మరణించినచో) తత్పత్ని గోత్రేపదే వసురూపే యాశ్చత్వామను ।
 తత్పత్న్యై గోత్రాయై పదాయై వసురూపాయై యాశ్చతా స్వధానమః
 గయాయాం దత్తమస్తు । అని వారి వారి పిండముల కుడిభాగమున పక్షిపిండముల
 నుంచవలెను - దైవాద్వా వారికుమారులు మరణించి ఉన్నచో) తత్పుత్ర - గోత్ర
 శర్మన్ వసురూప యేచత్వామను । తత్పుత్రాయ - గోత్రాయ - శర్మణే
 స్వధానమః అని తలిదండ్రుల మధ్యభాగమున పుత్రపిండములను ఉంచవలెను ।
 (అటులనే, పితృభగినీ మాతృభగినీల భర్తలు కుమారులు మరణించిననూ
 పైవిధముగానే ఆచరించవలెను) పితృభగినీ మాతృభగిని పిండప్రదానముకాగానే
 తద్భర్తః.....గోత్రశర్మన్ వసురూప యేచత్వామను,..... తద్భర్త్రే గోత్రాయ.....
 శర్మణే స్వధానమః అని భర్తృపిండములను ఆమె ఎడమ పక్కన ఉంచవలెను
 వారి కుమారులకు పిండమీయవలసి యున్నప్పుడు తత్పుత్ర గోత్ర శర్మన్
 స్వధానమః అని వారిరువురి మధ్యలో ఉంచాలి. ఒకరికన్నా ఎక్కువమంది
 పుత్రులు మరణించినచో తదనంతర తత్పుత్ర అని వారిరువురి మధ్యలో ఉంచాలి.
 మధ్యలోని వాడు మరణించి జ్యేష్ఠుడు, కనిష్ఠుడు జీవించి యున్నచో వ్యవహిత
 తత్పుత్రయని చెప్పవలెను, అటులనే అన్నదమ్ములు పినతండ్రి పెదతండ్రుల
 విషయములో జ్యేష్ఠుడు మరణించిన యడల జ్యేష్ఠభ్రాత అనియూ పెద్దతండ్రి

అయినచో జ్యేష్ఠ పితృవ్య అనియూ, చివరి వారైనచో కనిష్ఠ భ్రాతః, కనిష్ఠ భ్రాతః, కనిష్ఠ పితృవ్య అనియూ తనకంటే పెద్ద అయిన అన్నమరణించి అంతకంటే పెద్దఅయిన అన్నలున్నచో సన్నిహిత జ్యేష్ఠభ్రాతః అనియూ తన తరువాత జన్మించిన సోదరుడు మరణించి అంతకంటే చిన్నతమ్ములు ఉన్నయడల సన్నిహిత కనిష్ఠభ్రాతః అనియూ అన్నతమ్ములలో ఒక్కడు మరణించినయెడల వ్యవహిత భ్రాతః అనియూ సందర్భాను సారముగా చెప్పవలెను)

ధర్మపిండ శ్లోకాః

పితృవంశే మృతాయేచ గతిర్యేషాం నవిద్యతే ।
 తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం ।
 పితృవంశే మృతాయాశ్చ గతిర్యాసాం నవిద్యతే ।
 తాసాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం ।
 మాతృవంశే మృతాయేచ గతిర్యేషాం నవిద్యతే ।
 తేషాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం ।
 మాతృవంశే మృతా యాశ్చ గతిర్యాసాం నవిద్యతే ।
 తాసాముద్ధరణార్థాయ ఇమం పిండం దదామ్యహం ।
 విద్యుద్భిర్దంష్ట్రభిశ్చైవ విషవారి దవాగ్నిభిః ।
 శస్త్రాస్త్ర దండ పాషాణై ర్నఖిభిశ్చుంగిభిర్గ్రహైః ॥

కుష్మాపస్మార లూతాది భగందర జలోదరైః ।
 గండమాలాదిభిః పాండు క్షయవ్యాధిభిరర్దితాః ॥
 చండాలాద్వైర్లతాశ్చాన్యే ఆశౌచే శయనేమృతాః ।
 బ్రహ్మస్వహరణాయేచ సురాపాస్వర్ణహారిణః ॥
 గురుదార రతా మూఢాః పరదారరతాశ్చయే ।
 బ్రహ్మభూణ వధోఽపేతా యేఽపి చాత్మహనో జనాః ॥
 కుబ్జాశ్చ మూకా బధిరాః పితృమాతృ కులోద్భవాః ।
 జాయావంశ సముద్భూతాః బాల వృద్ధాశ్చ సూతికాః ॥
 తిర్యగ్యోనిషు సంభూతా ఇహచాప్యన్య జన్మని ।
 తేషాంపిండో మయాదత్తో హ్యక్షయ్యముపతిష్ఠతు ॥

2 పితృవంశే మృతాయేచ మాతృవంశేతదైవచ ।
 గురు శ్వశుర బంధూనాం యేచాన్యేగతి వర్జితాః ॥
 క్రియాలోప హతాశ్చైవ జాత్యంధాః పంగవస్తథా ।
 విలోపాఆమగర్భాశ్చ జ్ఞాతాఽజ్ఞాతాః కులే మమ ॥
 తేషాంపిండో మయాదత్తో హ్యక్షయ్య ముపతిష్ఠతు ।

3 ఆబ్రహ్మణో యేపితృవంశజాతా మాతుస్తథా వంశభవామదీయాః ।
 వంశద్వయేస్మిన్ మమదాసభూతా భృత్యాస్తదైవాశ్రిత దేవరాశ్చ ।
 మిత్రాణిసఖ్యః పశవశ్చదాసాః స్పృష్టాశ్చ దృష్టాశ్చ కృతోపకారాః ।
 జన్మాంతరేయే మమసంగతాశ్చ తేభ్యస్సదా పిండ మహం దదామి ॥

గయాయాం దత్తమస్తు ॥ యన్మేమాతాప్రమమాద పద్యతాం । పితృభ్య
 స్వధా విభ్య స్వధానమః (ఈవిధంగా అన్నీవర్గములు చతుర్థిలో చెప్పాలి) ఓం
 అత్రపితరో వీరంధత్త పితరః । సవ్యం పిండశేష మాఘ్రూయాచమ్య
 ఇత్యాది పిండ పూజాంతం కృత్వా । ఓం.ఓం.ఓం పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ పితౄణాం
 అక్షయ్యపుణ్యలోక ఫలా..... శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానకాలే పితౄణాం శాశ్వత
 పుణ్యలోకఫలా వాప్త్యర్థం యథాశక్తి గోదాన, దశదాన షోడశ మహాదానాని కరిష్యే
 తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాం కరిష్యే । గవామంగేషు ప్రయచ్ఛమే ॥ గో,భూ,తిల
 పండితాః ॥ గావః సువర్ణరజితం షోడశ ॥ ఇత్యాది యథాసంభవద్రవ్యైః
 దానాని దద్యాత్ ॥ ఓం ఓం ఓం ప్రాచీనావీతీ పితౄణాం అక్షయ్య
 పుణ్యలోకఫలావాప్త్యర్థం, కన్యాగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి తీర్థసహిత కృష్ణవేణీ పుష్కర
 ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాన్ గోత్రాన్
 శర్మణః వసురుద్ర ఆదిత్యరూపాన్

(ఈవిధంగా ద్వితీయావిభక్తిలో అన్ని వర్గలు చెప్పాలి) ఏతానేతాః ఉద్దిశ్య
 మయాదత్తాః పిండాః గయాపిండ సదృశా భవన్త్వితి భవన్తో బృవన్తు । గయాపిండ
 సదృశాభవన్తు । సవ్యం । పిండాన్నమస్మత్ప్య । ప్రాచీనావీతీ, అప్పుపిండాన్
 ఉద్వాసయిష్యే । ఉద్వాసయ । ఇత్యాది ఆసీమాంతం కుర్యాత్ ॥

శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణే విశేషః

శ్లో॥ తీర్థశ్రాద్ధే గయాశ్రాద్ధే ప్రేతశ్రాద్ధేను మాసికే ।
 సపిండీ కరణే చైవ నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ ॥

శ్లో॥ పక్షేమహాలయశ్రాద్ధే తర్పణస్తు దినే దినే ।

సకృన్మహాలయశ్రాద్ధే తర్పణస్తు పరేహని ॥

తీర్థ శ్రాద్ధములందు పరేహని తర్పణలేదు - సద్యఃకాల కర్తవ్యమే ।

ఓం ఓం ఓం పుణ్యతిథౌ । ప్రాచీనావీతీ । పితృణాం మాతామహానాంచ

అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం కన్యాగతే సకృన్మహాలయాఖ్యాన్నశ్రాద్ధీయ

పరేహనికర్తవ్య తిలతర్పణం దేశకాల సద్యః కరిష్యే ॥

సవ్యముగా నీరువదలవలెను । ప్రాచీనావీతీ ।

అస్మత్ పితరం.....గోత్రం....శర్మాణం వసురూపం స్వధానమ స్తర్పయామి ॥ త్రివారం

పితామహం.....గోత్రం....శర్మాణం రుద్రరూపం స్వధానమ స్తర్పయామి ॥ త్రివారం

ప్రపితామహం.....గోత్రం....శర్మాణం ఆదిత్యరూపం స్వధానమ స్తర్పయామి॥ త్రివారం

(ఈవిధముగా అన్ని వర్గలకూ ద్వితీయా విభక్తిలో తర్పణమీయవలెను)

నీవీతీ భూత్వా యేకే చాస్మత్ సూత్రనిష్ఠ్విడనోదకమ్ ॥

శ్రీరామ రామ రామ

ఇతి మహాలయ ప్రయోగస్సమాప్తః

మాసి శ్రాద్ధ ప్రయోగః

ఆచమ్య. ఓం కేశవాయ స్వాహా.....శ్రీ కృష్ణాయనమః

పవిత్రంధృత్వా - పవిత్రవంతః....పుణ్యతిథౌ

ప్రాచీనావీతీ అస్మత్ పితుః/మాతుః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న
మాసి శ్రాద్ధం కరిష్యే । కాలే అనుజ్ఞార్థం సంభవత్పరిషత్ప్రాయ శ్చిత్తం కరిష్యే....
విష్ణు మయం జగత్.

ఓం ఓం ఓం అద్య తిథౌ ప్రాచీనావీతీ, అస్మత్ పితుః/మాతుః
ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న మాసి శ్రాద్ధే, అస్మత్ పితృ పితామహ
ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం...శర్మణాం అస్మన్మాతృ, పితామహి,
ప్రపితామహీనాం....గోత్రాణాం దాయీనాం వసు రుద్రాదిత్యరూపాణాం, సవ్యం ।
పురూర వార్ధవ సంజ్ఞ కానాం విశ్వేషాం దేవానాం చ ఉద్దిశ్య, ప్రాచీనావీతీ, అస్మత్
పితుః/మాతుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న మాసిశ్రాద్ధం అన్నేన హవిషా -
పార్వణ విధానేన మాసిశ్రాద్ధ ప్రకారేణ సదైవ మద్య కరిష్యే - సవ్యం - కురుష్వ.

(ఇచటనుండి విష్ణురము అగువరకు విధానము మామూలుగానే చేయవలెను.

మాతృశ్రాద్ధమైననూ, పితృశ్రాద్ధమైననూ, పితృహోమములనే చేయవలెను.)

జీవత్పితృకుడు మాతృ శ్రాద్ధము చేయునప్పుడు, అస్మన్మాతృ పితామహి,
ప్రపితామహీనాం, అనియూ, హోమ, పిండ ప్రదానమున పితుః, పితృ, పితామహ,
ప్రపితామహానాం అని చెప్పవలెను.

ఓం ఓం ఓంపుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ ।

అస్మత్ పితుః/మాతుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్నశ్రాద్ధే భవదనుజ్ఞయా
ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే । కురుష్వ ప్రాచీనావీతీ ।

అప హతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా యేక్ష యంతి పృథివీ మను ।
అన్యత్రేతో గచ్ఛంతు యత్రై షాంగతం మనః । ఉదీరతా మవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః
పితర సోమ్యా సః । అస్తుంయ ఈ యురవృకా ఋతజ్ఞాస్తేనోఽవంతు పితరో
హవేషు । తూష్ణీం ఖాత్వా ।

వర్తులాకార మండల త్రయం ద్వివారం కృత్వా । తేషు తిలదర్భాన్నిక్షిప్య
। సవ్యం । తూష్ణీం విశ్వేదేవస్థానే యవోదకేనా వోక్ష్య । తత్ర చతురశ్ర మండల
ద్వయం కృత్వా । యవదర్భాన్నిక్షిప్య । గాయత్ర్యా ఆత్మానం, పాక ద్రవాణిచ సంప్రోక్ష్య

ఓం భూర్భువస్సువః...ప్రచోదయాత్ । శ్రాద్ధార్థం సంపాదితాః పదార్థాః
.....శ్రాద్ధ యోగ్యా భవన్వీతి భవన్తో బృవంతు । శ్రాద్ధ యోగ్యా భవంతు ।

శ్లో ॥ శ్రాద్ధకాలే...ప్రవర్తయే ॥

పురూరవార్ధవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానా మిద మిద మాసనం ।
సుఖాసనం । హస్తోదకం దత్వా । విశ్వేదేవ దైవేక్షణః క్రియతాం । అస్తు క్రియతాం
ఓం తథా । ప్రాప్నువంతు భవంతః । ప్రాప్నువామ । విశ్వేదేవాస....నిషీదత ।
పురూర వార్ధవ సంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్దేవాన్ భవత్సు ఆవాహ యిష్యే । ఆవాహయ.

ఓం విశ్వేదేవాశ్శుణు...సావధానా భవంతుతే ।

సావధానాః స్మః । దర్భేష్వర్భ పాత్రే ఆసాద్య । ప్రోక్ష్య । ఉత్తానే కృత్వా ।

పునః ప్రోక్ష్య । పాత్రయోః పవిత్రే సంస్థాప్య (అనగా షట్పాత్రములోని పవిత్రము వలెనే ప్రాదేశ మాత్రముగా రెండు దర్భలతో పవిత్రముచేసి ఆదౌష్ట్యం యందు ఈ క్రింద చెప్పిన మంత్రముతో ఉంచవలెను)

ఓం పవిత్రే స్థో వైష్ణవీ వాయుర్వాం మనసా పునాతు ।

యవాన్వికీర్య । ఉదకమాపూర్య, శంసో దేవీ....వంతునః ॥

శ్లో ॥ యవోసి.....ఋషిభిఃస్మృతం ॥

అర్ఘ్యపాత్రయోః అమీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః । అమీకుశాః । కూర్చోదకేనైవ అష్టార్ఘ్యై స్సంపూర్ణా ర్చనమస్తు । ఇమాని శ్రీ, తులసీ, దర్భ, పత్ర, తృణానిచ । ఔదుంబర పల్లెః ప్రచ్ఛాద్య, దర్భై ర్వా । వః పాత్రే, సంపన్నే, సుసంపన్నే, స్వాహార్ఘ్యాః, స్వాహార్ఘ్యాః, సంత్యర్ఘ్యాః ।

హస్తోదకం దత్వా, అర్ఘ్య పాత్ర స్థ పవిత్రం బ్రాహ్మణ హస్తే నిధాయ । ఉద్ధరణ్యాది అన్యపాత్రేణ అర్ఘ్యపాత్ర స్థోదకం కించి ధృహీత్వా ।

ఓం యాదివ్యా...స్వాహా భవంతు ।

పురూరవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవా ఇదంవో అర్ఘ్యం స్వాహానమః । అస్త్యర్ఘ్యం । తతశ్చుద్ధోదకం, హస్తోదకం దత్వా, అర్ఘ్యపాత్రస్థ పవిత్రం బ్రాహ్మణ హస్తే నిధాయ । పూర్వవత్ అర్ఘ్యం గృహీత్వా ఓం యాదివ్యా.....స్వాహాభవంతు । ఆర్ధవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవా ఇదంవో అర్ఘ్యం స్వాహానమః । అస్త్యర్ఘ్యం । తత శ్చుద్ధోదకం । పునః హస్తోదకం దత్వా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః పాత్రే స్థానే స్థః । సుస్థానమసి । తతః అర్చనం సర్వం కుర్యాత్ ।

(అర్ఘ్య పాత్రలను కొందరు అగ్నిసమీపమున దేవపాత్రల ఆసాదనా నంతరము ఆసాదన చేయుచున్నారు. ఈ అర్ఘ్య పాత్రలను భోక్తల సమీపమున ఆసాదన చేయుట సౌకర్యము. సముచితము కూడా అగుచున్నది. అర్ఘ్య పాత్రలోని అర్ఘ్యము కొంత భాగము మిగిల్చి, ఆసీమాంత ముననూ, పిండ ప్రదానాదులలో మార్జనకూ ఉపయోగించ వలెను.)

(అస్తు) సంకల్ప సిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బృవంతు । అస్తు సంకల్ప సిద్ధిః ।
యుష్మదనుజ్జయా అస్మత్ పిత్రా/మాత్రా ద్యర్చనం కరిష్యే.

ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం. గోత్రాణాం ...
శర్మణాం వసురుద్రా దిత్య రూపాణా మిద మిద మాసనం । సుఖాసనం। హస్తోదకం
దత్వా । పితుః/మాతుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాభ్యాన్న మాసిశ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం।
అస్తు క్రియతాం । ఓంతథా । ప్రాప్నువన్తు భవంతః । ప్రాప్నువామ ।

ఓం ఉ॒శం॑తస్త్వా హ॒వామ॑హ ఉ॒శన్త॑ స్సమి॒ధీమ॑హి ।

ఉ॒శన్ను॑ శ॒త ఆ॒వహ॑ పి॒తృన్ హ॒విషే॑ అ॒త్తవే॑ ॥

అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహాన్ గోత్రాన్ శర్మణః
వసురుద్రాదిత్య రూపాన్ భవత్సు ఆవాహయిష్యే । (భోక్త 17 సార్లు ఓంకారమును
జపించిన పిమ్మట)

ఆవాహయ । సవ్యం । నమస్కృత్య ।

ఓం ఆయ॑ంతు నః పి॒తర॑ స్సో॒మ్యాసో॑గ్ని స్వా॒త్తాః ప॒థిభి॑ర్దే॒వ యా॑నైః ।

అ॒స్మిన్ య॒జ్ఞే స్వ॒ధయా॑ మదం॒ త్వధి॑ బృవంతు తే అ॒వంత్వ॑ స్మాన్ । సా॒వధా॑నా

భవంతు తే । సావధానాః స్మః । ప్రాచీనావీతీ । దర్భేష్వర్ష్య పాత్రాణ్యాసాద్య ।
 ప్రోక్ష్య ఉత్తానాని కృత్వా । పునః ప్రోక్ష్య । తిలాన్ వికీర్య । అర్ష్య పాత్రేషు పవిత్రాణి
 నిధాయ । ఓం పవిత్రాణిస్థ వైష్ణవాని వాయుర్వో మనసా పునాతు ।

(అని అర్ష్య పాత్రలందు పవిత్రముల నుంచవలెను)

ఉదక మాపూర్య । అభిమంత్ర్య । శన్నోదేవీ వంతునః । తిలోసి సోమ
 డవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః । ప్రత్నవద్భిః ప్రత్నవస్వధయేహి । ఇత్యాది అర్చనాంతం
 కుర్యాత్ (అర్ష్య పాత్రలలోని అర్ష్యమును ఉద్ధరణ మొదలగు సాధనముతో వారి
 వారి గోత్రనామముల నుచ్చరించి అర్ష్యమీయ వలెను. మిగిలిన అర్హ్యోదకమును
 భోక్తల ప్రక్కనే ఉంచి ఆసీమాంత మందునూ, పిండ ప్రదాన మార్జనములందు
 ఉపయోగించవలెను.)

యుష్మదనుజ్జయా సర్వత్ర మండలో ద్వర్తన పాత్రాసాదనం చ కరిష్యే ॥

శ్లో॥ కురుక్షేత్రం సదాపఠేత్ ॥

ఆచమ్య. త్రిరాచామేత్ శ్రోత్రే । ఓం ఓం ఓం అద్య పుణ్యతిథౌ

ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్

పితుః/మాతుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ మాసి
 శ్రాద్ధహోమం కరిష్యే

అగ్నేరుపసమాధినాది సర్వం ప్రాచీనీవీతినా కార్యం ।

(ఇచ్చట షట్పాత ప్రయోగము ప్రాచీనావీతిగా చేయవలెను.)

ఆ.గృ.సూ. అపర పక్షే పిత్ర్యాణి, ప్రాచీనా వీతినా, ప్రసవ్యమ్, ఇత్యాది

సూత్రముల ప్రకారము, తూర్పు, పశ్చిమ పరిస్తరణలు దక్షిణాగ్రముగా వేయవలెను - ఉత్తర పరిస్తరణ పై భాగమునకు దక్షిణపరిస్తరణ క్రింద భాగమునకు వచ్చునట్లు ఉంచవలెను. ఏకైకశః పితృ సంయుక్తాని అనుటచే, ఒకొక్క పాత్రను, ఆసాదన చేయవలెను. పైతృకేషు సమంత మేవ తూష్టిం, అను సూత్రానుసారముగా అప్రదక్షిణముగా అమంత్రకముగా పరిషేచన చేయవలెను.

శ్లో || ఆఘార దార్వగ్ని ముఖాజ్యభాగ ప్రదక్షిణాను వ్రజనేషు చిత్తే |

అఘారయో స్విష్టకృతి ప్రసిద్ధం యజ్ఞోపవీతం హి కపర్దినోక్తమ్ ||

అనుటవల్ల, ఆఘారసమిధలుంచుట, ముఖాహుతి, ఆజ్యభాగలైన, అగ్నయేస్వాహో, సోమాయ స్వాహో, అనుహోమములు, అగ్నిప్రదక్షిణ, బ్రాహ్మణ ప్రదక్షిణ, (ఆసీమాంత మందు) జయాదుల యందు, ఆఘార హోమములందు స్విష్టకృత్తు నందును సవ్యము. మిగిలిన కర్మ అంతయూ ప్రాచీనావీతముగనే చేయవలెను.

సవ్యం | ఆజ్య భాగాంతే -

కర్తృవచనమ్

భోక్తృప్రతివచనం

ఉద్ధ్రియతామగ్నోచ క్రియతాం

కామ ముద్ధ్రియతాం | కామ

మగ్నోచక్రియతాం||

అథ బ్రాహ్మణ భోజనా ర్థాదన్నాత్ హవిష్యం ఓదనాఽపూపాదికం ఏకస్మిన్ పాత్రే సముద్భుత్య, అహవిష్యం (క్షారాది సంస్పృష్టం) అన్యస్మిన్ పాత్రే ఉద్భుత్య, అథహవిష్యం ప్రతిష్ఠిత మభిఘార్య ||

(బ్రాహ్మణ భోజనమునకై వండిన అన్నమును విస్తరిలో అగ్ని సమీపమున ఉంచి, అభిఘరించి, అన్నమగ్నావధి శ్రిత్య దక్షిణత (ఉత్తరత) ఉద్వాస్య, అద్భిః ప్రోక్ష్య, అభిఘార్య, అనునంత వరకు చేసి)

సూ॥ అన్నస్యోత్త రాభిర్జుహోతి ॥ ప్రాచీనావీతీ

స్యచ్యుపస్తీర్య చరుమధ్యా ద్విరవదాయ, అభిఘార్య.

1 ఓం యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః పితా వృక్తాం మాభు రన్యోప పద్యతాం యజ్ఞేశ్వర శర్మణే స్వాహా ॥ యజ్ఞేశ్వర శర్మణే అస్మత్ప్రత ఇదం నమమ ।

(ద్విమాతృకశ్చేత్ - ఇద్దరు తల్లులున్నచో)

యన్మేమాతరౌ ప్రలులుభతు శ్చరత అనను వ్రతే ।

తన్మేరేతః పితా వృంక్తాంమా భురన్యోప పద్యతాం....స్వాహా

(బహుమాతృ కశ్చేత్ - మువ్వురుగానీ, అంతకంటే ఎక్కువ తల్లులు గలవారు

ఈ క్రింది మంత్రముతో హోమము చేయవలెను)

ఓం యన్మే మాతరః ప్రలులు భుశ్చరం త్యననువ్రతాః । తన్మేరేతః పితా వృంక్తాం మాభురన్యోప పద్యతాం (యజ్ఞేశ్వర) శర్మణే స్వాహా ॥ (యజ్ఞేశ్వర) శర్మణే స్మత్ప్రత ఇదం నమమ॥

2. పూర్వవత్ పునరవదాయ, ఓం యాస్తిష్ఠంతి యా ధావంతి యా ఆర్ద్రోఘ్నిః పరితస్థుషీః । అద్భిర్విశ్వస్య భర్త్రీభి రన్తరన్యం పితుర్దధే...శర్మణే స్వాహా...శర్మణే అస్మత్ప్రత ఇదం నమమ ॥

3. పూర్వవత్పునరవదాయ, యన్మే పితామహీ ప్రలులోభ చరత్యనను వ్రతా తన్మేరేతః పితా మహోవృంక్తాం మాభురన్యోప పద్యతాం....శర్మణే స్వాహా...శర్మణే సృత్పితా మహో యేదం నమమ ।

(ఇద్దరుగానీ, ముగ్గురు ఆపైన పితామహిలు గలవారు పైనచెప్పిన విధముగా ద్వివచన, బహువచనములతో మార్చి చెప్పవలెను.)

4. అంతర్దధే పర్షతై రంతర్మహ్య పృథివ్యా । ఆభిర్ద్విగ్భి రనంతాభిరన్తరన్యం పితామ హోద్ధధే....శర్మణే స్వాహా ॥శర్మణే సృత్పితామహోయేదం ।

5. పునశ్చైవ మవదాయ :- యన్మే ప్రపితామహీ ప్రలులోభ చరత్యనను వ్రతా । తన్మే రేతః ప్రపితా మహో వృంక్తాంమా భురన్యోప పద్యతాం....శర్మణే స్వాహా ॥

....శర్మణే సృత్ప్రపితామహో యేదం నమమ

6. పునశ్చైవ మవదాయ:- అంతర్దధ ఋతుభీరహో రాత్రైస్స సంధిభిః । అర్థమాసైశ్చ మాసై శ్చాంతరన్యం ప్రపితామహోద్ధధే..... శర్మణే స్వాహా ॥....శర్మణేస్మ త్రప్రపితా మహోయేదం నమమ ॥

7. పునశ్చైవ మవదాయ:- హవిః ప్రత్యభి ఘారయతి । ఓం యే చేహపితరో యేచ నేహ యాగ్శ్చ విద్యు యాగ్ం ఉచన ప్రవిద్యు । అగ్నే తాన్వేత్త యద్దితే జాతవేదస్తయా ప్రత్తగ్ స్వధయా మదస్తు స్వాహా । అవిజ్ఞాతే భ్యః పితృభ్య ఇదం నమమ ॥

స్వాహాపిత్ర ఇతిషడ్భిః ప్రతి మంత్రం షడాజ్యాహుతీర్జుహోతి ।

(అనగా ఈ క్రింద చెప్పబోవు ఆరుహోమములు ఆజ్యముతో చేయవలెను. అనగా చతుర్భుహీతమైన ఆజ్యముతో, జమదగ్ని గోత్రజులైనచో పంచగృహీతము చేయవలెను. త్రిర్ణమగ్నినాం, అనుసూత్రము వల్ల జమదగ్ని గోత్రజులైనచో పైనచెప్పిన 7 చరుహోమములందు మూడుసార్లు అవదానము చేయవలెను)

ఏకం, ద్వే, త్రీణి, చత్వారి, (పంచ)

1. ఓం స్వాహా ¹ పిత్రే	-	పిత్ర ఇదం నమమ
2. ఓం పిత్రే స్వాహా ²	-	
3. ఓం స్వాహా ¹ పిత్రే	-	
4. ఓం పిత్రే స్వాహా ²	-	
5. ఓం స్వధా స్వాహా ²	-	స్వధాయా ఇదం నమమ
6. ఓం అగ్నయే ¹ కవ్యవాహనాయ స్వధాస్వాహా ²	-	అగ్నయే కవ్యవాహనా యస్వధాయా ఇదం నమమ

(జీవత్పితృకుడు మాతుశ్రాద్ధము చేయునప్పుడు యన్నే మాతా, అనుచోట యన్నేపితృ రాతా, అని ఊహచేసుకోవలెను. మాతామహులకున్నూ చేయునప్పుడు అనగా, మహాలయ, తీర్థ శ్రాద్ధాదులయందు, పితృవర్గమునకు చరుహోమములు ఆరు చేసిన పిమ్మట, యన్నేమాతురాతా ప్రలులోభ, యన్నే మాతుః పితామహీ ప్రలులోభ, యన్నేమాతుః ప్రపితామహీ ప్రలులోభ అనెడి ఊహలతో ఆరు చరు హోమములు చేసి, 7వహోమము అనగా యేచేహ పితరో....అనెడి హోమము చేసి, ఆజ్యాహుతులైన స్వాహాపిత్రే, అనునవి 6 హోమములు చేయవలెను - అవదాన

ధర్మములతో)

సవ్యం । సృచ్యుపస్తీర్య, ఉత్తరార్ధాత్సకృత్ స్విష్టకృతే అవదాయ, ద్విరభిఘార్య,

(పంచావత్తులకు ద్విరవదానము)

ఓం అగ్నయే[॥] స్విష్టకృతే[॥] స్వాహా[॥] ॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ ॥

ప్రాచీనావీతీ । ఉదీచీన ముష్ణం భస్మా పోహ్య, తత్ర అహవిష్యమాదాయ,

స్వాహా[॥] ఇతి హుత్వా ॥

(అహవిష్యమనగా ఉప్పుకారము కలిపిన శాక, సూపాదులు - అట్టి

అహవిష్యమును అగ్నిలోని వేడి భస్మను ఉత్తర ప్రక్కగా కొంచెం బయటకునెట్టి ఆ

ఉష్ణభస్మలో అహవిష్యమును స్వాహా అని ఉంచవలెను)

సవ్యం । ఇధ్యసన్నహనా ... జయాదిహోమానంతరం యదస్యకర్మణో

అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ । (మాసి శ్రాద్ధమందు స్థాలీపాకము వలె జయాది

వర్జ్యముగా ప్రజాపతిహోమము, పరిధి ప్రహరణాదుల చేయుటయూ ఒక

మతమున్నది.

శ్లో ॥ ఆగ్నేయాగ్రయణేశాన మాసి శ్రాద్ధాష్ట కాసుచ ।

దధ్యంజలి సపిండీక క్రియాసున జయాదయః ॥)

ప్రాచీనావీతీ - లేపయోః ప్రస్తర వత్తుష్ణీం బర్హి రక్వాగ్నౌ ప్రహరతి । పాత్ర

ప్రయుక్త దర్భాగ్రాణి దర్భామభ్యజ్య, సృవే మధ్య మూలే అనక్తి । మూలాంజనే

దక్షణం పాణి మధః కుర్యాత్ । ఏవంత్రిః । కించిత్త్రణ మపాదాయ ప్రజ్ఞాతం నిధాయ

। పాణి భ్యాం దర్భాం ప్రతిష్ఠాప్య హుత దేవతా ఉద్దిశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి ।

1.యజ్ఞేశ్వర శర్మణే అస్మత్పిత్ర ఇదంనమమ

2. పిత్ర ఇదం నమమ

3.పితామహాయేదం నమమ

4. పితా మహా యేదం నమమ

5. ప్రపితామహాయేదం నమమ

6. ప్రపితా మహా యేదం నమమ (మహాలయ, తీర్థ శ్రాద్ధములలో, మాతుః

పిత్ర ఇదం నమమ 2 మాతుః పితా మహాయేదం నమమ. 2. మాతుః
ప్రపితామహాయేదం నమమ2)

7.అవిజ్ఞాతేభ్యః పితృభ్య ఇదం నమమ

8.పిత్ర ఇదం నమమ

9. పిత్ర ఇదం నమమ.

10. పిత్ర ఇదం నమమ

11. పిత్ర ఇదం నమమ

12.స్వధాయా ఇదం నమమ

13. అగ్నయేకవ్య వాహనాయ స్వాధాయా ఇదం నమమ

14. అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ

అంజలినా త్రిరుద్ర్యుత్య తృణం ప్రహరతి । త్రిరంగుళ్యా నిర్దిశ్య । ఏతత్ ।

ఏతత్ । ఏతత్ । అగ్నిమభిమంత్ర్య । భూమి ముప స్పృశేత్ । మధ్యమ పరిధిం

ప్రహృత్య । ఇతరౌ యుగ పత్రపారన్న । ఉత్తరార్థ స్యాగ్రమంగారేషూ షోహతి

పరిధి నభిమంత్ర్య । సవ్యం - ఆఘార సమిధౌ ప్రహరతి । తనుభ్య ఇదం నమమ

ప్రాచీనావీతీ - దర్వామితర దర్వ్యగ్రమవధాయ । సగ్గ్సావేణాభిజుహోతి

వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్య సగ్గ్సావ భాగేభ్య ఇదం నమమ ॥

సవ్యం - అస్మిన్మాసిశ్రాద్ధ హోమేకర్మణ్య విజ్ఞాత ప్రాయశ్చిత్తాని కరిష్యే -
 అనాజ్ఞాతం... భూర్భు వస్సువ స్వాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ - హస్తం ప్రక్షాళ్య,
 ఆతమితోః ప్రాణా నాయమ్య । విష్ణుర్విష్ణు ర్విష్ణుః । సంకల్ప ప్రభృతి ఏతా వత్పర్యంతం
 నానాప్రకారేణ సంభావిత సకల దోష నిర్హరణార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే.
 ఓం భూర్భువస్సువ స్వాహో । ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ।

ప్రాచీనావీతీ - తూష్ణీం అప్రదక్షిణం సమంతం పరిషిచ్య । సవ్యం -
 పూర్ణపాత్ర మాదాయ పునఃపూర యిత్వా అహంభో అభివాదయే ॥

ప్రాచీనావీతీ । పితృ/మాతృ స్థానే హస్తోదకం దత్వా, పాత్ర యోరుపస్తీర్య
 హోమశేషాన్నం స్వధేయ మితి త్రివారం పితృ పాత్రే నిక్షిప్య । అస్తు స్వధేతి భోక్తావదేత్
 అభిఘూర్య ।

అస్వధేత్యాశ్రావ యతి । అస్తు స్వధేతి ప్రత్యా శ్రావయతి । స్వధానమ్ ఇతి
 వషట్కరోతి । స్వధాకారోహి పితృణాం । విశ్వేదేవ స్థానే హస్తోదకం దత్వా ।
 పాత్రయోరుపస్తీర్య । పునః హస్తోదకం దత్వా, చరుపాత్రే అభిఘూర్య - ఓం. ఓం. ఓం
 తిధౌ ప్రాచీనావీతీ పితుః/మాతుః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహఖ్యాన్న శ్రాద్ధే
 అన్నశుధ్యర్థం, అన్నస్య ఆఘ్రాణ దోషనిర్హరణార్థం అన్నసూక్త మంత్ర పఠనం
 కరిష్యే - కృత్వా ।

శ్లో ॥ అన్నంచ పాయసం భక్ష్యం ఘృతంచ వ్యంజనాదికం ।

సూపమంతే ప్రదా తవ్యం సర్వం స్యాద్దైవ పూర్వకమ్ ॥

శ్లో ॥ సూపంచ పాయసంచాజ్యం దద్యాద్భోక్తుశ్చ దక్షిణే ।

తైలపక్వం తథావామే శేషేష్వనియమాస్మృతాః ॥

అన్నే, పాయసే, ఘృత పాత్రేచ అభిఘూర్య

సూ ॥ సర్వ ముత్తరై రభిమృశేత్ - ప్రాచీనావీతీ ।

(పితృస్థానమునందు వడ్డించిన పదార్థములను దర్భలతో ఈ క్రింది మంత్రములతో అభిమంత్రించవలెను - మాతా మహ స్థానము గూడా ఉన్నప్పుడు ఏషతే మాతు స్తత అనెడి ఊహతో చెప్పవలెను -) క్లుప్తాన్వా ప్రతి పూరుషమ్ ।

ఓం ఏషతే తత మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్యావా నగ్నిశ్చ పృథివీచ తావత్యస్య మాత్రా తావతీంత ఏతాం మాత్రాం దదామి యథాగ్ని రక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం పిత్రే క్షితోఽనుపదస్త స్వధా । భవతాం త్వగ్ స్వధాంతై స్సహోపజీవర్చస్తే మహిమా ॥ ఏషతే పితామహ మధు మాగ్ం ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావాన్ వాయుశ్చాంతరిక్షంచ తావత్యస్యమాత్రా తావతీంత ఏతాం మాత్రాం దదామి యథా వాయు రక్షితోఽనుప దస్త ఏవం మహ్యం పితామహయాక్షితోఽనుపదస్త స్వధా భవతాం త్వగ్ స్వధాంతై స్సహోపజీవ సామాని తే మహిమా ॥

ఓం ఏషతే ప్రపితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీం తఏతాం మాత్రాం దదామి యథాఽదిత్యోఽక్షితో నుప దస్త ఏవం మహ్యం ప్రపితా మహయాక్షితోఽనుపదస్త స్వధా భవతాం త్వగ్

స్వధాంతై స్సహోప జీవ యజుగ్ంషితే మహిమా ।

సూ ॥ ఉత్తరేణయజుషోపస్పర్శయిత్వా

సవ్యం - విశ్వేదేవస్థానే హస్తోదకందత్వా.....ప్రభృతి బ్రాహ్మణ భోజన
పర్యంతం సర్వం పిండ పితృయజ్ఞవత్ (లోకాచారవత్) కుర్యాత్ - తతః ఆసీమాంతం
కృత్వా, పిండ ప్రదానం కుర్యాత్ -

పిండ ప్రదానమ్

సూ॥ భుక్తవతోఽను వ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య -

ద్వైధం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్స్తీర్య తేమాత్త రైరపోదత్వా ఓం.ఓం.ఓం.

అద్యపుణ్యతిథౌ ప్రాచీనా వీతీ । పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న
మాసి శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానం కరిష్యే - ప్రాచీనావీతీ ।

అపాం మేధ్యం....వేదిషదః - అపఉపస్పృశ్య ।

శుంధంతాం మమ పితరః, శుంధంతాం మమ పితామహాః శుంధంతాం
మమ ప్రపితామహాః ।

ఓం ఆయంతు పితరో....మహా శ్చాన్తుగైస్సహ । ఇతి దర్భాన్ ద్వే ధాపరిస్తీర్య॥

(యది మాతామహానామపి క్రియతే చేత్ పితృవర్గస్య ప్రాగ్భాగే మాతామహ,
మాతామహ్యో దీనా మపి ద్వేధా దర్భాన్ పరిస్తీర్య)

మూర్జయంతాం మమ పితరో మూర్జయంతాం మమ పితామహా
మూర్జయంతాం మమ ప్రపితామహాః ।

మార్జయంతాం మమపితా మహ్యో

మార్జయంతాం మమ ప్రపితామహ్యః

సూ॥ ఉత్తరై ర్దక్షిణాప వర్గాన్ పిండాన్ దత్వా పూర్వ వదుత్తరై రపోదత్వా ।

ఏతత్తే పితః....గోత్ర...శర్మన్ వసురూప యేచ త్వామను । పిత్రే...గోత్రాయ..

శర్మణే, వసురూపా య యేచ తమను గచ్ఛంతి తేభ్యశ్చాయం

పిండఃతస్మైతే స్వధానమః - గయాయాం దత్తమస్తు.

ఏతత్తే పితామహగోత్ర - ॥ ॥

ఏతత్తే ప్రపితామహ ...గోత్ర - ॥ ॥

ఏతత్తే మాతః....గోత్రే. పదే వసురూపే యాశ్చత్వామను ।

మాత్రే...గోత్రాయైపదాయై వసురూపాయై యాశ్చ తామను గచ్ఛంతి

తాభ్యశ్చాయం పిండః తస్మైతే స్వధా నమః । గయాయాం దత్త మస్తు.

పితామహి గోత్రే దే రుద్రరూపే యాశ్చత్వామను.....

గయాయాం దత్తమస్తు.

ప్రపితామహి గోత్రే దే ఆదిత్యరూపే యాశ్చ

త్వామను గయాయాం దత్తమస్తు.

ద్విమాతృకశ్చేత్ :-

ఏత ద్వాం మాతృ సాపత్నీ మాతరౌ....గోత్రే...పదేవసురూపే యాశ్చయువా

మను । మాతృ సాపత్నీ మాతృభ్యాం....గోత్రాభ్యాం....పదాభ్యాం వసురూపాభ్యాం

యాశ్చతే, అనుగచ్ఛంతి తాభ్యశ్చాయం పిండః తాభ్యాం వాం స్వధానమః ।

గయాయాం దత్తమస్తు ।

బహు మాతృకశ్చేత్ :-

ఏతద్వ్యః మాతృ సాపత్నీమాతరః....గోత్రాః...1.....2.....3. పదాః
 వసురూపాః యాశ్చవః అను, మాతృ సాపత్నీ మాతృభ్యః.....గోత్రాభ్యః
1.....2.....3 పదాభ్యః వసురూపాభ్యః యాశ్చతాః అనుగచ్ఛంతి తాభ్యశ్చాయం
 పిండః తేభ్యః వః స్వధానమః । గయాయాం దత్తమస్తు ।

(ఇత్యాది ఊహేన, పితామహీ, ప్రపితామహీభ్యా మపి బహువచనేన,
 ఆవశ్యకం చేత్పర్తవ్యం ॥)

యన్మేమాతా ప్రమమాద యచ్ఛచారా నను వ్రతం । తన్నే రేతః పితా
 వృంక్తా మ్మా భురన్యో ప పద్యం । పితృ భ్యఃస్వ ధా విభ్యః స్వధా నమః ।
 పితామహేభ్యః స్వధా విభ్యః స్వధా నమః । ప్రపితామహేభ్యః స్వధావిభ్యః స్వధానమః ।
 మాతృ భ్యః స్వధా విభ్యః స్వధానమః । పితామహీభ్యః స్వధా విభ్యః స్వధా
 నమః । ప్రపితామహీభ్య స్వధా విభ్యః స్వధానమః । ఓం మార్జయంతాం మమ
 పితరో మార్జయంతాం మమ పితామహాః మార్జయంతాం మమ ప్రపితామహాః ।
 మార్జయంతాం మమమాతరః మార్జయంతాం మమ పితామహ్యాః మార్జయంతాం
 మమ ప్రపితామహ్యాః । ఆంక్ష్యాభ్యంక్ష్యాది, వస్త్రప్రదానాంతం కృత్వా నమస్కృత్య

సూ ॥ ఉత్తరై రుపస్థాయ

యేచ వోత్ర యే చాస్మా స్వాశగ్ం సన్నే. ఇతి పితౄన్,
 యాశ్చవోత్ర యాశ్చాస్మా స్వాశగ్ం సన్నే, ఇతి మాత్రూః,

తేచ వహంతాం, పితౄన్, తాశ్చ వహంతాం, ఇతి మాతృః

తృప్యంతు భవంతః, పితౄన్, తృప్యంతు భవత్యః ఇతి మాతృః

సూ॥ ఉత్తర యోద పాత్రేణత్రీః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య -

(పుత్రాన్ పౌత్రానితి మంత్రముతో, పిండము, లన్నింటికీ కలిపి అప్రదక్షిణముగా మూడు పర్యాయములు అవిచ్ఛిన్నధారగా విస్తరిలో నీరును పోయవలెను)

ఓ పుత్రా నౌత్రానభి తర్పయన్తి రాపో మధుమతీరిమాః ।

స్వధాం పితృభ్యో అమృతం దుహానా ఆపోదేవీ రుభయాగ్స్తర్పయంతు ॥

సూః - న్యుబ్జపాత్రాణి ఉత్తరం యజురనవానం త్ర్యవరార్థ్య

మావర్తయిత్వా, ప్రోక్ష్య, పాత్రాణి ద్వంద్వ మభ్యుదాహృత్య ।

తతః పాత్రాణి హోమార్థాని పిండార్థా నిచఅథో బిలానికృత్వా ।

(అర్ఘ్యపాత్రలను బోర్లించవలెను - పిండములు కలిపిన విస్తరిని పిండములపై బోర్లించవలెను. హోమములో ఉపయోగించిన పాత్రలను బోర్లించి, “తృప్యత తృప్యత, అనెడి మంత్రమును కనీసము మూడుసార్లు గుక్కతిప్పుకోకుండా పఠించవలెను. శక్తియున్నచో ఎక్కువ పర్యాయములు పఠించ వచ్చును - పిమ్మట బోర్లించిన పాత్రలను ప్రోక్షించి మరల రెండు రెండుగా తిరుగ తీయవలెను.)

తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత ।

సూ ॥ ఉత్తరేణ యజుషా శేషస్య - గ్రాసవరార్థ్యం ప్రాశ్నీయాత్ ।

ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి బ్రహ్మణిమ ఆత్మాఽమృతత్వాయ॥

(అన్నము, వ్యంజనములన్నియు కలిపి ఒక ముద్దకు తక్కువ గాకుండా పై మంత్రము చెప్పి భక్షించి ఆచమనము చేయవలెను)

కులాభి వృధ్యర్థం వంశాభివృధ్యర్థం పార్వణపూజాం కరిష్యే :

పిండ పితృదేవతాభ్యోనమః దర్భ పత్ర కుశతిల యవాక్షతాన్ సమర్పయామి
-ధూప మాప్రూపయామి దీపందర్పయామి.

నైవేద్యశ్లో ॥ గంధ పుష్పాణి ధూపంచ దీపంచైవ నివేదయేత్ ।

యత్కించితృచ్యతే గేహే భక్ష్యం భోక్ష్య మగర్హితమ్ ॥

అనివేద్య నభోక్తవ్యం పిండమూలే కథంచన ।

ఇతి వచనాత్ ధర్మసింధూక్త “శేషాన్నం నివేద యేదితి వచనాచ్చ, శేషాన్నం మహానైవేద్యరూపేణ నివేదయేత్ । ఇతి శాస్త్ర నిర్ణయః ॥

(పిండములను పూజించి కొందరు, ఫృతము, గుడము, ఫలము, మొదలైనవి, కొందరు భక్ష్యములను మాత్రము నివేదన చేయుచున్నారు. కానీ, మహానైవేద్యముగా శిష్టాన్న వ్యంజనాదికము సర్వము నివేదన చేసి అప్రసాదమునే కర్తాదులు భుజింప వలెననియు లేనిచో దోషమనియు పైప్రమాణముల వలన తెలియుచున్నది)

పిండస్థ పితృదేవేభ్యో నమః తాంబూలాది సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి.

ఓం.ఓం.ఓం. అద్య....తిథౌ ప్రాచీనావీతీ అస్మత్పితృః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాభ్యాన్న శ్రాద్ధే పితృపితామహా ప్రపితామహాన్,...గోత్రాన్...శర్మణః వసురుద్రాదిత్య రూపాన్, మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః....గోత్రాః.....దాయ్యః

. వసురుద్రాదిత్యరూపాః ఏతాన్, ఏతాః ఉద్దిశ్య మయాదత్తాః పిండాః గయాపిండ
సదృశా భవన్వితి భవన్తో బృవంతు । గయాపిండ సదృశాభవంతు ॥

సవ్యం । పిండాన్నమస్కృత్య । ప్రాచీనావీతీ । పిండానుద్వాస యిష్యే ।
ఉద్వాసయ । సవ్యం అయోధ్యా....స్వర్గలోకేమహీయతే । పిండస్థానే శాంతిరస్తు.
పుష్టిరస్తు. తుష్టిరస్తు. భోజన పాత్రాణ్యుచ్చాలయిష్యే । ఉచ్చాలయ । ఓం ఓం ఓం.....
తిథౌ ప్రాచీనావీతీ. అస్మత్పితృః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న మాసిశ్రాద్ధే
మయాచరితం, అగ్నౌ కరణ, బ్రాహ్మణ భోజన, పిండ ప్రదాన కర్మత్రయం యథోక్త
మస్త్విత్యను గృహ్ణాన్తు. యథాశాస్త్రీయ మస్తు । గయా శ్రాద్ధ ఫలితమస్తు ।

శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణమ్

శ్లో ॥ సపిండీ కరణే చైవ మాసికే చాను మాసికే ।

ప్రత్యబ్దాత్రృథమేచైవ నకుర్యాత్తిల తర్పణమ్ ॥

అన్యచ్ఛ ॥ ఏకోద్దిష్టేషు సర్వేషు సపిండీకరణే తథా ।

మాసికే ష్వాబ్దికే చైవ (ప్రథమ)న కుర్యాత్తిల తర్పణమ్ ॥

నైవశ్రాద్ధదినే కుర్యాత్తి లైస్తు పితృతర్పణమ్ ।

శ్రాద్ధం కృత్వాపరేహ్యేవ తర్పణంతు తిలైస్సహ ॥

కాలా త్పూర్వం కృతం కర్మ కాలం ప్రాప్య పునః క్రియేతి,

పునః కరణ విధానాదితి ।

అమాష్టకాసు సంక్రాంతౌ పాతాదౌ గ్రహణేషుచ । స్నాత్వాతిలోదకం దత్వా

తతశ్రాద్ధం సమాచరేత్ । దర్శతిలోదకం పూర్వం పశ్చాత్ దద్యాన్మహాలయే । ప్రత్యభేతు
కృతే శ్రాద్ధే పరేహని తిలోదకం ॥

తీర్థశ్రాద్ధే గయాశ్రాద్ధే ప్రేత శ్రాద్ధేఽను మాసికే । సపిండికరణే చైవ
నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ । వృద్ధిశ్రాద్ధే సపిండ్యాంచమాసికే చానుమాసికే । ఆబ్ధికే
ప్రథమేచైవ నకుర్యాత్తిల తర్పణమ్ ॥

(సపిండికరణ, మాసికములందునూ, అనుమాసికములందునూ,
ప్రథమాబ్ధిక మందునూ, ఏ కోద్ధిష్టములందునూ, తీర్థశ్రాద్ధ, గయాశ్రాద్ధమందునూ,
వృద్ధి (నాందీ) శ్రాద్ధమందునూ శ్రాద్ధాంగ తర్పణము లేదు. అనగా పరేహని తిలతర్పణ
నిషేధము. సద్యఃకాలములోనే, చేయవలెను.

శ్రాద్ధదినమందు తిలతర్పణము చేయకూడదు. మరునాటి ఉదయం
స్నానము చేసి ఆర్ధవస్త్రముతో శ్రాద్ధాంగ తర్పణచేసి, మరల నిత్యస్నానం సంధ్యాదుల
చేయవలెను. దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్య శంకయా శ్రాద్ధదినమందే తిల తర్పణ
చేసిననూ, “కర్మకాలం పునఃప్రాప్య పునఃక్రియా, అనెడి వచనములవల్ల
మాసికాదులవలె, మరల మరునాడుదయం తిలతర్పణపై విధానముగా చేయవలెను-
అష్టకా, దర్శ, సంక్రాంతి, వ్యతీపాత, గ్రహణ ప్రయుక్త శ్రాద్ధములందు స్నానానంతరం
తిలతర్పణ చేసి యే, శ్రాద్ధాదుల నాచరించవలెను)

పక్షే మహాలయ శ్రాద్ధే తర్పణంతు దినే దినే । సకృన్మహాలయే శ్రాద్ధే
తర్పణంతు పరేహని । సద్యస్తిలోదకం దద్యా త్పక్షశ్రాద్ధే పృథక్ పృథక్ । సకృన్మహాలయే
దద్యాదపరేహ్ని తిలోదకమ్ ॥

జ్యేష్ఠ భ్రాతృ పితృవ్యాణాం, సపతీ మాతురేవచ । సద్యః తిలోదకం దద్యా
 దన్యేషాంతు పరేహనీతి । ఇక పక్షమహాలయ శ్రాద్ధములందు తిల తర్పణము
 శ్రాద్ధాంతమందు నిత్యము చేయవలెను. సకృన్మహాలయ శ్రాద్ధమందు పరేహని ప్రాతః
 కాలమున శ్రాద్ధాంగ తర్పణ చేయవలెను, మరియు, జ్యేష్ఠభ్రాతృ, పితృవ్య, సాపతీ
 మాతృ శ్రాద్ధములందు శ్రాద్ధాంగ తర్పణము వెంటనే చేయవలెను. పరేహని
 చేయరాదు. ఓంఓంఓం - అద్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ - మాతుః/పితుః ప్రతిసాంవత్సరీక
 మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ పరేహని కర్తవ్య తిలతర్పణం దేశకాల దేహ ధర్మ వైపరీత్య
 శంకయా సద్యః కరిష్యే ।

అస్మత్ పితరం.....గోత్రం...శర్మాణం-వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి ఇతిత్రిః

అస్మత్ పితామహం....॥.....॥..... -రుద్ర ॥ ॥ ॥ ॥

॥ ప్ర పితామహం....॥.....॥..... -ఆదిత్య ॥ ॥ ॥ ॥

॥

॥ మాతరం.....గోత్రాం....॥... -దాం,వసు,రూపాం ॥ ॥ ॥ ॥

॥ పితామహీం....॥.....॥..... - ॥ రుద్ర ॥ ॥ ॥ ॥

॥ ప్రపితామహీం॥.....॥..... - ॥ ఆదిత్య ॥ ॥ ॥ ॥

నీవీతీ భూత్వా, యేకే చాస్మత్కులేజాతాః, అపుత్రాః గోత్రిణో మృతాః ।

తేగృహ్ణాన్తు మయాదత్తం సూత్ర నిష్ఠేడ నోదకం ॥ శ్రీరామ, రామ రామ

సవ్యం పవిత్రం విస్మజ్య । జ్ఞాతిభిస్సహ భుంజీతేతి

మాసిశ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్తః

హిరణ్య శ్రాద్ధ ప్రయోగః

ఆచమ్య. పవిత్రంధృత్వా - పవిత్రవంతః....తత్సమాశత । త్రిరాచామేత్
 శ్రోత్రే । ఉత్తిష్ఠంతు పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ. అస్మత్పితౄణాం అక్షయ్య
 పుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం, సింహగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి తీర్థ రాజ సహిత
 శ్రీగోదావరీ పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధం కరిష్యే-
 సవ్యం - కురుష్య । కాలే అనుజ్ఞార్థం సంభవత్పరి షత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । సమస్త
 సంపత్.... దేవతాః ప్రీణాతి । ప్రాచీనావీతీ । పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోక
 ఫలావాప్త్యర్థం సింహగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి తీర్థ రాజసహిత శ్రీగోదావరీ పుష్కర
 ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధం కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా
 అధికార సంపదస్త్వితీ భవంతో బ్రువంతు । కర్తుం ముఖ్యకాలోభూత్వా ।
 అధికారసంపదస్తు । కాలశ్చ । ముఖ్యకాలో అస్తు । ద్రవ్యాదీనాం పవిత్రతాఽస్తు
 సర్వాణి ద్రవ్యాణి శుచీని భవంతు ।

దేవతాభ్యః పితౄభ్యశ్చ సదాహరిః ॥ ఓం ఓం ఓం అద్య పురోక్త....
 పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోకఫలా వాప్త్యర్థం,
 (కన్యాగతే) సింహగతే దేవగురౌ సార్థ త్రికోటి తీర్థరాజ సహిత శ్రీగోదావరీ (కృష్ణవేణీ)
 పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధే పితౄ, పితామహ,
 ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం,
 మాతృ పితామహి ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దాయీనాం వసురుద్రాదిత్య

రూపాణాం జనక పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, జనక మాతృ పితామహి
 ప్రపితా మహీనాం,..... సాపత్నీమాతుః గోత్రాయాః పదాయాః
 వసురూపాయాః మాతామహమాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితా మహానాం,
 గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం, మాతామహి, మాతుః పితామహీ,
 మాతుః ప్రపితామహీనాం - గోత్రాణాం - దాయీనాం, వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం
 ఆత్మ పత్వ్యాః (తన భార్య) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 సుతస్య (కుమారుడు)గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 [జ్యేష్ఠ/కనిష్ఠ] భ్రాతుః (సోదరులు)గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య
 [జ్యేష్ఠ/కనిష్ఠ] పితృవ్యస్య (పినతండ్రి/పెదతండ్రి)....గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య
 మాతులస్య (మేనమామ)గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య
 దుహితుః (కుమార్తె) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 ఆత్మ భగిన్యాః (అక్క చెల్లెండ్రు) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 దౌహిత్రస్య (కుమార్తె కొడుకు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 భాగినేయ కస్య (మేనల్లుళ్ళు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 పితృభగిన్యాః (మేనత్త) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 మాతృభగిన్యాః (పినతల్లి/పెత్తల్లులు)..... గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 జామాతుః (అల్లుడు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 భావుకస్య (బావగారు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 స్నుషాయాః (కోడలు) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః

శ్వశురస్య (పిల్ల నిచ్చిన మామ) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 శ్వశ్ర్వాః (అత్తగారు) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 శ్యాలకస్య (బావమరిది) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 గురోః (ఉపనయనము చేసినవారు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 స్వామినః (ప్రభువు, స్వామివారు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య

సవ్యం । ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాంచ ప్రాచీనావీతీ ।
 పితృణాం అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలావాప్తుర్థం సింహగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి
 తీర్థరాజసహిత శ్రీగోదావరీ పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం హిరణ్యేన పిష్టపిండ
 విధినా సదైవ మద్య కరిష్యే - సవ్యం - కురుష్య - ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం
 విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆవహనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః -
 అస్తుకరణీయః । ప్రాచీనావీతీ, పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, మాతృపితామహి
 ప్రపితామహీనాం స్థానే ఆవహనీయార్థే కరణీయః । మాతామహ మాతుః
 పితామహ, మాతుః ప్రపితామహానాం, మాతామహీ, మాతుః పితామహీ మాతుః
 ప్రపితామహీనాం స్థానే ఆవహ..... కరణీయః (ఆత్మపత్న్యాది) (భ్రాత్రాది) (పితృవ్యాది)
 (మాతులాది) (భగిన్యాది) సర్వకారుణ్య స్థానే ఆవహనీయార్థే అస్తుకరణీయః

సవ్యం - అక్రోధనైశ్శౌచ శ్రాద్ధకర్మణి
 మంత్రమధ్యే గుణితం భవేత్ । విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః
 పాద ప్రక్షాళనార్థం మండలాని కుర్యాత్ ।
 ఉత్తరే చతురశ్రమండలం,

దక్షిణే వర్తులాకార మండలాని గంధేన కారయిత్వా ।

ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం-
పాద్య స్థానే కుశాసనం । పాద్య స్థానే దైవేక్షణః క్రియతాం । అర్చిత ప్రార్చిత
అమీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః । అమీకుశాః పాద్యస్థానే సకలారాధనైః
స్వర్చితమస్తు.

ప్రాచీనావీతీ । పితృపితామహ ప్రపితామహానాం, మాతృ పితామహి
ప్రపితామహీనాం, పాద్యస్థానే ఇదమిద మాసనం పాద్యస్థానే కుశాసనం - పాద్యస్థానే
శ్రాద్దేక్షణః క్రియతాం । అర్చిత ప్రార్చిత అమీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమే తిలాః ।
అమీకుశాః పాద్యస్థానే సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు ।

మాతామహ, మాతుః పితామహ, మాతుః ప్రపితామహానాం, మాతామహి,
మాతుః పితామహి, మాతుః ప్రపితామహీనాం, పాద్యస్థానే ఇదమిదమాసనం
స్వర్చితమస్తు.

..... సర్వేశ్వకారుణ్య పితృణాం పాద్య స్థానే ఇదమిదమాసనం
స్వర్చితమస్తు । సవ్యం । ధూర్విలోచన సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః స్వాగతమ్ । సుస్వాగతమ్ ।
ధూర్విలోచన సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదం వః పాద్యం । సుపాద్యం

శన్నోదేవీ..... వంతునః ।

చరణం పవిత్రం సుధితాం దధాతు ॥ నమోబ్రహ్మణ్య నమోనమః
శుక్రమసి రశ్మిభిః - కర్తా పాద్యోదకం శిరసిధృత్వా - విశ్వాన్దేవాన్ యథాస్థానే
నిక్షిప్య పితృ పితామహ ప్రపితామహాః, మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహ్యః గోత్రాః

ధర్మములతో)

సవ్యం । సృచ్యుపస్తీర్య, ఉత్తరాధాత్సకృత్ స్విష్టకృతే అవదాయ, ద్విరభిఘార్య,
(పంచావత్తులకు ద్విరవదానము)

ఓం అగ్నయే[॥] స్విష్టకృతే[॥] స్వాహా[॥] ॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ ॥

ప్రాచీనావీతీ । ఉదీచీన ముష్ణం భస్మా పోహ్య, తత్ర అహవిష్యమాదాయ,
స్వాహా[॥] ఇతి హుత్వా ॥

(అహవిష్యమనగా ఉప్పుకారము కలిపిన శాక, సూపాదులు - అట్టి
అహవిష్యమును అగ్నిలోని వేడి భస్మను ఉత్తర ప్రక్కగా కొంచెం బయటకునెట్టి ఆ
ఉష్ణభస్మలో అహవిష్యమును స్వాహా అని ఉంచవలెను)

సవ్యం । ఇధృసన్నహనా ... జయాదిహోమానంతరం యదస్యకర్మణో
అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ । (మాసి శ్రాద్ధమందు స్థాలీపాకము వలె జయాది
వర్జ్యముగా ప్రజాపతిహోమము, పరిధి ప్రహరణాదుల చేయుటయూ ఒక
మతమున్నది.

శ్లో ॥ ఆగ్నేయాగ్రయణేశాన మాసి శ్రాద్ధాష్ట కాసుచ ।

దధ్యంజలి సపిండిక క్రియాసున జయాదయః ॥)

ప్రాచీనావీతీ - లేపయోః ప్రస్తర వత్తుష్ణీం బర్హిరక్వాగ్నౌ ప్రహరతి । పాత్ర
ప్రయుక్త దర్భాగ్రాణి దర్వామభ్యజ్య, సృవే మధ్య మూలే అనక్తి । మూలాంజనే
దక్షణం పాణి మధః కుర్యాత్ । ఏవంత్రిః । కించిత్త్రణ మపాదాయ ప్రజ్ఞాతం నిధాయ
। పాణి భ్యాం దర్వాం ప్రతిష్ఠాప్య హుత దేవతా ఉద్దిశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి ।

1. యజ్ఞేశ్వర శర్మణే అస్మత్పిత్ర ఇదం నమమ

2. పిత్ర ఇదం నమమ

3. పితామహాయేదం నమమ

4. పితా మహా యేదం నమమ

5. ప్రపితామహాయేదం నమమ

6. ప్రపితా మహా యేదం నమమ (మహాలయ, తీర్థ శ్రాద్ధములలో, మాతుః

పిత్ర ఇదం నమమ 2 మాతుః పితా మహాయేదం నమమ. 2. మాతుః
ప్రపితామహాయేదం నమమ2)

7. అవిజ్ఞాతేభ్యః పితృభ్య ఇదం నమమ

8. పిత్ర ఇదం నమమ

9. పిత్ర ఇదం నమమ.

10. పిత్ర ఇదం నమమ

11. పిత్ర ఇదం నమమ

12. స్వధాయా ఇదం నమమ

13. అగ్నయేకవ్య వాహనాయ స్వాధాయా ఇదం నమమ

14. అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ

అంజలినా త్రిరుద్ర్యత్య తృణం ప్రహరతి । త్రిరంగుళ్యా నిర్దిశ్య । ఏతత్ ।

ఏతత్ । ఏతత్ । అగ్నిమభిమంత్ర్య । భూమి ముప స్పృశేత్ । మధ్యమ పరిధిం

ప్రహృత్య । ఇతరౌ యుగ పత్రహరన్ । ఉత్తరార్థ స్యాగ్రమంగారేషూ పోహతి

పరిధి నభిమంత్ర్య । సవ్యం - ఆఘార సమిధౌ ప్రహరతి । తనుభ్య ఇదం నమమ

ప్రాచీనావీతీ - దర్వామితర దర్వ్యగ్రమవధాయ । సగ్గ్స్రావేణాభిజుహోతి

వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్య సుగ్గ్స్రావ భాగేభ్య ఇదం నమమ ॥

సవ్యం - అస్మిన్మాసిశ్రాద్ధ హోమేకర్మణ్య విజ్ఞాత ప్రాయశ్చిత్తాని కరిష్యే -

అనాజ్ఞాతం... భూర్భు వస్సువ స్వాహా ప్రజాపతయ ఇదం నమమ - హస్తం ప్రక్షాళ్య,

ఆతమితోః ప్రాణా నాయమ్య । విష్ణుర్విష్ణు ర్విష్ణుః । సంకల్ప ప్రభృతి ఏతా వత్పర్యంతం

నానాప్రకారేణ సంభావిత సకల దోష నిర్హరణార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే.

ఓం భూర్భువస్సువ స్వాహా । ప్రజాపతయ ఇదం నమమ ।

ప్రాచీనావీతీ - తూష్ణీం అప్రదక్షిణం సమంతం పరిషిచ్య । సవ్యం -

పూర్ణపాత్ర మాదాయ పునఃపూర యిత్వా అహంభో అభివాదయే ॥

ప్రాచీనావీతీ । పితృ/మాతృ స్థానే హస్తోదకం దత్వా, పాత్ర యోరుపస్తీర్య

హోమశేషాన్నం స్వధేయ మితి త్రివారం పితృ పాత్రే నిక్షిప్య । అస్తు స్వధేతి భోక్తావదేత్

అభిఘార్య ।

ఆస్వధేత్యాశ్రావ యతి । అస్తు స్వధేతి ప్రత్యా శ్రావయతి । స్వధానమ ఇతి

వషట్కరోతి । స్వధాకారోహి పితృణాం । విశ్వేదేవ స్థానే హస్తోదకం దత్వా ।

పాత్రయోరుపస్తీర్య । పునః హస్తోదకం దత్వా, చరుపాత్రే అభిఘార్య - ఓం. ఓం. ఓం

..... తిధౌ ప్రాచీనావీతీ పితుః/మాతుః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహఖ్యాన్న శ్రాద్ధే

అన్నశుభ్యర్థం, అన్నస్య ఆఘ్రూణ దోషనిర్హరణార్థం అన్నసూక్త మంత్ర పఠనం

కరిష్యే - కృత్వా ।

శ్లో || అన్నంచ పాయసం భక్ష్యం ఘృతంచ వ్యంజనాదికం ।

సూపమంతే ప్రదా తవ్యం సర్వం స్యాద్దైవ పూర్వకమ్ ॥

శ్లో || సూపంచ పాయసంచాజ్యం దద్యాద్ధోక్తుశ్చ దక్షిణే ।

తైలపక్వం తథావామే శేషేష్వనియమాస్మృతాః ॥

అన్నే, పాయసే, ఘృత పాత్రేచ అభిఘోర్య

సూ ॥ సర్వ ముత్తరై రభిమృశేత్ - ప్రాచీనావీతీ ।

(పితృస్థానమునందు వడ్డించిన పదార్థములను దర్భలతో ఈ క్రింది మంత్రములతో అభిమంత్రించవలెను - మాతా మహ స్థానము గూడా ఉన్నప్పుడు ఏషతే మాతు స్తత అనెడి ఊహతో చెప్పవలెను -) క్లుప్తాన్వా ప్రతి పూరుషమ్ ।

ఓం ఏషతే తత మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్యావా నగ్నిశ్చ పృథివీచ తావత్యస్య మాత్రా తావతీంత ఏతాం మాత్రాం దదామి యథాగ్ని రక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం పిత్రే క్షితోఽనుపదస్త స్వధా । భవతాం త్వగ్ స్వధాంతై స్సహోపజీవర్చస్తే మహిమా ॥ ఏషతే పితామహ మధు మాగ్ం ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావాన్ వాయుశ్చాంతరిక్షంచ తావత్యస్యమాత్రా తావతీంత ఏతాం మాత్రాం దదామి యథా వాయు రక్షితోఽనుప దస్త ఏవం మహ్యం పితామహాయాక్షితోఽనుపదస్త స్వధా భవతాం త్వగ్ స్వధాంతై స్సహోపజీవ సామాని తే మహిమా ॥

ఓం ఏషతే ప్రపితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీం తఏతాం మాత్రాం దదామి యథాఽదిత్యోఽక్షితో నుప దస్త ఏవం మహ్యం ప్రపితా మహాయాక్షితోఽనుపదస్త స్వధా భవతాం త్వగ్

స్వధాంతై స్సహోప జీవ యజుగ్ంషితే మహిమా ।

సూ ॥ ఉత్తరేణయజుషోపస్పర్శయిత్వా

సవ్యం - విశ్వేదేవస్థానే హస్తోదకందత్వా.....ప్రభృతి బ్రాహ్మణ భోజన
పర్యంతం సర్వం పిండ పితృయజ్ఞవత్ (లోకాచారవత్) కుర్యాత్ - తతః ఆసీమాంతం
కృత్వా, పిండ ప్రదానం కుర్యాత్ -

పిండ ప్రదానమ్

సూ॥ భుక్తవతోఽను వ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య -

ద్వైధం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సగ్గస్తీర్య తేషూత్త రైరపోదత్వా ఓం.ఓం.ఓం.

అద్యపుణ్యతిథౌ ప్రాచీనా వీతీ । పితుః ప్రతి సాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న
మాసి శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానం కరిష్యే - ప్రాచీనావీతీ ।

అపాం మేధ్యం....వేదిషదః - అపఉపస్పృశ్య ।

శుంధంతాం మమ పితరః, శుంధంతాం మమ పితామహః శుంధంతాం
మమ ప్రపితామహః ।

ఓం ఆయంతు పితరో....మహా శ్చాన్తుగైస్సహ । ఇతి దర్భాన్ ద్వే ధాపరిస్తీర్య॥

(యది మాతామహానామపి క్రియతే చేత్ పితృవర్గస్య ప్రాగ్భాగే మాతామహ,
మాతామహ్యో దీనా మపి ద్వేధా దర్భాన్ పరిస్తీర్య)

మూర్జయంతాం మమ పితరో మూర్జయంతాం మమ పితామహో

మూర్జయంతాం మమ ప్రపితామహః ।

మూర్ఖయంతాం మమపితా మహ్యో

మూర్ఖయంతాం మమ ప్రపితామహ్యః

సూ॥ ఉత్తరే ర్దక్షిణాప వర్గాన్ పిండాన్ దత్వా పూర్వ వదుత్తరై రపోదత్వా ।

ఏతత్తే పితః....గోత్ర...శర్మన్ వసురూప యేచ త్వామను । పిత్రే...గోత్రాయ..

శర్మణే, వసురూపా య యేచ తమను గచ్ఛంతి తేభ్యశ్చాయం

పిండఃతస్మైతే స్వధానమః - గయాయాం దత్తమస్తు.

ఏతత్తే పితామహగోత్ర - ॥ ॥

ఏతత్తే ప్రపితామహ ...గోత్ర - ॥ ॥

ఏతత్తే మాతః....గోత్రే. పదే వసురూపే యాశ్చత్వామను ।

మాత్రే...గోత్రాయైపదాయై వసురూపాయై యాశ్చ తామను గచ్ఛంతి

తాభ్యశ్చాయం పిండః తస్మైతే స్వధా నమః । గయాయాం దత్త మస్తు.

పితామహి గోత్రే దే రుద్రరూపే యాశ్చత్వామను.....

గయాయాం దత్తమస్తు.

ప్రపితామహి గోత్రే దే ఆదిత్యరూపే యాశ్చ

త్వామను గయాయాం దత్తమస్తు.

ద్విమాతృకశ్చేత్ :-

ఏత ద్వాం మాతృ సాపత్నీ మాతరౌ....గోత్రే...పదేవసురూపే యాశ్చయువా

మను । మాతృ సాపత్నీ మాతృభ్యాం....గోత్రాభ్యాం....పదాభ్యాం వసురూపాభ్యాం

యాశ్చతే, అనుగచ్ఛంతి తాభ్యశ్చాయం పిండః తాభ్యాం వాం స్వధానమః ।

గయాయాం దత్తమస్తు ।

బహు మాతృకశ్చేత్ :-

ఏతద్వ్యః మాతృ సాపత్నీమాతరః....గోత్రాః... 1.....2.....3. పదాః
 వసురూపాః యాశ్చవః అను, మాతృ సాపత్నీ మాతృభ్యః.....గోత్రాభ్యః
 1.....2.....3 పదాభ్యః వసురూపాభ్యః యాశ్చతాః అనుగచ్ఛంతి తాభ్యశ్చాయం
 పిండః తేభ్యః వః స్వధానమః । గయాయాం దత్తమస్తు ।

(ఇత్యాది ఊహేన, పితామహీ, ప్రపితామహీభ్యా మపి బహువచనేన,
 ఆవశ్యకం చేత్కర్తవ్యం ॥)

యన్మేమాతా ప్రమమాద్ర యచ్చచారా నను వ్రతం । తన్మే రేతః పితా
 వృంక్తా మ్మా భురన్యో ప పద్యం । పితృ భ్యఃస్వ ధా విభ్యః స్వధా నమః ।
 పితామహేభ్యః స్వధా విభ్యః స్వధా నమః । ప్రపితామహేభ్యః స్వధావిభ్యః స్వధానమః ।
 మాతృ భ్యః స్వధా విభ్యః స్వధానమః । పితామహీభ్యః స్వధా విభ్యః స్వధా
 నమః । ప్రపితామహీభ్య స్వధా విభ్యః స్వధానమః । ఓం మార్జయంతాం మమ
 పితరో మార్జయంతాం మమ పితామహాః మార్జయంతాం మమ ప్రపితామహాః ।
 మార్జయంతాం మమమాతరః మార్జయంతాం మమ పితామహ్యాః మార్జయంతాం
 మమ ప్రపితామహ్యాః । ఆంక్ష్వాభ్యంక్ష్వాది, వస్త్రప్రదానాంతం కృత్వా నమస్కృత్య

సూ ॥ ఉత్తరై రుపస్థాయ

యేచ వోత్ర యే చాస్మా స్వాశగ్ం సన్తే. ఇతి పితౄన్,
 యాశ్చవోత్ర యాశ్చాస్మా స్వాశగ్ం సన్తే. ఇతి మాత్రూః,

తేచ వహంతాం, పితౄన్, తాశ్చ వహంతాం, ఇతి మాతృః

తృప్యంతు భవంతః, పితౄన్, తృప్యంతు భవత్యః ఇతి మాతృః

సూ॥ ఉత్తర యోద పాత్రేణత్రిః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య -

(పుత్రాన్ పౌత్రానితి మంత్రముతో, పిండము, లన్నింటికీ కలిపి అప్రదక్షిణముగా మూడు పర్యాయములు అవిచ్ఛిన్నధారగా విస్తరిలో నీరును పోయవలెను)

ఓ పుత్రా నౌత్రానభి తర్పయన్తి రాపో మధుమతీరిమాః ।

స్వధాం పితృభ్యో అమృతం దుహానా ఆపోదేవీ రుభయాగ్స్తర్పయంతు ॥

సూః- న్యుజ్జపాత్రాణి ఉత్తరం యజురనవానం త్ర్యవరార్థ్య

మావర్తయిత్వా, ప్రోక్ష్య, పాత్రాణి ద్వంద్వ మభ్యుదాహృత్య ।

తతః పాత్రాణి హోమార్థాని పిండార్థా నిచఅథో బిలానికృత్వా ।

(అర్ఘ్యపాత్రలను బోర్లించవలెను - పిండములు కలిపిన విస్తరిని పిండములపై బోర్లించవలెను. హోమములో ఉపయోగించిన పాత్రలను బోర్లించి, “తృప్యత తృప్యత, అనెడి మంత్రమును కనీసము మూడుసార్లు గుక్కతిప్పుకోకుండా పఠించవలెను. శక్తియున్నచో ఎక్కువ పర్యాయములు పఠించ వచ్చును - పిమ్మట బోర్లించిన పాత్రలను ప్రోక్షించి మరల రెండు రెండుగా తిరుగ తీయవలెను.)

తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత ।

సూ ॥ ఉత్తరేణ యజుషా శేషస్య - గ్రాసవరార్థ్యం ప్రాశ్నీయాత్ ।

ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి బ్రహ్మణిమ ఆత్మాఽమృతత్వాయ॥

(అన్నము, వ్యంజనములన్నియు కలిపి ఒక ముద్దకు తక్కువ. గాకుండా పై మంత్రము చెప్పి భక్షించి ఆచమనము చేయవలెను)

కులాభి వృధ్యర్థం వంశాభివృధ్యర్థం పార్వణపూజాం కరిష్యే :

పిండ పితృదేవతాభ్యోనమః దర్భ పత్ర కుశతిల యవాక్షతాన్ సమర్పయామి

-ధూప మామ్రూపయామి దీపందర్పయామి.

నైవేద్యశ్లో ॥ గంధ పుష్పాణి ధూపంచ దీపంచైవ నివేదయేత్ ।

యత్కించితృచ్యతే గేహే భక్ష్ట్యం భోక్ష్ట్య మగర్హితమ్ ॥

అనివేద్య నభోక్తవ్యం పిండమూలే కథంచన ।

ఇతి వచనాత్ ధర్మసింధూక్త “శేషాన్నం నివేద యేదితి వచనాచ్చ, శేషాన్నం మహానైవేద్యరూపేణ నివేదయేత్ । ఇతి శాస్త్ర నిర్ణయః ॥

(పిండములను పూజించి కొందరు, ఫృతము, గుడము, ఫలము, మొదలైనవి, కొందరు భక్ష్ట్యములను మాత్రము నివేదన చేయుచున్నారు. కానీ, మహానైవేద్యముగా శిష్టాన్న వ్యంజనాదికము సర్వము నివేదన చేసి ఆప్రసాదమునే కర్తాదులు భుజింప వలెననియు లేనిచో దోషమనియు పైప్రమాణముల వలన తెలియుచున్నది)

పిండస్థ పితృదేవేభ్యో నమః తాంబూలాది సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి.

ఓం.ఓం.ఓం. అద్య...తిథౌ ప్రాచీనావీతీ అస్మత్పితృః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే పితృపితామహ ప్రపితామహాన్,...గోత్రాన్...శర్మణః వసురుద్రాదిత్య రూపాన్, మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః....గోత్రాః.....దాయ్యః

. వసురుద్రాదిత్యరూపాః ఏతాన్, ఏతాః ఉద్దిశ్య మయాదత్తాః పిండాః గయాపిండ
సదృశా భవన్స్వీతి భవన్తో బృవంతు । గయాపిండ సదృశాభవంతు ॥

సవ్యం ।పిండాన్నమస్కృత్య । ప్రాచీనావీతీ । పిండానుద్వాస యిష్యే ।
ఉద్వాసయ । సవ్యం అయోధ్యా....స్వర్గలోకేమహీయతే । పిండస్థానే శాంతిరస్తు.
పుష్టిరస్తు. తుష్టిరస్తు. భోజన పాత్రాణ్యుచ్చాలయిష్యే । ఉచ్చాలయ । ఓం ఓం ఓం.....
తిథౌ ప్రాచీనావీతీ. అస్మత్పితృః ప్రతిసాంవత్సరీక మృతాహాభ్యాన్న మాసిశ్రాద్ధే
మయాచరితం, అగ్నౌ కరణ, బ్రాహ్మణ భోజన, పిండ ప్రదాన కర్మత్రయం యథోక్త
మస్త్విత్యను గృహ్ణాన్తు. యథాశాస్త్రీయ మస్తు । గయా శ్రాద్ధ ఫలితమస్తు ।

శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణమ్

శ్లో ॥ సపిండీ కరణే చైవ మాసికే చాను మాసికే ।

ప్రత్యబ్ధాత్రధమేచైవ నకుర్యాత్తిల తర్పణమ్ ॥

అన్యచ్చ ॥ ఏకోద్దిష్టేషు సర్వేషు సపిండీకరణే తథా ।

మాసికే ష్వాబ్ధికే చైవ (ప్రథమ)న కుర్యాత్తిల తర్పణమ్ ॥

నైవశ్రాద్ధదినే కుర్యాత్తి లైస్తు పితృతర్పణమ్ ।

శ్రాద్ధం కృత్వాపరేహ్యేవ తర్పణంతు తిలైస్సహ ॥

కాలా త్పూర్వం కృతం కర్మ కాలం ప్రాప్య పునః క్రియేతి,

పునః కరణ విధానాదితి ।

అమాష్టకాసు సంక్రాంతౌ పాతాదౌ గ్రహణేషుచ । స్నాత్వాతిలోదకం దత్వా

తతశ్రాద్ధం సమాచరేత్ । దర్శేతిలోదకం పూర్వం పశ్చాత్ దద్యాన్మహాలయే । ప్రత్యభ్యేతు
కృతే శ్రాద్ధే పరేహని తిలోదకం ॥

తీర్థశ్రాద్ధే గయాశ్రాద్ధే ప్రేత శ్రాద్ధేను మాసికే । సపిండికరణే చైవ
నకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ । వృద్ధిశ్రాద్ధే సపిండ్యాంచమాసికే చానుమాసికే । అబ్ధికే
ప్రథమేచైవ నకుర్యాత్తిల తర్పణమ్ ॥

(సపిండికరణ, మాసికములందునూ, అనుమాసికములందునూ,
ప్రథమాబ్ధిక మందును, ఏ కోద్దిష్టములందును, తీర్థశ్రాద్ధ, గయాశ్రాద్ధమందును,
వృద్ధి (నాందీ) శ్రాద్ధమందునూ శ్రాద్ధాంగ తర్పణము లేదు. అనగా పరేహని తిలతర్పణ
నిషేధము. సద్యఃకాలములోనే, చేయవలెను.

శ్రాద్ధదినమందు తిలతర్పణము చేయకూడదు. మరునాటి ఉదయం
స్నానము చేసి అర్ధవస్త్రముతో శ్రాద్ధాంగ తర్పణచేసి, మరల నిత్యస్నానం సంధ్యాదుల
చేయవలెను. దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్య శంకయా శ్రాద్ధదినమందే తిల తర్పణ
చేసిననూ, “కర్మకాలం పునఃప్రాప్య పునఃక్రియా, అనెడి వచనములవల్ల
మాసికాదులవలె, మరల మరునాడుదయం తిలతర్పణపై విధానముగా చేయవలెను-
అష్టకా, దర్శ, సంక్రాంతి, వ్యతీపాత, గ్రహణ ప్రయుక్త శ్రాద్ధములందు స్నానానంతరం
తిలతర్పణ చేసి యే, శ్రాద్ధాదుల నాచరించవలెను)

పక్షే మహాలయ శ్రాద్ధే తర్పణంతు దినే దినే । సకృన్మహాలయే శ్రాద్ధే
తర్పణంతు పరేహని । సద్యస్తిలోదకం దద్యా త్పక్షశ్రాద్ధే పృథక్ పృథక్ । సకృన్మహాలయే
దద్యాదపరేహ్ని తిలోదకమ్ ॥

జ్యేష్ఠ భ్రాతృ పితృవ్యాణాం, సపత్నీ మాతురేవచ । సద్యః తిలోదకం దద్యా
 దన్యేషాంతు పరేహనీతి । ఇక పక్షమహాలయ శ్రాద్ధములందు తిల తర్పణము
 శ్రాద్ధాంతమందు నిత్యము చేయవలెను. సకృన్మహాలయ శ్రాద్ధమందు పరేహని ప్రాతః
 కాలమున శ్రాద్ధాంగ తర్పణ చేయవలెను, మరియు, జ్యేష్ఠభ్రాతృ, పితృవ్య, సాపత్నీ
 మాతృ శ్రాద్ధములందు శ్రాద్ధాంగ తర్పణము వెంటనే చేయవలెను. పరేహని
 చెయరాదు. ఓంఓంఓం - అద్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ - మాతుః/పితుః ప్రతిసాంవత్సరీక
 మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధీయ పరేహని కర్తవ్య తిలతర్పణం దేశకాల దేహ ధర్మ వైపరీత్య
 శంకయా సద్యః కరిష్యే ।

అస్మత్ పితరం.....గోత్రం...శర్మాణం-వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి ఇతిత్రిః

అస్మత్ పితామహం....॥.....॥.....-రుద్ర ॥ ॥ ॥ ॥

॥ ప్ర పితామహం....॥.....॥..... -ఆదిత్య ॥ ॥ ॥ ॥

॥

॥ మాతరం.....గోత్రం....॥... -దాం,వసు,రూపాం ॥ ॥ ॥ ॥

॥ పితామహీం....॥.....॥..... - ॥ రుద్ర ॥ ॥ ॥ ॥

॥ ప్రపితామహీం॥.....॥..... - ॥ ఆదిత్య ॥ ॥ ॥ ॥

నీవీతీ భూత్వా, యేకే చాస్మత్కులేజాతాః, అపుత్రాః గోత్రిణో మృతాః ।
 తేగృహ్ణాన్తు మయాదత్తం సూత్ర నిష్ఠీడ నోదకం ॥ శ్రీరామ, రామ రామ
 సవ్యం పవిత్రం విస్మజ్య । జ్ఞాతిభిస్సహ భుంజీతేతి

మాసిశ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్తః

హిరణ్య శ్రాద్ధ ప్రయోగః

ఆచమ్య. పవిత్రంధృత్వా - పవిత్రవంతః....తత్సమాశత । త్రిరాచామేత్
 శ్రోతే । ఉత్తిష్ఠంతు పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ. అస్మత్పితౄణాం అక్షయ్య
 పుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం, సింహగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి తీర్థ రాజ సహిత
 శ్రీగోదావరీ పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధం కరిష్యే-
 సవ్యం - కురుష్వ । కాలే అనుజ్ఞార్థం సంభవత్పురి షత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । సమస్త
 సంపత్.... దేవతాః ప్రీణాతి । ప్రాచీనావీతీ । పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోక
 ఫలావాప్త్యర్థం సింహగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి తీర్థ రాజసహిత శ్రీగోదావరీ పుష్కర
 ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధం కర్తుం ముఖ్యకాలో భూత్వా
 అధికార సంపదస్త్వీతి భవంతో బృవంతు । కర్తుం ముఖ్యకాలోభూత్వా ।
 అధికారసంపదస్తు । కాలశ్చ । ముఖ్యకాలో అస్తు । ద్రవ్యాదీనాం పవిత్రతాఽస్తు!
 సర్వాణి ద్రవ్యాణి శుచీని భవంతు ।

దేవతాభ్యః పితౄభ్యశ్చ సదాహరిః ॥ ఓం ఓం ఓం అద్య పురోక్త....
 పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ । అస్మత్పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోకఫలా వాప్త్యర్థం,
 (కన్యాగతే) సింహగతే దేవగురౌ సార్థ త్రికోటి తీర్థరాజ సహిత శ్రీగోదావరీ (కృష్ణవేణీ)
 పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధే పితౄ, పితామహ,
 ప్రపితామహానాం, గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం,
 మాతృ పితామహి ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం దాయీనాం వసురుద్రాదిత్య

రూపాణాం జనక పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, జనక మాతృ పితామహి
 ప్రపితా మహీనాం,..... సాపత్నీమాతుః గోత్రాయాః పదాయాః
 వసురూపాయాః మాతామహమాతుః పితామహ మాతుః ప్రపితా మహానాం,
 గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం, మాతామహి, మాతుః పితామహీ,
 మాతుః ప్రపితామహీనాం - గోత్రాణాం - దాయీనాం, వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం
 ఆత్మ పత్న్యాః (తన భార్య) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 సుతస్య (కుమారుడు)గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 [జ్యేష్ఠ/కనిష్ఠ] భ్రాతుః (సోదరులు)గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య
 [జ్యేష్ఠ/కనిష్ఠ] పితృవ్యస్య (పినతండ్రి/పెదతండ్రి)....గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య
 మాతులస్య (మేనమామ)గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య
 దుహితుః (కుమార్తె) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 ఆత్మ భగిన్యాః (అక్క చెల్లెండ్రు) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 దౌహిత్రస్య (కుమార్తె కొడుకు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 భాగినేయ కస్య (మేనల్లుళ్ళు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 పితృభగిన్యాః (మేనత్త) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 మాతృభగిన్యాః (పినతల్లి/పెత్తల్లులు)..... గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః
 జామాతుః (అల్లుడు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 భావుకస్య (బావగారు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య
 స్నుషాయాః (కోడలు) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః

శ్వశురస్య (పిల్ల నిచ్చిన మామ) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య

శ్వశ్రావ్యః (అత్తగారు) గోత్రాయాఃపదాయాః వసురూపాయాః

శ్యాలకస్య (బావమరిది) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య

గురోః (ఉపనయనము చేసినవారు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య

స్వామినః (ప్రభువు, స్వామివారు) గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య

సవ్యం । ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాంచ ప్రాచీనావీతీ ।

పితృణాం అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం సింహగతే దేవగురౌ సార్థత్రికోటి

తీర్థరాజసహిత శ్రీగోదావరీ పుష్కర ప్రయుక్త తీర్థాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం హిరణ్యేన పిష్టపిండ

విధినా సదైవ మద్య కరిష్యే - సవ్యం - కురుష్వ - ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం

విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆవహనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః -

అస్తుకరణీయః । ప్రాచీనావీతీ, పితృ పితామహ ప్రపితామహానాం, మాతృపితామహి

ప్రపితామహీనాం స్థానే ఆవహనీయార్థే కరణీయః । మాతామహ మాతుః

పితామహ, మాతుః ప్రపితామహానాం, మాతామహీ, మాతుః పితామహీ మాతుః

ప్రపితామహీనాం స్థానే ఆవహ..... కరణీయః (ఆత్మపత్వాది) (బ్రాత్రాది) (పితృవ్యాది)

(మాతులాది) (భగిన్యాది) సర్వకారుణ్య స్థానే ఆవహనీయార్థే అస్తుకరణీయః

సవ్యం - అక్రోధనైశ్శౌచ శ్రాద్ధకర్మణి

మంత్రమధ్యే గుణితం భవేత్ । విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః

పాద ప్రక్షాళనార్థం మండలాని కుర్యాత్ ।

ఉత్తరే చతురశ్రమండలం,

దక్షిణే వర్తులాకార మండలాని గంధేన కారయిత్వా ।

ధూర్విలోచన సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనం-
పాద్య స్థానే కుశాసనం । పాద్య స్థానే దైవేక్షణః క్రియతాం । అర్చిత ప్రార్చిత
అమీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమే అక్షతాః । అమీకుశాః పాద్యస్థానే సకలారాధనైః
స్వర్చితమస్తు.

ప్రాచీనావీతీ । పితృపితామహ ప్రపితామహానాం, మాతృ పితామహి
ప్రపితామహీనాం, పాద్యస్థానే ఇదమిద మాసనం పాద్యస్థానే కుశాసనం - పాద్యస్థానే
శ్రాద్ధేక్షణః క్రియతాం । అర్చిత ప్రార్చిత అమీగంధాః । పుష్పార్థా ఇమే తిలాః ।
అమీకుశాః పాద్యస్థానే సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు ।

మాతామహ, మాతుః పితామహ, మాతుః ప్రపితామహానాం, మాతామహి,
మాతుః పితామహి, మాతుః ప్రపితామహీనాం, పాద్యస్థానే ఇదమిదమాసనం
స్వర్చితమస్తు.

..... సర్వేకారుణ్య పితృణాం పాద్య స్థానే ఇదమిదమాసనం
స్వర్చితమస్తు । సవ్యం । ధూర్విలోచన సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః స్వాగతమ్ । సుస్వాగతమ్ ।
ధూర్విలోచన సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః ఇదం వః పాద్యం । సుపాద్యం

శన్నోదేవీ..... వంతునః ।

చరణం పవిత్రం సుధితాం దధాతు ॥ నమోబ్రహ్మణ్య నమోనమః
శుక్రమసి రశ్మిభిః - కర్తా పాద్యోదకం శిరసిద్భృత్వా - విశ్వాన్దేవాన్ యథాస్థానే
నిక్షిప్య పితృ పితామహ ప్రపితామహాః, మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహ్యః గోత్రాః

। సహస్రసాశ్చతసా వాఙ్మర్యా పృణక్తు మధ్వా సమిమా వచాగ్ంసి । అగ్నిర్మూర్ధా
 భువః । మరుతో యద్ధ వో దివస్సుమ్నాయన్తో హవామహే । ఆ తూ న॥౧౦॥
 ఉపగన్తన । యా వశ్వర్మ శశమానాయ సన్తి త్రిధాతూని దాశుషే యచ్ఛతాధి ।
 అస్మభ్యం తాని మరుతో వి యన్త రయిం నో ధత్తవృషణస్సువీరమ్ । అదితిర్ను
 ఉరుప్యత్వదితిశ్వర్మ యచ్ఛతు । అదితిః పాత్వగ్ంహసః । మహీమూషు మాతరగ్ం
 సువ్రతానామృతస్య పత్నీమవసే హువేమ । తువిక్షత్తామజర న్తీమురూచీగ్ం
 సుశర్మాణమదితిగ్ం సుప్రణీతిమ్ । సుత్రామాణం పృథివీం ద్యామనేహసగ్ం
 సుశర్మాణమదితిగ్ం సుప్రణీతిమ్ । దైవీం నావగ్ం స్వరిత్రామనాగసమస్రవన్తీమా
 రుహేమా స్వస్తయే । ఇమాగ్ం సునావమాఽరుహగ్ం శతారిత్రాగ్ం శతస్ఫ్యామ్ ।
 అచ్ఛిద్రాం పారయిష్ణుమ్ ॥౧౧॥

దివా స సహస్రిణం వైశ్వానరాదిత్య తూ నూఽనేహసగ్ం సుశర్మాణమేకాన్న
 విగ్ంశతిశ్చ ॥౧౧॥

సర్వేషు వా ఏషు లోకేషు మృత్యవోఽన్వాయతాః । తేభ్యో యదాహుతీర్ను
 జుహుయాత్ । లోకే లోక ఏనం మృత్యుర్విన్దేత్ । మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే
 స్వాహేత్యభిపూర్వ మాహుతీర్ణుహోతి । లోకాల్లోకాదేవ మృత్యుమవయజతే । నైసం
 లోకేలోకే మృత్యుర్విన్దతి । యదముష్టై స్వాహోఽముష్టై స్వాహేతి జుహ్వధ్నఙ్చక్షీత ।
 బహుం మృత్యుమమిత్రజ్కుర్వీత । మృత్యువే స్వాహేత్యేకస్మా ఏవైకాఙ్జుహుయాత్ ।
 ఏకో వా అముష్మిన్లోకే మృత్యుః ॥౧౨॥ అశనయా మృత్యురేవ ।
 తమేవాముష్మిన్లోకేఽవయజతే । భ్రూణహత్యాయై స్వాహేత్యవభృథ ఆహుతిఙ్జుహోతి ।
 భ్రూణహత్యాయేవావయజతే । తదాహుః । యద్రూణహత్యా పాత్ర్యాఽథ ।

కసా॑ద్భ్యజ్ఞే॑పి క్రి॑యత ఇ॑తి । అ॒మృ॒త్యుర్వా అ॒న్యో భ్రూ॑ణహ॒త్యాయా ఇ॒త్యాహుః
 భ్రూ॑ణహ॒త్యా వావ మృ॒త్యుఽరి॑తి । యద్రూ॑ణహ॒త్యాయై స్వా॑హే॒త్యవభృ॑ధ
 అహు॑తిఙ్జుహో॑తి ॥౧౬॥ మృ॒త్యుమే॑వాహు॒త్యా తర్ప॑యి॒త్వా ప॑రిపాణజ్ఞు॒త్వా । భ్రూ॑ణఁ॒ఘ్న
 భే॑షజ్జ॒రోతి॑ । ఏ॒తాగ్ం హ॒ వై ము॑ణ్ణిభ॒ ఔద॑న్యవః । భ్రూ॑ణహ॒త్యాయై ప్రా॑యశ్చి॒త్తిం
 వి॒దాఙ్చ॑కార । యో హో॒స్యాపి ప్ర॒జాయాం బ్రా॒హ్మణగ్ం హ॒న్తి । సర్వ॑స్మై తస్మై
 భే॑షజ్జ॒రోతి॑ । జు॒మ్భకాయ॑ స్వా॒హేత్యవభృ॑ధ ఉ॒త్తమా॑మాహు॒తిఙ్జుహో॑తి । వరు॑ణో
 వై జు॒మ్భకః । అ॒న్తత ఏ॒వ వరు॑ణమ॒వయ॑జతే । ఖ॒లతే॑ర్విక్లి॒ధస్య శు॒క్లస్య॑ పి॒ఙ్గాక్షస్య॑
 మూ॒ర్ధఙ్జుహో॑తి । ఏ॒తద్వై వరు॑ణస్య రూ॒పమ్ । రూ॒పేణై॒వ వరు॑ణమ॒వయ॑జతే ॥౧౭॥

లోకే॑ మృ॒త్యుర్జుహో॑తి మూ॒ర్ధఙ్జుహో॑తి ద్వే॒చ ॥౧౬॥ తై.బ్రా. 3-౯-౧౬

ప్ర॒జాప॑తే ర॒క్ష్యశ్వ॑యి త్త॒త్పరా॑ప॒తతద॑శ్వో॒ భవ॑ద్యద॒శ్వయి॒తద॑శ్వస్యా॒శ్వత్వం
 తద్దే॒వా అ॑శ్వ మే॒ధేనై॒వ ప్ర॑త్యదధు॒రేష॑ వైప్ర॒జాప॑తిగ్ం సర్వం కరో॒తి యో॑శ్వమే॒ధేన॑
 యజ॑తే సర్వఏ॒వభ॑వతి సర్వస్య॒ వా ఏ॒షా ప్రా॑యశ్చి॒త్తిస్సర్వస్య॑ భే॒షజగ్ం సర్వం॑వా
 ఏ॒తేన॑ పా॒ప్మానం॑ దే॒వా అ॑తర॒న్నపి॑ వా ఏ॒తేన॑ బ్రహ్మహ॒త్యామ॑తర॒న్ధర్వం
 పా॒ప్మానమ్ ॥౧౮॥ త॒రతి॑ తరతి బ్రహ్మహ॒త్యాం యో॑శ్వమే॒ధేన॑ యజ॑తే య ఉ
 చై॒నమే॑వం వేదో॒త్తరం॑ వైత॒త్రప్ర॒జాప॑తే॒రక్ష్య॑శ్వయి॒తస్మాద॑శ్వస్యో॒త్తరతో॑వద్యన్తి దక్షిణ
 తో॒వన్యేషాం॑ పశూ॒నాం వైత॑సఃకటో భవ॒త్యప్పు॑యోని॒ర్వా అశ్వో॑ష్ప॒జో వే॑త॒సస్వ
 ఏ॒వైనం॑ యోనౌ ప్రతి॒ష్ఠాప॑యతి చతు॒ష్టోమ॑స్సోమోభవతి స॒రక్ష॑ వా అశ్వస్య॒స
 క్షా॒వృహ॑త్తద్దే॒వాశ్చతు॑ష్టోమే॒నైవ ప్ర॑త్యదధు॒ర్యచతు॑ష్టోమస్సోమో భవ॒త్యశ్వస్య॑
 సర్వ॑త్వాయ ॥౧౮॥ తై.సం.౧-3-౧౨

సర్వం పా॒ప్మాన॑మవృహ॒ద్వాద॑శచ ॥౧౯॥

శ్రాద్ధవిషయక ధర్మములు.

శ్లో॥ సంస్కృతం వ్యంజనాద్యంచ, పయోమధుఘృతాన్వితమ్ ।

శ్రద్ధయా దీయతే యస్మాత్ శ్రాద్ధం తేన నిగద్యతే ॥

- (హేమాద్రౌ బృహస్పతిః)

శ్లో॥ దేశే కాలేచ పాత్రేచ శ్రద్ధయా విధినాచ యత్ ।

పితృనుద్దిశ్య విప్రేభ్యో దత్తం శ్రాద్ధముదీరితమ్ ॥

- (మాధవీయే, బ్రహ్మాండేపి)

పాలు, తేనె, నెయ్యి, కూరలతో చక్కగా వండబడిన పదార్థములను శ్రద్ధగా భోక్తల కర్పించుటయే శ్రాద్ధమనబడును-దేశకాల పాత్రములు యోగ్యములై శ్రద్ధగా విధివిధానముగా పితరులనుద్దేశించి భోక్తలకిచ్చుటయే శ్రాద్ధమనబడును.

యోగ్యాబ్రాహ్మణాః

సూ॥ శుచీన్ మంత్రవతో యోనిగోత్ర మంత్రా సంబంధాన్ అయుగ్మాగ్
స్త్రివరాన్ అనర్ధావేక్షో భోజయేత్ -ఆ-గృ-సూ-౨౦-౨

శుచిర్భాతులై మంత్ర, బ్రాహ్మణాది వేదజ్ఞులైన భోక్తలు శ్రేష్ఠము. విద్యావంతులుగాకున్ననూ, శుచిర్భాతులై సాంప్రదాయమెరింగి నిత్యనైమిత్తిక కర్మాచరణ చేయువారు ప్రశస్తము. మామగారు, మేనమామ పుత్రులు, ఏకగోత్రులు, జ్ఞాతులు, యజమాని, యాజ్ఞికుడు, గురువుగారు, శిష్యుడు, ఋత్విక్కు ఇటువంటి వారిని మధ్యమ విప్రులుగా చెప్పినందున అభావమున నియమించవచ్చునని తెలియుచున్నది-

శ్లో॥ వైకగోత్రే హవిర్దద్యాత్ యథాకన్యా తథాహవిః ।
అభావే హ్యన్య గోత్రాణాం ఏకగోత్రాంస్తుభోజయేత్ ॥

శ్లో॥ నిధాయ దర్భకవటూన్ ఆసనేషు సమాహితః ।
ప్రైషాను ప్రేషసంయుక్తం, విధానం పరికల్పయేత్ ॥

సగోత్రులకు కన్యాదానము ఎటులచేయకూడదో అటులనే భోక్తలుగా సగోత్రుల నుంచరాదు. అభావమున విశ్వేదేవ భోక్తలుగా సగోత్రుల నుంచవచ్చును. బ్రాహ్మణ భావములో దర్భలతో కూర్చుజేసి దానియందు ఆవాహన చేసి తన్నివేదితాన్నమును అగ్నిలోగానీ, జలములోగానీ వేయవచ్చును.

శ్లో॥ యజ్ఞవస్తుని ముష్టైచ, స్తంబే దర్భవటౌ తథా ।
దర్భసంఖ్యా నవిహితా కూర్చే సంస్తరణేపిచ ॥

యజ్ఞసంబంధమైన వస్తువులయందునూ, (ఇష్టిలోవాడు వేదము మొదలుగా గలవి) దర్భముష్టి యనుచోటనూ, దర్భస్తంబేవా నిదధాతి । అనుచోటనూ, బ్రాహ్మణ ప్రతినిధిగా అర్చన చేయుదర్భవటుకమందునూ, కూర్చలకూ, ఆస్తరణముల యందునూ దర్భసంఖ్యా నియమము లేదు.

శ్లో॥ పూర్వేద్యు శ్రాద్ధకర్తారం, తద్భోక్తారంచ పరేహని ।
శవాను గామినం చైవ వర్జయే చ్చ్రాద్ధ కర్మణి ॥

పూర్వదినమందు ఆబ్దిక మాచరించిన కర్తయూ, పూర్వదినమందు భోక్తవ్యము చేసిన బ్రాహ్మణులు, శవమును మోసిన వారు, శవముతో శ్మశానమునకు వెళ్ళినవారు ఆరోజున శ్రాద్ధభోక్తలుగా వర్జనీయులు.

శ్లో॥ దౌహిత్రః కుతపః కాలః ఛాగః కృష్ణాజినం తథా ।

రౌప్యం దర్భాస్తిలా గావః ఖడ్గపాత్రం పితృ ప్రియమ్ ॥

అనగా దౌహిత్రుడు, కుతపకాలము. (అనగా సూర్యోదయమునుండి 8వ ముహూర్తము - ముహూర్తమనగా 48 నిమిషముల కాలము-) ఛాగసాన్నిధ్యము (మేకసామీప్యము) జింక చర్మము, వెండి వస్తువులు దర్భలు, నువ్వులు, గోవులు కొమ్ముతో చేసిన పాత్రలు పితృ ప్రీతికరములు-

విశ్వేదేవులు -

విశ్వేదేవులకు నామ భేదము చెప్పని పార్వణ శ్రాద్ధములన్నిటిలో పూరూరవార్ధ్రవ సంజ్ఞకు లే అగుదురు - కామ్యశ్రాద్ధములందునూ, తీర్థ, మహాలయము లందునూ ధురివిలోచన సంజ్ఞకులు.

సపిండికరణ శ్రాద్ధమందు కాల, కామక సంజ్ఞకులు. నాందీ శ్రాద్ధమున సత్యవసు సంజ్ఞకులు.

విశేషమేమనగా, గర్భాధాన, పుంసువన, సీమంతోన్నయన సంస్కారాంగమైన నాందీ శ్రాద్ధమునందునూ, అగ్వాధాన, సోమయాగాంగమైన ఇష్టి శ్రాద్ధమునందునూ, దక్ష, క్రతు సంజ్ఞకులు విశ్వేదేవులు-హిరణ్య శ్రాద్ధములందు ధను, రుచి సంజ్ఞకులు, ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధము నందు రుద్ర సంజ్ఞ గల విశ్వేదేవుడు.

షణ్ణవతి శ్రాద్ధములు

శ్లో॥ అమా మను యుగ క్రాంత ధృతిపాత మహాలయాః ।

తిస్రోష్టకాశ్చ విజ్ఞేయా షణ్ణవత్యః ప్రకీర్తితాః ॥

అనగా అమావాస్యలు 12 - మన్వాదులు 14 - యుగాదులు-4 సంక్రాంతులు- 12 - వైధృతియోగములు. 13-వ్యతీపాద్యోగములు 13

వ్యతీపాద్యోగములు 13 మహాలయములు - 16 -తిస్రోష్టకలు-12 మొత్తం 96 శ్రాద్ధములు ప్రతిసంవత్సరము, మాతాపితృ ఆభిజీకములు గాక ఆచరించవలసినవి. ఇందు అపరాహ్ణ వ్యాప్తమైన అమావాస్యలలో దర్శశ్రాద్ధము చేయవలెను. ఇందు సపత్నీక పితృ, సపత్నీకమాతామహాయను షడ్వైవత్యము, విశ్వేదేవసహితముగా చేయవలెను. ఇందు తిలతర్పణ ముందుగానే చేయవలెను. ఇక మన్వాదులు-14.

1. చైత్రశుద్ధ తదియ	-	ఉత్తమ మన్వాది
2. చైత్రపౌర్ణమీ	-	రౌచ్యక మన్వాది
3. జ్యేష్ఠ పౌర్ణమీ	-	భౌచ్యక మన్వాది
4. ఆషాఢ శుద్ధ దశమి	-	చాక్షుష మన్వాది
5. ఆషాఢ బహుళ అష్టమీ	-	రుద్రసావర్ణిక మన్వాది
6. శ్రావణ బహుళ అమావాస్య-	-	అగ్నిసావర్ణిక మన్వాది
7. భాద్రపద శుద్ధ తదియ	-	తామ సమన్వాది
8. భాద్రపద బహుళ అష్టమీ	-	సూర్య సావర్ణికమన్వాది
9. ఆశ్వయుజ శుద్ధ నవమీ	-	స్వారోచిష మన్వాది
10. కార్తికశుద్ధ ద్వాదశీ	-	స్వాయంభువ మన్వాది
11. కార్తిక పౌర్ణమీ	-	ఇంద్రసావర్ణిక మన్వాది
12. పౌష శుద్ధ ఏకాదశీ	-	రైవత మన్వాది
13. మాఘశుద్ధ సప్తమీ	-	వైవస్వత మన్వాది
14. ఫాల్గుణ పౌర్ణమీ	-	బ్రహ్మసావర్ణిక మన్వాది

ఈ మన్వాదులందు జరుపు శ్రాద్ధములు పిండరహితముగా చేయవలెను- హిరణ్య విధానముగా ఆచరించవచ్చును. ఈ మన్వాదులందు పితరులకు

శ్రాద్ధముచేయుటచే రెండువేల సంవత్సరములు పితృదేవతలు తృప్తి నొందుదురు.

షడ్దైవత్యముగా, ధను, రుచి, విశ్వేదేవతలను అర్పించవలెను. శ్రాద్ధమునకు ముందుగానే తిల తర్పణ చేయవలెను.

యుగాదులు-4

1. కార్తిక శుద్ధ నవమీ	-	కృతయుగాది
2. వైశాఖ శుద్ధ తదియ	-	త్రేతా యుగాది
3. మాఘబహుళ అమావాస్యా	-	ద్వాపర యుగాది
4. భాద్రపద బహుళ త్రయోదశీ	-	కలి యుగాది

యుగాదులలో మన్వాదుల వలెనే శ్రాద్ధనియమములు ఆచరించవలెను.

సంక్రాంతులు

సంక్రాంతి అనగా సూర్యుడు రాశిలో ప్రవేశించుట అని అర్థము. ఉదా:- సూర్యుడు మేషరాశి ప్రవేశము. మేష సంక్రాంతి అందురు. సంవత్సరమునకు 12 సంక్రాంతులు వచ్చును. సంక్రమణములలోని పుణ్యకాలముల మార్పును ఈ క్రింద గమనించగలరు. ఘడియ అనగా 24 నిమిషములు.

1. మేష సంక్రమణమున - (15) పూర్వము, తరువాత కూడా 10 ఘడియలు పుణ్యకాలము.
2. వృషభ సంక్రమణమున(పరము)- పూర్వము 16 ఘడియలు పుణ్యకాలము.
3. మిథున సంక్రమణమున - ప్రవేశము తర్వాత 16 ఘడియలు పుణ్యకాలము

4. కర్కాటక సంక్రమణమున - ప్రవేశాత్పూర్వం 30 ఘడియలు పుణ్యకాలము
5. సింహ సంక్రమణమున (పూర్వ) - ప్రవేశము తర్వాత 16 ఘడియలు
పుణ్యకాలము
6. కన్యా సంక్రమణమున - ప్రవేశముతర్వాత 16 ఘడియలు పుణ్యకాలము
7. తులా సంక్రమణమున - పూర్వము, తరువాత కూడా 10 ఘడియలు
పుణ్యకాలము
8. వృశ్చిక సంక్రమణమున - పూర్వము, తరువాత కూడా 10 ఘడియలు
పుణ్యకాలము
9. ధనుః సంక్రమణమున - ప్రవేశానంతరం 16 ఘడియలు పుణ్యకాలము
10. మకర సంక్రమణమున - ప్రవేశానంతరం 40 ఘడియలు పుణ్యకాలము.
11. కుంభ సంక్రమణమున - పూర్వము 16 ఘడియలు పుణ్యకాలము
12. మీన సంక్రమణమున - ప్రవేశానంతరం 16 ఘడియలు పుణ్యకాలము.

సహజముగా ప్రతి సంక్రాంతికి 16 ఘడియలు ముందు, వెనుకలు పుణ్యసమయమే - పైన పేర్కొనిన పుణ్యకాలములు. హేమాద్రి పండితునిచే చెప్పబడినవి. విశేష ఫలదాయకములు. వీటిలో

1. వృషభ-సింహ-వృశ్చిక-కుంభ సంక్రమణములను విష్ణుపద పుణ్య కాలమందురు.
2. మిథున- కన్యా, ధనుర్మీన సంక్రమణములు షడశీతియనియూ
3. మేష, తులా సంక్రమణములు విషువపుణ్య కాలమనియూ,
4. కర్కాటక, మకర సంక్రమణములు అయన పుణ్యకాలమనియూ అందురు-ఇవి ఒకదానికంటే రెండవది అత్యంత పుణ్యప్రదము - అనగా

1కంటే 2వది 2వ వాటికంటే 3వది, 3వ వాటికంటే 4వది-
పుణ్యాధిక్యములైయున్నవి.

సంక్రమణములకు పూర్వోత్తరము 16 ఘడియలకాలము శుభ కర్మార్థము
కాదు- సంక్రమణ శ్రాద్ధమును పిండ రహితముగా షడ్వైవత్యముగా ఆచరించవచ్చును.
తిలతర్పణ ముందే చేయవలెను. అన్ని సంక్రమణశ్రాద్ధములు ఆచరించలేకపోయినా
కనీసము, కర్మాటక, మకర సంక్రమణ శ్రాద్ధములైనా అవశ్య మాచరణీయములు.

పైన పేర్కొనిన పుణ్య కాలములలో మతభేదములు గూడా కలవు.

వైధృతి, వ్యతీపాత్లు.

నక్షత్రములవలెనే 27 యోగములు కలవు- అందు 17వది
వ్యతీపాద్యోగము- 27 వది వైధృతియోగము. పంచాంగముననుసరించి ఈ
యోగములు వచ్చిన రోజు ఆశ్రాద్ధమునాచరించవలెను- 1 సంవత్సరమునకు 13
వైధృతులు 13 వ్యతీపాత్లు వచ్చును- మొత్తం 26. ఈ 26 శ్రాద్ధములు,
పూర్వమువలే, పిండరహితముగా, షడ్వైవత్యముగా, ముందే తిలతర్పణతో చేయవలెను.

మహాలయము

మహాలయశ్రాద్ధములు 16 - అనగా భాద్రపద కృష్ణపాడ్యమినుండి
అమావాస్య పర్యంతం 15 రోజులు పక్షశ్రాద్ధము చేయవలెను.

శ్లో॥ మహాలయే గయాశ్రాద్ధే వృద్ధౌచాన్వష్టకాసుచ ।

నవదైవత మత్రేష్టం శేషం షాట్పూరుషం విదుః ॥

అనగా పక్షమహాలయ శ్రాద్ధములో నవదైవత్యము నర్పించవలెను-

పిత్రాదిత్రయము 1 పార్వణ. మాత్రాదిత్రయము 1 పార్వణ సపతీక మాతామహులు 1 పార్వణ. ధురి, విలోచన సంజ్ఞకులు విశ్వేదేవతలు- శ్రాద్ధాంతమందు అంగతిలతర్పణము చేయవలెను- ఇది చేయుటకు అశక్తులైనచో ఒక్క దినమున సర్వదైవత్యముగా, అనగా మాతృత్రయ సహిత పితృత్రయము - 1.సపతీక మాతామహత్రయం- 2.ఆత్మ పత్వాది కారుణ్య వర్గము 3.విశ్వేదేవులు- 4.నలుగురు భోక్తలతో అన్నశ్రాద్ధము చేయుట దీనికి పరేహని తిలతర్పణము చేయవలెను.

శ్లో॥ మహాలయే, గయాశ్రాద్ధే, మాతా పిత్రోర్భుతేహని ।

కృతో & ద్వాహోపి కుర్వీత పిండదానం యథావిధి ॥

అని యున్నందున ఈమహాలయములు శుభకర్మలనాచరించిననూ అన్న శ్రాద్ధము చేయవలయును- మరియునూ ఈ మహాలయము, ఆమ, హిరణ్యాదులతో చేయకూడదు అన్న శ్రాద్ధమే చేయవలెను. ఇవి 15 పక్షమహాలయశ్రాద్ధములు 1.సకృన్మహాలయము - ఇక ఆశ్వయుజ శుద్ధ ప్రతిపత్తిధి నాడు కేవల మాతామహుల నుద్దేశించి ఒక మహాలయము పెట్టవలెను - ధురి, విలోచన విశ్వేదేవతలు, శ్రాద్ధాంతమందు తర్పణము. ఇది - జీవత్పితృకుడైననూ, అవశ్యము చేయవలెనని నిబంధన గ్రంథములందు కన్పించుచున్నది.

తిస్రోష్టకలు 4 × 3 = 12

మార్గశిర, పౌష, మాఘ, ఫాల్గుణ మాసములలో బహుళ సప్తమి, అష్టమీ, నవమీ తిథులందు చేయు శ్రాద్ధములు. ఈ శ్రాద్ధములు నవదైవత్యముగా మాసి శ్రాద్ధ ప్రకృతికముగా చేయవలెను- శ్రాద్ధానంతర తర్పణము. పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకులు విశ్వేదేవులు.

ఈ యష్టకా శ్రాద్ధమునందు గోవపాయాగము విహితమైననూ కలియుగ నిషేధ కారణముగా దధ్యంజలి హోమము చేయవలెను.

శ్లో ॥ అశ్వాలంభం, గవాలంభం సన్యాసం పలపైతృకమ్ ।

దేవరాచ్చ సుతో త్పత్తిః కలౌపంచ విసర్జయేత్ ॥

అధైతదపరం, దద్ధువివాంజలినా జుహోతి యయాఽపూపమ్

- ఆ.గృ.సూ. 22.40.10 సూ-

సప్తమినాడు రాత్రి అపూపహోమముచేసి, అష్టమినాడు దధ్యంజలి హోమము, నవమినాడు మాసిశ్రాద్ధవత్ అన్వష్టకా శ్రాద్ధము జరుపుట యుక్తము. ఇవి పణ్ణవతి శ్రాద్ధములు. ఇంకనూ యమాగజచ్ఛాయా శ్రాద్ధము. అనగా హస్తా నక్షత్రములో సూర్యుడుండగా అమావాస్యాహస్తా నక్షత్రమైన రోజున చేయదగిన శ్రాద్ధము పేరు యమాగజచ్ఛాయా శ్రాద్ధము. ఆ రోజున చేయు దానధర్మములనంత ఫలమౌను.

యమతర్పణము

ఆశ్వయుజ కృష్ణ చతుర్దశి, అనగానరక చతుర్దశి రోజున జీవత్పితృకుడైన సవ్యముగా యవలతోగానీ అక్షతలతోగానీ దేవతీర్థముగా యమధర్మరాజునుద్దేశించి చేయుతర్పణము యమతర్పణమనబడును -

అజీవపితృకులైనచో ప్రాచీనా వీతముగా, తిలలతో పితృతీర్థముగా చేయవలెను - యమాయనమః - యమంతర్పయామి - అను విధముగా ముమ్మారు తర్పణచేయవలెను -

1. యమాయ నమః
2. ధర్మరాజాయనమః
3. మృత్యవేనమః
4. అంతకాయ

నమః 5. వైవ స్వతాయ నమః 6.కాలాయనమః 7.సర్వభూత క్షయాయనమః
8.ఔదుంబరాయనమః 9.దధ్నాయ నమః 10.నీలాయనమః 11.పరమేష్ఠినే నమః
12.వృకోదరాయనమః 13.చిత్రాయనమః 14.చిత్రగుప్తాయనమః అని ఒక్కొక్క
మంత్రమును ముమ్మారు ఉచ్చరించుచూ తర్పణ చేసిన సమస్త పాపక్షయమగును.

అర్థోదయ, మహోదయములు

శ్లో॥ అమార్కపాత శ్రవణైర్మూక్తా చేత్పాషమాఘయోః ।

అర్థోదయస్స విజ్ఞేయః కోటి సూర్యగ్రహైస్సమః ॥

పాష, మాఘమాసములలోని అమావాస్యనాడు, ఆదివారము, శ్రవణానక్షత్రము, వ్యతీపాద్యోగము కలిసినచో అది అర్థోదయ పర్వము అనబడును - ఇది కోటిసూర్యగ్రహణ సమాన ఫలమని చెప్పబడుచున్నది - ఈ యోగము మధ్యాహ్నము ఉన్న రోజున పర్వమని యెరుంగ వలెను - ఆరోజున చేయు దాన, శ్రాద్ధ, అనుష్ఠానములు అనంత ఫలదాయకములగును - “కించిన్వూనం మహోదయః” అని యుండుటచే ఏదైన ఒకటి తగ్గినచో అది మహోదయ పర్వమందురు. దానియందునూ పైవలెనే కర్మలు ఆచరణీయములు.

త్రైపక్షిక, ఊనషాణ్మాసిక కాలవిచారః.

ఊనమాసికమనగా నెలకు ముందుగా పెట్టునది అని అర్థము. ప్రస్తుతము లోకములో 12వ రోజున ఊన మాసికము ఆచరించుచున్నారు. కానీ ఇది మృతాహస్సునుండి 28 దినముల లోపుగాడా ఆచరించవచ్చును - ద్వితీయమాసికమనగా మృతాహస్సుకు తర్వాత నెలలోని ఆ తిథియందు ద్వితీయమాసికము నిర్వహించవలెను - అనగా మృతినొందిన నెలరోజులకే

ద్వితీయమాసికము పెట్టవలెను. అనగా రెండవనెలలోని మొదటి రోజునే ద్వితీయ మాసికము. అటులనే అన్ని నెలమాసికములకూ చేయవలెను. ఇక రెండవ మాసికము పెట్టిన 5 రోజుల లోపుగా భాను, భౌమ, భృగు, ద్విత్రపాద నక్షత్రములు లేకుండానూ ధనిష్ఠా పంచకములేకుండా త్రైపక్షిక మాచరించునది. ఆ 5 రోజులలో మంచిరోజు దొరకనిచో చివరిదగు 5వరోజునే త్రైపక్షిక శ్రాద్ధము ఆచరించవలెను. అటులనే 6వ మాసము మొదటి రోజున షాణ్మాసికము ఆచరించి తదుపరి 20 రోజుల నుండి 25 రోజులలోపుగా ఊన షాణ్మాసికము చేయవలెను. త్రైపక్షికమునకున్న వారాది నియమములతోనే జరుపవలెను. ఇక్కడ కూడా మంచిరోజు దొరకని యడల 25వ రోజునే జరుపుట యుక్తము. ఇక ఏడవనెల మొదటలో సప్తమమాసికము. చేయదగును. ఇటులనే ఊనాబ్ధికము కూడా ప్రథమాబ్ధికమునకు ముందు 5 రోజులనుండి మంచిరోజులో చేయవచ్చును - ప్రస్తుతము సౌకర్యార్థము సంవత్సర విమోకమునకు ముందు రోజే ఆచరించుచున్నారు.

అధికమాస విచారః : అధిక మాసమందు మరణించినవార్కి అధిక మాసములోనే సపిండికరణ మొనరించవలెను. శుద్ధమాసమున మృతతిథియందు అన్వాద్యమాసిక మాచరించి, తదుపరి రోజులలో ఊనమాసికము జరుపవలెను. తదుపరినెలలోని మృతతిథి యందు ద్వితీయమాసికముపెట్టి ఆపైన 5 రోజులలోపు త్రైపక్షిక మాసికము పెట్టవలెను. అంతేగానీ మృత తిథినుండి మూడవ పక్షములో త్రైపక్షికము పెట్టరాదు. అధికమాసమృతి యందు మాత్రమే పై విశేషము అని తెలియవలెను. ఇతరత్రా మృతిజరిగినచో మూడవ పక్షమందే త్రైపక్షికమగును - ఇక సంవత్సర విమోకములు పెట్టవలసి వచ్చినప్పుడు అధికమాసము వచ్చినచో అధికమాసములోనే సాంవత్సర విమోకములు, ప్రథమాబ్ధికము జరుపవలెను - నిజమాసమందు ఏమియు

చేయనక్కరలేదు.

శ్లో॥ మలిమ్లుచే మాసి మృతస్య పుంసః త్రయోదశేతు ప్రథమాబ్దికం స్యాత్ ।

మధ్యేధి మాసేతు పునస్తదైవ అంత్యేఽధికే ద్వాదశ మాస ఏవ ॥

అటులనే సంవత్సరము మధ్యలో అధిక మాసము వచ్చినచో అధిక మాసములో ఉదా:- మలమాస ప్రయుక్త సప్తమ మాసికాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం, అనీ, నిజమాసమందు నిజమాసప్రయుక్త సప్తమ మాసికశ్రాద్ధం అనీ చెప్పి యధావిధిగా రెండు మాసికములు పెట్టవలెను - అధిక మాసమందు మరణించినా, సంవత్సరమధ్యలో అధికమాసం వచ్చినా/మాసికము అధికముగా పెట్టవలసి యుండును. చివరలో అధిక మాసమైతే ఆ అధికమాసమందే సాంవత్సర విమోకములు జరుపవలెనని తాత్పర్యము. అధికముగా మాసికములుండవు.

వివిధకర్తుక శ్రాద్ధములందు సంకల్పవిశేషములు

స్వకర్తుకమైన ఆత్మపత్నీ శ్రాద్ధము ఆచరించునప్పుడు అస్మత్ ఆత్మపత్ని, తద్భర్త మాతృ, పితా మహీనాం, అనియూ, స్వకర్తుకమైన భ్రాతృ శ్రాద్ధములందు అస్మత్ జ్యేష్ఠభ్రాతృ, (కనిష్ఠభ్రాతృ) (సన్నిహిత జ్యేష్ఠభ్రాతృ) (వ్యవహిత కనిష్ఠభ్రాతృ) తత్పితృ, పితామహానాం, అనియూ, మేనత్తలు, పినతల్లి, పెత్తల్లులకు స్వకర్తుకముగా చేయునప్పుడు, అస్మత్ పితృభగినీ, (మాతృభగినీ) తద్భర్త మాతృ, పితామహీనాం అనియూ, తన కుమారునకు స్వకర్తుకముగా శ్రాద్ధము చేయునెడ, అస్మత్ సుత, తత్పితామహ, ప్రపితామహానాం, అనియూ, సంకల్పము చెప్పవలెను. అన్య కర్తుకములప్పుడు గూడా వారి వారి సంబంధమును ఉచ్చరించి (యజమానాయాః భర్తృ, తత్పితృ, పితామహానాం అని, విధవా కర్తుక భర్తృ శ్రాద్ధమందు) చెప్పవలెను. అనగా వర్గత్రయము సూటిగా లేనిచో తచ్చబ్ధమును ఉపయోగించి చెప్పవలెననుట.

అగ్నోకరణ విషయం:

శ్లో ॥ పితృత్వార్థం భార్యాయాః, జ్యేష్ఠభ్రాతృ పితృవ్యయోః ।

జపాసనాగ్నో కుర్వీత కుర్యాదన్యత్ర లోకికే ॥

తల్లిదండ్రులకు, పునర్వివాహము చేసుకొనినచో జ్యేష్ఠభార్య ప్రత్యాబ్ధికమందునూ, అన్నగార్ల, పినతండ్రి, పెత్తండ్రుల ఆబ్ధికములందునూ, స్వకర్తుకమైనచో జపాసనాగ్నియందే అగ్నోకరణము చేయవలెను-మాతామహ, మాతామహిలకున్నూ జపాసనాగ్ని యందే అగ్నోకరణము.

ఇందులో చెప్పని, సుత, కనిష్ఠభ్రాతృ, మాతుల, పితృభగినీ, ఆత్మభగిన్యాదులందరకూ స్వకర్తుకమైననూ లోకికాగ్నియందే అగ్నోకరణము చేయవలెను.

బ్రహ్మచారి కర్తయగుచో లోకికాగ్ని యందే అగ్నోకరణము గృహస్థు అయినచో జపాసనాగ్నియందు మొదట తెల్పిన వార్మి మాత్రమే అగ్నోకరణ చేయవలెను.

విధురుడు (భార్యగతించినవాడు) అయినచో విధురౌపాసనాగ్ని యందుగానీ, లోకికాగ్నియందు గానీ- హోమము చేయవలెను.

కాశ్యాంస్నానసంకల్పః

భారతవర్షే భరత ఖండే, వింధ్యస్యోత్తర దిగ్భాగే, ఆర్యావర్తైకదేశే, అవిముక్త వారాణసీ క్షేత్రే, అసీ వరుణయోర్మధ్యే, ఆనందవనే, మహా శృశానే, గౌరీముఖే, త్రిఖండిత విరాజితే, ఉత్తరవాహిన్యాః భాగీరథ్యాః, పశ్చిమేతీరే, బ్రహ్మనాళే, శ్రీవిశ్వేశ్వరాది త్రయస్త్రిం శతోఽపి దేవతా సన్నిధౌ, విక్రమశకే, బౌద్ధావతారే, అస్మిన్

వర్తమాన వ్యావహారిక బార్హస్పత్య మానేన..... వత్సరే..... అయనే
 ఋతౌ,..... మాసే..... పక్షే..... తిథౌ..... వాసరే, అస్మిన్
 వర్తమాన వ్యావహారిక చాంద్రమానేన.....నామసంవత్సరే అయనే
 ఋతౌ మాసే, పక్షే..... తిథౌ, వాసరే, శుభ
 నక్షత్రే శుభయోగే శుభకరణ ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం, శుభతిథౌ శ్రీమాన్గోత్రః
 నామధేయః, ధర్మపత్నీ సమేతోహం మమ ఇహ జన్మని జన్మాంతరకృత,
 మహాపాతక ఉపపాతక, సమస్త పాప క్షయార్థం, అఖండ భాగీరథీ నదీ స్నాన
 మహం కరిష్యే ॥

శ్రాద్ధే

పూర్వోక్త సంకల్పం పఠిత్వా, ప్రాచీనావీతీ, అస్మత్ పితౄణాం అక్షయ్య
 పుణ్యలోకఫలావాప్త్యర్థం, శ్రీవారాణసీక్షేత్రే, భాగీరథీ తీర్థాఖ్య హిరణ్య శ్రాద్ధం కరిష్యే॥

ప్రయాగే సంకల్పః

ఏవం ప్రీత్యర్థం, శుభే శోభనేముహూర్తే మేరోర్దక్షిణ దిగ్భాగే,
 వింధ్య స్తోత్తరే ప్రదేశే, ఆర్యావర్తదేశే, విష్ణు ప్రజాపతిక్షేత్రే, వటస్యపూర్వదేశే షట్కూల
 మధ్యే, అంత ర్వేద్యాం, భాగీరథ్యాః పశ్చిమేతీరే, త్రివేణీ సంగమే, మాధవక్షేత్రే,
 విక్రమశకే, బౌద్ధావతారే, బార్హస్పత్య మానేన..... సంవత్సరే, అయనే మాసే,
 తిథౌ - అస్మిన్ వర్తమాన వ్యావహారిక చాంద్రమానేన.....

గయాయాం సంకల్పః

భారతవర్షే, మేరోర్దక్షిణ దిగ్భాగే, ఆర్యావర్త అంతర్గత మగధదేశే,
 చంపకారణ్యే, మధువనే కోలాహలపర్వతే, గయా గదాధర క్షేత్రే, విష్ణుపాదే, వటక్షేత్రే,

ఫల్గుణీనదీతీరే బార్హస్పత్యమానేన..... అస్మిన్వర్తమాన వ్యావహారిక
చంద్రమానేన..... శుభతిథౌ, సమస్త పాపక్షయద్వారా పితృప్రీత్యర్థం, ఫల్గుణీ
నదీస్నానమహం కరిష్యే

శ్రాద్ధే

అస్మత్ పితృణాం శాశ్వత బ్రహ్మలోకా వాప్త్యర్థం,
గయాశ్రాద్ధ మహం కరిష్యే ।

పవిత్రమునకు దర్శలెన్ని?

దైవే కర్మణి ద్వా దర్శౌ, పిత్ర్యే తత్ త్రిభిరీరితమ్ । అనగా, దేవ పవిత్రమునకు
రెండు దర్శలు, పితృపవిత్రమునకు మూడు దర్శలు, ప్రేతకార్యములో ఛరించు
పవిత్రమునకు ఒక దర్శ ఉండవలెను.

కూర్చకు దర్శలెన్ని?

శ్లో॥ ప్రథమాభ్యే పంచదర్శ్నేః ప్రత్యభ్యే సప్త భిస్తథా ।
తీర్థే మహాలయేచైవ నవదర్శ్నేస్తుకూర్చకః ।
దర్శేపంచాభ్యిక్తేసప్త నవతీర్థే మహాలయే ।

అను వచనములవలన దర్శశ్రాద్ధ, మాసిక, ప్రథమాభ్యిక్తములందు 5
దర్శలతోనూ, ప్రత్యాభ్యిక్తమునందు 7 దర్శలతోనూ, తీర్థ, మహాలయాదులయందు
9 దర్శలతోనూ కూర్చ నిర్మించవలెను.

కలౌనిషిద్ధాని

సముద్రయాత్రా, స్వీకారః, కమండలు విధారణమ్ ।

ద్విజానాం అసవర్ణాసు కన్యాసు గమనం తథా ॥

దేవరాచ్చ సుతోత్పత్తిం మధుపర్కే పశోర్వధః ।

మాంసదానం తథాశ్రాద్ధే వానప్రస్థా శ్రమస్తథా ॥

దత్తాక్షతాయాః కన్యాయాః పునర్దానం పరస్యచ ।

దీర్ఘకాలం బ్రహ్మచర్యం నరమేధాశ్వమేధకౌ ॥

మహాప్రస్థాన గమనం గోమేధః శతధామఖాః ।

ఇమాన్ ధర్మాన్ కలియుగే వర్జ్యాన్యాహు ర్మనీషిణః ॥

కలి యుగ మందు నిషేధించిన కర్మలు - (1) సముద్రముమీద ప్రయాణము, కుటీచక సన్యాసము, బహూదక సన్యాసము, బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్యులు ఇతర వర్ణస్థుల కన్యలనుగూడుట, మరుదులు, బావగార్లవలన గర్భము ధరించుట, వివాహ, యజ్ఞాదులయందు మధుపర్కములో గోమాంసమిచ్చుట, అటులనే శ్రాద్ధములందు మాంసభోజనమిడుట, వనములలో నివసించు వానప్రస్థాశ్రమము స్వీకరించుట, కన్యను దానము చేసిన పిమ్మట మరల ఆకన్యను ఇంకొకరికి దానమిచ్చుట, ఎక్కువకాలము బ్రహ్మచర్యమును ధరించుట, నరమేధ, అశ్వమేధయాగములు సలుపుట, మరణకాంక్షియై తీర్థయాత్రాక్షేత్రములకరుగుట, గోమేధ యాగము, అతిగా యజ్ఞములు చేయుట, మొదలగునవి, యుగాంతరములందు చేసినవి అయిననూ ఈకలి యుగమందు నిషేధమని పెద్దలవచనము.

పితృవర్గ నిర్ణయశ్లోకః

శ్లో॥ ఆదౌపితా తథామాతా సాపత్నీ జననీ తథా ।
 మాతామహా స్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీ త్వనంతరం ॥
 సుత భ్రాతృ పితృ వ్యాశ్చ మాతులాస్సహ భార్యకాః ।
 దుహితా భగినీ చైవ దౌహిత్రో భాగినేయకః ॥
 పితృష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుక స్నుషా ।
 శ్వశుర స్వాలక శ్వశూః స్వామినో గురురిక్థినః ॥

రథసప్తమీ, కృత్యమ్

రథసప్తమీ సూర్య ప్రీతికరమైన రోజు. ఆరోజున తెల్లజిల్లేడు ఆకులను శీరస్సుపై భుజములపై ఉంచుకొని స్నానము చేయుట సర్వపాప హరము. సకలరోగహరము కూడా అగును. స్నానకాలమందు ఈ క్రింది శ్లోకములు పఠింపవలెను.

- శ్లో॥ 1 యదా జన్మకృతం పాపం, మయా జన్మసు జన్మసు ।
 తన్నే రోగంచ శోకంచ మాకరీ హంతు సప్తమీ ॥
- 2 ఏతజ్జన్మ కృతం పాపం యచ్చ జన్మాంత రార్జితమ్ ।
 మనో వాక్యాయజం యచ్చ జ్ఞాతాజ్ఞాతేచ యే పునః ॥
- 3 ఇతి సప్తవిధం పాపం స్నానాన్నే సప్త సప్తికే ।
 సప్తవ్యాధి సమాయుక్తం హర మాకరి సప్తమీ ॥
- 4 సప్త సప్త మహాసప్త సప్త ద్వీపా వసుంధరా ।
 శ్వేతార్క పర్ణ మాదాయ సప్తమీ రథ సప్తమీ ॥

అనగా ఈ మకర సప్తమి, నేను చేసిన ఈ జన్మలోని పాపములనేగాక జన్మాంతరములందు ఆర్జించిన మహాపాపములను హరించుగాక, మనోవాక్యాయ రూపములుగానూ, తెలిసి తెలియక చేసిన పాపములను ఈ రకముగా 7 రకములైన పాపములనేగాక సప్తవ్యాధి దోషములను ఈ రథ సప్తమి పోగొట్టి నన్ను పరిశుద్ధుని చేయుగాక అని భావము - పై శ్లోకములతో స్నానమాచరించి ఈ క్రింది శ్లోకముతో శ్రీసూర్యనారాయణమూర్తికి అర్ఘ్యమీయవలెను.

శ్లో॥ సప్త సప్తి వహప్రీత, సప్తలోక ప్రదీపన ।
సప్తమీ సహితో దేవ! గృహాణార్ఘ్యం దివాకర ॥

సప్త నామక అశ్వములు గల రథారూఢా! సప్తలోకములను ప్రకాశింపచేయు సప్తమీ సహితుడవైన ఓ దివాకరా ఈ యర్ఘ్యమును స్వీకరింపుము - అని అర్ఘ్యమీయవలెను.

భీష్మాష్టమీ

మాఘశుద్ధ అష్టమీ భీష్మాష్టమి యందురు. ఈ రోజు సంతార్థులగువారు భీష్మోద్దేశ్యముగా శ్రాద్ధము ఆచరించవలెను. భీష్మతర్పణము మాత్రము అందరూ చేయవలసినదియే. జీవత్పితృకులు ఐనచో సవ్యముగానూ, అజీవ పితృకులైనచో ప్రాచీనవీతముగా తిలలతోనూ తర్పణ చేయవలెను. ఈ తర్పణ చేయనిచో పుణ్యము హరించును - కావున ఇది అవశ్యకర్తవ్యము

వైయాఘ్రు పద్య గోత్రాయ సాంకృత్య ప్రవరాయచ ।
గంగా పుత్రాయ భీష్మాయ ఆజన్మ బ్రహ్మచారిణే ॥

అపుత్రాయ జలం దద్మి నమో భీష్మాయ వర్మణే ।
 భీష్మ శ్శాంతనవో వీరః సత్యవాదీ జితేంద్రియః ।
 ఆభిరద్భి రవాప్నోతు పుత్ర పౌత్రోచితాం క్రియామ్ ॥

అనగా వ్యాఘ్రుపాద్గోత్రోద్భవుడు, సాంకృత్య ప్రవరుడు, గంగా పుత్రుడు, ఆజన్మ బ్రహ్మచారి గనుక అపుత్రకుడైన భీష్మునకు తర్పణ మిచ్చుచున్నాను. దీనిచే శంతన పుత్రుడు, వీరుడు, సత్యసంధుడు, జితేంద్రియుడగు భీష్ముడు పుత్రపౌత్రాదులచే ఇవ్వబడు తిలోదక పిండ ప్రదానముతో పితరులు సంతోషమొందునట్లు సంతసించుగాక - అని భావము -

తర్పణ క్రమః

1. వైయ్యాఘ్రు పద్యగోత్రం, సాంకృత్య ప్రవరం, గంగా పుత్రం, భీష్మవర్మాణం తర్పయామి (3 సార్లు)
2. ఆజన్మ బ్రహ్మచారిణం, అపుత్రం, భీష్మ వర్మాణం, తర్పయామి (3 సార్లు)
3. శంతను తనూ భావం, వీరం, సత్యవాదినం, జితేంద్రియం, భీష్మ వర్మాణం తర్పయామి (3 సార్లు)

ఈ రీతిగా తర్పణ మిచ్చి సవ్యముగా అర్ఘ్యమీయవలెను.

శ్లో॥ వసూనా మవతారాయ శంతనో రాత్మ జాయచ ।
 అర్ఘ్యం దదామి భీష్మాయ ఆబాల్య బ్రహ్మచారిణే ॥

ఇతి భీష్మ తర్పణవిధిః

ఇతి శమ్

సర్వేషాం సమస్త సన్మంగళాని భవంతు ॥

నిత్య పితృతర్పణమ్

పితరులనుద్దేశించి ప్రతిరోజు ఒక బ్రాహ్మణుని అర్చించి అర్ఘ్యాఽవాహనా, పిండప్రదాన వర్ణముగా భోజనముపెట్టుట నిత్యశ్రాద్ధమందురు - దీనిలో కర్తకుగానీ, భోక్తకుగానీ, పునర్భోజన, బ్రహ్మచర్యాది, నియమములులేవు.

ఇది చేయుటకు అవకాశము లేకున్నచో పంచయజ్ఞ ప్రకరణములోని ఈ మంత్రములో చెప్పినట్లుగా-

యత్పితృ భ్యస్త్వధా కర్తృత్యప్తపః తత్పితృ యజ్ఞస్సంతిష్ఠతే ।

ప్రతిరోజూ పితృదేవతలనుద్దేశించి జల తర్పణమైననూ చేసినచో అది పితృయజ్ఞమగును -

కావున మనకు జన్మ నిచ్చిన జననీ జనకులకు ప్రతిరోజూ కొంచెం నీటినైనా సమర్పించ కుండుట అమానుషమగును. కావున ఇచ్చట నిత్య పితృతర్పణవిధిని పొందుపరచుచున్నాను. అర్హులగు వారు ఈ విధిని అనుష్ఠించి కృతార్థులు కాగోరుచున్నాను. మరియు అమావాస్యాదులయందుగానీ, గ్రహణ, సంక్రమణాదులయందుగానీ పితృదేవతలకు తిలతర్పణమైనా చేయుట కర్తవ్యము. నిత్యపితృతర్పణకూ తిలతర్పణకూ భేదమేమనిన తిలతర్పణమందు పవిత్రము ధరించవలెను-లేదా మూడు దర్భలు ఉంగరపు వ్రేలికి ఉంచుకొనిచేయవచ్చును- లేదా బంగారు, వెండితోగానీ దర్భలముడి ఉంగరము చేయించుకొని అది ధరించి అయినా చేయవచ్చును.

మరియొక విశేషమేమనగా తిలతర్పణమునందు రూపము చెప్పవలెను- అనగా, వసురూపం, రుద్రరూపం, ఆదిత్యరూపం అని చెప్పవలసి యుండును-

మిగతా ప్రకరణము అంతా సమానమే - ఇప్పుడు, అమావాస్య, సంక్రమణ, గ్రహణ సమయములప్పుడు చెప్పవలసిన సంకల్పము వ్రాయుచున్నాను -

అమావాస్య

ఓం ఓం ఓం - తిథౌ ప్రాచీనావీతీ - అస్మత్ పితౄణాం అక్షయ్యపుణ్యలోకా
వాప్త్యర్థం దర్శ శ్రాద్ధ ప్రతినిధి సద్యః తిలతర్పణంక రిష్యే

గ్రహణములకు

రాహుగ్రస్త సో మోపరాగసమయే / కేతుగ్రస్త సూర్యోపరాగ సమయే
పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోకా వాప్త్యర్థం గ్రహణశ్రాద్ధ ప్రతినిధి సద్యః
తిలతర్పణంకరిష్యే ।

సంక్రమణములకు

మకర సంక్రమణ ప్రయుక్త ఉత్తరాయణ మహా పర్వపుణ్యకాలే / కర్కాటక
సంక్రమణ ప్రయుక్త దక్షిణాయన మహాపర్వ పుణ్యకాలే పితౄణాం శాశ్వత
స్వర్గాదిపుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం సంక్రమణ శ్రాద్ధప్రతినిధి సద్యః తిలతర్పణం కరిష్యే -

నిత్య పితౄతర్పణకు సంకల్పము

అస్మత్ పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం నిత్య శ్రాద్ధ ప్రతినిధి సద్యః
నిత్య పితౄతర్పణం కరిష్యే । నిత్యపితౄతర్పణ మినహామిగిలిన దర్శ, సంక్రమణాది
నిమిత్త తిలతర్పణలకు ఈ క్రింది మంత్రముతో పవిత్రముగానీ దర్శలుగానీ, దర్శముడి
ఉంగరమునుగానీ ధరించవలెను.

ఓం ప॒విత్ర॑వ॒న్తః ప॒రి॒వా॒జ॒మా॒స॒తే । పిత॑ైషాం॒వ్ర॒తే అ॒భి॒రక్ష॑తి వ్ర॒తం ।

మహాస్పముద్రం వరుణస్తిరో దధే । ధీరా ఇచ్చే కుర్ధరుణే ష్వారభం । పవిత్రం
 వితతం బ్రహ్మణస్పతే । ప్రభుర్గాత్రాణి పర్యేషి విశ్వతః । అతస్తతనూర్నత దామో
 అశ్నుతే । శృతాస ఇద్వహంత స్తతనూసత । ఇతి మంత్రేణ పవిత్రం ధృత్వా ।
 త్రిరాచామేత్.....శ్రోత్రే. శ్రీగోవింద శ్రీమహావిష్ణో రాజ్ఞయా...విశేషణ విశిష్టాయాం
 పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతీ అస్మత్ పితౄణాం అక్షయ్య పుణ్యలోక ఫలావాప్త్యర్థం...శ్రాద్ధ
 ప్రతినిధి సద్యః తిలతర్పణం కరిష్యే-/నిత్య శ్రాద్ధ ప్రతినిధి నిత్య పితౄతర్పణం కరిష్యే-
 సవ్యం-నీరువదలి, ప్రాచీనా వీతి చేసుకొని, అవకాశముంటే ఎడమమోకాలు భూమికి
 ఆనించి, దక్షిణముఖముగా తర్పణ చేయవలెను- పితౄతీర్థముగా జలము
 నీయవలెను-పితౄతీర్థమనగా అరచేతినుండి బొటనవ్రేలికి, చూపుడు వ్రేలికి మధ్య
 భాగమునుండి నీరు, తిలలు వదలిపెట్టుట- (నిత్య పితౄ తర్పణమందు రూపము
 చెప్పనక్కరలేదు- తిలతర్పణమునందు చెప్పవలెను)

పితరం-(తండ్రి).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

పితామహం-(తాత).....గోత్రం...శర్మాణం రుద్రరూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

ప్రపితామహం-(ముత్తాత).....గోత్రం...శర్మాణం ఆదిత్యరూపం స్వధానమ
 స్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతరం-(తల్లి).....గోత్రం...పదాం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

పితామహీం-(నాయనమ్మ).....గోత్రం...పదాం రుద్రరూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

ప్రపితామహీం-(తండ్రికి నాయనమ్మ).....గోత్రం...పదాం ఆదిత్యరూపాం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతామహం (తల్లితండ్రి).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతుః పితామహం (తల్లితాత).....గోత్రం...శర్మాణం రుద్రరూపం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతుఃప్రపితామహం-(తల్లికి ముత్తాత).....గోత్రం...శర్మాణం రుద్రరూపం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతామహీం-(అమ్మమ్మ).....గోత్రం...పదాం వసురూపాం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతుఃప్రపితామహీం-(తల్లికి నాయనమ్మ).....గోత్రం...పదాం రుద్రరూపాం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతుఃప్రపితామహీం-(తల్లినాయనమ్మకు అత్తగారు).....గోత్రం...పదాం

ఆదిత్యరూపాం స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

ఆత్మపత్నీం-(తనభార్య).....గోత్రం...పదాం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

సుతం-(కుమారుడు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

జ్యేష్ఠ/ కనిష్ఠ-భ్రాతరం-(సోదరులు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

జ్యేష్ఠ/ కనిష్ఠ-పితృవ్యం-(తండ్రి సోదరులు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతులం-(మేనమామ).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

దుహితరం-(కుమార్తె).....గోత్రం...పదాం వసురూపాం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

భగినీం-(తోబుట్టువు).....గోత్రం...తత్కాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

దౌహిత్రం-(కూతురి కొడుకు)...గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

భాగినేయకం-(మేనల్లుడు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

పితృభగినీం - (మేనత్త) ...గోత్రం...పదాం (సభర్తృకాం) వసురూపాం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

మాతృభగినీం-(తల్లితోబుట్టువులు)గోత్రం...పదాం (సభర్తృకాం) వసురూపాం

స్వధానమస్తర్పయామి (అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

జామాతర్షం - (అల్లుడు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

భావుకం-(బావగారు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

స్నుషాం-(కోడలు).....గోత్రం...పదాం వసురూపాం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

శ్వశురం-(పిల్లనిచ్చినమామ).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

శ్వశృం-(పిల్లనిచ్చిన అత్త).....గోత్రం...పదాం వసురూపాం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

శ్యాలకం-(భార్య సోదరుడు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

స్వామినం-(ప్రభువు).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

గురుం-(బ్రహ్మోపదేశము చేసిన వారు/ తండ్రి).....గోత్రం...శర్మాణం వసురూపం

స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

రిక్తినంగోత్రం.....శర్మాణం వసురూపం స్వధానమస్తర్పయామి

(అని ముమ్మారు నీరు తిలలువదలవలెను)

నివీతీ భూత్వా (జంధ్యము దండవలే వ్రేలాడునట్లు ధరించి)

శ్లో॥ యేకే చాస్మత్కులేజాతాః అపుత్రా గోత్రిణో మృతాః ।

తే గృహ్లాన్తు మయాదత్తం సూత్రనిష్ఠీడనోదకం ॥

శ్రీ రామ రామ రామ యనుచూ యజ్ఞోపవీత గ్రంథులపై నీరు పోసిపిండి,

ఆ ముళ్లను కళ్లకడ్డుకొనవలెను-సవ్యముగా పవిత్రమును ఊడదీసి త్రొక్కని చోట,

ఆ దర్బలనూ, తర్పణజలమును పారపోయవలెను. ఇది పితృతర్పణవిధి.

ఇత్యం

సుహృజ్ఞన విధేయః

మూర్తి వేంకట్రామశర్కా

విద్యార్థులకు శబ్ద పరిచయం నిమిత్తం వర్ణత్రయము, కారుణ్య వర్ణములో వచ్చు శబ్దరూపముల నిచ్చుచున్నాను.

అకారాంతః పుంలింగో రామశబ్దః = రాముడు

ఏకవచనం	-	ద్వీవచనం	బహువచనం		
రామః	-	రామౌ	-	రామాః	(ప్రథమావిభక్తిః)
హేరామ	-	హేరామౌ	-	హేరామాః	(సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)
రామం	-	రామౌ	-	రామాన్	(ద్వితీయా విభక్తిః)
రామేణ	-	రామాభ్యాం	-	రామైః	(తృతీయా విభక్తిః)
రామాయ	-	రామాభ్యాం	-	రామేభ్యః	(చతుర్థి విభక్తిః)
రామాత్	-	రామాభ్యాం	-	రామేభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)
రామస్య	-	రామయోః	-	రామాణాం	(షష్ఠి విభక్తిః)
రామే	-	రామయోః	-	రామేషు	(సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, పితామహ, ప్రపితామహ, మాతామహ, మాతుః పితామహ, మాతుః ప్రపితామహ, సుత, పితృవ్య, మాతుల, దౌహిత్ర, భాగినేయక, భావుక, శ్వశుర, శ్యాలక, ఇత్యాదయః । (అనగా పైన పేర్కొనిన శబ్దములన్నియూ రామ శబ్దము వలనే చెప్పవలెను)

ఋకారాంతః పుం లింగః పితృశబ్దః - తండ్రీ -

పితా	-	పితరౌ	-	పితరః	(ప్రథమా విభక్తిః)
హేపితః	-	హేపితరౌ	-	హేపితరః	(సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)
పితరం	-	పితరౌ	-	పితౄన్	(ద్వితీయా విభక్తిః)
పిత్రా	-	పితృభ్యాం	-	పితృభిః	(తృతీయా విభక్తిః)
పిత్రే	-	పితృభ్యాం	-	పితృభ్యః	(చతుర్థి విభక్తిః)
పితుః	-	పితృభ్యాం	-	పితృభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)
పితుః	-	పిత్రోః	-	పితౄణామ్	(షష్ఠీ విభక్తిః)
పితరి	-	పిత్రోః	-	పితృషు	(సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, భ్రాతా, జామాతా, ఇత్యాదయః

ఋకారాంతః స్త్రీలింగో మాతృశబ్దః = తల్లి.

మాతా	-	మాతరౌ	-	మాతరః	(ప్రథమావిభక్తిః)
హేమాతః	-	హేమాతరౌ	-	హేమాతరః	(సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)
మాతరం	-	మాతరౌ	-	మాతృః	(ద్వితీయా విభక్తిః)
మాత్రా	-	మాతృభ్యాం	-	మాతృభిః	(తృతీయా విభక్తిః)
మాత్రే	-	మాతృభ్యాం	-	మాతృభ్యః	(చతుర్థి విభక్తిః)
మాతుః	-	మాతృభ్యాం	-	మాతృభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)
మాతుః	-	మాత్రోః	-	మాతృణామ్	(షష్ఠీ విభక్తిః)
మాతరి	-	మాత్రోః	-	మాతృషు	(సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, సోపత్నీమాతా, దుహితా, ఇత్యాదయః

ఈకారాంతః స్త్రీలింగో గౌరీశబ్దః = పార్వతి.

గౌరీ	- గౌర్యా	- గౌర్యః	(ప్రథమా విభక్తిః)
హేగౌరి	- హేగౌర్యా	- హేగౌర్యః	(సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)
గౌరిం	- గౌర్యా	- గౌరిః	(ద్వితీయా విభక్తిః)
గౌర్యా	- గౌరీభ్యాం	- గౌరీభిః	(తృతీయా విభక్తిః)
గౌర్యై	- గౌరీభ్యాం	- గౌరీభ్యః	(చతుర్థి విభక్తిః)
గౌర్యాః	- గౌరీభ్యాం	- గౌరీభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)
గౌర్యాః	- గౌర్యోః	- గౌరీణాం	(షష్ఠి విభక్తిః)
గౌర్యాం	- గౌర్యోః	- గౌరీషు	(సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, పితామహీ, ప్రపితామహీ, మాతామహీ, మాతుః పితామహీ,
ఆత్మపత్నీ, భగినీ, పితృ భగినీ, మాతృభగినీ, ఇత్యాదయః

ఆకారాంతః స్త్రీలింగో రమా శబ్దః = లక్ష్మి

రమా	- రమే	- రమాః	(ప్రథమా విభక్తిః)
హేరమే	- హేరమే	- హేరమాః	(సంబోధన ప్రథమావిభక్తిః)
రమాం	- రమే	- రమాః	(ద్వితీయా విభక్తిః)
రమయా	- రమాభ్యాం	- రమాభిః	(తృతీయా విభక్తిః)
రమాయై	- రమాభ్యాం	- రమాభ్యః	(చతుర్థి విభక్తిః)
రమాయాః	- రమాభ్యాం	- రమాభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)

రమాయాః - రమయోః - రమాణాం (షష్ఠీ విభక్తిః)

రమాయాం - రమయోః - రమాసు (సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, స్నుషా, ఇత్యాదయః

నకారాంతః పులింగో గుణిన్ శబ్దః = గుణవంతుడు

గుణీ - గుణినౌ - గుణినః (ప్రథమా విభక్తిః)

హేగుణిన్ - హేగుణినౌ - హేగుణినః (సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)

గుణినం - గుణినౌ - గుణినః (ద్వితీయా విభక్తిః)

గుణినా - గుణిభ్యాం - గుణిభిః (తృతీయా విభక్తిః)

గుణినే - గుణిభ్యాం - గుణిభ్యః (చతుర్థీ విభక్తిః)

గుణినః - గుణిభ్యాం - గుణిభ్యః (పంచమీ విభక్తిః)

గుణినః - గుణినోః - గుణినాం (షష్ఠీ విభక్తిః)

గుణిని - గుణినోః - గుణిషు (సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, స్వామిన్, రిక్తిన్, ఇత్యాదయః -

ఉకారాంతః పుంలింగః శంభుశబ్దః = శివుడు

శంభుః - శంభూ - శంభవః (ప్రథమా విభక్తిః)

హేశంభో - హేశంభూ - హేశంభవః (సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)

శంభుం - శంభూ - శంభూన్ (ద్వితీయా విభక్తిః)

శంభునా - శంభుభ్యాం - శంభుభిః (తృతీయా విభక్తిః)

శంభవే - శంభుభ్యాం - శంభుభ్యః (చతుర్థీ విభక్తిః)

శంభోః	-	శంభుభ్యాం -	శంభుభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)
శంభోః	-	శంభోవ్యః -	శంభూనామ్	(షష్ఠీ విభక్తిః)
శంభౌ	-	శంభోవ్యః -	శంభుషు	(సప్తమీ విభక్తిః)

ఏవం, గురుః, ఇత్యాదయః

ఊకారాంతః స్త్రీలింగః, శ్వశూ శబ్దః = అత్త

శ్వశూః	-	శ్వశ్వా -	శ్వశ్వః	(ప్రథమా విభక్తిః)
హేశ్వశృ	-	హేశ్వశ్వా -	హేశ్వశ్వః	(సంబోధన ప్రథమా విభక్తిః)
శ్వశూం	-	శ్వశ్వా -	శ్వశూః	(ద్వితీయా విభక్తిః)
శ్వశ్వా	-	శ్వశూభ్యాం -	శ్వశూభిః	(తృతీయా విభక్తిః)
శ్వశ్వా	-	శ్వశూభ్యాం -	శ్వశూభ్యః	(చతుర్థీ విభక్తిః)
శ్వశ్వాః	-	శ్వశూభ్యాం -	శ్వశూభ్యః	(పంచమీ విభక్తిః)
శ్వశ్వాః	-	శ్వశ్వావ్యః -	శ్వశూణామ్	(షష్ఠీ విభక్తిః)
శ్వశ్వాం	-	శ్వశ్వావ్యః -	శ్వశూషు	(సప్తమీ విభక్తిః)

